

О. М. Колодізєв
О. В. Лебідь
О. В. Зуєва

**ФІНАНСОВИЙ ПОТЕНЦІАЛ БАНКУ: СУТНІСТЬ,
МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ, ІНСТРУМЕНТИ
ПРОТИДІЇ ЛЕГАЛІЗАЦІЇ ДОХОДІВ,
ОТРИМАНИХ ЗЛОЧИННИМ ШЛЯХОМ**

Монографія

До 20-річчя кафедри "Банківська справа" ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Харків
ХНЕУ ім. С. Кузнеця
2018

УДК 336.71(034)

К61

Авторський колектив: д-р екон. наук, професор О. М. Колодізев – вступ, загальна редакція; канд. екон. наук, доцент О. В. Лебідь – підрозд. 1.1, розд. 2, підрозд. 4.1, наукова редакція підрозд. 4.2, 5.2, висновки, додатки А – Г, додатки К – Р; викладач О. В. Зуєва – розд. 1, 3, підрозд. 4.2, 5.1, додатки Д – И, додатки С – У.

Рекомендовано до видання рішенням ученої ради Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця.

Протокол № 9 від 25.06.2018 р.

Рецензенти: завідувач кафедри фінансів і кредиту Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна, д-р екон. наук, професор *В. В. Глущенко*; завідувач кафедри банківської справи та фінансового моніторингу Університету державної фіскальної служби України, д-р екон. наук, професор *О. І. Береславська*; професор кафедри фінансів та банківської справи Полтавського університету економіки і торгівлі, д-р екон. наук *С. Б. Єгоричева*.

Самостійне електронне текстове мережеве видання

Колодізев О. М.

К61 Фінансовий потенціал банку: сутність, методи оцінювання, інструменти протидії легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом [Електронний ресурс] : монографія / О. М. Колодізев, О. В. Лебідь, О. В. Зуєва. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2018. – 238 с.
ISBN 978-966-676-824-0

Розглянуто теоретичні та методичні аспекти оцінювання фінансового потенціалу банку. Досліджено його сутність, структуру, функції, принципи, етапи оцінювання, світовий і вітчизняний досвід щодо методичних підходів до оцінювання фінансового потенціалу банку. На основі проведеного аналізу запропоновано інструменти та методичні підходи до оцінювання фінансового потенціалу, апробовані на даних окремих банків України. Розглянуто процес реалізації банками фінансового потенціалу як інструмент протидії відмиванню доходів, отриманих злочинним шляхом.

Рекомендовано для наукових працівників, викладачів, докторантів, аспірантів і студентів економічних спеціальностей, а також працівників державних органів влади, аудиторів і працівників банківської сфери.

УДК 336.71(034)

© Колодізев О. М., Лебідь О. В.,
Зуєва О. В., 2018

© Харківський національний економічний
університет імені Семена Кузнеця, 2018

ISBN 978-966-676-824-0

Вступ

Сучасна банківська система України перебуває в процесі реформування відповідно до Стратегії сталого розвитку "Україна – 2020", Комплексної програми розвитку фінансового сектору України до 2020 р., Меморандуму про співпрацю з Міжнародним валютним фондом та інших нормативних документів. В умовах реформування банківської системи відбувається не тільки скорочення кількості банківських установ, але й відкриваються можливості їх розширення та розвитку.

Банківський сектор завжди був найвагомішою частиною фінансового ринку України. До 2015 р. частка активів банків у фінансових активах країни стабільно перевищувала 50 %, а станом на 01.01.2018 р. знизилась до 39,94 %. На сучасному етапі банківська система України функціонує в умовах значної нестабільності; характеризується профіцитом ліквідності та неліквідністю ринків капіталу, слабкою кредитною активністю та підвищеними кредитними ризиками. Водночас співпраця із міжнародними організаціями та проведення реформ банківської системи свідчать про наявність позитивних зрушень. Економіка України залишається банкоцентричною, але значні зміни у банківському секторі викрили недосконалість систем управління фінансовою діяльністю банків. Зважаючи на підвищені ризики та обмеженість капіталу, важливим є розроблення ефективних інструментів підтримки ухвалення управлінських рішень, зокрема раціональне та достовірне оцінювання фінансового потенціалу банку як орієнтиру для складання планів діяльності.

Окремі види потенціалу в економіці досліджували В. Г. Боронос, О. В. Васюренко, Ж. Г. Голодова, В. М. Гриньова, Н. Б. Демчишак, Р. С. Квасницька, С. М. Козьменко, І. П. Отенко, С. С. Шумська. Проблемам аналізу й оцінювання потенціалу банків й банківської системи присвячені роботи А. О. Єпіфанова, О. О. Комліченко, С. В. Леонова, О. В. Портної, Ж. І. Торяник, О. В. Шиндер. Питання фінансового потенціалу банку розглядалися у роботах В. Я. Вовк, А. М. Герасимовича, О. М. Гуцалюка, І. С. Кирилейзи, О. М. Колодізева, Я. М. Кривич. Серед зарубіжних вчених дослідження потенціалу, зокрема потенціалу банку, представлені у роботах А. Н. Бергера, Дж. А. Біккера, Дж. С. Параді та ін.

Незважаючи на значну кількість наукових робіт з питань дослідження потенціалу та фінансового потенціалу зокрема слід зазначити, що недостатньо висвітленими залишаються питання комплексного підходу до оцінювання фінансового потенціалу банку як такого, що охоплює основні напрями фінансової діяльності банку в їх нерозривному взаємозв'язку. Більшість наукових робіт має суто теоретичний характер, що зумовлює необхідність поглиблених досліджень у практичному аспекті, а саме – отримання результатів оцінювання потенціалу в абсолютному вимірюванні, які дозволять формувати більш обґрунтовані плани його реалізації. Також поза увагою вчених залишається визначення критеріїв і врахування інструментів формування оптимальної структури балансу задля максимальної реалізації фінансового потенціалу банку.

Не менш важливим на сучасному етапі розвитку економіки держави та банківської системи є пошук інструментів протидії легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом. Адже це є одним з критичних напрямів покращення інвестиційного клімату, підвищення довіри суспільства до банківської системи та державних інституцій, є передумовою ефективного розвитку економіки. Зважаючи на актуальність цієї проблеми в монографії досліджено можливості використання реалізації фінансового потенціалу банків як інструменту протидії легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом.

Практичне значення здобутих результатів полягає в тому, що сформульовані в монографії положення, методичні підходи, висновки та рекомендації можуть бути використані в діяльності банківських установ, а також наглядових органів з метою забезпечення ефективної діяльності банків, реалізації їх фінансового потенціалу та протидії легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом.

Розділ 1. Сутність фінансового потенціалу банку: поняття та структура

1.1. Визначення поняття "фінансовий потенціал банку"

Сучасний стан економіки світу та України зокрема характеризується систематичними кризовими явищами. Суттєвий вплив на економічну та фінансову системи України спричинила світова економічна криза 2008 – 2009 рр., яка виявила нездатність вітчизняних фінансових інститутів своєчасно й ефективно реагувати на різкі зміни в економіці, що в подальшому проявилось під час системної банківської кризи 2014 – 2016 рр. Посилення негативних тенденцій, зростання нестабільності та суперечностей у суспільно-економічному житті вказують на природну потребу трансформації, переходу до іншого типу економічних відносин. Це вимагає відповідних змін у поглядах і підходах до управління, як економікою України в цілому, так і діяльністю окремих господарюючих суб'єктів. Перехід до нового типу управління економікою та зміни в економічній свідомості суспільства є взаємообумовленими та взаємозалежними процесами. Як відгук на підвищення темпів розвитку економіки, загострення конкуренції, необхідність виявлення резервів діяльності, розгляду перспектив та гнучкого планування в умовах невизначеності в середині ХХ ст. у наукову літературу з економіки входить термін "потенціал" [129, с. 6].

Аналіз законодавства України [232] показав, що поняття потенціалу використовується в 7 750 законодавчих і нормативно-правових актах, однак лише декілька дають його визначення. Важливість оцінювання потенціалу підкреслюється в нормативних документах щодо оцінювання реалізації регіональних стратегій розвитку та Методичних рекомендаціях НБУ щодо вдосконалення корпоративного управління в банках України [269]. У Комплексній програмі розвитку фінансового сектора України до 2020 р. [251] підкреслено спрямованість на зростання кредитного й інвестиційного потенціалів України. У Стратегії партнерства з Україною на 2017 – 2021 рр. Світового Банку [279] вказано, що потенційні програми співробітництва спрямовані на розкриття та вивільнення потенціалу країни. В аналітичній доповіді до Щорічного Послання Президента України до Верховної Ради України "Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2017 році" [2] та "Основних засадах грошово-кредитної політики на 2018 рік" [253]

визначено спрямування заходів органів державної влади та Національного банку на зміцнення та нарощування економічного потенціалу держави та посилення потенціалу банківського сектора. Зважаючи на зазначене, дослідження теоретичних і методичних аспектів оцінювання потенціалу є актуальним в сучасних умовах.

Поняття потенційності, потенції сходять до Аристотеля, який в якості основних принципів буття називає акт і потенцію – дійсність і можливість. За Аристотелем, усе суще на землі має потенційність. Реальність є процесом реалізації потенції – переходом можливості в дійсність. Водночас у дійсності вже існує можливість, тобто первісний стан і набір умов до зміни [111, с. 107]. Таким чином, вже у Аристотеля чітко підкреслюється одна із основних ознак потенційності – це рух, динаміка.

Уперше використовувати поняття потенціалу почали наприкінці XVIII – початку XIX ст. у фізиці, сьогодні його застосовують майже в усіх науках. Основна теоретична база потенціалу в економіці була сформована у 70 – 80-х рр. XX ст. [129, с. 7]. У сучасних економічних наукових дослідженнях поняття потенціалу набуло широкого використання, що свідчить про потребу в розвитку даного напрямку.

Попри часте застосування терміну "потенціал" існують значні розбіжності щодо його трактування. Це значно ускладнює виявлення його структури, закономірностей формування і реалізації та вироблення методології оцінювання потенціалу. Отже, оцінювання потенціалу є базою для визначення основних напрямів діяльності банку, розроблення стратегії розвитку в різних ринкових ситуаціях, що є необхідним в період зростання невизначеності економічної ситуації та особливо важливим у період післякризового відновлення економіки. Першим етапом розроблення системи оцінювання потенціалу є виявлення його сутності та формування уточненого обґрунтованого визначення терміну "потенціал банку" та "фінансовий потенціал банку".

Вдаючись до етимологічного аналізу [59, с. 541] можна стверджувати, що первісно поняття потенціалу походить від латинського "potential", що означає "приховані можливості, потужність, сила, вплив", є утвореним від "potens" – "той, що може", пов'язане з "potui" – "(я) міг" і "potis" – "могутній, здатний". У науковій літературі існує велика кількість трактувань терміну "потенціал" в економіці. Ряд дослідників розглядають поняття потенціалу в економіці, уточнюючи його як "економічний потенціал", логічно абстрагуючись від соціальних, юридичних та інших другорядних функцій суб'єкта

економічної діяльності. У табл. 1.1 і табл. А.1 додатка А наведено результати морфологічного аналізу визначень поняття "потенціал" та "економічний потенціал", який дозволив виділити основні підходи до його трактування.

Таблиця 1.1

Узагальнення підходів до визначення поняття "потенціал"

Підходи до визначення потенціалу	Джерела	Сутність
1	2	3
1. Через поняття ресурсів, наявних джерел	Великий тлумачний словник сучасної української мови [23, с. 1087], Мартіянова М. П. [37, с. 15–16], Ускова С. І. [193], Тернова І. А. [187]	Потенціал розуміють як сукупність ресурсів, засобів або джерел, які можуть бути використані з певною метою
2. Через поняття можливостей	Федонін О. С., Регіна І. М. [195], Мартіянова М. П. [37, с. 15–16], Квасницька Р. С. [86]	Потенціал трактується як сукупність можливостей досягнення мети в певній сфері
3. Через об'єднання ресурсів і можливостей	Кузьмін О. Є., Мельник О. Г. [114], Шумська С. С. [207], Уліганинець Г. П. [279], Россоха В. В. [169]	Розуміння потенціалу через сукупність ресурсів, з одного боку, та можливостей їх використання з певною метою – з іншого
4. Через поняття показника, характеристики	Кравченко О. В. [110, с. 260], Мартіянова М. П. [37, с. 15–16], Мец В. О. [137]	Потенціал розуміють як узагальнювальний показник ресурсів, можливостей або роботи
5. Через поняття властивості, якості	Оксфордський словник [228], Бачевський Б. Є. [10]	Розуміння потенціалу як якості або здібності, притаманній об'єкту
6. Через поняття здатності	Дишко І. Ю. [56], Башкатов Б. І. [178, с. 476], Должанський І. З, та ін. [191, с. 13]	Розуміння потенціалу як здатності об'єкта виконувати певну діяльність або досягати мети
7. Через поняття спроможності	Лопатніков Л. І. [128, с. 67], Квятковська Л. А. [88]	Потенціал трактується як спроможність об'єкта використовувати ресурси для досягнення мети
8. Через поняття системи	Одегов Ю. Г. [145], Одинцова Г. С., Селезньова Г. А. [146], Савченко М. В. [173]	Потенціал розуміють як систему факторів або елементів, функцією якої є досягнення мети

1	2	3
9. Через поняття результатів діяльності	Лапін Є. В. [119], Мочалов Б. М. [138, с. 22]	Розуміння потенціалу як максимального обсягу виробництва із використанням наявних ресурсів
10. Через поняття процесу	Чаленко А. [200]	Потенціал трактується як процес досягнення мети
11. Через поняття відносин	Чумаченко М. Г. [202], Самоукін А. І. [174, с. 5]	Розуміння потенціалу як відносин з приводу досягнення мети

Результати аналізу наукової літератури [10; 23; 37; 56; 191; 86; 88; 110; 114; 119; 128; 137; 138; 145; 146; 169; 173; 174; 178; 187; 193; 195; 200; 202; 207; 228; 279] щодо визначень поняття потенціал показали, що підходи 1 – 3 (див. табл. 1.1) є найбільш розповсюдженими у визначенні поняття "потенціал". Узагальнення використовуваних підходів до визначення сутності поняття здійснили М. Г. Ігнатенко та В. П. Руденко в роботі [78]. Науковці зазначають, що у 42 % випадків поняття "потенціал" визначає сукупність природних умов і ресурсів, можливостей, запасів, засобів і цінностей; у 16 % – потужність виробництва; в 11 % – продуктивність; у 8 % – можливість досягти певного ефекту. Л. В. Коваль також підкреслює, що в усіх трактуваннях потенціалу підприємства його сутність нерозривно пов'язана з ресурсами та можливостями [98].

Асоціація поняття потенціал із сукупністю ресурсів є найбільш розповсюдженою (див. табл. 1.1), адже за такого розуміння потенціалу процес його оцінювання спрощується. Проте більшість сучасних науковців зазначає, що цей підхід розглядає потенціал лише з одного боку, не розкриваючи його сутності повністю. Принциповою відмінністю між термінами "ресурси" та "потенціал" є те, що ресурси існують незалежно від суб'єктів економічної діяльності, а потенціал невіддільний від суб'єктів діяльності. Окрім того, за такого підходу поза увагою залишається те, що та сама сукупність ресурсів може за різних способів використання і за різних зовнішніх умов забезпечувати різні кінцеві результати. Безперечно, ресурси є основою, носіями потенціалу, але не ототожнюються із ним. Проведення паралелі в трактуванні поняття "потенціал" в економіці із його розумінням у фізиці (як обсягу накопиченої енергії – сукупності акумульованих ресурсів) на практиці не має сенсу, адже резервні та надлишкові ресурси не надають прибутку та мають тенденцію до скорочення.

Розуміння потенціалу як можливостей спирається на його етимологічне значення, проте не враховується ресурсна складова. Ця вада усувається шляхом об'єднання ресурсного підходу із можливісним. З огляду на це важливою є вказівка на результат реалізації можливостей, тобто цілеспрямованість потенціалу.

Підхід до визначення потенціалу через поняття показника або характеристики передбачає отримання в процесі оцінювання потенціалу конкретного значення. Як видно із визначень (див. табл. А.1 додатка А), цей підхід невідривно пов'язаний із поняттями "ресурси" та "можливості". Недоліком розглядуваного підходу є відсутність вказівки на динамічний характер потенціалу та його цілеспрямованість; характеристика визначається як опис стану, якостей, особливостей. Це наближує зазначений підхід до розуміння потенціалу через поняття властивості, якості. Тракткування потенціалу як властивості або якості вказує на невідривність потенціалу від економічного суб'єкта, проте не включає його динамічність.

Визначення потенціалу через поняття здатності та спроможності є дуже близькими до трактування потенціалу як можливості, тому недолік можливісного підходу розповсюджується і на цей підхід. Розуміння поняття потенціалу через здатність, спроможність, можливість до діяльності будується на умовах наявних, накопичених ресурсів і не передбачає зміни ресурсної бази. У роботах [12; 52; 115] вчені розмежовують поняття спроможності та можливості щодо визначення потенціалу. О. В Бєлов [12] конкретизує: спроможності – це всі ресурси; можливості – це, по-перше, механізм, який забезпечує їх використання для досягнення певної мети, по-друге, це ті напрями, "двері", які відкриті для підприємства з таким потенціалом.

Визначення потенціалу як системи відображає системний підхід, наявність структури та внутрішньої взаємопов'язаності елементів. Окрім того, зазначені визначення включають цільовий характер і можливість руху, змін елементів системи. Однак серед прибічників цього підходу відсутня узгодженість щодо складу елементів системи та відносин між ними.

Підхід до визначення потенціалу через поняття результатів діяльності вказує на дуже важливу характеристику потенціалу – цілеспрямованість, проте зі спиранням на обсяг наявних ресурсів.

Підхід до визначення потенціалу як процесу відображає його динамічний характер, а також вказує на розвиток, тобто перетворення "входів" у "виходи"; водночас розуміння потенціалу як процесу значно ускладнює його оцінювання. Підхід до визначення потенціалу через поняття відносин

указує на суб'єктивний характер потенціалу, не враховуючи, що носіями потенціалу можуть бути також матеріальні ресурси.

Таким чином, розбіжності у визначеннях і підходах до трактування поняття "потенціал" в економіці значно ускладнюють теоретичні розроблення у цьому напрямі, визначення структури й оцінювання потенціалу економічних суб'єктів. У роботах [61; 95; 102; 130; 151] проаналізована еволюція поглядів на поняття потенціалу в економіці. Аналіз зазначених робіт дозволив зробити такі висновки:

у процесі еволюції поняття "потенціал" його трактування змінювались від ресурсного підходу до результативного, потім до можливісного та поєднання цих трьох підходів з точки зору системного підходу;

відносно економічного рівня еволюція поняття "потенціал" відбувалась у напрямі від макро- та мезоекономічного рівня (потенціал країни, галузі) до мікрорівня (потенціал підприємства, банку) із подальшим виділенням окремих видів потенціалу (фінансовий, трудовий, інформаційний, тощо).

На основі аналізу визначень у табл. 1.1 автором виділено характерні риси, що притаманні поняттю "потенціал" в економіці:

базування на сукупності ресурсів (наявних і тих, що можуть бути мобілізовані);

об'єднання наявних і прихованих (використаних і невикористаних) можливостей, здатностей, спроможностей;

невіддільність від суб'єкта економічної діяльності;

спрямованість на досягнення певної мети, економічного ефекту;

відображення максимуму, межі можливостей;

динамічність характеру, розвиток, спрямованість у майбутнє;

обмеженість умовами діяльності економічного суб'єкта.

Відносно внутрішньої структури потенціалу за результатами аналізу визначень (див. табл. 1.1) виділено три основних підходи:

розуміння потенціалу як єдиного елемента (в підходах до визначення потенціалу через поняття характеристики, властивості, якості, результату діяльності);

розуміння потенціалу як сукупності елементів (ресурсний підхід, визначення потенціалу через поняття можливостей, здатностей, спроможностей, відносин);

розуміння потенціалу як системи елементів.

На Всесвітньому економічному форумі у 2017 р. [291, с. 4] було підкреслено необхідність застосування системного підходу, вироблення

комплексного погляду на процес управління, пріоритету орієнтації на розвиток, а не на досягнуте. У звіті Генерального секретаря Організації економічного співробітництва та розвитку OECD у 2017 р. зазначено, що системне мислення є сучасним стандартом розвитку світу [232, с. 23]. Отже, найбільш раціональним є розуміння потенціалу з точки зору системного підходу, що вказує на наявність внутрішньої структури, взаємопов'язаності та взаємозалежності елементів.

Для подальшого дослідження необхідним є аналіз трактувань поняття "фінансовий потенціал" і формування обґрунтованого визначення поняття "фінансовий потенціал банку", що стане основою побудови системи фінансового потенціалу, визначення його структури та здійснення його оцінювання.

Як було зазначено, поняття потенціалу невідривно пов'язане із економічним суб'єктом. У науковій літературі фінансовий потенціал розглядають відносно країни, регіону (макрорівень), галузі (мезорівень), підприємства (мікрорівень); у випадку банків – потенціал банківської системи (мезорівень), окремого банку (мікрорівень).

Аналіз визначень поняття "фінансовий потенціал" на макрорівні щодо країни та регіону поданий в табл. 1.2.

Таблиця 1.2

Підходи до визначення поняття "фінансовий потенціал" на макрорівні

Джерела	Визначення	Підхід
1	2	3
Загородній А. Г., Вознюк Г. Л. [196, с. 444]	Загальний обсяг фінансових ресурсів, що утворюються за рахунок усіх джерел у межах певної адміністративно-територіальної одиниці	Ресурсний
Тугай Л. В. [190, с. 248]	Здатність до оптимізації зусиль фінансової системи із залучення та використання фінансових ресурсів	Через поняття "здатності"
Герасимчук З. В. [36, с. 24]	Сукупність фінансових можливостей економічної системи для розвитку в інтересах економічного прогресу	Можливісний
Боронос В. Г. [17]	Гіпотетична можливість території залучати, створювати та використовувати фінансові ресурси з метою забезпечення її ефективного функціонування та розвитку	Можливісний

1	2	3
Тимошенко О. В. [188]	Спроможність системи місцевого самоврядування щодо оптимального залучення та раціонального й ефективного використання фінансових ресурсів з урахуванням можливостей розширення та поповнення їх у довгостроковій перспективі для забезпечення функціонування і розвитку територіальної громади	Об'єднаний
Височина А. В. [25]	Діалектична єдність фактично акумульованих і потенційних фінансових ресурсів, а також можливостей відповідної території щодо їх ефективного використання з метою забезпечення сталого розвитку регіону	Об'єднаний
Клименко Т. В. [92]	Сукупність відносин щодо руху фінансових ресурсів в обороті підприємств, установ, організацій, населення регіону; фінансових ресурсів, що можуть бути залучені кредитною системою в господарський обіг, або додатково створені внаслідок прискорення відтворювального процесу	Через поняття "відносин"
Павлов В. Н. [148]	Максимум (межа) функціональних можливостей соціально-економічного розвитку будь-якого об'єкта управління (країни, регіону, муніципального утворення) в певний період часу з використанням фінансових ресурсів	Максималістський
Голодова Ж. Г. [39]	Сукупність максимально можливих фінансових ресурсів, а також умов їх залучення, які створюються суб'єктами економіки й органами влади регіону для їх формування, розподілу та накопичення з метою забезпечення зростання і соціально-економічного розвитку в довгостроковій перспективі, досягнення певних фінансових результатів	Поєднання максималістського та ресурсного підходів

Отже, аналіз наукових джерел [17; 25; 36; 39; 92; 148; 188; 190; 196] показав, що у визначенні поняття "фінансовий потенціал" на макрорівні акцентується на фінансових ресурсах і лише в деяких визначеннях вказується на фінансові можливості. Щодо визначення структури фінансового потенціалу країни (території) (див. табл. 1.2) більшість науковців, (зокрема [17; 53; 198]) схиляється до думки, що потенціалами нижчого рівня є: бюджетний потенціал; потенціал підприємств; потенціал домогосподарств; потенціал фінансових посередників. На мезорівні виділяють потенціал галузей економіки, банківської системи тощо.

Для фінансового сектора країни фінансовий потенціал банківської системи та кожного окремого банку є особливо важливим, адже банки є найбільш поширеними та найбільш вагомими учасниками фінансового ринку України. Так, Л. А. Вдовенко стверджує, що економічний і фінансовий потенціал будь-якої країни визначається потенціалом її банківської системи [22]. П. І. Юхименко [186, с. 86] називає банки "серцевиною фінансової системи".

З метою визначення значущості банків для фінансового сектора України проаналізовано дані щодо фінансових активів країни та банківської системи за період 01.01.2013 – 01.01.2017 рр. (табл. 1.3). До розгляду залучені дані Національного банку України, інших депозитних корпорацій (банків), страхових компаній, недержавних пенсійних фондів, інститутів спільного інвестування (інвестиційних фондів) та інших фінансових посередників [197; 232].

Таблиця 1.3

Частка активів банківської системи в фінансових активах України

Показники	Значення показника на дату				
	01.01.2013	01.01.2014	01.01.2015	01.01.2016	01.01.2017
Фінансові активи України, млн грн	1 967 137	2 134 616	2 488 541	2 950 937	3 193 933
Активи банків, млн грн	1 127 192	1 277 509	1 316 718	1 274 732	1 256 299
Частка активів банків у загальних фінансових активах України, %	57,30	59,85	52,91	43,20	39,33

Як видно з табл. 1.3, до 2016 р. частка активів банківської системи перевищувала 50 % загальних фінансових активів України. За останні періоди показник знизився, але значущість банків для фінансового сектора залишається високою.

Результати проведеного на мезорівні аналізу визначення поняття фінансовий потенціал банківської системи подані в табл. 1.4. Цей аналіз дозволяє стверджувати, що з переходом до мезорівня трактування поняття фінансового потенціалу майже не змінилися. Ключовими термінами залишаються "ресурси", "здатність", "результати діяльності".

**Підходи до визначення поняття "фінансовий потенціал
банківської системи"**

Джерела	Визначення	Підхід
Шиндер О. В. [206]	Систематизована сукупність наявних і потенційних ресурсів регіональної банківської системи; здатність їх виробляти, виявляти, мобілізувати й ефективно використовувати з метою задовільнення попиту клієнтів і потреб самої банківської системи	Об'єднаний
Комліченко О. О., Ротань Н. В. [105]	Обсяг власних, позичених і залучених фінансових ресурсів установи, що ними вона може розпоряджатися для здійснення поточних і перспективних витрат	Ресурсний
Портна О. В. [160]	Функціонування сукупності ресурсів, запасів, засобів і результатів діяльності комерційних банків як капіталу, забезпечуючи зростання вартості, доходу; досягнення соціально-економічних ефектів і розвитку як окремих суб'єктів економіки, так і країни в цілому в найближчій та довгостроковій перспективах	Процесний

На мікрорівні найбільш розробленими є питання визначення, оцінювання та аналізу потенціалу промислового підприємства. Для формування повного розуміння поняття фінансового потенціалу проаналізовано його визначення відносно до підприємства (табл. А.2 додатка А). З табл. А.2 додатка А видно, що у визначенні фінансового потенціалу підприємства основні ключові слова (такі, як "сукупність ресурсів", "здатність", "мета", "розвиток" тощо) залишаються, проте з'являється вказівка на стратегічний характер потенціалу й умови діяльності підприємства.

На відміну від підприємства, для банку оцінювання та аналіз фінансового потенціалу є більш важливим, адже банк є фінансовою установою. Якщо ефективна діяльність підприємства залежить від раціональності виробництва товарів, матеріальної бази, устаткування тощо, то для банку основним видом діяльності є управління фінансовими потоками. З метою формування уточненого визначення поняття "фінансовий потенціал банку" було проаналізовано трактування фінансового потенціалу фінансової установи – банку, страхової компанії тощо (табл. 1.5).

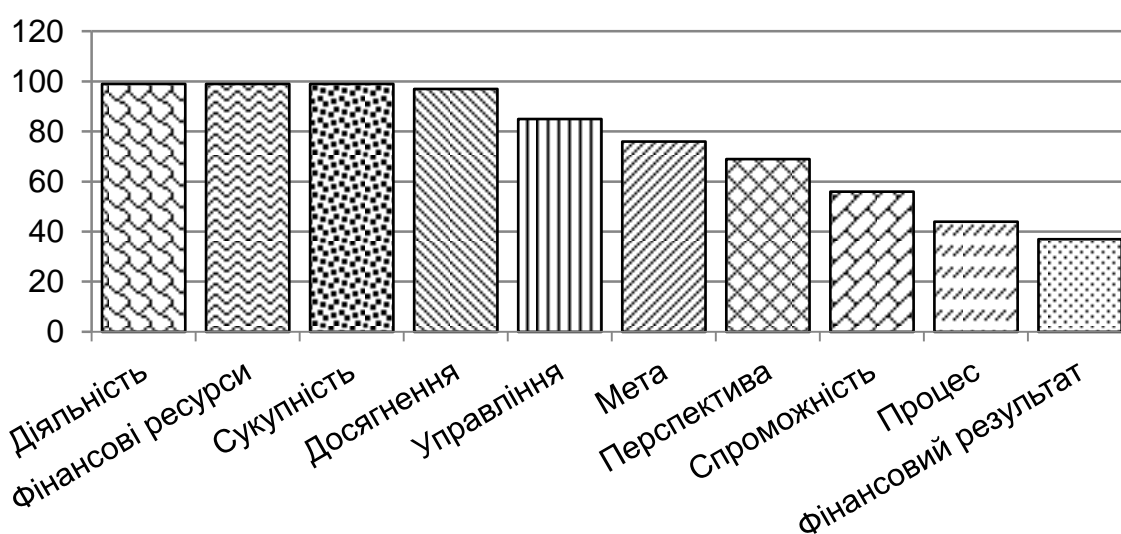
Визначення поняття "фінансовий потенціал" фінансової установи

Джерела	Визначення	Підхід
Кривич Я. М. [112]	Сукупність усіх грошових коштів банку, що перебувають у його безпосередньому розпорядженні, та коштів, які можуть бути потенційно залучені банком унаслідок проведення ефективної повномасштабної банківської діяльності, або прирощені чи втрачені в разі проведення активних операцій	Ресурсний
Базилевич В. Д. [181, с. 563]	Сукупність фінансових ресурсів, що перебуває в господарському обороті для забезпечення проведення операцій та здійснення інвестиційної діяльності	Ресурсний
Вовк В. Я., Вядрова Н. Г. [27]	Сукупність усіх наявних фінансових ресурсів, що є в безпосередньому розпорядженні банку, та ресурсів, які можуть бути потенційно залучені (прирощені чи втрачені) у процесі проведення банківської діяльності в майбутньому для формування та нарощення сукупних активів і забезпечення ефективного функціонування та сталого розвитку в довгостроковій перспективі	Ресурсний
Герасимович А. М. та ін. [1, с. 181]	Фінансовий потенціал комерційного банку характеризується обсягом і структурою його необоротних та оборотних активів, що формуються за рахунок готівкових фінансових ресурсів (як власних, так залучених і позичених)	Об'єднаний
Вольська С. П. [31]	Наявність ресурсів у поточний період, можливості їх подальшого формування та забезпечення ефективного руху банківських ресурсів у перспективі	Об'єднаний
Кирилейза І. С. [89]	Комплекс фінансових ресурсів і компетенцій, що є в розпорядженні банку та використовуються ним з метою забезпечення у майбутньому належного рівня фінансової стійкості, платоспроможності, ліквідності та інших показників фінансового стану	Об'єднаний

Отже, аналіз визначень поняття "фінансовий потенціал фінансової установи" (див. табл. 1.5) показав, що відносно фінансових установ переважає ресурсний та об'єднаний підходи до розуміння фінансового потенціалу. Згідно з проведеним попередньо аналізом робіт [61; 95; 102; 130; 151] вони є менш складними з точки зору оцінювання. Окрім складності процесу оцінювання, це також вказує на відставання розвитку теорії фінансового потенціалу фінансових установ від теоретичних і практичних

розробок в області оцінювання та аналізу потенціалу виробничих підприємств.

Для формування комплексного розуміння сутності поняття "фінансовий потенціал банку" за допомогою програмного комплексу Text Analyst визначено ключові слова та словосполучення, використовувані у визначенні поняття "фінансовий потенціал". Отже, щодо поняття "фінансовий потенціал" ключовими словами є: можливість, діяльність, фінансові ресурси, сукупність, досягнення, управління, мета, перспектива, спроможність, процес, фінансовий результат. Результати частотного розподілу ваги основних ключових слів, поняття "фінансовий потенціал" схематизовані на рис. 1.1.

Рис. 1.1. Розподіл ваги ключових слів визначення поняття "фінансовий потенціал"

З рис. 1.1 видно, що у визначенні поняття "фінансовий потенціал" найбільш використовувані слова "можливості", "діяльність", "фінансові ресурси", "сукупність", "досягнення" та "управління". Виходячи із результатів проведеного аналізу понять "потенціал", "фінансовий потенціал" та розуміння поняття "фінанси" як сукупності економічних відносин, що виникають у процесі формування та використання централізованих і децентралізованих грошових фондів [196], автором виділено характерні риси поняття "фінансовий потенціал" на мікрорівні відносно фінансової установи.

Отже, виділено такі характерні риси поняття "фінансовий потенціал" фінансової установи (зокрема банку):

базування на сукупності фінансових ресурсів (наявних і що можуть бути мобілізовані);

об'єднання у своєму складі наявних і прихованих (використаних і невикористаних) можливостей;
 відображення фінансової діяльності;
 спрямованість на досягнення мети;
 відображення максимуму, межі можливостей;
 наявність динамічного характеру, розвитку, спрямованість у майбутнє;
 залежність від системи управління та умов діяльності фінансової установи.

З метою виявлення ступеня урахування характерних рис проаналізовано визначення поняття "фінансовий потенціал" фінансової установи [1; 27; 31; 89; 112; 181]. Результати аналізу подані в табл. 1.6.

Таблиця 1.6

**Матриця врахування характерних рис фінансового потенціалу
 в визначеннях поняття "фінансовий потенціал" фінансової
 установи**

Автори	Характерні риси поняття "фінансовий потенціал"									
	Внутрішня структура		Ресурси	Можливості, спроможності, компетенції	Характеристика діяльності	Мета, спрямованість на результат	Максимум, межа можливостей	Система управління	Динамічність, розвиток, перспектива	Умови діяльності
	Система	Сукупність								
Кривич Я. М. [112]	-	+	+	-	+	-	-	-	-	-
Вовк В. Я., Вядрова Н. Г. [27]	-	+	+	-	+	+	-	-	+	-
Вольська С. П. [31]	-	-	+	+	-	-	+	-	+	-
Базилевич В. Д. [181]	-	+	-	-	+	-	-	-	-	-
Герасимович А. М. та ін. [1]	-	-	+	-	+	-	-	-	-	-
Кирилейза І. С. [89]	-	+	+	-	+	+	-	-	-	-
Частота врахування характерної риси у визначеннях	0	4	5	1	5	2	1	0	2	0

Отже, з табл. 1.6 видно, що жодне із розглянутих визначень не враховує усіх характерних рис поняття "фінансовий потенціал". Більш того, вони не спираються на системний підхід і не враховують якості системи управління та умов діяльності, які присутні у визначеннях фінансового потенціалу підприємства.

Таким чином, на основі проведеного аналізу, виявлених ключових слів (див. рис. 1.1) і характерних рис фінансового потенціалу фінансової установи, зважаючи на необхідність формування комплексної уточненої дефініції поняття фінансового потенціалу банку, автором запропоновано визначити його таким чином: фінансовий потенціал банку – це система граничних можливостей банку щодо залучення, розміщення і відтворення фінансових ресурсів, реалізація яких відображається у показниках фінансової діяльності, що забезпечує досягнення мети банку за допомогою ефективного управління, враховуючи умови функціонування та розвитку банку.

Структурно-логічна схема формування поняття "фінансовий потенціал банку" розміщена на рис. А.1 додатка А. Сформоване визначення враховує усі характерні риси фінансового потенціалу, вказує на невіддільність можливостей до залучення та розміщення ресурсів від результату їх реалізації, на взаємозв'язок фінансової діяльності та фінансового потенціалу, реалізація якого є базовою умовою досягнення мети банку. Зазначаючи складний та динамічний характер фінансового потенціалу банку, постійний розвиток теорії потенціалу в економіці, сформульоване визначення не претендує на вичерпність, але є дуже важливим етапом дослідження процесу оцінювання фінансового потенціалу банку та формує його основу.

1.2. Видова характеристика та структура фінансового потенціалу банку

У процесі формування теоретичних основ оцінювання фінансового потенціалу банку важливим є визначення його видового складу та структури. Це стає можливим з урахуванням проведеного аналізу сутності фінансового потенціалу банку. У сучасних наукових дослідженнях питанню класифікації видів фінансового потенціалу не приділяється достатньої уваги. Найбільш розробленою є теоретична система фінансового потенціалу на рівні держави або територіальної одиниці. На мікрорівні теоретична

система в сфері класифікації видів фінансового потенціалу є недостатньо розробленою. Класифікація різновидів фінансового потенціалу відбувається відповідно до поглядів автора на сутність поняття "фінансовий потенціал". Наприклад, згідно з ресурсним підходом, Р. Р. Яруллін і Г. А. Галімова вважають, що критерієм розподілу економічного потенціалу на видові елементи є ресурси, а в основу фінансового потенціалу закладені, відповідно, фінансові ресурси [287].

Найбільш широко класифікація видів фінансового потенціалу території представлена в роботах В. Г. Боронос [18, с. 150] і Н. Б. Демчишак [53]. Результати порівняльного аналізу робіт [18; 53] подані в табл. Б.1 додатка Б. Аналіз підходів до класифікації видів фінансового потенціалу території, розміщений в цій таблиці, з позиції доцільності їх застосування до класифікації фінансового потенціалу банку дозволяє стверджувати, що за рівнем або масштабом він перебуває на мікрорівні та відповідає фінансовому потенціалу суб'єктів господарювання або точковому за розглядуваними класифікаціями. Отже, використання цієї класифікаційної ознаки для даного рівня фінансового потенціалу недоречно.

Розгляд видів фінансового потенціалу за джерелами формування є універсальною класифікаційною ознакою, проте в поданих класифікаціях відображає лише ресурсний підхід. Для банку (відповідно до сформованого визначення поняття фінансового потенціалу) внутрішнім можна вважати потенціал, що створюється за рахунок невикористаних резервів або раціоналізації структури активів, зовнішнім – який формується за рахунок збільшення обсягів залучених коштів та активів.

Щодо поділу фінансового потенціалу на використовуваний (реалізований) та невикористаний (із запасом фінансових можливостей), то, на думку автора, до поняття "фінансовий потенціал банку" доцільніше використовувати словосполучення "ступінь реалізації", аніж "ступінь використання", адже потенціал є не інструментом досягнення мети, а її відображенням.

Згідно з класифікаційною ознакою за можливістю використання, фінансовий потенціал розмежовують на наявний та іммобілізований. За поясненням Н. Б. Демчишак, наявний (поточний) фінансовий потенціал – це фінансові ресурси, що є в наявності та вільному розпорядженні, а іммобілізований – це фінансові ресурси, які у випадку необхідності можуть бути вилучені з інших сфер чи напрямів їх використання та спрямовані туди, де відчувається їх необхідність [53]. Зважаючи на надане трактування

така класифікація перетинається із двома попередніми. Класифікація В. Г. Боронос за можливістю доступу не уточнює складові кожного із розглянутих видів.

Класифікація видів фінансового потенціалу за цільовим призначенням відображає напрями розміщення фінансових ресурсів, однак не охоплює усі аспекти поняття "фінансовий потенціал".

Класифікація фінансового потенціалу за сферами або структурною специфікою відображає іншу сторону фінансового потенціалу – ресурсну, частково перетинаючись із класифікацією за джерелами формування, а саме – відображає зовнішній фінансовий потенціал.

Поділ фінансового потенціалу за ступенем прояву на реальний (відкритий) та прихований спирається на визначення поняття потенціалу як прихованих можливостей. Проте в аспекті процесу оцінювання така класифікація не є доцільною, адже дати оцінку обсягу "прихованого" потенціалу неможливо.

Виділені автором В. Г. Боронос види фінансового потенціалу за періодом формування та результатом є дубльовані. Окрім того, класифікація за періодом формування не враховує довгострокового стратегічного потенціалу, розкриваючи лише поточний його рівень.

Класифікація фінансового потенціалу за одиницями вимірювання на абсолютний та відносний, на думку авторів, не є доцільною, адже в даному випадку фінансовий потенціал ототожнюється із відображенням результату його оцінювання.

Класифікація фінансового потенціалу залежно від часової зміни хибна, оскільки потенціал є динамічним поняттям. Виділення "швидкого потенціалу" та "капіталізованого потенціалу" дублює класифікацію В. Г. Боронос на наявний та іммобілізований.

Поділ потенціалу на збалансований та незбалансований суперечить такій характерній рисі поняття "потенціал", як максимальна ефективність.

Класифікація фінансового потенціалу за рівнем залучення у світову фінансову систему є доречною лише для макроекономічного рівня.

Таким чином, на основі проведеного аналізу видів фінансового потенціалу на макрорівні та спираючись на сформоване визначення поняття "фінансовий потенціал банку", авторами виділено види фінансового потенціалу банку за основними класифікаційними ознаками (табл. 1.7). Згідно табл. 1.7, за функціональною спрямованістю фінансовий потенціал розподілено на три основних види: потенціал залучення, що відображає фінансові

можливості банку до залучення фінансових ресурсів на ринку; потенціал розміщення – фінансові можливості банку до максимально ефективного розміщення власних і залучених фінансових ресурсів; потенціал відтворення – фінансовий результат реалізації процесів залучення та розміщення коштів.

Таблиця 1.7

Розподіл видів фінансового потенціалу банку

Класифікаційні ознаки	Види фінансового потенціалу
За функціональною спрямованістю	Потенціал залучення. Потенціал розміщення. Потенціал відтворення – результат реалізації потенціалу залучення та розміщення
За ступенем реалізації	Реалізований. Нереалізований.
За періодом реалізації	Поточний – реалізовані можливості щодо залучення та розміщення ресурсів. Тактичний – реалізація можлива у короткостроковому періоді. Стратегічний – досягнення потребує значних змін і витрат часу
За джерелами формування	Внутрішній – формується за рахунок резервів, раціоналізації структури активів. Зовнішній – формується за рахунок коштів інших суб'єктів
За вірогідністю реалізації	Підтверджений – потенціал підписаних контрактів та із високим ступенем вірогідності реалізації (> 95 %). Прогнозований – для реалізації потрібні додаткові умови та зусилля

За ступенем реалізації потенціал розрізняють (див. табл. 1.7) на реалізований (ті джерела залучення і напрями розміщення коштів, що вже використані банком і відображені у його фінансовій звітності) та нереалізований (джерела залучення і напрями розміщення коштів банку, що доступні, але не задіяні, та які можуть стати доступними в результаті реалізації певних управлінських рішень).

За періодом реалізації фінансовий потенціал банку класифіковано на: поточний, що включає реалізовані банком можливості щодо залучення та розміщення фінансових ресурсів і відображає поточний фінансовий стан банку; тактичний – включає фінансові можливості банку, які можуть бути реалізовані в короткостроковому періоді та не вимагають значних змін у діяльності банку; стратегічний, досягнення якого вимагає значних змін у діяльності банку, у зв'язку з чим реалізація його потребує більше часу.

За джерелами формування виділено внутрішній та зовнішній фінансовий потенціал банку. Внутрішній потенціал формується за рахунок накопичених резервів, власного капіталу, раціоналізації структури активів. Зовнішній – в процесі залучення коштів інших суб'єктів.

За вірогідністю реалізації фінансовий потенціал банку розділено на підтверджений (тобто потенціал уже підписаних контрактів) та який може бути підписаний із високою вірогідністю (>95 %). Прогнозований фінансовий потенціал банку включає джерела залучення та напрями розміщення коштів, реалізація яких залежить від ефективності зусиль менеджерів і співробітників банку; вірогідність його реалізації складає менше 95 %.

Таким чином, розглянуті класифікації видів фінансового потенціалу (див. табл. 1.7) доцільно використовувати в процесі оцінювання та аналізу фінансового потенціалу банку, адже вони відображають найсуттєвіші його аспекти. Розподіл фінансового потенціалу банку відповідно до видів дає уявлення про його можливі форми та прояви. Дослідження класифікаційних ознак фінансового потенціалу банку залежно від видів не тільки уточнює сутність, а й надає додаткову інформацію, яка може бути застосована з метою оцінювання фінансового потенціалу та побудови його структури. Під структурою системи слід розуміти сукупність елементів і стійких (інваріантних) зв'язків між ними.

Згідно з ресурсним підходом [27; 89; 105; 112] у структурі фінансового потенціалу банку виділяють власні та залучені кошти. Проте, як було зазначено в п. 1.1, такий підхід не відображає усі особливості фінансового потенціалу банку. Наприклад, О. О. Комліченко визначає фінансовий потенціал як обсяг власних, позичених і залучених фінансових ресурсів установи, що ними вона може розпоряджатися для здійснення поточних і перспективних витрат. Однак науковець зазначає, що основною складовою фінансового потенціалу є інвестиційний, тобто наявні приховані можливості установи для здійснення простого та розширеного відтворення [105].

Г. В. Ситник виділяє в структурі фінансового потенціалу підприємства наявні фінансові ресурси та компетенції щодо їх акумулювання та використання [176]. Перевагою цього підходу є вказівка на нерозривність процесів залучення і розподілу ресурсів, але відсутня результативна складова.

Автори роботи [90] складовими фінансового потенціалу означили фінансовий потенціал стійкості – як можливість проведення діяльності підприємства, фінансовий потенціал розвитку – як результати виробничої діяльності, та фінансовий потенціал забезпечення – як можливість

розвитку підприємства. Проте показники оцінювання зазначених складових не конкретизовані.

О. О. Маслиган розуміє фінансовий потенціал виробничого підприємства як сукупність: можливостей підприємства до цілеспрямованого розвитку; системи зовнішнього оточення; внутрішньої структури (підсистеми наукового обґрунтування, цільової підсистеми, підсистеми забезпечення, керівної підсистеми, функціональної підсистеми) [135].

Деякі вчені також включають до фінансового потенціалу спроможність управлінських кадрів до ефективної реалізації фінансових ресурсів. Наприклад, О. В. Кравченко вважає, що потенціал має дві основні складові: об'єктивну – сукупність матеріальних, трудових, фінансових і нематеріальних ресурсів для виготовлення та реалізації банківських продуктів; суб'єктивну – здатність працівників максимально використовувати ресурси [110]. Але цей підхід торкається сфери кадрового або управлінського потенціалу. Безумовно, банк є складною системою, в якій усі ресурси та процеси взаємопов'язані, а функціональна класифікація видів потенціалу не проводить чітких меж. Але в даному випадку доцільно абстрагуватись від характеристик, що належать до інших видів потенціалу.

Аналізуючи структуру економічного потенціалу, А. С. Харевич зазначає, що ресурсна та функціональна складові можуть існувати тільки спільно, доповнюючи одна одну [286]. Отже, згідно із сформованим визначенням фінансового потенціалу банку потенціал характеризують за можливістю залучення, розміщення та відтворення ресурсів (реалізовані та нереалізовані) та за процесом їх реалізації. За результатами аналізу підходів до виявлення структури фінансового потенціалу в наукових роботах [27; 89; 90; 105; 110; 112; 135; 176; 232], зважаючи на сформоване автором визначення поняття "фінансовий потенціал банку в п. 1.1 і класифікацію його видів (див. табл. 1.7), структура фінансового потенціалу банку за функціональною спрямованістю, ступенем і періодом реалізації схематизована на рис. 1.2.

Отже, з рис. 1.2 видно, що основними функціональними рівнями фінансового потенціалу банку є такі елементи:

потенціал до залучення фінансових ресурсів на ринку (реалізований та нереалізований);

потенціал до розміщення залучених фінансових ресурсів;

потенціал до відтворення результату фінансової діяльності банку на ринку (дохід).

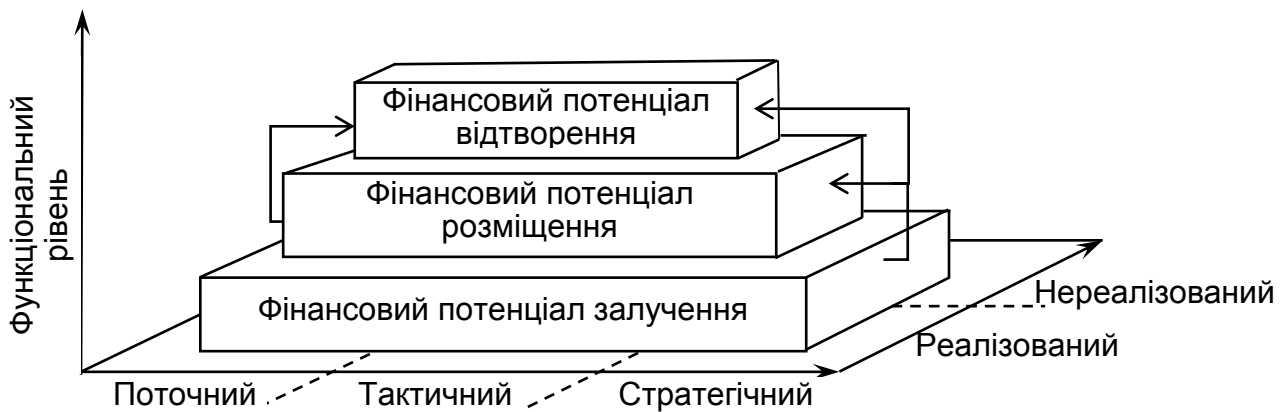

Рис. 1.2. Структура фінансового потенціалу банку

На рис. 1.2 відображена триєдина ієрархічна структура фінансового потенціалу банку. У ній фінансовий потенціал залучення банку є первинним до потенціалу розміщення, адже саме від обсягів і ефективності процесів першого залежать обсяги та відповідна процентна ставка розміщення коштів, а отже, і кінцевий результат. У свою чергу, від рівня формування та реалізації фінансового потенціалу залучення та фінансового потенціалу розміщення залежать обсяги можливого доходу, тобто фінансового потенціалу відтворення.

Основою формування фінансового потенціалу банку є обсяг його власних коштів, тобто капітал банку. Саме розмір власного капіталу визначає масштаби діяльності банку [6, с. 21]. Власний капітал здебільшого спрямований на забезпечення фінансової стійкості, платоспроможності, покриття непередбачуваних витрат, що є наслідком різного роду ризиків банку, а не використовується для здійснення фінансової діяльності. Процес формування власного капіталу є цілеспрямованою діяльністю банку щодо залучення коштів для здійснення своєї діяльності. Цей процес є первісним відносно формування зобов'язань; однією із ключових умов створення фінансового потенціалу є формування його власного та регулятивного капіталу.

У процесі оцінювання фінансового потенціалу важливим є виокремлення суто фінансових операцій в діяльності банку, а також пов'язаних із ними фінансових доходів і видатків. Безумовно, провести чітку межу та розподілити банківські операції між фінансовим та іншими видами потенціалу банку неможливо. Проте можна виявити їх приналежність за джерелами надходження або розміщення ресурсів (наприклад, основні засоби в структурі активів належать до ресурсного потенціалу і не віднесені

до фінансового, а адміністративні витрати належать до кадрового або управлінського потенціалу). Таким чином, згідно зі сформульованим визначенням фінансового потенціалу банку до його складу слід відносити кошти, які безпосередньо пов'язані із фінансовою діяльністю банку.

Інформація щодо операцій проведених банком, фіксується на рахунках фінансового обліку. За Інструкцією про порядок складання та оприлюднення фінансової звітності банків України [259] банк самостійно визначає перелік рахунків внутрішнього плану рахунків для заповнення статей фінансової звітності та приміток з урахуванням економічної сутності операцій. Отже, основним доступним джерелом інформації щодо діяльності банку є форми офіційної фінансової звітності.

Аналіз статей форм офіційної фінансової звітності (таких, як баланс банку та звіт про фінансові результати) дозволить виділити джерела інформації про операції банку, які можна віднести до фінансового потенціалу. У процесі аналізу статей фінансової звітності та віднесення (або не віднесення) їх до фінансового потенціалу залучення автор керувався визначеннями фінансових зобов'язань у [284, с. 3].

Для виявлення елементного складу фінансового потенціалу залучення статті зобов'язань балансу банку проаналізовано на предмет їх приналежності до джерел інформації щодо фінансового потенціалу банку. Згідно з визначенням фінансового зобов'язання, наведеного в МСБО 32 [284, с. 3], чистими видами фінансових зобов'язань є кошти банків і кошти клієнтів, що включають кошти юридичних і фізичних осіб як на вимогу, так і строкові вклади.

До фінансових зобов'язань також належать і боргові цінні папери, емітовані банком. Зазначені статті є основними джерелами залучення коштів банком. Отже, кошти, що обліковуються за статтями "Кошти банків", "Кошти клієнтів" та "Боргові цінні папери, емітовані банком", включаються до фінансового потенціалу банку.

До складу інших залучених коштів включаються консорціумні отримані кредити, кредити міжнародних та інших фінансових організацій, зобов'язання з фінансового лізингу та ін. Зазначені зобов'язання відповідають визначенню фінансових зобов'язань та є джерелом цілеспрямованого залучення банком коштів. Таким чином, кошти, що обліковуються згідно з цими статтями фінансової звітності, належать до фінансового потенціалу банку.

Інші фінансові зобов'язання включають похідні фінансові зобов'язання в торговому портфелі банку та призначені для обліку хеджування;

кредиторську заборгованість за цінними паперами, за операціями з платіжними картками, за операціями з іноземною валютою; дивіденди до сплати та ін. Згідно з МСБО 32 [284, с. 3], зазначені види зобов'язань повністю відповідають визначенню фінансового інструмента. На відміну від аналогічних активів, банк може використати їх для досягнення кінцевої мети й отримання фінансового результату. Отже, вони належать до складу фінансового потенціалу банку.

Субординований борг є контрактним зобов'язанням, тобто фінансовим зобов'язанням, за яким банк сплачує певну суму коштів. Тому кошти, залучені на умовах субординованого боргу, включаються до фінансового потенціалу банку.

Аналізуючи статті фінансової звітності банку на предмет віднесення (або не віднесення) їх до фінансового потенціалу розміщення, автор послугувався визначеннями фінансових активів, поданими в [270; 284, с. 2]. Згідно з визначенням фінансового активу, валюта (грошові кошти) є фінансовим активом: вона є засобом обміну, а отже, основою, на якій оцінюються та визнаються всі операції у фінансовій звітності [284, с. 16]. Таким чином, стаття Балансу "Грошові кошти та їх еквіваленти" віднесено до джерел інформації щодо фінансового потенціалу банку.

Торгові цінні папери та інші фінансові активи, що обліковуються за справедливою вартістю, не мають фіксованої суми надходжень і використовуються для отримання прибутку від короткострокових коливань ринкової ціни. Цей вид активів у значній мірі відображає компетентність менеджерів банку щодо прогнозування ринкових коливань і, таким чином, припадає на сферу кадрового потенціалу. Він повністю відповідає визначенню фінансового активу та сформульованому авторами у п.1.1 визначенню фінансового потенціалу банку, оскільки є напрямом розміщення коштів і спрямований на досягнення мети банку й отримання фінансового результату. Це стосується інших інвестиційних портфелів банку – на продаж, до погашення та інвестицій в асоційовані та дочірні компанії. Не зважаючи на специфіку та різні цілі кожного із інвестиційних портфелів, усі вони певним чином належать до фінансового потенціалу банку.

Кошти в інших банках є чистим видом фінансового активу, оскільки становлять контрактне право, як і кредити та заборгованість клієнтів. Кредити та заборгованість клієнтів є основним видом фінансових активів банку та провідним напрямом розміщення грошових коштів, саме ця стаття є визначальною для фінансового потенціалу банку.

Що стосується статей власного капіталу банку, то кошти, що обліковуються за цими статтями, призначені для забезпечення фінансової стійкості та платоспроможності. Власний капітал банку є основою формування зобов'язань і, відповідно, активів. Отже, статті власного капіталу віднесено до фінансового потенціалу банку. Джерелами залучення коштів для проведення активної фінансової діяльності можуть стати напрями, що відповідають статтям "Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)", "Резервні та інші фонди банку", які формують регулятивний капітал банку.

Таким чином, у процесі оцінювання фінансового потенціалу банку джерела залучення та напрями розміщення коштів слід групувати за зазначеними статтями Звіту про фінансовий стан (Баланс) банку. Результати аналізу статей Балансу з приводу їх приналежності до джерел інформації щодо фінансового потенціалу банку розміщені в табл. В.1 додатка В.

З метою визначення елементного складу фінансового потенціалу відтворення відповідно до статей офіційної фінансової звітності банку проаналізовано статті "Звіту про прибутки і збитки та інший сукупний дохід (про фінансові результати)" щодо приналежності зазначених в них даних про фінансовий потенціал банку в частині фінансового результату. До результативної частини фінансового потенціалу банку віднесено витрати, які виникають у процесі залучення коштів і обліковуються за відповідними відібраними статтями пасивів Балансу, та доходи, які виникають у процесі розміщення залучених коштів і обліковуються за відповідними статтями активів Балансового звіту банку.

До основних статей, за якими обліковуються фінансові результати із фінансовими активами та зобов'язаннями банку, належать процентні доходи та процентні витрати.

До процентних доходів належать: доходи, отримані за коштами, розміщеними в Національному банку України; доходи за кредитами, наданими суб'єктам господарювання, органам державної влади та фізичним особам; доходи за цінними паперами в торговому портфелі банку, портфелі на продаж та до погашення; інші процентні доходи.

Процентні витрати включають: витрати за коштами, отриманими від Національного банку України та інших банків; витрати за операціями з суб'єктами господарювання, бюджетними організаціями та позабюджетними фондами, із фізичними особами; процентні витрати за операціями із цінними паперами; процентні витрати за кредитами, отриманими від міжнародних організацій та небанківських фінансових установ.

На відміну від процентних доходів, комісійні доходи та витрати не є доходами від операцій із фінансовими активами та зобов'язаннями, а отже, не належать до сфери фінансового потенціалу банку. Водночас чистий процентний дохід є одним із основних показників фінансового потенціалу банку.

До результатів від операцій із фінансовими інструментами віднесено результат від операцій з цінними паперами в торговому портфелі банку та від переоцінки фінансових інструментів, що обліковуються за справедливою вартістю.

Результат від операцій з хеджування належить до фінансового потенціалу банку, адже інструменти хеджування згідно з МСБО 39 [281, с. 4] включений до фінансових активів або фінансових зобов'язань. Окрім того, до результатів операцій із фінансовими інструментами відносять: результат від продажу цінних паперів у портфелі банку на продаж і знецінення цінних паперів у портфелі банку на продаж і до погашення; результат від операцій з іноземною валютою та від її переоцінки.

Серед доходів за інвестиційними портфелями слід також виділити частку в прибутку (збитку) асоційованих компаній.

Отже, аналіз складу статей офіційної фінансової звітності банку – Звіту про фінансовий стан банку (Балансу) та Звіту про прибутки та збитки та інший сукупний дохід (Звіту про фінансові результати) на предмет приналежності до фінансового потенціалу банку згідно з визначеннями у [137; 259] наведено в табл. В.1 і табл. В.2 додатка В. Для оцінювання та аналізу фінансового потенціалу банку використано окрему фінансову звітність, яка не включає результати діяльності дочірніх підприємств. Результати проведеного аналізу основних елементів, що входять до складових фінансового потенціалу банку, згідно зі статтями офіційної фінансової звітності показано в табл. 1.8.

Як видно з табл. 1.8, значна частина статей фінансової звітності є джерелами інформації щодо фінансового потенціалу банку. Проте слід зазначити, що не всі статті балансу однаково впливають на результативність фінансової діяльності банку. Згідно з визначенням фінансового потенціалу, сформованого в п.1.1, його реалізація відображається у показниках фінансової діяльності. Отже, з метою визначення основних напрямів реалізації фінансового потенціалу в банківському секторі України проаналізовано структуру джерел залучення, напрямів розміщення

та відтворення фінансових ресурсів за період 01.01.2013 – 01.01.2017 рр. (табл. Г.1 додатка Г; табл. 1.9) [289].

Таблиця 1.8

**Склад елементів структури фінансового потенціалу банку
за статтями фінансової звітності**

Складові ФПБ	Елементи складової фінансового потенціалу банку
Фінансовий потенціал залучення ресурсів	<p>Кошти банків; кошти фізичних осіб; кошти юридичних осіб; боргові цінні папери емітовані банком; інші залучені кошти; інші фінансові зобов'язання; субординований борг;</p> <p>статутний капітал; емісійні різниці; незарєєстровані внески до статутного капіталу; нерозподілений прибуток; резервні та інші фонди банку; резерви переоцінки</p>
Фінансовий потенціал розміщення ресурсів	<p>Грошові кошти та їх еквіваленти; кошти в інших банках; кредити та заборгованість фізичних осіб; кредити та заборгованість юридичних осіб; торгові цінні папери; інші фінансові активи, що обліковуються за справедливою вартістю; цінні папери в портфелі банку на продаж; цінні папери в портфелі банку до погашення; інвестиції в асоційовані та дочірні компанії</p>
Фінансовий потенціал відтворення ресурсів	<p>Чистий процентний дохід (чисті процентні витрати); результат від операцій з цінними паперами в торговому портфелі банку; результат від переоцінки інших фінансових інструментів, що обліковуються за справедливою вартістю; результат від операцій з хеджування справедливої вартості; результат від продажу цінних паперів у портфелі банку на продаж; знецінення цінних паперів у портфелі банку на продаж; знецінення цінних паперів у портфелі банку до погашення; результат від операцій з іноземною валютою; результат від переоцінки іноземної валюти; частка прибутку (збитку) асоційованих компаній</p>

Питома вага основних напрямів залучення, розміщення та відтворення фінансових ресурсів банками України

Показники	Значення показника на дату				
	01.01. 2013	01.01. 2014	01.01. 2015	01.01. 2016	01.01. 2017
АКТИВИ					
Грошові кошти та їх еквіваленти, % активів	14,62	11,71	11,21	12,30	13,30
Кредити та заборгованість юридичних осіб, % активів	49,75	51,20	55,28	49,21	37,61
Кредити та заборгованість фізичних осіб, % активів	11,85	11,36	11,07	7,79	6,83
Цінні папери в портфелі банку на продаж, % активів	6,47	9,47	10,18	11,22	18,68
ЗОБОВ'ЯЗАННЯ					
Кошти банків, % пасивів	18,96	16,35	20,22	10,85	7,00
Строкові кошти юридичних осіб, % пасивів	9,65	9,68	9,23	9,77	9,59
Кошти юридичних осіб на вимогу, % пасивів	10,55	10,75	13,21	19,01	23,69
Строкові кошти фізичних осіб, % пасивів	26,21	28,13	24,72	23,33	25,14
Кошти фізичних осіб на вимогу, % пасивів	6,60	6,46	7,39	8,59	9,04
Усього зобов'язань, % пасивів	84,90	84,92	88,76	92,42	90,22
ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ БАНКІВ					
Статутний капітал, % пасивів	15,64	14,40	13,61	17,00	24,58
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток), % пасивів	-4,52	-3,67	-7,66	-13,92	-26,25
Усього власного капіталу, % пасивів	15,10	15,08	11,24	7,58	9,78
ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ БАНКІВ					
Чистий процентний дохід/(Чисті процентні витрати), % доходів	66,44	64,05	55,71	59,37	53,25
Чистий комісійний дохід/(Чисті комісійні витрати), % доходів	22,04	23,77	20,63	26,44	26,75

За результатами аналізу даних табл. 1.9 і табл. Г.1 додатка Г можна стверджувати, що найбільш значущим напрямом розміщення фінансових ресурсів є кредити юридичним особам, на які до 01.01.2017 р. припало майже 50 % сукупних активів банків України. Наступним за значущістю напрямом є кредити фізичним особам, частка яких, однак, значно знизилась на користь вкладень у цінні папери на продаж.

Серед джерел залучення коштів найбільша частка належить строковим коштам фізичних осіб (див. табл. 1.9). Окрім того, за досліджуваний період спостерігається зростання частки коштів юридичних осіб на вимогу та статутного капіталу в пасивах банків. Негативною є тенденція щодо зростання

частки непокритого збитку, яка станом на 01.01.2017 р. перевищила 25 %. З табл. 1.9 видно, що банківський сектор України був збитковим впродовж усього досліджуваного періоду, що підкреслює актуальність проведення досліджень, спрямованих на підвищення результативності банківської діяльності.

Дослідження потенціалу як системи передбачає визначення його взаємозв'язку із іншими видами потенціалу банку. З аналізу структурних елементів фінансового потенціалу (див. табл. 1.8) і їх значущості для діяльності банку (див. табл. 1.9) прослідковується його зв'язок із іншими видами банківського потенціалу. Передусім із кредитним, інвестиційним і ресурсним, щодо взаємозв'язку яких та навіть щодо розподілу на кредитний та інвестиційний серед вчених немає єдиної думки.

У роботі О. І. Воробйової [33] кредитно-інвестиційний потенціал банку розглядається як єдине ціле, а фінансовий потенціал є його складовою. Такий підхід заснований на ресурсній концепції потенціалу, згідно з якою фінансовий потенціал включає лише фінансові ресурси для здійснення кредитно-інвестиційної діяльності. У роботі Е. М. Якупової [208] також указується на те, що фінансовий потенціал є частиною кредитного. Але, спираючись на сформоване автором у п.1.1 визначення фінансового потенціалу банку, можна стверджувати, що розглядуване поняття є ширшим за поняття кредитного та інвестиційного потенціалів.

Поняття фінансового потенціалу банку тісно пов'язане із поняттям ресурсного потенціалу банку. Проте деякі автори, наприклад Ж. І. Торяник [189] та О. М. Музичка [139], ототожнюють ресурсний потенціал банку лише із фінансовими ресурсами. Однак І. В. Барилук у роботі [9] указує на те, що до ресурсного потенціалу банку слід включати всі види ресурсів, доступних банку: фінансові, матеріальні, трудові, технічні, організаційні, інформаційні тощо. Окрім зазначених видів потенціалу, із фінансовим потенціалом не перетинаються, але забезпечують його формування та реалізацію такі види потенціалу, як: трудовий (кадровий), управлінський, організаційний, інноваційний, технічний та ін. Якщо спиратись на визначення ресурсного потенціалу в [9], то слід зазначити, що ресурсний потенціал перетинається із усіма іншими видами потенціалу банку. Проте для дослідження відношення усіх інших видів потенціалу до фінансового він не є суттєвим. Більшість науковців (зокрема [4; 13; 130; 133; 137; 194]) окрім фінансового виділяють у структурі економічного потенціалу такі складові, як: трудовий, ресурсний, інноваційний, управлінський, організаційний, матеріально-технічний та інші види потенціалу.

Таким чином, сформоване автором у п. 1.1 визначення фінансового потенціалу банку й аналіз його структури дозволили визначити взаємовідносини фінансового потенціалу із іншими видами потенціалу в складі економічного потенціалу банку. Співвідношення фінансового та інших видів потенціалу схематизоване на рис. 1.3.

Рис. 1.3. Співвідношення фінансового та інших видів потенціалу банку

З рис. 1.3 видно, що фінансовий потенціал перетинається із ресурсним у сфері фінансових ресурсів; інвестиційний та кредитний види потенціалу банку входять до складу фінансового, визначаючи напрями розміщення банком коштів; технологічний, технічний, організаційний, кадровий, управлінський та інші види потенціалу банку складають основу, що забезпечує формування та реалізацію фінансового потенціалу банку.

Отже, в розділі 1 проаналізовано та виділено види фінансового потенціалу банку за: функціональною спрямованістю, ступенем реалізації, періодом реалізації, джерелами формування та вірогідністю реалізації. На основі видової характеристики побудовано структуру фінансового потенціалу банку, в якій виділяються основні функціональні рівні – фінансовий потенціал залучення, фінансовий потенціал розміщення та фінансовий потенціал відтворення ресурсів. Аналіз складу структурних елементів фінансового потенціалу банку дозволив визначити статті офіційної фінансової звітності, які є джерелами інформації щодо фінансового потенціалу, а також виявити його взаємозв'язок із іншими видами потенціалу банку.

Розділ 2. Система фінансового потенціалу банку та підходи до його оцінювання

2.1. Теоретична характеристика системи фінансового потенціалу банку та визначення етапів його оцінювання

У процесі формування цілісного уявлення про фінансовий потенціал банку (зважаючи на розуміння його як системи згідно із визначенням, сформульованим в п. 1.1) необхідним є дослідження фінансового потенціалу банку з точки зору системних якостей та характеристик. Вивчаючи інвестиційний потенціал банківської системи, С. В. Леонов зазначає, що методологічна база аналізу інвестиційного потенціалу банківської системи не розроблена [123, с. 59]. Сьогодні в цьому напрямі вже існує достатня кількість наукових розробок, включаючи значний вклад професора С. В. Леонова. Що стосується фінансового потенціалу банків, то в сучасній науковій літературі систематичних наукових досліджень майже не існує, отже, постає необхідність їх проведення. З метою забезпечення повноти та комплексності застосування системного підходу до розгляду фінансового потенціалу банку задіяно п'ять основних системних уявлень [79, с. 5]: мікроскопічний, макроскопічний, ієрархічний, функціональний, процесуальний.

Мікроскопічне уявлення системи фінансового потенціалу банку розглядає його як сукупність елементів, які спостерігаються і вважаються неподільними. З точки зору мікроскопічного уявлення визначено, що структура фінансового потенціалу банку складається з потенціалу залучення, потенціалу розміщення та потенціалу відтворення ресурсів.

Макроскопічне уявлення характеризує систему як єдине ціле – таке, що знаходиться в системному оточенні (середовищі). Це характеризує систему фінансового потенціалу банку як відкриту, яка залежить від інших видів потенціалу банку, а також від факторів зовнішнього середовища (таких, як ринкова кон'юнктура, вимоги законодавства, фаза економічного циклу, рівень конкуренції, попит на фінансові послуги, рівень фінансової культури населення тощо). З точки зору макроскопічного уявлення фінансовий потенціал входить до структури економічного. Його взаємозв'язок із іншими видами потенціалу охарактеризовано в п. 1.2.

Ієрархічне уявлення, засноване на понятті "підсистема", розглядає всю систему як сукупність підсистем, пов'язаних ієрархічно. Згідно з ієрархічним уявленням фінансовий потенціал банку є підсистемою фінансового потенціалу банківської системи, яка, в свою чергу, є підсистемою фінансового потенціалу України. У структурі фінансового потенціалу банку можна виділити підсистеми фінансового потенціалу філій або навіть окремих операцій.

Під функціональним уявленням системи фінансового потенціалу банку розуміють систему функцій, які необхідно виконувати для реалізації цілей функціонування цілої системи. Комплексне дослідження фінансового потенціалу як системи неможливе без характеристики виконуваних функцій, які вказують на значущість і роль фінансового потенціалу банку в фінансовому потенціалі банківської системи країни.

Процесуальне уявлення характеризує стан системи в часі. На відміну від попередніх, воно вказує на динамічний характер системи фінансового потенціалу банку. Дослідження фінансового потенціалу банку з точки зору процесуального уявлення вимагає формулювання ряду принципів функціонування системи, а також наряду її дій.

Усі розглянуті системні уявлення тісно взаємопов'язані та формують цілісне розуміння фінансового потенціалу банку як відкритої динамічної системи. Така система складається із певних елементів (пов'язаних прямими та зворотними зв'язками) та підсистем (пов'язаних ієрархічно), які, у свою чергу, складають єдине ціле. Тільки у нерозривному взаємозв'язку вони можуть виконувати визначені функції з метою забезпечення функціонування і реалізації поставлених цілей.

Для формування комплексу функцій, що характеризують процес функціонування системи фінансового потенціалу банку, його проаналізовано з точки зору функціонального уявлення. Будь-яке економічне поняття проявляється саме в функціях, які є вираженням його суспільно-економічного призначення, проте науковій літературі недостатньо системних досліджень фінансового потенціалу в цьому аспекті.

Визначення функцій фінансового потенціалу банку залежить від розуміння його сутності. Фінансовому потенціалу як системі притаманні як функції його окремих складових, так і специфічні функції, притаманні системі в цілому. З метою виявлення функцій фінансового потенціалу банку автором проаналізовано погляди вчених на основні функції фінансового та інших видів потенціалу на більш високих ієрархічних рівнях. На думку

М. В. Гончаренко, до основних функцій, які відображають сутнісну змістовність фінансового потенціалу регіону, слід віднести такі [235, с. 6]:

забезпечувальну – за рахунок фінансового потенціалу регіону забезпечується його соціально-економічний розвиток і потреби населення, підвищується капіталізація території і зміцнюється її ресурсна база;

перерозподільчу – відображає процес міжрегіонального та внутрішньорегіонального перерозподілу ресурсної бази з метою формування комплексу фактичних і прихованих потенційних ресурсів регіону;

стимуляційну – відображає здатність регіонального фінансового потенціалу за рахунок ефективної системи мобілізації ресурсів "притягувати" додаткові вільні інвестиційні ресурси для регіонального розвитку;

контрольну – відображає накопичення фінансового потенціалу та фінансовий результат господарської діяльності регіону; є основою для міжтериторіального порівняння і формування рейтингу економічного розвитку.

С. В. Леонов у роботі [123] визначив функції інвестиційного потенціалу банківської системи, проте не надав докладних пояснень до їх складу та сутності. На думку С. В. Леонова, інвестиційному потенціалу банку притаманні такі функції, як: трансформаційна, структуро-утворювальна, забезпечувальна, захисна, регуляторна, відтворювальна, акумуляційна, перерозподільча [123, с. 67]. Який зміст вкладено науковцем в кожен із функцій, в роботі не зазначено, але, вочевидь, усі функції (окрім захисної та регуляторної) віднесені до інвестиційних ресурсів. Що стосується захисної та регуляторної функцій, вірогідно, вони стосуються напрямів розміщення коштів.

Н. Б. Демчишак визначає такі функції фінансового потенціалу інвестиційної діяльності: акумуляційну, стимуляційну, перерозподільчу, стабілізаційну, інноваційну [53, с. 7].

Т. І. Городиський вважає, що за функціональним призначенням інноваційного потенціалу регіону розрізняють дві групи функцій. До першої групи належать загальні функції [46]: генераційна – забезпечення умов для виникнення ідеї новації; виробнича – перетворення ідеї в конкретний продукт – новацію; збутова – доведення новації до кінцевого споживача. До другої групи віднесені спеціальні функції: створення основи для кооперації певного економічного регіону з іншими районами країни, а за експортної орієнтації регіону – також із іноземними країнами; створення умов для покращення добробуту населення; вихід регіону на якісно новий техніко-технологічний рівень розвитку.

У дослідженні фінансового потенціалу банку з точки зору функціонального уявлення важливо уникати ототожнення його функцій із функціями фінансових ресурсів або фінансових відносин і виокремлення функцій, які притаманні саме системі фінансового потенціалу банку. Окрім того, поняття фінансового потенціалу відображає гіпотетичні можливості, які не обов'язково повинні перетворитись у життя. Зважаючи на розуміння сутності фінансового потенціалу банку, визначеному в п. 1.1, його функції полягають у створенні умов для реалізації певних дій.

Як визначено у п. 1.1, фінансовий потенціал банку – це система граничних можливостей банку щодо залучення, розміщення та відтворення фінансових ресурсів. Отже, саме на основі оцінювання та аналізу фінансового потенціалу повинно відбуватись планування обсягів залучення коштів та їх розміщення за певними статтями, тобто формування структури активів та пасивів банку. Погоджуючись із С. В. Леоновим [123], в якості однієї із основних функцій фінансового потенціалу банку слід виділити структуроутворювальну функцію. Саме на основі фінансового потенціалу банку визначаються основні напрями залучення та розміщення фінансових ресурсів для забезпечення ефективності діяльності. Водночас на основі фінансового потенціалу можна виявити найменш витратні (найбільш дохідні) напрями залучення (розміщення) коштів і найменш ризиковані з них. Окрім того, на рівні регіону та держави ця функція може впливати на формування попиту та пропозиції на фінансові ресурси на ринку.

Фінансовий потенціал банку характеризує межу фінансових можливостей банку, тобто визначає максимально можливе досягнення мети банку й отримання максимального фінансового результату, на основі чого формуються короткострокові, середньострокові та довгострокові цілі банку. Отже, фінансовий потенціал банку виконує функцію цілеформування.

На основі аналізу досліджень М. В. Гончаренко [235] і Н. Б. Демчишак [53] виявлено, що фінансовий потенціал виконує стимуляційну функцію. Указуючи на максимально можливий рівень розвитку банку, найефективніші напрями дій та можливий рівень фінансового результату, наявність фінансового потенціалу стимулює менеджерів банку до забезпечення його реалізації у повному обсязі.

Ще однією, дуже важливою функцією фінансового потенціалу банку є контрольна, але (на відміну від її розуміння М. В. Гончаренко), фінансовий потенціал відображає максимально можливий фінансовий результат, що є суттєвим. Порівнюючи отриманий банком фінансовий результат

і рівень фінансового потенціалу, можна робити висновки щодо ефективності його діяльності.

Також авторами виділено порівняльну функцію фінансового потенціалу. Це означає, що на основі аналізу й оцінювання фінансового потенціалу банку, а також ступеня його реалізації можна порівнювати: окремі банки між собою; банки та небанківські фінансові установи. Це важливо для інвесторів, а також має значення для структур державного управління і Національного банку України, особливо в період кризи, за необхідності ухвалювати рішення щодо рефінансування банків, їх підтримки або ліквідації.

Таким чином, за результатами проведеного аналізу підходів вчених [46; 53; 123; 235] до визначення складу функцій фінансового потенціалу й аналізу їх відповідності сутності фінансового потенціалу банку, визначеній в п. 1.1, автором виділено основні функції фінансового потенціалу банку (рис. 2.1).

Рис. 2.1. **Функції фінансового потенціалу банку**

Для забезпечення комплексного дослідження системи фінансового потенціалу необхідно проаналізувати її з точки зору ще одного уявлення – процесуального. Процесуальне уявлення відображає рух системи, її динамізм. Рух системи фінансового потенціалу банку відображає процес його формування та реалізації. Процес є сукупністю взаємопов'язаних видів діяльності, що перетворює "входи" на заплановані "виходи" [42, с. 13].

Із наведеного визначення випливає, що процес формування та реалізації фінансового потенціалу банку описується двома основними характеристиками. Це сукупність взаємопов'язаних дій та сукупність правил або принципів, на основі яких ці дії виконуються, для того щоб "виходи" системи були заплановані.

За результатами аналізу, проведеного у п. 1.2, визначено, що внутрішньою основою формування фінансового потенціалу є обсяг сформованого капіталу банку як основа законодавчих обмежень банківської діяльності

та додаткове джерело ресурсів. Джерелом фінансового потенціалу залучення та розміщення ресурсів є попит і пропозиція на фінансові ресурси на ринку. Нереалізовані можливості включають увесь спектр незадіяних або недостатньо задіяних у діяльності банку напрямів залучення та розміщення фінансових ресурсів. Безумовно, для кожного конкретного банку такий спектр буде різним.

У процесі реалізації фінансового потенціалу залучення та фінансового потенціалу розміщення вони проходять через систему обмежень. Така система передбачає оцінювання рівня ризикованості тих чи інших напрямів залучення та реалізації фінансових ресурсів, аналіз ліквідності, оцінювання дохідності та витратності тощо.

Формування та реалізація фінансового потенціалу банку відбувається на основі відбору найбільш дохідних (найменш витратних) напрямів залучення та розміщення коштів, зважаючи на їх доступність, прийнятний рівень ризику, показники ліквідності та ін. Схематично процес формування та реалізації фінансового потенціалу банку поданий на рис. 2.2. Як видно з рис. 2.2 і відповідно до виявленої у п. 1.2 структури фінансового потенціалу банку, обсяги залучених ресурсів визначають обсяги їх розміщення. Тому реалізація фінансового потенціалу залучення є первісною до потенціалу розміщення і визначає рівень його реалізації.

Рис. 2.2. Процес формування та реалізації фінансового потенціалу банку

Реалізований фінансовий потенціал залучення та розміщення формує відповідні обсяги доходів і витрат, з яких випливає результат від фінансової діяльності банку. У свою чергу, отриманий від реалізації фінансового потенціалу фінансовий результат може стати джерелом формування капіталу, а отже, є основою для розширення фінансового потенціалу банку.

Для того щоб "входи" системи перетворювались на заплановані виходи, в процесі свого функціонування вона повинна спиратись на певну сукупність принципів. Формулювання принципів процесу формування та реалізації фінансового потенціалу банку є дуже важливим моментом у комплексному дослідженні його як системи. Для формулювання принципів функціонування фінансового потенціалу банку проаналізовано принципи, які пропонують використовувати автори в процесі формування та реалізації фінансового потенціалу територій, регіонів, підприємств та інших видів потенціалу банку (табл. Д.1 додатка Д). Як видно з табл. Д.1 додатка Д, більшість авторів як основний принцип указують системність. Системність є одним із основних загальносистемних принципів, який полягає у тому, що система одночасно може існувати як самостійно, так і бути підсистемою більш великої системи. У цьому випадку фінансовий потенціал банку є підсистемою фінансового потенціалу банківської системи, яка, в свою чергу, є підсистемою фінансового потенціалу країни. Отже, у ході дослідження фінансового потенціалу банку необхідно зважати не тільки на взаємозв'язки між елементами всередині системи, але і на її зв'язки із зовнішнім оточенням.

Інші загальноекономічні принципи, які виокремлюють науковці [14; 96; 123; 152; 289]: цілісність, динамічність, адаптивність, безперервність, інтегративність тощо. Вони спираються на загальні властивості систем. Безперечно, всі зазначені принципи притаманні й фінансовому потенціалу банку як системі. Найважливішими з принципів є емерджентність, синергічність або системний ефект, коли ціле більше ніж сума його частин.

Принцип емерджентності проявляється в тому, що можливості системи перевищують можливості окремих її складових. У випадку фінансового потенціалу банку розглядати фінансовий потенціал залучення із відривом від фінансового потенціалу розміщення не є доцільним, як і аналізувати без отриманого фінансового результату.

Синергетичний ефект функціонування системи фінансового потенціалу банку проявляється в тому, що в процесі оцінювання його реалізації ризику окремих підсистем не можна враховувати окремо. Адже з їх зростанням

загальносистемний ризик буде значно більшим, ніж сума ризиків складових фінансового потенціалу банку. Синергетичний зв'язок між портфелями активів і пасивів банку, що формуються на основі фінансового потенціалу, відображається у системі обмежень його реалізації. Об'єднання окремих елементів в систему завжди скорочує ступені свободи. Отже, реалізація фінансового потенціалу обмежується взаємодією його складових – зважаючи на рівень ризику, розриви в термінах залучення та розміщення коштів, ліквідність. Окрім того, спрямованість фінансового потенціалу на досягнення максимального фінансового результату також обмежується ступенем ризикованості діяльності.

Слід зазначити, що серед науковців немає єдиної думки щодо визначення сутності принципів синергічності й емерджентності, деякі автори розділяють їх, а деякі ототожнюють. Провівши докладний аналіз визначень сутності цих понять, О. С. Муратов у роботі [252] приходять до висновку, що синергізм та емерджентність слід розрізняти за ознакою домінування ендогенних чи екзогенних факторів. Погоджуючись із О. С. Муратовим, можна стверджувати, що у дослідженні фінансового потенціалу банку слід дотримуватись як принципу синергізму, (тобто зважати на те, що властивості системи не є простою сумою властивостей її складових), так і принципу емерджентності (тобто враховувати, що властивості системи можуть змінюватись під впливом зовнішнього середовища). Важливим є те, що синергізм та емерджентність, попри різну природу виникнення, можуть проявлятися однаково.

Отже, чітко визначити, які саме фактори вплинули на утворення чи зміну системних властивостей, дуже важко. У роботі [159] науковці вказують на те, що постійні соціально-економічні кризи як на рівні світу, окремих держав, так і на рівні суб'єктів господарювання викликані порушенням законів розвитку систем, зневажанням системними принципами. Відтак, ефективний розвиток фінансового потенціалу банку, банківської системи та країни в цілому залежить від коректного оцінювання і планування діяльності з урахуванням усіх системних принципів і законів функціонування.

У процесі формування та реалізації фінансового потенціалу банку важливим є дотримання принципу збалансованого розвитку елементів потенціалу, що засновується на їх взаємозв'язку. Оскільки система фінансового потенціалу банку є цілісною та інтегрованою (тобто її функціонування однаково залежить від усіх структурних складових), то нерівномірний розвиток структурних компонентів може значно знижувати ефективність функціонування системи в цілому.

Також, погоджуючись із С. В. Леоновим, автор виділив принцип цілеспрямованості функціонування системи фінансового потенціалу банку. Це передбачає, що всі елементи системи узгоджено функціонують задля досягнення загальної мети системи – отримання максимального ефекту.

Іще одним принципом функціонування системи фінансового потенціалу банку є її постійний розвиток і розширення. Це відбувається за рахунок використання інноваційних технологій, появи нових напрямів залучення та розміщення коштів. Наприклад, із появою платіжних карток фінансовий потенціал банків значно розширився.

Аналіз теоретичних наукових розробок у сфері фінансового потенціалу регіону, підприємств та окремих видів потенціалу банку показав, що, попри високу значущість, більшість вчених не включають до переліку принципів функціонування потенціалу ефективність. Принцип ефективності є одним із найважливіших у функціонуванні будь-якої системи. Що стосується системи фінансового потенціалу банку, то принцип ефективності означає, що ефект від процесу функціонування системи повинен перевищувати затрачені зусилля та ресурси на його реалізацію. Дотримання принципу ефективності, однак, не означає зневажання рівнем ризикованості діяльності. Навпаки, необхідно його враховувати, прагнучі до отримання максимального фінансового результату.

Останнім важливим принципом, якого, мало торкаються науковці у своїх роботах, є принцип керованості. Як і будь-яка інша штучно створена система, система фінансового потенціалу банку повинна бути керованою. Це означає, що рішення про напрями її розширення та ступінь реалізації приймає керівництво банку. Отже, за результатами аналізу наукових робіт [14; 96; 123; 140; 152; 159; 289] і фінансового потенціалу банку з точки зору процесуального уявлення виявлено сукупність принципів його формування та реалізації, які забезпечують перетворення "входів" системи в заплановані "виходи" (табл. 2.1).

Як видно з табл. 2.1, розуміння принципів системності, інтегративності, синергізму, емерджентності, збалансованості в процесі формування та реалізації фінансового потенціалу банку є загальноприйнятим. Розкриття інших принципів адаптовано автором відповідно до визначення та характерних рис фінансового потенціалу банку, обґрунтованих у п. 1.1. Урахування в процесі управління фінансовою діяльністю банку основних принципів формування та реалізації фінансового потенціалу банку, зазначених в табл. 2.1, дозволить підвищити обсяги фінансової діяльності банку та її результативність. Принципи функціонування фінансового потенціалу банку є основою побудови системи його оцінювання.

**Узагальнення принципів формування та реалізації
фінансового потенціалу банку**

Принципи	Коментарі
Системність	Передбачає наявність структури взаємопов'язаних підсистем; указує на те, що система фінансового потенціалу банку сама є підсистемою більших систем (наприклад, фінансового потенціалу банківської системи)
Цілісність	Означає можливість існування та функціонування системи фінансового потенціалу банку лише у разі спільного узгодженого функціонування усіх її елементів. Система не може виконувати свої функції за відсутності будь-якої з її складових
Інтегративність	Указує на формування та збереження цілісності системи за рахунок функціонального об'єднання неоднорідних і суперечливих елементів. Залежність кожної з підсистем від її місця та ролі всередині системи
Динамічність	Постійний рух системи, зміна складових фінансового потенціалу залучення та фінансового потенціалу розміщення ресурсів, функціонування грошових потоків і перерозподіл фінансових ресурсів між структурними елементами системи фінансового потенціалу банку
Адаптивність	Пристосування системи фінансового потенціалу банку до змін, схильність системи до впливу факторів зовнішнього середовища
Безперервність	Виражає єдність, взаємозв'язок і взаємообумовленість елементів, характеризує систему фінансового потенціалу банку як процес руху фінансових ресурсів
Синергізм та емерджентність	Незвідність властивостей та функцій системи до властивостей та функцій суми її окремих складових
Невід'ємність розвитку	Передбачає розширення системи фінансового потенціалу за рахунок включення до неї нових напрямів залучення та розміщення фінансових ресурсів, появи нових методів управління ризиками, а отже, збільшення обсягів реалізації фінансового потенціалу банку тощо
Збалансованість	Взаємна узгодженість і рівномірність розвитку всіх складових системи для забезпечення її ефективного функціонування
Цілеспрямованість	Орієнтація процесів функціонування як окремих складових фінансового потенціалу банку, так і системи в цілому на досягнення спільної загальносистемної мети
Ефективність	Виражає результативність фінансового потенціалу банку. Передбачає максимальне виконання поставлених завдань і досягнення мети з найменшими витратами ресурсів, зусиль і часу
Керованість	Здійснення змін структури та напрямів руху системи фінансового потенціалу банку під впливом прийняття керівництвом управлінських рішень

За результатами визначення фінансового потенціалу банку, його структури, функцій, принципів формування сформовано теоретичне підґрунтя оцінювання фінансового потенціалу банку. Етапи процесу оцінювання фінансового потенціалу банку подано на рис. 2.3.

Рис. 2.3. Етапи оцінювання фінансового потенціалу банку

Як видно з рис. 2.3, першим етапом процесу оцінювання фінансового потенціалу банку є визначення його мети, яка відповідно до сформованої в п. 1.1 дефініції полягає у визначенні максимально можливих обсягів залучення, розміщення та відтворення ресурсів, зважаючи на умови діяльності банку. На другому етапі відбувається збирання інформації щодо фінансової діяльності банку, яка є відображенням реалізованого фінансового потенціалу, відповідно до складу фінансового потенціалу за статтями фінансової звітності. На третьому етапі за сукупністю сформованих принципів відбувається відбір та аналіз факторів формування фінансового потенціалу. Четвертий етап передбачає вибір методу оцінювання, що найбільше відображає характерні риси фінансового потенціалу банку, визначені в п. 1.1. На наступних етапах згідно зі структурою та процесом реалізації фінансового потенціалу банку відбувається оцінювання його складових і пріоритетів їх реалізації. На останньому етапі відбувається оцінювання фінансового потенціалу відтворення і необхідних обсягів реалізації фінансового потенціалу залучення. Таким чином, фінансовий потенціал банку проаналізовано з точки зору п'яти основних системних уявлень. Проведений аналіз дозволив визначити, що фінансовий потенціал банку є відкритою системою, яка постійно знаходиться під впливом зовнішнього оточення. Фінансовий потенціал банку складається із потенціалу залучення, потенціалу розміщення та потенціалу відтворення ресурсів. Виділено шість основних функцій: структуроутворювальна, спрямовувальна, цілеформувальна; стимуляційна, контрольна та порівняльна.

Визначено схему процесу формування та реалізації фінансового потенціалу банку, а також комплекс принципів, дотримання яких дозволяє перетворювати "входи" системи фінансового потенціалу в заплановані "виходи" в процесі її функціонування. Сформовані теоретичні засади дозволили визначити етапи процесу оцінювання фінансового потенціалу банку. Сформульовані в результаті аналізу фінансового потенціалу банку як системи теоретичні засади, безумовно, не можна вважати довершеними, зважаючи на складність та багатоаспектність досліджуваної проблеми. Проте вони є достатньою основою для проведення подальших досліджень у цьому напрямі та побудови комплексного методичного підходу до оцінювання фінансового потенціалу банку.

2.2. Аналіз методичних підходів до оцінювання фінансового потенціалу банку

Аналіз наукових праць у розділі 1 показав, що, увагу дослідників зосереджено переважно на регіональних аспектах дослідження фінансового потенціалу, а також на питаннях оцінювання ресурсного та інноваційного потенціалів. Водночас соціально-економічний розвиток регіонів визначається величиною і ступенем використання потенціалу підприємств і банків, зосереджених у регіоні. Отже, оцінювання фінансового потенціалу банку є однією зі значущих і актуальних проблем як з науково-дослідних позицій, так і з точки зору практичного застосування для окремого банку та банківської системи в цілому.

Наявність великої кількості наукових дискусій з приводу методів оцінювання фінансового потенціалу визначила доцільність подальшого розвитку даного напрямку. Оцінювання та аналіз фінансового потенціалу банку є складним процесом, адже потенціал є багатоаспектним і складним поняттям. Оскільки, як показав аналіз у п. 1.2, існують різні підходи до формування структури фінансового потенціалу, то не можна підходити однозначно і до вибору системи показників оцінювання фінансового потенціалу банку.

Найпоширенішим підходом до оцінювання економічного потенціалу є визначення оцінки його локальних складових із подальшим синтезом отриманих результатів до єдиного загального показника. На базі такого підходу виділяють два основних напрями оцінювання потенціалу – це аналіз на основі абсолютних показників і коефіцієнтний аналіз.

Оцінювання та аналіз економічного потенціалу на основі абсолютних показників передбачає визначення потенціалу як максимального обсягу ресурсів, які може мати підприємство чи банк для здійснення своєї діяльності. Такого підходу дотримуються [33; 81; 107; 123; 172] та ін. Розглядуваний підхід до оцінювання засновується на ресурсному підході до визначення поняття "потенціал", проаналізованого в п. 1.1.

Для визначення величини кредитно-інвестиційного потенціалу банку, як однієї із складових його фінансового потенціалу, І. О. Воробйова [33] пропонує використовувати суму величин власного капіталу, зменшеного на: вартість основних засобів, резервів, гарантій, поручительств та ін.; зобов'язань, зменшених на суму коштів, що не можуть бути використані для забезпечення цього виду операцій, помножених на коефіцієнти впливу

кадрового, технічного, інформаційного, розрахунково-платіжного, інноваційного та організаційно-управлінського потенціалу банку на кредитно-інвестиційний потенціал.

М. В. Корнєєв зазначає, що економічна змістовність поняття "потенціал банку" полягає в максимально можливому обсязі власних і залучених коштів, які банк може ефективно розмістити в активні операції [107].

Г. О. Савченко й А. Ю. Маслова в роботі [172] пропонують для визначення величини кредитного потенціалу банку використовувати лінійну багатофакторну модель потенціалу від кредитних ресурсів (статутного капіталу, коштів юридичних і фізичних осіб, коштів банків, цінних паперів власного боргу). Модель передбачає суму обсягів кожного з видів ресурсів, помножених на коефіцієнти їх впливу на обсяги кредитних операцій.

О. В. Васильєв дотримується ресурсного підходу, оцінюючи величину інвестиційно-кредитного потенціалу банку як суму власних і залучених коштів, зменшених на суму обов'язкових відрахувань [20].

Ю. В. Калоев у роботі [81], попри розумінню банківського потенціалу як сукупної можливості ресурсів забезпечити виробництво фінансово-посередницьких послуг, розраховує показник потенціалу банку в абсолютному вимірі через лінійну регресійну модель прибутку від активів і капіталу шляхом нормалізації вагових коефіцієнтів. Показник ефективності реалізації потенціалу визначається як відношення отриманого банком прибутку до величини розрахованого показника потенціалу. За результатами розрахунків деякі банки мали коефіцієнт реалізації потенціалу більший за 1. У розрізі потенціалу як граничної можливості зазначений підхід до оцінювання банківського потенціалу не відповідає висунутим вимогам.

С. В. Лєонов у визначенні інвестиційного потенціалу банківської системи також дотримується ресурсного підходу [123]. У процесі оцінювання інвестиційного потенціалу банківської системи науковець пропонує виділити два оцінних рівня потенціалу – фактичний та перспективний. Фактичний рівень інвестиційного потенціалу банківської системи відображає обсяг інвестиційних ресурсів, накопичених у банківській системі, та той рівень наявних можливостей їх ефективного використання, які існують за фактично досягнутого рівня розвитку фінансового ринку. Перспективний – максимально можливий обсяг інвестиційних ресурсів, що включає не тільки наявні на момент оцінювання, а й ті, що наразі за певних причин ще не залучені [123, с. 70]. На думку професора С. В. Лєонова, для оцінювання фактичного інвестиційного потенціалу банківської системи слід застосовувати

переважно об'єктивні оцінки, які ґрунтуються на емпіричних даних, а перспективного – переважно суб'єктивні (прогнозні) [123, с. 71]. Окрім цього, науковець також визначає нижню та верхню межі розміру інвестиційного потенціалу банківської системи. Нижня визначається ресурсною складовою потенціалу, верхня – інвестиційною ємністю економічної системи [123, с. 72]. Як зазначено в п. 1.1, підхід, що характеризує фінансовий потенціал банку як сукупність ресурсів, розглядає проблему лише з одного боку, адже не вказує на напрями розвитку потенціалу, не включаючи його спрямованість у майбутнє, тому не є ефективним.

Одним із найпоширеніших є підхід до оцінювання потенціалу банку на основі коефіцієнтного аналізу. Підхід передбачає розгляд потенціалу банку як характеристику ефективності його діяльності. У межах розглядуваного підходу вчені пропонують різноманітні набори показників для оцінювання потенціалу, а також методики виведення інтегрального показника на їх основі.

А. А. Панасенко пропонує здійснення оцінювання ресурсного потенціалу банку на основі алгоритму графоаналітичного методу – "квадрат потенціалу" [150]. Метод передбачає створення матриці показників за банківськими установами із подальшим порівнянням значень показників за кожною банківською установою із кращими шляхом розрахунку відносних оцінок. Потім оцінки показників консолідуються в чотири групи і на основі консолідованих оцінок будується квадрат потенціалу за чотирма векторами. Розмір потенціалу банку визначається за середньою довжиною вектора, для чого використовується стобальна шкала оцінки.

У роботі [189] Ж. І. Торяник розраховує показник достатності ресурсного потенціалу банку за допомогою використання методу середньої геометричної та нормативних значень десяти обраних коефіцієнтів, а також розраховує інтегральний показник достатності ресурсного потенціалу на основі експертного методу та методу нечітких множин. У подальших дослідженнях В. В. Коваленко [94] і Ж. І. Торяник [189] визначають ресурсний потенціал як потенційні можливості банку формувати свої ресурси. Для оцінювання ресурсного потенціалу пропонується використання одинадцяти показників ефективності діяльності банку, серед яких: норматив адекватності капіталу, коефіцієнт ефективності використання власних коштів, коефіцієнт автономності, коефіцієнт покриття та ін. В якості оцінки ресурсного потенціалу банку застосовується інтегральний показник добутку відношення значень коефіцієнтів до їх нормативних значень. Далі банки градуються

за значенням отриманого показника на чотири групи – із низьким, середнім, достатнім та високим рівнем.

О. В. Кравченко пропонує систему оцінювання внутрішнього потенціалу банку на основі двадцяти показників що, використовуються рейтинговим агентством ІВІ-рейтинг. Це, зокрема, достатність капіталу, рентабельність активів, загальна дохідність активів, чиста процентна маржа, чистий спред, витрати, рентабельність капіталу, чистий дохід, показники ефективності використання персоналу та ін. [110]. На основі квартальних даних за показниками будують чотири ковшні середні, розраховується середнє значення показника за весь період дослідження та середнє квадратичне відхилення за кожним із показників. В якості кількісної оцінки потенціалу пропонується відношення середнього квадратичного відхилення до середнього значення показника, тобто коефіцієнт варіації. Як загальну кількісну оцінку внутрішнього потенціалу банку доцільно використовувати середнє значення коефіцієнтів варіації за кожним із показників. О. В. Кравченко вважає, що якщо значення отриманого коефіцієнта перевищує 50 %, то банківська установа може розвиватись більш інтенсивними темпами. Проте фактично значення отриманого коефіцієнту лише відображає стабільність чи нестабільність фінансових показників банку і не свідчить про можливість його розвитку.

У своїй роботі [209] І. В. Яроцький пропонує оцінювати фінансовий потенціал страхової організації на основі десяти коефіцієнтів: поточної платоспроможності, маржі платоспроможності, фінансової стійкості, ліквідності, залежності від перестраховування, участі перестраховувальників у виплатах, рівня виплат, рентабельності власного капіталу, рентабельності страхової діяльності та оборту власного капіталу. Науковець зводить зазначені показники до інтегральної оцінки шляхом їх нормалізації та порівнянням із еталонним значенням, за які беруться нормативні та середньогалузеві значення. Результат набуває процентного вираження. Хоча такий метод дозволяє порівнювати різні страхові організації, він не дає механізмів підвищення рівня потенціалу.

Перевагою оцінювання потенціалу банку на основі коефіцієнтного аналізу є можливість порівняння банків між собою. Такий підхід характеризує не тільки рівень потенціалу, але й ефективність його використання. Однак коефіцієнтний аналіз потенціалу має і недоліки. Насамперед відносна оцінка потенціалу у вигляді інтегрального показника за стобальною шкалою (або від 0 до 1) є дуже абстрактною і не дає реальної відповіді

щодо рівня можливостей банку. Така оцінка не дозволяє будувати плани щодо подальшої діяльності на її основі та не визначає необхідні напрями діяльності банку. Отриманий результат за коефіцієнтною оцінкою потенціалу банку може бути лише допоміжним в аналізі стану банку та можливостей його розвитку.

О. О. Жигунова пропонує складну систему комплексної оцінки потенціалу підприємства як функції від наявних ресурсів, здібностей, можливостей, результатів, які визначаються системою цілей, ризиків і синергетичного ефекту [62]. У роботі також запропоноване оцінювання комплексного економічного потенціалу підприємства як засіб досягнення цілей на основі побудови векторного простору потенціалу на базі цільових показників.

О. Є. Кузьмін та О. Г. Мельник в якості інтегрального показника оцінки потенціалу підприємства пропонують використовувати середню геометричну показників конкурентоспроможності, інвестиційної привабливості та рівня розвитку підприємства, які, в свою чергу, оцінюються на основі експертного методу [114]. Недоліком запропонованого підходу, як і будь-якого заснованого на експертних оцінках, є суб'єктивність. Він не придатний до широкого застосування, адже для кожного окремого підприємства необхідно проводити нове експертне опитування.

У межах коефіцієнтного аналізу потенціалу К. М. Нікішин виділяє дві основні групи методів – параметричні та непараметричні [142]. На думку науковця, для використання параметричних методів оцінювання необхідні наявність уявлення про тип функції, що описує лінію потенціалу банку, та інформація щодо вірогідного розподілу факторів неефективності. Перевагою цієї групи методів є їх точність, гнучке реагування на зміни та врахування випадкових помилок у вихідних даних. На відміну від параметричних, непараметричні методи не передбачають наявність даних про тип функції потенціалу, що робить їх більш зручними для застосування, але вони не враховують випадковостей, що є суттєвим недоліком. На основі аналізу властивостей параметричних і непараметричних методів оцінювання потенціалу К. М. Нікішин зазначає, що найбільш доцільним є використання методу огинальних [142, с. 7].

Поєднання підходів до аналізу абсолютних показників і коефіцієнтного методу представлено в роботі А. О. Бойко та А. В. Височиної [15]. Оцінювання фінансового потенціалу регіону має відбуватись на основі аналізу показників прибутку підприємств, обсягу інвестицій, частки підприємств,

що отримують прибуток, середньої заробітної платні населення, виконання доходів бюджету, темпів росту бюджетної заборгованості та надходжень тощо. Метод передбачає нормалізацію обраних показників і пошук еталонного значення. Фінансовий потенціал визначається як середнє відхилення від еталонного значення. Результати оцінки розподіляють на чотири групи за рівнем потенціалу – мінімальний, низький, середній та високий.

У науковій літературі розроблені також методи оцінювання потенціалу на основі системного аналізу. Вони передбачають отримання різних показників щодо діяльності банку (відносних та абсолютних) і подальше їх оцінювання на основі експертного аналізу із виявленням зв'язків і тенденцій. Такі моделі розглянуті в роботах [8; 11; 29; 105]. Недоліком даного підходу є його абстрактність і суб'єктивність; як і попередній, він не дає реальної кількісної оцінки потенціалу банку.

Н. Г. Калюжна в роботі [82] для отримання кількісної оцінки потенціалу системи управління підприємством пропонує використовувати лінгвістичну модель. Модель працює з лінгвістичними вхідними та вихідними змінними, що віддзеркалюють результати оцінювання – низький, середній, високий потенціали. У рамках цієї моделі сформульований ряд правил, які пов'язують лінгвістичні змінні потенціалу системи управління з лінгвістичними змінними в потенціалах її блоків. Для оцінювання рівня потенціалу використовується апарат нечіткої логіки. Однак, не дивлячись на вказівку на кількісне оцінювання потенціалу, його результат виражається в абстрактних категоріях.

Оцінювання потенціалу банку можливе не лише з точки зору обсягів ресурсів та їх ефективності, а й у розрізі результатів, які можна отримати від використання даних ресурсів. Результативний напрям оцінювання потенціалу за абсолютними показниками передбачає визначення величини потенціалу як максимально можливого обсягу виробництва кінцевої продукції, для банку – здійснення банківських операцій та надання послуг за наявних умов діяльності.

Ю. А. Дорошенко вважає, що величина економічного потенціалу виражає максимально можливий обсяг виробництва матеріальних благ і послуг за певної кількості та якості наявних економічних ресурсів, в умовах, що забезпечують найбільш повне їх використання у часі та продуктивність [57]. Цієї ж думки дотримується О. Ф. Балацький, який під оцінкою економічного потенціалу розуміє визначення його величини у вартісному вираженні [5].

В якості результативного показника величини потенціалу банку може виступати рівень прибутку. Такої думки дотримуються Р. В. Марушков [134] та Ю. Н. Клепиков [91]. Визначення величини потенціалу, виражене рівнем результативності банку, є найдоцільнішим підходом до оцінювання фінансового потенціалу банку. Адже основною метою банківської діяльності є максимізація прибутку, рівень якого обмежений наявними ресурсами та необхідністю контролю за ризиками.

Отже, в сучасній вітчизняній науковій літературі існують різноманітні підходи до оцінювання потенціалу підприємства та фінансових установ. Слід зауважити, що методичний підхід до оцінювання пов'язаний передусім із трактуванням поняття потенціалу.

У зарубіжній літературі найбільш близьким підходом до оцінювання потенціалу (за умови розуміння його як максимального рівня ефективності роботи банку, його результативності) є методи аналізу банківської продуктивності. Для аналізу продуктивності роботи банку найчастіше використовують методи аналізу межі ефективності. Залежно від того, яким чином встановлюється межа ефективності, розрізняють два основні методи оцінювання граничної ефективності – параметричний і непараметричний. В основу першого закладена економетрична оцінка точної функціональної форми межі ефективності. Найбільш відомим з цієї групи методів є метод стохастичної межі (Stochastic Frontier Approach – SFA). Навпаки, непараметричні методи не припускають специфікацію точної функціональної залежності і базуються на оцінці кусково-лінійної межі ефективності шляхом побудови огинальних значень. Найбільш широке поширення отримав оболонковий аналіз (Data Envelopment Analysis – DEA).

Роботи [220; 229] демонструють застосування оболонкового аналізу для оцінювання продуктивності роботи банків. З метою дослідження ефективності банк варто розглядати як виробника потоку послуг (виходів), що споживає ресурси (параметри входу). Метод доданої вартості для визначення вихідних параметрів, запропонований Дж. Параді в [229], дозволяє до випуску відносити інструментарій з обох частин балансу. Вельми схожим був вибір параметрів у роботі [220]: Д. А. Григоріан і В. Манул зазначають, що кількість виданих кредитів і депозитів не передбачає однакову ефективність, оскільки може бути пов'язана з обслуговуванням дрібних рахунків, що вимагає великих витрат ресурсів. Автори пропонують використовувати для оцінювання банківської продуктивності оболонковий аналіз (DEA) за таким набором показників: кількість працівників; вартість

основних засобів; значення непогашених кредитів за вирахуванням створених резервів; грошові кошти, резерви в національному банку та казначейські векселі; процентні та непроцентні доходи та витрати; загальний обсяг депозитів; власний капітал банку та сукупні активи; частка іноземної власності; відношення сукупних активів банку до сукупних активів банківської системи.

У сучасних дослідженнях до процесу аналізу продуктивності банківської діяльності застосовують обидва методи. Окрім того, існує чимало робіт, присвячених порівнянню SFA та DEA. Зокрема, в роботі [211] А. Н. Бергер і Д. Б. Хамфрі пропонують огляд 130 праць, присвячених граничним методам аналізу ефективності банків і фінансових компаній, з яких половина виконана за методом SFA. Автори зазначають, що різні методи не обов'язково дають узгоджені результати. Оцінки за непараметричними методами зазвичай є більш низькими та мають більшу дисперсію. У процесі оцінювання ефективності російських банків С. В. Головань, В. В. Назін та А. А. Пересецький дійшли до висновку, що оцінки моделей за методами SFA та DEA є схожими [38]. Аналіз, проведений в [220], також не виявив істотних відмінностей між результатами, отриманими методами стохастичного фронту та оболонкового аналізу даних.

Д. Мортимер у роботі [227] узагальнив результати 41 наукового дослідження з використанням методів DEA та SFA для аналізу ефективності, не виявивши чітких переваг одного методу над іншим. Автор зазначає, що багато залежить від об'єкта дослідження, можливості отримання чіткої функції та припущень щодо економії від масштабу. Слід зазначити, що основними перевагами методу SFA є врахування випадкової складової, а також менша дисперсія оцінок і помилок. Проте, на відміну від DEA, метод стохастичної межі вимагає специфікації функції межі, що ускладнює процес розрахунків і збільшує вірогідність помилок. Метод DEA дає відносну оцінку ефективності, тобто будується на припущенні, що частина банків має ефективність на рівні 100 %. Параметричні методи дозволяють будувати незалежні оцінки ефективності, що є більш доцільним для використання в аналізі діяльності окремих банків та процесу планування їх фінансової діяльності.

Одним із основних завдань використання параметричних методів, зокрема SFA, залишається відбір показників для оцінювання моделі, що підтверджують і автори роботи [211]. Дж. Хьюджес і Л. Местер у роботі [223] пропонують підхід до вибору параметрів для дослідження функціонування

банків, який ґрунтується на особливості балансової звітності банку, всі статті в якій розподілені на дві рівні частини: активні (дохідні) та пасивні (витратні) рахунки. Я. Біккер зазначає, що оцінити банківську продуктивність (зокрема конкуренцію та ефективність) прямими методами неможливо, тому рекомендує використовувати набір опосередкованих показників, що вказують на стан основних факторів [213, с. 144].

П. Бауер, А. Бергер, Г. Ферієр і Д. Хамфрі сформулювали дві групи вимог, що висуваються до оцінок ефективності, отриманих з використанням різних методів [216, с. 6]. Перша група вимог дозволяє зрозуміти, наскільки різні методи оцінювання ефективності роботи банків дають схожі результати. Для відповіді на це питання необхідно з'ясувати: наскільки різняться середнє значення, дисперсія та інші моменти розподілу балів ефективності; чи однаково ранжування банків за рівнем ефективності; чи однаково методи визначають групи банків, які найбільш і найменш ефективні. Друга група вимог дозволяє визначити, наскільки можна довіряти оцінками ефективності, отриманим з використанням різних методів, а саме: чи стійкі оцінки ефективності в часі (не повинно спостерігатися значних коливань оцінок від одного періоду часу до іншого); чи відповідають оцінки ефективності умовам конкурентного середовища, в якому функціонують банки; чи входять у суперечність оцінки граничної ефективності з результатами, отриманими з використанням традиційних показників прибутковості. Таким чином, можна стверджувати, що вибір вхідних і вихідних параметрів для оцінювання ефективності діяльності банків є непростим завданням; часто воно обумовлене не тільки цілями дослідження, а й доступністю інформації.

В економічних дослідженнях із оцінювання потенціалу в якості оцінки потенціалу використовують переважно набори показників рейтингових агентств. Наприклад, А. М. Проскурин зазначає, що рейтинг банку повинен повніше відображати його потенціал [162].

Нетрадиційним є підхід професора А. О. Веренікіна, який порівнює потенціал економічного суб'єкта із потенціалом у фізиці, за аналогією із математичною фізикою, пропонуючи використовувати для обчислення потенціалу підприємства задачу класичного варіаційного числення. В якості прикладу автор застосовує функцію граничної корисності, яка визначається системою диференційних рівнянь від витрат ресурсів, часу, масштабу віддачі тощо [24]. Такий підхід не є популярним, проте він найкраще відображає сутність потенціалу та дозволяє отримати кількісну оцінку.

Отже, в процесі оцінювання потенціалу економічних суб'єктів використовують велику кількість різноманітних показників і пов'язаних із ними методик оцінювання, що свідчить про невизначеність думок вчених щодо актуальності розробок у цьому напрямі. Водночас важливо, щоб набір використовуваних у процесі оцінювання фінансового потенціалу банку показників відповідав економічним умовам, в яких він функціонує. З метою визначення підходу найбільш доцільного для застосування в процесі оцінювання фінансового потенціалу банку узагальнено в [5; 9; 11; 15; 20; 24; 25; 29; 33; 57; 62; 81; 82; 91; 94; 105; 107; 110; 114; 123; 134; 142; 150; 172; 189; 209; 220; 223; 229]. Методи із виділенням їх переваг і недоліків розглянуті у табл. 2.2.

Таблиця 2.2

Узагальнення підходів до оцінювання потенціалу економічних суб'єктів

Представники	Сутність	Переваги	Недоліки
1	2	3	4
1. Оцінювання максимального обсягу ресурсів			
Воробйова О. І. [33], Корнеєв М. В. [107], Васильєв О. В. [20], Леонов С. В. [123]	Розраховується максимальний обсяг ресурсів, який може бути використаний економічним суб'єктом	Чіткість кількісної оцінки, можливість побудови планів діяльності на основі отриманих результатів	Доречний лише для оцінювання ресурсного потенціалу, оскільки не відображає сутності інших його видів
2. Оцінювання максимально можливого на основі лінійної залежності			
Дорошенко Ю. А. [57], Калоев Ю. В. [81], Савченко Г. О. [173], Балацький О. Ф. [5], Марушков Р. В. [134], Клепиков Ю. Н. [91]	Розраховується максимальний результат на основі абсолютних показників діяльності	Чіткість кількісної оцінки, можливість побудови планів діяльності, відносна простота розрахунків	Слабка гнучкість, не завжди відображає реальний стан економічного суб'єкта, складність урахування багатьох факторів
3. Коефіцієнтний аналіз			
Панасенко А. А. [150], Коваленко В. В. [94], Торяник Ж. І. [189], Кравченко О. В. [110], Яроцький І. В. [209], Кузьмін О. Є., Мельник О. Г. [114]	Полягає в підборі відносних показників, які відображають стан діяльності економічного суб'єкта із зведенням їх до інтегрального та його градацією	Зручний до застосування, гнучкий, дозволяє виявити динаміку без впливу інфляції, легко порівнювати різні суб'єкти	Важкий процес підбору відповідних коефіцієнтів, абстрактність результату, неможливість побудови конкретних планів підвищення потенціалу

1	2	3	4
4. Змішаний метод			
Жигунова О. О. [63], Бойко А. О. [15], Височина А. В. [25]	Полягає в поєднаному використанні абсолютних і відносних показників	Можливість охопити максимальну кількість факторів впливу	Трудомісткість побудови системи й об'єднання різновимірних показників
5. Експертне оцінювання			
Барилюк І. В. [8], Бердникова Л. Ф. [11], Волик Н. Г. [29], Комліченко О. О. [105], Кузьмін О. Є. [114], Мельник О.Г. [114]	Значення коефіцієнтів або їх впливу на результативний показник визначається на основі експертного опитування	Відносна простота розрахунків, гнучкість, можливість використання в умовах обмеженої інформації	Суб'єктивність оцінки, абстрактність отриманого результату, неможливість універсального застосування
6. Лінгвістична модель			
Калюжна Н. Г. [82]	На основі апарату нечіткої логіки рівень потенціалу визначається шляхом зв'язки "якщо – то" із значенням обраних показників	Відносна простота розрахунків, гнучкість	Абстрактність отриманого результату, відсутність кількісної оцінки
7. Методи граничного аналізу			
Нікішин К. М. [142], Вереникін А. О. [24], Григоріан Д. А., Манул В. [219], Параді Дж. [228], Хьюджс Дж., Местер Л. [222]	Полягає в обчисленні межі можливостей економічного суб'єкта на основі диференційного числення	Найбільше відображає сутність потенціалу, дозволяє врахувати велику кількість факторів, з'ясувати шляхи реалізації потенціалу	Висока трудомісткість розрахунків, вимагає використання програмного забезпечення

Таким чином, кожен із проаналізованих у табл. 2.2 підходів має переваги та недоліки. Проте найбільш доцільним до застосування в процесі оцінювання фінансового потенціалу банку (зокрема в частині оцінювання та аналізу потенціалу залучення та потенціалу розміщення ресурсів) є методи граничного аналізу, адже попри трудомісткість вони найбільше відображають сутність потенціалу. Окрім того, граничний аналіз дозволяє визначити спектр напрямів реалізації фінансового потенціалу банку, що є основою для складання тактичних і стратегічних планів діяльності. Для оцінювання

результативної складової фінансового потенціалу більш доцільним є використання оптимізаційної задачі, яка враховуватиме обмеження щодо ризиків, ліквідності та інших показників діяльності банку.

У процесі функціонування банку отримана вигода від використання ресурсів не завжди досягає своєї максимально можливої величини за заданого рівня витрат. Тому особливо важливим є оцінювання та аналіз ефективності використання фінансового потенціалу банку та окремих його складових. Причинами неефективного використання потенціалу можуть бути неоптимальна організація процесів з проведення операцій та обслуговування клієнтів, недостатня конкуренція в галузі, інші зовнішні фактори. Тим самим розуміння того, як наблизити фактичну величину отримуваних вигод до потенційно можливої, є одним з найважливіших завдань, що стоять перед керівниками банківських установ.

Для прогнозування фінансової діяльності банку та визначення основних напрямів розвитку необхідне оцінювання наявного рівня та показників ефективності використання потенціалу. Рівень ефективності використання потенціалу сукупно із коефіцієнтами впливу складових фінансового потенціалу банку та його обмежень визначають необхідний обсяг додаткових зусиль і витрат для наближення рівня наявного використання фінансового потенціалу до максимального.

Основною проблемою побудови системи оцінювання фінансового потенціалу банку та визначення цільових показників, які формують систему, є обмеженість інформації щодо діяльності банку. Певні показники є закритими для загального доступу, а інформація в більшості випадків надається в агрегованому вигляді, що не дозволяє досягнути всю сукупність взаємозалежностей.

Аналіз представлених в науковій літературі методичних підходів до оцінювання потенціалу в економіці, виявлення їх переваг і недоліків дозволили дійти висновку, що найбільш доцільним до використання в процесі оцінювання фінансового потенціалу банку є методи граничного аналізу, зокрема метод стохастичного фронтального аналізу й оптимізаційного моделювання. Перевагами методу стохастичного фронтального аналізу є можливість урахування випадкової складової та отримання результатів оцінювання в абсолютному вираженні. Зазначені методи найбільше відповідають сформульованому в п. 1.1 визначенню і розумінню його як системи граничних можливостей.

Розділ 3. Аналіз факторів формування фінансового потенціалу банку

3.1. Визначення спрямованості діяльності банків України відповідно до складових фінансового потенціалу

Оцінювання фінансового потенціалу банку вимагає виявлення факторів його формування та реалізації, а також ступеня їх впливу. Як визначено в п. 1.1, фінансовий потенціал банку – це граничні можливості до залучення, розміщення та відтворення ресурсів, реалізація яких відображається в показниках фінансової діяльності. Таким чином, повна реалізація фінансового потенціалу банку відобразатиметься в максимально можливих обсягах залучення, розміщення та відтворення ресурсів. На рівень фінансових можливостей банку впливає велика кількість факторів, зокрема загальні обсяги попиту та пропозиції фінансових ресурсів на ринку, законодавчі обмеження, положення банку на ринку тощо. Серед усієї сукупності факторів, зважаючи на принципи функціонування системи фінансового потенціалу сформовані в п. 2.1, важливо виділити ті, які банк може безпосередньо контролювати. Серед них можна виділити такі, що обчислюються, та ті, що характеризують діяльність банку в цілому.

Одним із важливих факторів впливу на фінансовий потенціал банку є функціональна спрямованість, тобто основні напрями діяльності. Функціональна спрямованість формується відповідно до обраної банком стратегії та впливає на структуру клієнтської бази, характер прийняття управлінських рішень, організаційну структуру банку тощо. Вплив функціональної спрямованості на результативність діяльності банків проаналізований в роботах зарубіжних вчених [214; 217; 221]. У працях вітчизняних вчених [55, с. 35; 64; 170; 171, с. 14] підкреслено важливість визначення функціональної спрямованості для забезпечення фінансової стійкості банку. У дослідженні рівня ефективності банків [205, с. 303] В. В. Шергін робить припущення, що параметри, які визначають ефективність банківської діяльності, відрізняються для окремих груп банків, але залишаються постійними всередині групи. Отже, в процесі оцінювання фінансового потенціалу банків більш доцільним є визначення меж можливостей для груп подібних банків.

Таким чином, з метою визначення функціональної спрямованості діяльності банків України проведено групування за допомогою кластерного аналізу. Національний банк України виділяє чотири групи банків за розміром

активів, але для аналізу фінансового потенціалу банку недостатньо лише показника обсягу активів. Відповідно до визначеної в п. 1.2 структури фінансового потенціалу банку та його складу згідно зі статтями офіційної фінансової звітності банку класифікацію банків здійснено за виділеними в п.1.2 основними елементами фінансового потенціалу залучення та розміщення фінансових ресурсів, від реалізації яких залежить фінансовий потенціал відтворення.

Більшість банків України є універсальними банківськими установами, орієнтованими на класичний спектр послуг, тобто залучення депозитів і надання кредитів фізичним та юридичним особам. Операції з цінними паперами досі не набули великого значення для діяльності вітчизняних банків. Пасивні операції зосереджені переважно на залученні коштів фізичних та юридичних осіб; процент залучення коштів інших банків та емісії цінних паперів незначні. Згідно з методикою НБУ щодо визначення системно важливих банків [264] у розрізі системної важливості банку, вага обсягу коштів залучених від юридичних і фізичних осіб складає 35 % у показнику системної важливості, а коштів залучених від інших банків – 7,5 %.

Обсяг грошових коштів та їх еквівалентів залежить від необхідності банку підтримувати достатній рівень ліквідності, а отже, від структури сформованих зобов'язань. Тому цей показник не включено до аналізу.

Зважаючи на низький рівень інвестиційної активності банків України, статті "Торгові цінні папери", "Інші фінансові активи, що обліковуються за справедливою вартістю", "Цінні папери в портфелі банку на продаж" і "Цінні папери в портфелі банку до погашення" об'єднано в загальний показник інвестицій в цінні папери, що вказує на схильність банку до такого виду вкладень в цілому.

Що стосується статей власного капіталу банку, то вони є основою фінансового потенціалу, але по різному впливають на обсяги формування потенціалу залучення та потенціалу розміщення ресурсів. Інструкція про порядок регулювання діяльності банків в Україні [258] регулює максимальний обсяг розміщення коштів за окремими напрямками, що опосередковано впливає і на обсяг зобов'язань банку. Інструкція [258] визначає межі розміщення коштів відповідно до регулятивного капіталу банку. Отже, на обмеження реалізації фінансового потенціалу залучення та фінансового потенціалу розміщення впливає обсяг регулятивного капіталу. Для визначення спрямованості банків України за складовими фінансового потенціалу обрано показники діяльності, подані в табл. 3.1.

**Показники діяльності банку, що визначають його спрямованість
за складовими фінансового потенціалу**

Показники	Коментар
Розмір регулятивного капіталу	Указує на максимальний потенційний масштаб діяльності банку
Частки вкладів фізичних осіб на вимогу та юридичних осіб на вимогу в зобов'язаннях банку	Указують на орієнтацію банку щодо обслуговування фізичних або юридичних осіб
Частки строкових вкладів фізичних та юридичних осіб у зобов'язаннях банку	Указують на орієнтацію банку щодо побудови ресурсної бази
Частка коштів інших банків у зобов'язаннях банку	Указує на залежність банку від міжбанківських позик і вкладів, зокрема від капіталу материнських банків
Частки кредитів, наданих фізичним та юридичним особам, у загальних активах банку	Указують на спрямованість банку щодо розміщення фінансових ресурсів
Частка інвестицій в цінні папери в активах банку	Указує на інвестиційну активність банку

Загальний обсяг залучених і розміщених коштів за визначеними в табл. 3.1 напрямками сягає в середньому 80 – 90 % зобов'язань і, відповідно, активів банків України. Це визначає доцільність їх використання для проведення аналізу спрямованості діяльності банків.

Згідно з методикою НБУ про визначення системно важливих банків [264], вага загального обсягу активів банку складає 35 % у показнику системної важливості банку та визначає розмір банку. Отже, доцільним є також включення до класифікації показника темпу приросту активів, що вказує на динаміку розширення масштабів діяльності банку. У зв'язку із значними змінами в економіці України в 2014 р. і ліквідацією великої кількості банків для класифікації і подальшого дослідження були обрані банки перших трьох груп, що діяли на території України за період 01.01.2013 – 01.01.2016 рр.; виключено банки, що перебувають у стані ліквідації або в які впроваджено тимчасову адміністрацію та ті, що мають нульові значення за основними показниками діяльності.

Таким чином, кількість банків для проведення кластерного аналізу складала 51 банк; з них, згідно з класифікацією НБУ, станом на 01.01.2016 р.: 14 – першої групи, 15 – другої групи та 22 – третьої групи.

Для первісного виявлення кількості кластерів використано ієрархічні методи за допомогою модуля "Кластерний аналіз" у пакеті *STATISTICA*. Ієрархічні методи засновані на послідовному об'єднанні менших кластерів до більш великих і пов'язані із побудовою дендрограм. Кластеризацію банків проведено за основними показниками діяльності на основі нормалізованих даних ієрархічним методом за кварталами 01.01.2013 – 01.01.2016 рр. В якості правила об'єднання обрано метод Уорда, в якості міри близькості – евклідову відстань. Перевагою методу Уорда є те, що він є методом розширення простору та дозволяє розділяти об'єкти більш чітко. Окрім того, метод Уорда спрямований на зменшення внутрішньогрупової дисперсії, що дозволяє виокремити класи найбільш схожих об'єктів.

За результатами кластеризації банків України ієрархічним методом за період 01.01.2013 – 01.01.2015 рр. можна виділити 3–4 великих кластерів або 7 малих. Водночас якщо на початку досліджуваного періоду можна чітко визначити 3 або 4 крупних кластера, а менші кластери майже не виділяються, то на кінець періоду виділення менших кластерів є більш вираженим.

Для виявлення оптимальної кількості кластерів необхідне сумісне використання ієрархічних та ітеративних методів кластерного аналізу. Ітеративні методи, на відміну від ієрархічних, потребують наявності апріорної гіпотези про кількість кластерів, але дозволяють отримати якісні характеристики для аналізу. Перевагою ітеративних методів є більш висока стійкість стосовно шумів і викидів, некоректного вибору метрики, введення незначущих змінних.

Згідно з формулою Стерджеса оптимальна кількість груп дорівнює $1 + 3,322 \times \lg$ (обсяг сукупності). Оскільки кількість банків, обраних для дослідження, складає 51, то оптимальна кількість груп за формулою Стерджеса дорівнює 6,67, (тобто 6 або 7 груп), що відповідає результатам аналізу проведеного ітеративними методами.

Таким чином, для проведення подальшого групування обрано найпоширеніший ітеративний метод – k-середніх і кількість кластерів від 4 до 7 для кожного року. Для визначення оптимальності розподілу доцільно порівняти основні характеристики якості кластерів:

відстань між кластерами – оптимальна класифікація прагне до максимізації цього функціоналу;

сума квадратів відстаней до центрів кластерів – оптимальна класифікація прагне до мінімізації цього функціоналу;

сумарна внутрішньокласова дисперсія – оптимальна класифікація прагне до мінімізації цього функціоналу;

сумарна міжкласова дисперсія – оптимальна класифікація прагне до максимізації цього функціоналу.

Результати розрахунку функціоналів якості класифікації методом k-середніх для кількості кластерів 4 і 5 за період 01.01.2013 – 01.01.2016 рр. (табл. Е.1, табл. Е.2 додатка Е; табл. 3.2). Як можна побачити з табл. Е.1, табл. Е.2 додатка Е та табл. 3.2, із збільшенням кількості кластерів середня відстань між кластерами збільшується, а сума квадратів до центрів кластерів зменшується; середня сумарна внутрішньокласова дисперсія зменшується, а міжкласова – збільшується.

Таблиця 3.2

Функціонали якості класифікації банків України за спрямованістю діяльності

Функціонали якості	Кількість кластерів	
	4	5
Відстань між кластерами	1,28	1,73
Сума квадратів відстаней до центрів кластерів	31,17	25,14
Сумарна внутрішньокласова дисперсія	311,71	251,45
Сумарна міжкласова дисперсія	230,82	291,08

Отже, як видно з табл. Е.1, табл. Е.2 додатка Е та табл. 3.2, із збільшенням кількості кластерів показники наближаються до оптимального значення. У роботі [117] С. М. Лапач зазначає, що зі збільшенням кількості кластерів показники якості будуть постійно зростати. Тому необхідне визначення не найкращої за показниками кількості кластерів, а оптимальної, яка визначається якісною зміною показників класифікації. Результати розрахунків (див. табл. 3.2) показують, що з групуванням на чотири кластера середня сумарна міжкласова дисперсія є меншою за внутрішньокласову, а з поділом на п'ять груп відбувається якісна зміна. Таким чином оптимальним є виділення п'яти груп банків.

Розрахунки функціоналів якості класифікації (зокрема дисперсійний аналіз кластерів) показали, що не всі показники однаково впливають на віднесення банку до конкретного кластера; окрім того, для окремих показників внутрішньокласова дисперсія перевищує міжкласову. Це означає, що показники не є визначальними характеристиками для кластерів (табл. Ж.1

додатка Ж). За результатами аналізу табл. Ж.1 і табл. Ж.2 додатка Ж показник темпу росту активів має неоднозначний вплив на класифікацію; використання цього показника викривляє класифікацію, тому його доцільно виключити. Також на 01.01.2014 і 01.01.2015 рр. внутрішньокласова дисперсія перевищує міжкласову за показником основного капіталу, що говорить про те, що зазначений показник не є визначальним для класифікації.

Аналогічна ситуація спостерігається для показників коштів юридичних осіб на вимогу та строкових коштів юридичних осіб. У цьому випадку коефіцієнт F-Фішера вказує, що на 01.01.2015 р. вплив показника частки коштів юридичних осіб на вимогу є значним. Показник частки строкових коштів юридичних осіб не чинить визначального впливу на класифікацію впродовж усього досліджуваного періоду; отже, його доцільно виключити з процесу проведення класифікації банків.

Таким чином, для отримання більш стійких результатів банків України проведено повторне групування за такими показниками: частка коштів інших банків у зобов'язаннях банку; частка коштів фізичних осіб на вимогу у зобов'язаннях банку; частка строкових коштів фізичних осіб у зобов'язаннях банку; частка коштів юридичних осіб на вимогу в зобов'язаннях банку; частка кредитів, наданих фізичним особам в активах банку; частка кредитів, наданих юридичним особам, в активах банку; частка інвестицій в цінні папери. Результати повторного розподілу банків на кластери ієрархічним методом показали, що з виключенням показника темпу приросту активів класифікація є більш чіткою. Аналіз дендрограм, отриманих у процесі повторного кластерного аналізу, та варіаційний аналіз підтвердили, що оптимальною кількістю кластерів для проведення групування є 5.

Для визначення найбільш значущих для групування показників проаналізовано їх вплив на класифікацію банків України (табл. 3.3).

Як можна побачити з табл. 3.3, найбільш значущим для групування є показник кредитів наданих фізичним особам, за яким виділяються банки, що спеціалізуються на споживчому кредитуванні. За досліджуваний період зростає значущість показника коштів, залучених від інших банків, а серед напрямів розміщення коштів – частка інвестицій в цінні папери. Найменший вплив чинить показник коштів юридичних осіб на вимогу.

Визначення банків, які складають постійну основу кластерів, було проведене за допомогою аналізу їх складу протягом досліджуваного періоду. Результати кластерного аналізу банків України за методом k-середніх із визначенням складу кластерів подані в табл. И.1 додатка И.

Критерії F-Фішера та р-рівня значення основних складових фінансового потенціалу для класифікації банків України

Показники	01.01.2013 р.		01.01.2014 р.		01.01.2015 р.	
	F	p	F	p	F	p
Кошти інших банків	12,02	0,00	15,56	0,00	24,33	0,00
Кошти фізичних осіб на вимогу	20,20	0,00	25,10	0,00	13,86	0,00
Строкові кошти фізичних осіб	10,49	0,00	12,38	0,00	15,84	0,00
Кошти юридичних осіб на вимогу	1,82	0,14	2,67	0,04	4,94	0,00
Кредити фізичних осіб	43,45	0,00	46,76	0,00	62,55	0,00
Кредити юридичних осіб	16,19	0,00	14,29	0,00	12,48	0,00
Інвестиції в цінні папери	11,39	0,00	43,42	0,00	33,04	0,00

Отже, аналіз складу кластерів дозволив розподілити банки України на п'ять груп за спрямованістю фінансової діяльності (табл. 3.4).

Таблиця 3.4

Кластери банків України за спрямованістю фінансової діяльності

Кластери	Спрямованість діяльності	Банки, що входять до складу кластеру
№ 1	Кредити фізичним особам	ПАТ "Платинум-банк", ПАТ "Акцент-банк", ПАТ "Банк Форвард", ПАТ "Ідея-Банк"
№ 2	Кошти фізичних осіб на вимогу	ПАТ "ОТП банк", ПАТ "Райфайзен Банк Аваль", ПАТ "Укрсиббанк", ПАТ "Марфін Банк", ПАТ "Правекс-Банк", ПАТ "Прокредит Банк"
№ 3	Кошти інших банків	ПАТ "ВТБ Банк", ПАТ "Промінвестбанк", ПАТ "ІНГ Банк Україна", ПАТ "Кредит Європа Банк"
№ 4	Інвестиції в цінні папери	ПАТ "Ощадбанк", ПАТ "Укргазбанк", ПАТ "Укрексімбанк", ПАТ "Кредобанк", ПАТ "Сітібанк"
№ 5	Кредити юридичним особам	ПАТ "Альфа-Банк", ПАТ "ПриватБанк", ПАТ "Банк Кредит Дніпро", ПАТ "Діамантбанк", ПАТ "Креді Агріколь Банк", ПАТ "Мегабанк", ПАТ "Міжнародний Інвестиційний Банк", ПАТ "АКБ "Південний", ПАТ "Укрінбанк", ПАТ "Авант-Банк", Інвестиції", ПАТ "Банк Інвестицій Та Заощаджень ПАТ "АКБ "Аркада", ПАТ "Банк Національні", ПАТ "БМ Банк", ПАТ "Діві Банк", ПАТ "Таскомбанк", ПАТ "Фортуна-Банк"

Як видно за табл. 3.4, основу дослідження склали тридцять шість банків України; з них десять банків першої групи за класифікацією НБУ, одинадцять банків другої групи та п'ятнадцять банків третьої групи розділені на п'ять кластерів. З обраних попередньо банків п'ятнадцять не виявили вираженої спрямованості діяльності. Слід зазначити, що кластер № 1 є найбільш стійким (табл. Л.1 додатка Л). Банки цього кластера чітко вирізняються серед інших у кожному році з досліджуваного періоду незалежно від кількості кластерів. Особливістю кластерів № 2 і № 3 є те, що банки у їх складі мають частку іноземного капіталу в статутному не менше 99 %. У складі кластера № 4 три державних банки України, польський ПАТ "Кредобанк" і ПАТ "Сітібанк". До складу кластера № 5 увійшли банки всіх трьох груп за класифікацією НБУ, всього сімнадцять банків. Спрямо-ваність діяльності банків чітко відображається в показниках. Усереднені значення показників спрямованості фінансової діяльності (табл.3.1) для п'яти визначених груп банків показані в табл. 3.5.

Таблиця 3.5

Середні значення досліджуваних показників для кластерів

Показники	Дати	Значення показників за кластерами				
		№ 1	№ 2	№ 3	№ 4	№ 5
1	2	3	4	5	6	7
Частка коштів інших банків у зобов'язаннях банку	01.01.13	0,214	0,110	0,520	0,238	0,128
	01.01.14	0,099	0,041	0,471	0,222	0,101
	01.01.15	0,128	0,037	0,612	0,182	0,134
Частка коштів фізичних осіб на вимогу в зобов'язаннях банку	01.01.13	0,041	0,179	0,024	0,069	0,046
	01.01.14	0,051	0,210	0,028	0,067	0,042
	01.01.15	0,047	0,203	0,011	0,056	0,053
Частка строкових коштів фізичних осіб у зобов'язаннях банку	01.01.13	0,541	0,274	0,090	0,226	0,334
	01.01.14	0,626	0,296	0,115	0,225	0,360
	01.01.15	0,633	0,229	0,064	0,195	0,328
Частка строкових коштів фізичних осіб у зобов'язаннях банку	01.01.13	0,541	0,274	0,090	0,226	0,334
	01.01.14	0,626	0,296	0,115	0,225	0,360
	01.01.15	0,633	0,229	0,064	0,195	0,328
Частка коштів юридичних осіб на вимогу в зобов'язаннях банку	01.01.13	0,030	0,177	0,108	0,289	0,134
	01.01.14	0,048	0,230	0,130	0,266	0,113
	01.01.15	0,039	0,252	0,110	0,312	0,142
Частка кредитів наданих фізичним особам в активах банку	01.01.13	0,658	0,258	0,047	0,059	0,071
	01.01.14	0,669	0,253	0,043	0,066	0,060
	01.01.15	0,544	0,251	0,017	0,058	0,050

Закінчення табл. 3.5

1	2	3	4	5	6	7
Частка кредитів наданих юридичним особам в активах банку	01.01.13	0,053	0,346	0,633	0,404	0,605
	01.01.14	0,078	0,375	0,623	0,395	0,658
	01.01.15	0,142	0,394	0,677	0,377	0,696
Частка інвестицій в цінні папери в активах банку	01.01.13	0,010	0,074	0,114	0,219	0,029
	01.01.14	0,002	0,071	0,080	0,298	0,032
	01.01.15	0,030	0,072	0,078	0,380	0,039

Як видно з табл. 3.5, кластер № 1 характеризується найбільшою часткою строкових коштів фізичних осіб у зобов'язаннях банку – близько 60 %, а також найбільшою часткою кредитів, наданих фізичним особам, – у середньому 62 %. Отже, банки першого кластера різко вирізняються серед інших і спеціалізуються на обслуговуванні фізичних осіб. Слід зазначити, що за даними на 01.01.2015 р. частка кредитів, наданих фізичним особам, в активах банку знизилась, а частка кредитів, наданих юридичним особам, зросла. Це може бути пов'язане із зростанням ризику, а отже, зі зниженням обсягів споживчого кредитування в країні в цілому.

Банки другого кластера відрізняються значною часткою коштів фізичних осіб на поточних рахунках від банків інших кластерів. Не дивлячись на те, що в цьому кластері є банки з іноземним капіталом, частка коштів інших банків у зобов'язаннях є найменшою серед досліджуваних кластерів. Це свідчить про невисоку залежність від коштів материнських банків.

До складу кластера № 3 також входять банки із іноземним капіталом. Проте, на відміну від банків другого кластера, частка коштів інших банків у зобов'язаннях є найбільшою серед досліджуваних банків. Це доводить активне користування банками цього кластера міжбанківськими позиками та вкладками, зокрема коштами материнських банків. Основним напрямом розміщення коштів для цих банків є кредитування юридичних осіб.

Особливістю кластера № 4 є висока частка інвестицій в цінні папери. На 01.01.2015 р. частка інвестицій в цінні папери в активах усіх банків кластера перевищує 30 %, а в ПАТ "Сітібанк" сягає майже 60 % активів. Безперечно, в абсолютному виразі лідерами з інвестицій в цінні папери на банківському ринку є ПАТ "Ощадбанк" і ПАТ "Укрексімбанк", одним з основних напрямів діяльності яких є інвестиції в ОВДП для подальшого продажу. Також банки цього кластера характеризуються найбільшою часткою коштів юридичних осіб на вимогу, отже, спеціалізуються на обслуговуванні юридичних осіб.

Кластер № 5 складається з банків усіх груп і є найбільш численним серед інших кластерів, відображаючи найбільш розповсюджений підхід до спеціалізації діяльності серед банків України. Банки кластера характеризуються високою часткою кредитів, наданих юридичним особам, яка щороку зростає за досліджуваний період. Зобов'язання банків є диверсифікованими – в середньому частка строкових коштів фізичних осіб складає 35 %, частка коштів інших банків – 12 % у середньому.

Як визначено в п. 1.2, найбільш значущим видом активних операцій банків України є надання кредитів юридичним особам. Відповідно до результатів проведеного кластерного аналізу (див. табл. 3.2) група банків із спрямованістю діяльності на кредитування юридичних осіб є найбільшою. Отже, для апробації методичного підходу до оцінювання фінансового потенціалу банку доцільно використовувати дані банків кластера № 5. З метою визначення значущості банків кластера № 5 і впливу спрямованості їх діяльності на обсяги розміщення коштів у кредити юридичних осіб проаналізовано дані щодо динаміки активів банківського сектора та сукупних активів банків, а також відповідну динаміку розміщення коштів у кредити юридичних осіб (табл. 3.6).

Таблиця 3.6

Динаміка активів та обсягів кредитів юридичним особам банків із спрямованістю на кредитування юридичних осіб і банківського сектора в цілому

Звітна дата	Значення показників на дату					
	Активи БС, тис. грн	Активи банків кластера № 5, тис. грн	Частка активів банків кластера № 5 в активах БС, %	КЮО БС, тис. грн	КЮО банків кластера № 5, тис. грн	Частка КЮО банків кластера № 5 у КЮО БС, %
1	2	3	4	5	6	7
01.01.12	1 054 272 287	228 151 846	21,64	610 413 617	143 350 651	23,48
01.01.13	1 127 179 379	266 693 517	23,66	560 765 464	149 308 510	26,63
Темп росту, %	106,92	116,89	109,33	91,87	104,16	113,38
01.01.14	1 277 508 651	345 909 917	27,08	654 145 824	206 614 646	31,59
Темп росту, %	113,34	129,70	114,44	116,65	138,38	118,63

1	2	3	4	5	6	7
01.01.15	1 316 717 870	333 144 005	25,30	727 818 714	223 030 759	30,64
Темп росту, %	103,07	96,31	93,44	111,26	107,95	97,02
01.01.16	1 252 570 443	398 729 165	31,83	616 420 879	231 565 922	37,57
Темп росту, %	95,13	119,69	125,82	84,69	103,83	122,59
01.01.17	1 274 731 581	358 093 364	28,09	479 393 492	110 059 049	22,96
Темп росту, %	101,77	89,81	88,25	77,77	47,53	61,11

Як видно з табл. 3.6, частка кредитів, наданих юридичним особам банками кластера № 5, у загальному їх обсязі в банківській системі є вищою, ніж частка сукупних активів, і складає від 23 % до 37 %. Окрім того, темп росту обсягів кредитів, наданих юридичним особам банками кластера № 5, є вищим за темп росту цих кредитів у банківському секторі у цілому. Це дозволяє стверджувати, що потенціал розміщення коштів у кредити юридичним особам банків кластера № 5 є вищим за його рівень в інших банках України, що пояснюється спрямованістю банків п'ятого кластера на кредитування юридичних осіб. Те, що частка активів банків кластера № 5 сягає майже 30 % активів банківської системи, підкреслює доцільність апробації методичного підходу до оцінювання фінансового потенціалу саме на даних банків цього кластера.

Процес оцінювання фінансового потенціалу банків є складним і передбачає аналіз великої кількості показників щодо діяльності банків України. Тому доцільним є виділення банків-репрезентантів для забезпечення можливості глибокого та повного оцінювання їх фінансового потенціалу. Одним з основних методів скорочення простору ознак і виділення репрезентантів груп є метод "центру ваги". Обчислена матриця евклідових відстаней для кластера № 5 за допомогою пакету *STATISTICA 10* розміщена в табл. И.1 – табл. И.3 додатка И.

Таким чином, банки України проаналізовано за допомогою ієрархічних та ітеративних методів кластерного аналізу та згруповано у п'ять кластерів, кожен з яких має свої особливості та спрямованість фінансової діяльності.

В якості об'єктів для подальшого оцінювання фінансового потенціалу банків України обрано банки кластера № 5, до якого ввійшли банки всіх трьох груп за класифікацією НБУ, фінансова діяльність яких спрямована

на кредитування юридичних осіб. За допомогою методу "центру ваги" було виявлено репрезентантів кластера: ПАТ "Приватбанк", ПАТ "Діамантбанк", ПАТ "Мегабанк", ПАТ "Банк Інвестицій та Заощаджень", ПАТ "Таскомбанк". Дані щодо діяльності банків кластера № 5 і банків-репрезентантів покладені в основу подальшого оцінювання та аналізу фінансового потенціалу.

3.2. Оцінювання керованих факторів формування фінансового потенціалу банку

Як зазначено в п. 3.1 та відповідно до принципів формування та реалізації фінансового потенціалу банку, визначених у п. 2.1, важливим є дотримання принципу керованості системи. Він означає здійснення змін структури та напрямів руху системи фінансового потенціалу банку під впливом прийняття керівництвом банку управлінських рішень. Проведений в п. 3.1 аналіз дозволив виявити групи банків за спрямованістю фінансової діяльності, яка в загальному вигляді відображає характеристики побудованої організаційної структури, сформованої клієнтської бази тощо. Зазначені фактори мають вплив на формування фінансового потенціалу банку, але кількісне оцінювання цього впливу викликає труднощі. Тому доцільно визначити фактори формування фінансового потенціалу, які можуть бути керовані банком, і зіставити їх значення за банками кластера № 5 (див. табл. 3.4), обраного для апробації методичного підходу.

Думки науковців щодо впливу керованих факторів на можливості банку до залучення та розміщення фінансових ресурсів різняться. Результати досліджень щодо керованих факторів діяльності банків, що впливають на формування та реалізацію складових фінансового потенціалу, проаналізовано в табл. 3.7.

Таким чином, з табл. 3.7 видно, що серед основних факторів, які впливають на потенціал залучення та потенціал розміщення ресурсів, науковці [26; 30; 60; 99; 131; 136; 289] відносять рівень кваліфікації персоналу, цінову політику, імідж банку, асортимент банківських послуг тощо. Слід зазначити, що не менш важливими факторами є вже досягнуті банком обсяги діяльності та клієнтської бази. Ці фактори можуть бути включені до іміджу банку або, безумовно, сильно корелюють із ним. Дехто з науковців указує в якості фактора формування потенціалу банку розгалуженість мережі філій. Цей фактор дуже важливий, оскільки впливає на рівень реалізації

фінансового потенціалу, визначаючи можливості доступу банку до певної частки ринку.

Таблиця 3.7

Аналіз наукових джерел щодо керованих факторів формування фінансового потенціалу банку

Фактори	Джерела						
	Внукова Н. М. [26, с. 6]	Волохата В. Є. [30, с. 312]	Матлага Л. О. [136, с. 277]	Горун М. В. [236]	Єліфанов А. О. та ін. [60, с. 111]	Лютий І. О. [131, с. 96]	Кожель Н. О. [99, с. 226–229]
Кваліфікація персоналу	+	+	+	+	+	+	+
Чисельність персоналу	-	-	-	-	-	+	-
Фінансова стійкість і надійність банку	-	+	+	-	-	-	+
Імідж банку на ринку банківських послуг	-	+	-	+	+	+	+
Система гарантування вкладів	-	+	-	-	-	-	-
Продуктова політика	-	+	-	-	-	-	+
Організаційна структура	-	+	-	-	-	-	-
Маркетингова політика	-	+	-	+	+	-	+
Обсяги витрат на реалізацію маркетингової політики	-	-	+	+	-	+	-
Характеристики клієнтури банку	-	-	+	-	-	-	-
Спектр банківських послуг	-	-	+	+	+	+	+
Цінова політика	+	-	+	-	+	+	+
Мережа відділень	+	-	-	+	-	+	+
Час обслуговування клієнта у процесі надання послуги	+	-	-	-	-	-	-
Загальний рівень управління банком	+	-	-	-	-	-	-
Технічне забезпечення і сервісні умови	-	-	-	+	-	+	+
Стимулювання співробітників продажів	-	-	-	-	-	+	-
Наявність підрозділу зв'язків з громадськістю	-	-	-	-	-	+	-
Обсяги діяльності	-	-	-	-	-	-	+
Темп зростання обсягів діяльності	-	-	-	-	-	-	+

Важливим є також показник фінансової надійності банку. І хоча небагато клієнтів в процесі вибору банку аналізують показники його фінансової діяльності, показник іміджу банку тісно пов'язаний з його надійністю.

На суспільну думку відносно привабливості депозитних і кредитних послуг того чи іншого банку впливають також дані рейтингових агентств. Наприклад, українське агентство "Кредит-рейтинг" для оцінювання привабливості банку використовує такі показники, як: ліквідність; структура; концентрація та стабільність ресурсної бази; диверсифікація та якість активів; ефективність діяльності; ступінь чуттєвості до появи негативних економічних та політичних факторів; наявність підтримки та можливість залучення ресурсів [275]. Проект "Реальна економіка" використовує для рейтингування такий набір факторів привабливості банків для вкладників: довгостроковий приплив або відплив депозитів; відповідність капіталу активам; ліквідність банку; рівень іноземної чи державної підтримки; ефективність діяльності банку; рівень боргового навантаження; приріст або зменшення власного капіталу; чиста процентна маржа; коефіцієнт системності; понижуючий коефіцієнт (ризик невиплати або затримки вкладів) [232]. Проект "Перший український депозитний індекс" використовує такі характеристики, як: ринкова частка, капіталізація, ліквідність, якість активів, якість пасивів, ефективність діяльності банку. Крім того, банки перевіряють на наявність стоп-факторів: фактів порушення терміну повернення депозиту, а також фактів введення в банку тимчасової адміністрації [271]. Фінансовий портал "Мінфін" використовує для рейтингування банків показники їх стресостійкості та лояльності клієнтів із коригувальними коефіцієнтами на експертну думку [232].

Слід зазначити, що для юридичних осіб важливими є умови та тарифи щодо обслуговування поточних рахунків, тоді як для фізичних – надійність банку та процентна ставка за вкладами. Саме дані рейтингових агентств є вагомими факторами у формуванні іміджу банку. Згідно з даними "Дослідження відносини вкладників (фізичних осіб) до рейтингів надійності банківських депозитів/вкладів", незалежні рейтингові агентства користуються найбільшим кредитом довіри респондентів з точки зору надійності для депозитів/вкладів (21 % опитаних надали б перевагу оцінці саме від незалежних рейтингових агентств [165]).

На думку експертів маркетингової група "Spring MG", на вибір споживача щодо банку впливають такі фактори: знання банку, дистрибуція, процентні ставки, рекламна активність. Експерти зазначають, що вибір саме цих критеріїв продиктований логікою вибору банку споживачем, яка відома з численних фокус-груп, проведених "Spring MG" [232]. З точки зору формування іміджу банку та його впізнаваності на ринку банківських послуг для споживача важлива тривалість діяльності банку під певним брендом. Під дистрибуцією розуміють рівень територіальної експансії банку – наскільки

доступними є послуги банку для споживача. Доступність банківських послуг характеризується кількістю відділень і населених пунктів, де можна отримати послуги конкретного банку, а також кількістю банкоматів.

Цінова політика банку є дуже важливим фактором для здійснення вибору банку споживачем. В якості показників, що відображають цінову політику, можна прийняти середні процентні ставки за основними послугами банку, тобто за залученими коштами та виданими кредитами.

Не менш важливою є рекламна активність банку. Для відображення цього фактора маркетингова група "Spring MG" використовує розмір рекламних бюджетів банків. Слід зазначити, що обсяг витрат на рекламу не в повній мірі відображає рекламну активність банку, оскільки кошти можуть бути використані неефективно. Тому доцільно доповнити цей показник складовою кількістю згадувань банку в ЗМІ.

В усіх проаналізованих наукових роботах щодо умов формування та реалізації потенціалу банків вченими виділяється фактор кваліфікації персоналу, який, безумовно, є одним з найважливіших у прийнятті рішення споживачем щодо вибору банку. Однак у відкритому доступі банки України надають дуже мало інформації щодо рівня освіти персоналу, програм підвищення кваліфікації, тестувань співробітників тощо. Тому в якості показника кваліфікації персоналу використовуватиметься показник частки співробітників, які пройшли додаткове навчання. Цей показник розрахований як загальна кількість співробітників, які брали участь у семінарах, тренінгах або програмах додаткового навчання, відносно до загальної чисельності персоналу. Чисельність персоналу як важливий фактор указана лише в одній з проаналізованих робіт, однак використання саме цього показника є доцільним для оцінювання умов формування та реалізації фінансового потенціалу банку, адже кількість співробітників впливає на швидкість обслуговування та на масштаб можливостей залучення додаткових клієнтів.

У процесі вибору банку клієнт зазвичай не цікавиться показниками його надійності, але цей фактор опосередковано впливає на всі інші. Відображенням надійності банку є такі показники, як поточна ліквідність, адекватність регулятивного капіталу та рівень резервування за кредитами. Поточна ліквідність указує на спроможність банку вчасно виконувати свої зобов'язання перед клієнтами до 31 дня. Саме поточна ліквідність відображає рівень здатності до маневрування у разі настання кризових подій. Адекватність регулятивного капіталу відображає здатність банку своєчасно та в повному обсязі розрахуватися за своїми зобов'язаннями, тому

норматив Н2 називають нормативом платоспроможності. Рівень резервування за кредитами відображає якість кредитного портфеля банку. Чим менший обов'язковий резерв під кредитні операції, тим в менш ризиковані активи вкладені кошти банку і тим менша частка коштів банку, заблокована в резервах, що надає підстави до більш ефективної діяльності. Фактори та показники оцінювання умов формування та реалізації фінансового потенціалу банку розглянуті в табл. 3.8.

Таблиця 3.8

Керовані фактори формування фінансового потенціалу банку

Фактори	Показники
Імідж (репутація) банку на ринку банківських послуг	1. Усереднені оцінки банку за методиками рейтингових агентств (фінансовий портал "Мінфін", рейтингове агентство "Кредит-рейтинг", рейтингове агентство "Стандарт-рейтинг")
	2. Кількість років на ринку банківських послуг в Україні
Дистрибуція	3. Кількість відділень банку в Україні
	4. Кількість населених пунктів, в яких представлений банк
	5. Кількість власних банкоматів
Цінова політика	6. Середні процентні ставки за кредитними рахунками (%)
	7. Середні процентні ставки за вкладними рахунками (%)
Чисельність і кваліфікація персоналу	8. Чисельність персоналу (осіб)
	9. Процент співробітників, які проходять додаткове навчання (%)
Рекламна кампанія	10. Обсяг витрат на рекламу (тис. грн)
	11. Кількість згадувань банку у ЗМІ
Надійність банку	12. Ліквідність (поточна) (%)
	13. Адекватність регулятивного капіталу (%)
	14. Рівень резервування за кредитами (%)

Таким чином, на основі аналізу [26; 30; 60; 99; 131; 136; 165; 167; 232; 271; 289] можна стверджувати, що керовані фактори формування фінансового потенціалу банку (див. табл. 3.8) визначають спроможність банку до залучення, розміщення та відтворення фінансових ресурсів разом із законодавчими обмеженнями щодо капіталу та враховуючи спрямованість фінансової діяльності банку. Для оцінювання керованих факторів формування фінансового потенціалу банку визначено чотирнадцять показників (див. табл. 3.8), які є кількісним відображенням іміджу банку, дистрибуції, цінової політики, кваліфікації персоналу, рекламних зусиль і надійності.

Першим етапом процесу оцінювання фінансового потенціалу, згідно з визначеною у першому розділі структурою та процесом формування та реалізації, є оцінювання потенціалу залучення та розміщення фінансових ресурсів. Одним із основних завдань у процесі формування банком ресурсної основи фінансового потенціалу є максимізація обсягу пасивів за умови мінімізації їх витратності та збереження стабільності. Основним джерелом формування ресурсів банку є зобов'язання, обсяги яких у структурі пасивів у середньому в Україні перевищують 85 %. Отже, в процесі оцінювання фінансового потенціалу залучення необхідним є визначення максимально можливого обсягу зобов'язань.

Після прийняття змін до Інструкції про порядок регулювання діяльності банків в Україні [258] 25.12.2014 р. Національний банк України не регламентує законодавчо максимальний обсяг зобов'язань. Таким чином, максимальний обсяг зобов'язань визначається керівництвом банку виходячи з економічної доцільності. Максимальний обсяг фінансового потенціалу розміщення регламентується опосередковано, за допомогою нормативу адекватності регулятивного капіталу Н2. Він визначається як співвідношення регулятивного капіталу до сумарних активів і певних позабалансових інструментів, зважених за ступенем кредитного ризику.

Відтак, природним обмеженням обсягів реалізації фінансового потенціалу залучення та розміщення слугує економічна доцільність. Необхідним є визначення збалансованих обсягів зобов'язань і робочих активів, зважаючи на рівень ризику, вартість залучення та розміщення коштів, ліквідність тощо, з метою побудови оптимальної структури балансу. Обсяг регулятивного капіталу банку є одним з основних законодавчих обмежень реалізації фінансового потенціалу. Згідно з Методикою розрахунку економічних нормативів регулювання діяльності банків в Україні [268] до основного капіталу за статтями звіту про фінансовий стан банку (балансу) включаються:

статутний капітал; незареєстровані внески до статутного капіталу; емісійні різниці; резерви, капіталізовані дивіденди та інші фонди банку;

за мінусом: результату (збитку) поточного року; непокритих збитків минулих років; суми недосформованих резервів за активними операціями; вартості нематеріальних активів.

Додатковий капітал складається з таких статей: резерви під заборгованість інших банків; резерви під заборгованість за кредитами, що надані клієнтам; результат переоцінки основних засобів; нерозподілений прибуток минулих років; результат (прибуток) поточного року; субординований капітал.

У процесі розрахунку регулятивного капіталу банку сума основного та додаткового капіталів зменшується на суму відвернень, до яких належать акції та інші фінансові інвестиції, що обліковуються за справедливою вартістю та з нефіксованим прибутком; боргові цінні папери в торговому портфелі банку та випущені банками в портфелі до погашення; інвестиції в асоційовані та дочірні компанії; довгострокові вклади, що розміщені на умовах субординованого боргу; довгострокові кредити, надані іншим банкам. Отже, розрахунок регулятивного капіталу банку відображає єдність системи формування фінансового потенціалу залучення та розміщення ресурсів. Адже розмір додаткового капіталу визначається структурою та якістю активів, тобто розміром сформованих резервів, а також питомою вагою активів, що входять до відвернень. Це також указує на суперечності процесу формування активів і пасивів банку: чим більші резерви, тим більший обсяг прибуткових активів можна сформувати; в свою чергу, із збільшенням резервів зменшується сума коштів, які можна вкласти в активи. Окрім того, вкладення в певні активи (наприклад, в асоційовані та дочірні компанії), зменшують розмір регулятивного капіталу. Це стримує діяльність банку, проте сприяє зміцненню позиції банку на ринку, посиленню його впливу на діяльність компаній, що надасть вигоди у майбутньому. Розрахунок регулятивного капіталу відображає також взаємозв'язок усіх трьох складових фінансового потенціалу банку в динаміці. Обсяг додаткового капіталу (а відповідно, і обсяг зобов'язань та активів) залежить не тільки від обсягу, структури та якості активів, але й від результату (прибутку або збитку) як поточного, так і минулих років.

Окрім законодавчих обмежень та економічної доцільності на рівні керівництва банку, рівень реалізації фінансового потенціалу залучення та розміщення фінансових ресурсів регулюється також конкуренцією на ринку. Обсяги попиту та пропозиції коштів на ринку банківських послуг визначається в більшості макроекономічними показниками. Вони є єдиними для всього ринку, тоді як частка ринку, яку обіймає конкретний банк, безпосередньо залежить від характеристик діяльності, які він може контролювати. Отже, дуже важливим є визначення факторів, від яких залежить, яку частку ринку може зайняти конкретний банк.

Для побудови оптимальної структури балансу банку необхідно оцінити фінансовий потенціал залучення та розміщення з точки зору максимальних обсягів за окремими напрямками. Тут важливим є оцінювання впливу керованих факторів на формування фінансового потенціалу, адже саме завдяки управлінню цими факторами банк спроможний підвищити

можливості до залучення, розміщення та відтворення ресурсів. Водночас оцінювання впливу всіх чотирнадцяти показників (див. табл. 3.8) є складним, а скорочення кількості факторів і показників є недоцільним. Тому для включення у модель усіх показників необхідна побудова інтегрального показника, який є загальною характеристикою умов залучення фінансових ресурсів і можливостей їх розміщення.

Для розрахунку інтегрального показника використано дані банків кластера № 5, визначені у п. 3.1, за показниками, поданими в табл. 3.8, за період з 01.01.2013 – 01.01.2017 рр. У процесі оцінювання усі показники розподілені на стимулятори (які сприяють підвищенню привабливості, позитивно впливаючи на фінансовий потенціал залучення та фінансовий потенціал розміщення ресурсів) і дестимулятори (що знижують потенціал банку з точки зору споживача).

До стимуляторів віднесені: всі показники репутації банку, дистрибуції, численності та кваліфікації персоналу, рекламної кампанії; показники середніх процентних ставок за вкладними рахунками та адекватності регулятивного капіталу. До дестимуляторів долучений показник середніх процентних ставок за кредитними рахунками (їх підвищення знижує привабливість банку, а отже, і можливості щодо розміщення ресурсів) і показник рівня резервування за кредитами (зростання якого відображає підвищення ризикованості операцій банку та зниження його надійності).

Показник поточної ліквідності не можна віднести до стимуляторів чи дестимуляторів, адже його зростання є позитивним (але до певної межі), наявність надлишкової ліквідності знижує ефективність роботи банку. Національний банк України, регулюючи банківську ліквідність, установив норматив поточної ліквідності Н5 на мінімальному рівні 40 %. Однак наближення такого нормативу банку до цього рівня свідчить про негативні явища. Досліджуючи проблеми ліквідності банків, Ю. С. Серпенінова вважає за необхідне встановлення діапазонів ліквідності [175, с. 338]. У процесі аналізу автор прийшла до висновку, що на надлишкову ліквідність указує показник поточної ліквідності, що перевищує 77,65 % [175, с. 339]. Отже, оптимальним рівнем поточної ліквідності визначено 77,65 %.

На основі проведеного аналізу диференціації відібраних показників визначено еталонні значення та розрахований інтегральний показник умов формування фінансового потенціалу банку. Вихідні дані розміщені в табл. К.1 – К.5 додатка К. Отримані значення інтегрального показника відображають узагальнений вплив керованих факторів на рівень фінансового потенціалу залучення та фінансового потенціалу розміщення. Саме

ці фактори відображають конкурентну позицію банку на ринку банківських послуг і визначають частку ринку, яка належить конкретному банку. Результати розрахунку інтегрального показника умов формування фінансового потенціалу банку та рівень реалізованого фінансового потенціалу групи банків зі спрямованістю на кредитування юридичних осіб, що визначається часткою залучених і розміщених ресурсів банком за основними напрямками в загальному їх обсязі в банківській системі України, подані в табл. 3.9 і табл. Л.1 додатка Л.

Таблиця 3.9

Інтегральний показник умов формування фінансового потенціалу банку та частка банків на ринку банківських послуг України за основними напрямками залучення та розміщення ресурсів (фрагмент, дані розрахунків на 01.01.2017 р.)

Банки	ІП	ФОВ	ФОС	ЮОВ	ЮОС	КФО	КЮО
ПАТ "ПриватБанк"	0,53	26,41	37,62	5,02	12,06	22,64	7,29
ПАТ "Діамантбанк"	0,26	0,23	0,57	0,36	1,07	0,03	1,03
ПАТ "Мегабанк"	0,15	0,23	0,79	0,45	1,86	0,67	1,51
ПАТ "Банк Інвестицій та Заощаджень"	0,27	0,08	0,35	0,32	1,11	0,00	0,86
ПАТ "Таскомбанк"	0,28	0,16	0,68	0,41	1,75	0,30	1,12
ПАТ "Альфа-Банк"	0,33	2,11	4,07	2,09	6,02	6,02	4,25
ПАТ "Банк Кредит Дніпро"	0,27	0,65	1,18	0,77	0,49	0,24	0,89
ПАТ "Креді Агріколь Банк"	0,30	1,83	1,27	3,59	6,71	2,23	2,83
ПАТ "Міжнародний Інвестиційний Банк"	0,23	0,64	0,25	0,44	2,85	0,02	0,44
ПАТ "Акціонерний Банк "Південний"	0,29	1,87	1,38	1,40	1,24	0,30	2,78
ПАТ АКБ "Аркада"	0,30	0,02	0,22	0,07	0,05	0,41	0,12
ПАТ "БМ Банк"	0,26	0,07	0,19	0,02	0,19	0,39	0,10
ПАТ "Діві Банк"	0,22	0,01	0,00	0,01	0,00	0,05	0,03

Умовні позначення до табл. 3.9:

ІП $\in [0;1]$ – інтегральний показник умов формування фінансового потенціалу банку;

ФОВ – частка коштів фізичних осіб на вимогу, залучених банком, від загального обсягу коштів фізичних осіб на вимогу в банківському секторі;

ФОС – частка строкових коштів фізичних осіб, залучених банком, від загального обсягу строкових коштів фізичних осіб у банківському секторі;

ЮОВ – частка коштів юридичних осіб на вимогу, залучених банком, від загального обсягу коштів юридичних осіб на вимогу в банківському секторі;

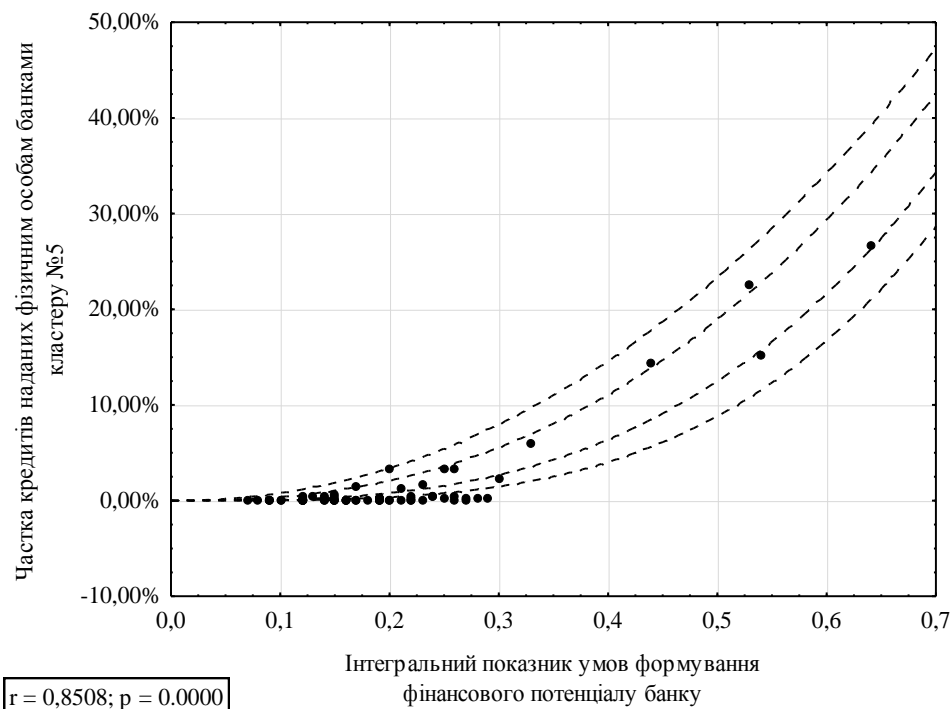
ЮОС – частка строкових коштів юридичних осіб, залучених банком, від загального обсягу строкових коштів юридичних осіб у банківському секторі;

КФО – частка кредитів, наданих банком фізичним особам, у загальному обсязі таких кредитів у банківському секторі;

КЮО – частка кредитів, наданих банком юридичним особам, у загальному обсязі таких кредитів у банківському секторі.

Отже, як видно з табл. 3.9, найвище значення інтегрального показника умов формування фінансового потенціалу серед досліджених банків має ПАТ "ПриватБанк". Відповідно, його частка на ринку банківських послуг за основними напрямками залучення та розміщення фінансових ресурсів є найбільшою. ПАТ АКБ "Аркада", ПАТ "БМ Банк" і ПАТ "Діві Банк" мають досить низький рівень реалізації фінансового потенціалу, а ПАТ "Мегабанк", навпаки, – зважаючи на невисоке значення інтегрального показника має значну частку на ринку, особливо за показником залучення коштів від юридичних осіб. Окрім того, табл. 3.9 показує, що інтегральний показник для ПАТ "ПриватБанк" майже вдвічі вищий за показники інших досліджуваних банків, а частка, займана ним на ринку банківських послуг, перевищує аналогічний показник за іншими банками в 2 – 10 разів. Це говорить про нелінійність зв'язку між розрахованим інтегральним показником умов формування та реалізації фінансового потенціалу та часткою банку на ринку за окремими напрямками діяльності.

Для визначення виду зв'язку частки банку за основними напрямками проведено графічний аналіз (рис. Л.1 – Л.6 додатка Л). Приклад графіка частки кредитів, наданих фізичним особам досліджуваними банками, залежно від значення інтегрального показника наведено на рис. 3.1.

Рис. 3.1. Зв'язок частки кредитів, наданих фізичним особам банками кластера № 5, із інтегральним показником умов формування фінансового потенціалу за період 01.01.2013 – 01.01.2017 рр.

З рис. 3.1 видно, що залежність між інтегральним показником умов формування та реалізації фінансового потенціалу банку та часткою наданих ним кредитів фізичним особам є нелінійною наближеною до степеневої. Усі досліджувані банки, окрім ПАТ "ПриватБанк", мають значення інтегрального показника до 0,3 і частку кредитів, наданих фізичним особам на ринку банківських послуг, що не перевищує 6 %. Степеневий тип залежності підтверджують також результати аналізу, проведеного за умови виключення даних ПАТ "ПриватБанк" (табл. М.1 додатка М).

Для визначення тісноти зв'язку інтегрального показника умов формування фінансового потенціалу банку із часткою на ринку банківських послуг за окремими напрямками розраховано коефіцієнт кореляції, який склав: для показника частки коштів фізичних осіб на вимогу – 81,78 %; для показника частки коштів фізичних осіб на строкових рахунках – 82,21 %; для показника частки коштів юридичних осіб на вимогу – 80,40 %; для показника частки коштів юридичних осіб на строкових рахунках – 82,67 %; для показника частки кредитів, наданих фізичним особам, – 85,08 %; для показника частки кредитів, наданих юридичним особам, – 82,51 %. Отже, в усіх випадках коефіцієнт кореляції перевищує 80 %. Це вказує на тісний зв'язок між розрахованим інтегральним показником умов формування фінансового потенціалу банку та часткою, яка йому належить на ринку банківських послуг за основними напрямками фінансової діяльності.

Таким чином, фінансовий потенціал залучення та фінансовий потенціал розміщення банку визначаються часткою ринку, яку банк може зайняти, за окремими напрямками залучення та розміщення фінансових ресурсів. Частка ринку, в свою чергу, визначається керованими факторами (такими, як: імідж, дистрибуція, цінова політика, кваліфікація персоналу, рекламна активність і надійність банку), зважаючи на законодавчі обмеження та спрямованість діяльності банку.

Розділ 4. Складові фінансового потенціалу банку та пріоритети їх реалізації

4.1. Оцінювання складових фінансового потенціалу банку

Оцінювання фінансового потенціалу банку передбачає визначення максимально можливих обсягів фінансових ресурсів, що можуть бути залучені та розміщені банком за кожним із основних напрямів фінансової діяльності. Згідно з результатами аналізу методів оцінювання фінансового потенціалу, проведеного в першому розділі, найбільш доцільними щодо процесу оцінювання фінансового потенціалу є методи граничного аналізу, зокрема SFA. Слід зазначити, що найчастіше методи фронтального аналізу використовують для оцінювання ефективності. Проте оцінювання потенціалу тісно пов'язане (і навіть є первісним щодо нього), адже для визначення рівня ефективності необхідно попередньо визначити максимально можливий рівень результату.

Використання методу SFA для оцінювання ефективності банківської діяльності відображене в роботі [122], автор якої пропонує в якості вихідної функції використовувати показник прибутку до оподаткування, а в якості вхідних параметрів – величину адміністративних витрат на одиницю доходів, величину нематеріальних витрат на одиницю доходів, процент чистих процентних на непроцентних доходів на одиницю робочих активів, частку негативно класифікованих кредитів, розмір активів і чистий спред банку. Слід зазначити, що генерація прибутку до оподаткування залежно від обраних показників відбувається за принципом "чорної скриньки", тобто процес генерації доходів і структура активів не береться до уваги.

Д. В. Павлюк у дослідженні ефективності діяльності банків [149] для побудови моделі в якості результату використовує показник балансового прибутку, а в якості ресурсів – різні види кредитів і депозитів. Така модель указує на залежність між структурою кредитного та депозитного портфелів і балансового прибутку, однак не відображає його потенціалу, адже не враховує впливу зовнішнього середовища.

Зважаючи на необхідність керованості процесу формування фінансового потенціалу банку, його оцінювання повинно враховувати вплив зовнішніх і керованих факторів діяльності та параметри управління структурою балансу. Отже, доцільним є оцінювання фінансового потенціалу залучення та фінансового потенціалу розміщення на основі методу стохастичної межі, а результативної складової – на розв'язанні оптимізаційної задачі,

що включатиме оцінки меж залучення та розміщення фінансових ресурсів за окремими напрямками діяльності.

Як показали результати аналізу в п. 3.1, банки відрізняються за спрямованістю фінансової діяльності; окрім того необхідно враховувати різні розміри та структуру капіталу, регіон розташування тощо. З метою забезпечення зіставності показників оцінювання використано відносні показники. В якості вхідних параметрів моделі обраний інтегральний показник умов формування фінансового потенціалу банку, визначений в п. 3.2. Цей показник відображає узагальнений вплив керованих факторів діяльності банку на його частку на ринку, а також показник питомої ваги регулятивного капіталу банку відносно даного показника в банківській системі у цілому, який відображає масштаб банку та максимальний потенційний обсяг активних операцій. В якості вихідних результатів використані показники питомої ваги залучених і вкладених коштів окремим банком за попередньо визначеними основними напрямками фінансової діяльності в загальному обсязі таких операцій в банківському секторі.

У процесі використання моделі стохастичної межі для оцінювання фінансового потенціалу залучення та фінансового потенціалу розміщення ресурсів важливим є визначення функціональної форми межі та закону розподілу складової неефективності. У п. 3.2 доведено, що зв'язок між часткою банку за основними напрямками залучення та розміщення ресурсів та інтегральним показником умов формування фінансового потенціалу банку є ступеневим. Отже, в процесі моделювання доцільно використовувати ступеневі функції. Серед функцій із ступеневим зв'язком для методу SFA найчастіше використовують функцію Кобба – Дугласа.

Уперше концепція стохастичної межі виробничої функції була сформульована в роботах [211; 226], в яких сукупність супутніх факторів було розділено на дві групи: фактори невизначеності (що можуть як позитивно, так і негативно впливати на виробничий процес) і фактори неефективності (що чинять систематичну понижувальну дію на ефективність виробництва). Таким чином, модель стохастичної межі (окрім основних факторів, включених у модель) ураховує випадковий вплив супутніх факторів. У загальному вигляді стохастична виробнича функція на основі функції Кобба – Дугласа має вигляд (4.1):

$$P_i = \exp\{\beta_0\} \times X_{1i}^{\beta_1} \times X_{2i}^{\beta_2} \times \exp\{\epsilon_i\}, \quad (4.1)$$

де P_i – результат діяльності об'єкта дослідження за i -й період;

X_{1i} , X_{2i} – фактори впливу на діяльність об'єкта дослідження (витрачені ресурси);

$\beta_0, \beta_1, \beta_2$ – параметри функції;

ε_i – випадкова величина, що характеризує вплив супутніх невизначених факторів.

Випадкова складова, в свою чергу, розкладається на дві компоненти (4.2):

$$\varepsilon_i = V_i - U_i, \quad (4.2)$$

де V_i – випадкова величина, що характеризує систематичний вплив факторів невизначеності. Тому вважається, що V_i має нормальний розподіл із нульовим середнім значенням і постійною дисперсією;

U_i – невід'ємна, незалежна від V_i випадкова величина, що характеризує вплив факторів неефективності на результат діяльності об'єкта дослідження.

Для спрощення обчислень функцію лінеаризовано. За допомогою логарифмування виразу (4.1) отримуємо (4.3):

$$P_i = \exp\{\beta_0 + \beta_{1i} \ln X_{1i} + \beta_{2i} \ln X_{2i} + V_i - U_i\}. \quad (4.3)$$

Формула (4.3) описує функцію, що характеризує фактичний (досягнутий) результат діяльності, або рівень реалізованого потенціалу. Функцію максимального рівня результату діяльності отримують шляхом виключення усіх факторів, що знижують ефективність (4.4):

$$P_i^{\text{pot}} = \exp\{\beta_0 + \beta_{1i} \ln X_{1i} + \beta_{2i} \ln X_{2i} + V_i\}. \quad (4.4)$$

Таким чином, формула (4.4) відображає залежність результату діяльності об'єкта дослідження від визначених факторів, за виключенням факторів неефективності. У літературі її прийнято називати граничним виробничим потенціалом [3, с. 94].

Функція Кобба – Дугласа є мультиплікативною моделлю. Як альтернативу доцільно проаналізувати також адитивну лінійну функцію, а також ускладнені форми – лінеаризовану адитивну із нелінійними змінними та транслогарифмічну функцію. Окрім того, в якості гіпотези висунуто зміну розташування межі складових фінансового потенціалу залежно від часу. Щодо розподілу складової неефективності доречно проаналізувати

вплив на якість моделі у разі розподілу неефективної складової за напів-нормальним та усіченим нормальним розподілом, а також перевірити гіпотезу щодо зміни впливу факторів неефективності у часі. Для визначення специфікації моделі необхідне проведення тестування гіпотез із поступовим ускладненням моделі. Для оцінювання і визначення функції складових фінансового потенціалу відібраних банків проведемо тестування гіпотез щодо функціональної форми фронтиру потенціалу та закону розподілу неефективної складової за такими кроками:

- 1) порівняння адитивної та мультиплікативної функціональних форм;
- 2) порівняння простої та ускладненої форми функції межі;
- 3) визначення наявності зміни технології залучення (розміщення) ресурсів, тобто розташування межі потенціалу залежно від часу;
- 4) визначення наявності зміни впливу факторів неефективності залежно від часу;
- 5) вибір закону розподілу неефективної складової U_i .

Обчислення було здійснено за допомогою програми *Frontier 4.1* [232], розробленої спеціально для розрахунку параметрів стохастичної межі за допомогою методу максимальної правдоподібності. Статистичною базою для аналізу обрані кварталні дані відібраних у п. 3.1 банків кластера № 5 із виключенням банків у стадії ліквідації. Таким чином, база дослідження склала 168 спостережень.

У процесі тестування гіпотез було порівняно функціональні форми в обчисленні за панельними даними, крос-секційними даними за кварталами та об'єднаними крос-секціями за роками. У разі підтвердження гіпотези про будування функції на основі крос-секційних даних визначено наявність змін розташування межі потенціалу залежно від часу за допомогою введення додаткової дам-змінної періоду t . Використання крос-секцій, об'єднаних за роками, дало значення $t = 1$, у розділених крос-секціях за кварталами значення $t = 1$ мав I квартал 2012 р.

Зміна впливу факторів неефективності залежно від часу визначено за допомогою введення додаткового параметру η , так що складова U_i обчислюється за формулою (4.5) [215, с. 5]:

$$U_{it} = (U_i \exp(-\eta(t - T))), \quad (4.5)$$

де η – визначуваний параметр;

t – поточний період часу;

T – загальна кількість аналізованих періодів часу.

Вибір закону розподілу неефективної складової проведено між напів-нормальним, так що $U_i \in N(0, \sigma_{U_i}^2)$, та усіченим нормальним шляхом введення додаткового параметру μ так, що $U_i \in N(\mu, \sigma_{U_i}^2)$.

В якості критерію ухвалення або відхилення гіпотези було використано тест відношення максимальної правдоподібності (4.6), що порівнюється із значенням χ^2 на визначеному рівні значущості. У разі перевищення отриманого значення λ критерію χ^2 приймається рішення щодо відхилення гіпотези H_0 на користь H_1 .

$$\lambda = 2(L_{H_1} - L_{H_0}), \quad (4.6)$$

де L_{H_1} і L_{H_0} – логарифми функції максимальної правдоподібності, отримані в результаті обчислень за відповідними гіпотезами.

Значення логарифму функції максимальної правдоподібності також є показником якості моделі. Логарифм функції максимізується в тій же точці, що і сама функція; чим його значення вище, тим більше модель відповідає емпіричним даним. Окрім цього, показником значущості параметрів, отриманих в результаті обчислень, є LR-test (likelihood ratio test) – тест відношення правдоподібності. Він визначається як відношення функції максимальної правдоподібності за довгою моделлю до функції максимальної правдоподібності за короткою моделлю – з обмеженнями. У разі, якщо значення даного показника не перевищує значення критерію χ^2 на визначеному рівні значущості, параметри функції можна вважати стійкими.

Для спрощення розрахунків, враховуючи малі значення часток обсягу залучених коштів в окремих банках, використано масштаб 1 : 1000. Результати тестування гіпотез щодо визначення функціональної форми фронтиру фінансового потенціалу залучення коштів фізичних осіб на поточні рахунки показані в табл. 4.1.

Як видно з табл. 4.1, мультиплікативна функціональна форма фронтиру є набагато якіснішою, ніж адитивна. Ускладнена транслогарифмічна функціональна форма не має значної якості, тому вибір зупинено на моделі Кобба – Дугласа. Тестування щодо розбивки даних на крос-секції виявило значне підвищення якості моделі з використанням крос-секційних даних. Проте з переходом від об'єднаних крос-секцій за роками до розбивки даних за кварталами параметри моделі стають нестабільними. Це вказує на те, що можливості банків групи щодо залучення коштів від фізичних осіб на вимогу мають схожі тренди зміни впродовж року, але відрізняються за кварталами, що може бути пов'язано із циклічністю економіки.

Результати тестування гіпотез щодо функціональної форми межі потенціалу залучення коштів на вимогу від фізичних осіб

Гіпотези щодо функціональної форми межі фінансового потенціалу		Показники значущості параметрів моделей *							Результат порівняння гіпотез
Нульова гіпотеза H0	Альтернативна гіпотеза H1	L(H0)	L(H1)	λ	q	LR (H0)	LR (H1)	χ^2 99 %	
Аддитивна модель	Мультиплікативна модель	-867,39	-102,34	1530,09	2	-	0,15	9,21	H0 відхилено
Kobb-Duglas	Translog	-102,34	-102,17	0,35	5	0,15	0,31	15,09	H0 прийнято
Kobb-Duglas панельні дані	Kobb-Duglas об'єднані крос-секції	-102,34	-70,99	62,70	2	0,15	6,29	9,21	H0 відхилено
Kobb-Duglas об'єднані крос-секції	Kobb-Duglas крос-секції	-70,99	-33,79	74,39	2	6,29	13,73	9,21	H0 прийнято
Kobb-Duglas без змін технології у часі	Kobb-Duglas зміна технології у часі	-70,99	-67,89	6,21	3	6,29	6,71	11,34	H0 прийнято
Kobb-Duglas без змін неефективності у часі	Kobb-Duglas зміна неефективності у часі	-70,99	-66,29	9,40	2	6,29	7,23	9,21	H0 відхилено
Kobb-Duglas полунормальний розподіл неефективності	Kobb-Duglas усічений нормальний розподіл	-66,29	-61,39	9,80	2	7,23	7,73	9,21	H0 відхилено

* L(H0), L(H1) – значення логарифму функції максимальної правдоподібності за відповідною гіпотезою;
 λ – значення статистики тесту максимальної правдоподібності;
q – кількість обмежень функції;
LR(H0), LR(H1) – значення тесту відношення правдоподібності за відповідною гіпотезою;
 χ^2 99 % – значення критерію χ^2 на рівні значущості $\alpha = 0,01$.

Тестування щодо зміни розташування межі потенціалу, виявило недоцільність упровадження додаткового параметру. Це вказує на відсутність якісних змін впливу умов формування фінансового потенціалу банку та регулятивного капіталу на залучення коштів фізичних осіб на вимогу за досліджуваний період. У свою чергу, тестування зміни впливу факторів неефективності виявило їх залежність від часу. Це пояснюється тим, що поточні рахунки фізичних осіб відкриваються банками переважно за зарплатними проектами, а обсяги коштів, залучених за цим напрямом, є наслідком домовленостей між банком і підприємствами. Отже, вплив керованих факторів формування фінансового потенціалу банку та регулятивного

капіталу на залучення коштів фізичних осіб на вимогу є незмінними з часом. Фактори неефективності, навпаки, змінюються. Така тенденція найчастіше вказує на вплив компетентності менеджерів банку на процес відкриття зарплатних проектів, а також може бути наслідком зміни уподобань фізичних осіб щодо зберігання коштів на поточних рахунках у зв'язку із кризовими явищами в банківській системі та економіці країни загалом.

Отже, в якості найкращої було обрано функціональну форму межі потенціалу за напрямом залучення коштів від фізичних осіб на основі функції Кобба – Дугласа із використанням даних за об'єднаними крос-секціями за роками без зміни технології та зі зміною впливу факторів неефективності у часі із усіченим нормальним розподілом складової неефективності. Результати оцінювання параметрів моделі межі потенціалу залучення коштів на вимогу від фізичних осіб банками кластера № 5 розміщені в табл. 4.2. Таким чином, як видно з табл. 4.2, на якість отриманих параметрів моделі вказує не тільки раніше отримане значення тесту відношення правдоподібності, але і t-статистика Стьюдента за кожним параметром окремо. Бета-коефіцієнт у значенні частки регулятивного капіталу банку показує, що в середньому зі збільшенням частки регулятивного капіталу на 1 % частка коштів, залучених банком від фізичних осіб, зростає на 0,703 8 %. У табл. Н.1 додатка Н показані значення основних показників обсягів залучення та розміщення фінансових ресурсів за період 01.01.2013 – 01.01.2014 рр.

Таблиця 4.2

Результати оцінювання параметрів моделі межі потенціалу залучення коштів на вимогу від фізичних осіб

Параметри *	Оцінка параметра	Стандартна помилка оцінки	t-статистика ($t_{\text{крит}} 95 \% = 1,974 2$)
beta 0 – β_0	1,133 6	0,088 1	12,863 1
beta 1 – β_1	0,293 8	0,016 1	18,257 3
beta 2 – β_2	0,703 8	0,117 5	5,987 4
sigma, squared – σ^2	0,470 0	0,143 9	3,265 2
gamma - γ	0,841 4	0,054 9	15,335 9
mu - μ	0,991 3	0,248 1	3,994 9
eta - η	-0,073 0	0,003 7	-19,596

* β_1 – коефіцієнт у значенні інтегрального показника умов формування фінансового потенціалу банку;
 β_2 – коефіцієнт у значенні показника частки регулятивного капіталу банку до значення даного показника в банківській системі у цілому;

σ^2 – дисперсія випадкової складової;

γ – частка дисперсії неефективної складової в дисперсії випадкової складової;

μ – математичне сподівання неефективної складової;

η – параметр зміни впливу факторів неефективності залежно від часу.

Отриманні в табл. 4.2 коефіцієнти та дані табл. Н.1 додатка Н дозволяють стверджувати, що потенціал залучення коштів від фізичних осіб на вимогу зростає протягом досліджуваного періоду. Якщо, за даними на 01.01.2014 р., зі збільшенням регулятивного капіталу на 10 млн грн можливості залучення коштів цього спрямування зростали в середньому на 2,83 млн грн, то на 01.01.2017 р. їх приріст міг скласти 7,4 млн грн. Бета-коефіцієнт у значенні інтегрального показника вказує, що з його зростанням на 1 % потенційна частка коштів залучених банком від фізичних осіб на вимогу зростає на 0,29 %. Водночас напрямів забезпечення збільшення інтегрального показника на 1 % за рахунок управління факторами формування фінансового потенціалу банку набагато більше, ніж для збільшення обсягу регулятивного капіталу. Значення показника η вказує на те, що 84 % дисперсії випадкової складової припадає на складову неефективності. Це говорить про можливість підвищити обсяги залучених коштів шляхом якісного управління, а не збільшення обсягів регулятивного капіталу та покращання інтегрального показника. Від'ємне значення показника η свідчить про збільшення з часом впливу факторів неефективності, які найчастіше пов'язують із якістю управління. Тобто в 2014 р. якість управління ресурсами для залучення коштів фізичних осіб на поточні рахунки погіршилась. За результатами оцінювання параметрів модель, що характеризує фактичну частку коштів на вимогу, залучених окремим банком від фізичних осіб, у банківському секторі у цілому, матиме вигляд (4.7):

$$P_i(\text{фов}) = \exp\{1,133\ 6 + 0,293\ 8 \ln X_{1i} + 0,703\ 8 \ln X_{2i} + V_i - U_i\}, \quad (4.7)$$

де $P_i(\text{фов})$ – значення реально досягнутої частки обсягу залучення коштів від фізичних осіб на рахунки на вимогу i -тим банком;

X_{1i} – інтегральний показник умов формування фінансового потенціалу i -го банку;

X_{2i} – частка регулятивного капіталу i -го банку в загальному його обсязі в банківській системі;

$V_i \in N(0; 0,074\ 5)$ – випадкова величина, що характеризує систематичний вплив факторів невизначеності на результат реалізації ФПБ;

$U_i \in N(0,991\ 3; 0,395\ 5)$ – випадкова величина, що характеризує вплив факторів неефективності на результат реалізації ФПБ.

У свою чергу, у разі виключення з моделі факторів, що знижують обсяги залучення коштів на вимогу від фізичних осіб, цей показник підвищиться до рівня (4.8):

$$P_i^{\text{pot}}(\text{фов}) = \exp\{1,133\ 6 + 0,293\ 8 \ln X_{1i} + 0,703\ 8 \ln X_{2i} + V_i\}. \quad (4.8)$$

Таким чином, модель (4.8) відображає потенціальну частку обсягу залучення коштів від фізичних осіб на поточні рахунки окремого банку із універсальною спеціалізацією діяльності.

Аналогічно проведено тестування гіпотез щодо функціональної форми межі потенціалу та закону розподілу неефективної складової для коштів фізичних осіб, залучених на строкові рахунки банків. Результати тестування гіпотез подано в табл. П.1 додатка П. З табл. П.1 додатка П видно, що найкраще потенціал банку за напрямом залучення коштів від фізичних осіб на строкові рахунки описує модель, побудована на основі функції Кобба – Дугласа із використанням панельних даних за напівнормального розподілу неефективної складової. Це говорить про відсутність змін технологій залучення коштів за даним напрямом у часі та про подібність підходу до цього процесу у різних банків. Окрім того, відсутня зміна впливу факторів неефективності у часі. Напівнормальний закон розподілу неефективної складової вказує на те, що (на відміну від залучення коштів фізичних осіб на вимогу) реалізація потенціалу залучення коштів фізичних осіб на строкові рахунки більш ефективна. Результати оцінювання параметрів функції потенціалу залучення коштів фізичних осіб на строкові рахунки подані в табл. 4.3.

Таблиця 4.3

Результати оцінювання параметрів моделі межі потенціалу залучення строкових коштів від фізичних осіб

Параметри	Оцінка параметра	Стандартна помилка оцінки	t-статистика ($t_{\text{крит}95\%} = 1,9742$)
beta 0 – β_0	-0,887 9	0,047 6	-18,636
beta 1 – β_1	0,468 7	0,133 0	3,525 2
beta 2 – β_2	0,848 6	0,045 3	18,716 0
sigma, squared – σ^2	0,198 8	0,053 1	3,745 4
gamma - γ	0,452 9	0,025 8	17,542
mu - μ	0	–	–

З даних табл. 4.3 можна зробити висновок, що на потенціал залучення строкових коштів від фізичних осіб інтегральний показник умов формування фінансового потенціалу банку впливає сильніше, ніж на потенціал залучення коштів від фізичних осіб на вимогу. Тобто зростання інтегрального показника на 1 % сприятиме підвищенню потенційної частки банку на ринку за напрямом залучення строкових коштів фізичних осіб на 0,47 %. Бета-коефіцієнт у показнику частки регулятивного капіталу також

є більшим за його значення для коштів фізичних осіб на вимогу. Окрім того, як видно з табл. П.1 додатка П, співвідношення обсягів регулятивного капіталу та строкових коштів фізичних осіб в абсолютному виразі є значно вищим, ніж для коштів фізичних осіб на вимогу. Таким чином, розрахунки в табл. 4.3 і табл. Н.1 додатка Н дозволяють стверджувати, що на 01.01.2017 р. збільшення регулятивного капіталу банку (за інших рівних умов) приведе до зростання потенційного обсягу залучення строкових коштів фізичних осіб в середньому на 24,8 млн грн.

Значення параметра γ говорить, що 45 % випадкової складової належить до сфери неефективності. Це майже вдвічі нижче, ніж значення аналогічного показника в моделі потенціалу залучення коштів від фізичних осіб на вимогу. Таке значення показника γ (як і нульове значення математичного сподівання μ) доводить, що банки реалізують потенціал залучення строкових коштів від фізичних осіб набагато ефективніше за потенціал залучення коштів на поточні рахунки. Значення LR-тесту та t-статистики вказує на значущість моделі та стійкість її параметрів. Отже, відповідно до даних табл. 4.3 модель потенціалу залучення коштів від фізичних осіб на строкові рахунки має вигляд (4.9):

$$P_i^{\text{pot}}(\text{фос}) = \exp\{-0,887\ 9 + 0,468\ 7 \ln X_{1i} + 0,848\ 6 \ln X_{2i} + V_i\}, \quad (4.9)$$

де $V_i \in N(0; 0,108\ 7)$.

Тестування гіпотез щодо моделі потенціалу залучення коштів юридичних осіб на поточні рахунки (табл. П.2 додатка П) виявило, що найкраще описує аналізовані дані форма фронтиру на основі функції Кобба – Дугласа, побудована на панельних даних із напівнормальним законом розподілу неефективної складової. Такий результат оцінювання, (як і у випадку із моделлю потенціалу залучення строкових коштів від фізичних осіб) свідчить про незмінність технологій залучення коштів за цим напрямом у часі та між різними банками. Результати оцінювання моделі подані в табл. 4.4.

Як можна побачити з табл. 4.4, на потенціал залучення коштів юридичних осіб на вимогу інтегральний показник умов формування фінансового потенціалу банку впливає негативно та набагато слабкіше, ніж обсяг регулятивного капіталу банку. Це може бути пояснене тим, що керовані фактори формування фінансового потенціалу банку більше спрямовані на залучення коштів від фізичних осіб, аніж від юридичних. Окрім того, зі зростанням та підвищенням привабливості банки намагаються залучати більше коштів від фізичних осіб.

Результати оцінювання параметрів моделі межі потенціалу залучення коштів юридичних осіб на вимогу

Параметри	Оцінка параметра	Стандартна помилка оцінки	t-статистика ($t_{\text{крит}} 95 \% = 1,974 2$)
beta 0 – β_0	2,638 5	0,855 5	3,084 3
beta 1 – β_1	-0,455 1	0,215 3	-2,113 1
beta 2 – β_2	1,044 8	0,074 7	13,996 0
sigma, squared – σ^2	0,741 9	0,219 7	3,377 2
gamma – γ	0,591 8	0,255 4	2,317 1
mu – μ	0	-	-

Бета-коефіцієнт у показнику частки регулятивного капіталу доводить, що з її зростанням на 1 % частка коштів, залучених банком від юридичних осіб на вимогу, може зрости на 1,05 %. Зважаючи на співвідношення обсягів регулятивного капіталу та пропозиції фінансових ресурсів у банківському секторі за цим напрямом, це означає, що зі збільшенням регулятивного капіталу банку на 10 млн грн (за інших рівних умов) додаткові обсяги залучення коштів від юридичних осіб на вимогу можуть становити 28,7 млн грн за даними станом на 01.01.2017 р. Слід зазначити, що потенціал залучення коштів юридичних осіб на вимогу значно зріс: за даними станом на 01.01.2013 р. зі збільшенням регулятивного капіталу на 10 млн грн зростання обсягів залучення коштів юридичних осіб на вимогу могла становити 6,65 млн грн. Отже, значення t-коефіцієнтів (див. табл. 4.4) указують на значущість оцінюваних параметрів моделі, а LR-тест (значення якого склало 0,9) указує на високу стійкість моделі. Модель потенціалу залучення коштів юридичних осіб на вимогу має вигляд (4.10):

$$P_i^{\text{pot}}(\text{юов}) = \exp\{2,638 5 - 0,455 1 \ln X_{1i} + 1,044 8 \ln X_{2i} + V_i\}, \quad (4.10)$$

де $V_i \in N(0; 0,302 8)$.

Потенціал залучення коштів від юридичних осіб на строкові рахунки відповідно до проведеного тестування гіпотез (табл. П.3 додатка П) найкраще описує модель на основі функції Кобба – Дугласа із використанням даних за об'єднаними крос-секціями за роками із зміною технології у часі, без змін неефективної складової у часі та з напівнормальним законом її розподілу. Зміна технології залучення строкових коштів від юридичних осіб у часі вказує на те, що банки змінюють підхід до залучення фінансових ресурсів. Відсутність змін неефективної складової у часі, а також напівнормальний закон її розподілу доводять, що (попри зміни технології

залучення цього виду ресурсів) негативний вплив управлінських факторів залишається на тому ж рівні, але його прагнення до нульового значення є позитивним. Результати оцінювання моделі показані в табл. 4.5.

Таблиця 4.5

Результати оцінювання параметрів моделі межі потенціалу залучення строкових коштів юридичних осіб

Параметри	Оцінка параметра	Стандартна помилка оцінки	t-статистика ($t_{\text{крит}95\%} = 1,9742$)
beta 0 – β_0	3,077 7	0,618 1	4,979 1
beta 1 – β_1	-0,187 7	0,015 2	-12,386 7
beta 2 – β_2	0,797 7	0,060 0	13,303 3
beta 3 – β_3 *	0,134 3	0,032 0	4,190 0
sigma, squared – σ^2	0,601 2	0,122 1	4,924 2
gamma – γ	0,809 2	0,047 2	17,137 4
mu – μ	0	–	–

* β_3 – коефіцієнт у значенні дамі-змінної часу t (t = 1 для 2012 р.).

Як можна побачити з табл. 4.5, вплив інтегрального показника умов формування фінансового потенціалу банку на потенціал залучення строкових коштів від юридичних осіб є слабкішим за потенціал залучення коштів юридичних осіб на поточні рахунки, проте залишається негативним. Не можна стверджувати, що позитивні зміни факторів формування фінансового потенціалу викличуть зменшення коштів, залучених від юридичних осіб. Позитивне значення коефіцієнта β_3 у дамі-змінній часу вказує, що зміна технології у часі чинить позитивний вплив на залучення коштів від юридичних осіб на строкові рахунки. Це дозволяє зробити висновок, що коливання обсягів коштів на строкових рахунках юридичних осіб залежить переважно від економічної ситуації в цілому. Збільшення обсягів коштів юридичних осіб на строкових рахунках може бути наслідком негативних тенденцій в економіці країни та вказувати на вилучення підприємствами коштів з обігу. Бета-коефіцієнт у показнику частки регулятивного капіталу (див. табл. 4.5) свідчить, що з її зростанням на 1 %, частка коштів банку на банківському ринку за напрямом залучення строкових коштів юридичних осіб може збільшитись на 0,8 %. За результатами аналізу обсягів регулятивного капіталу та пропозиції коштів юридичних осіб на строкові рахунки (табл. Н.1 додатка Н) можна стверджувати, що зі збільшенням регулятивного капіталу банку на 10 млн грн (за інших рівних умов) потенційний обсяг залучення строкових коштів юридичних осіб може зрости на 8,9 млн грн.

Значення показника γ вказує, що вплив факторів неефективності на реалізацію потенціалу залишається високим і сягає 80 % випадкової складової. Це найчастіше свідчить про низьку активність менеджерів в управлінні залученням строкових коштів від юридичних осіб. Водночас позитивною є можливість впливу на такі фактори та значного підвищення рівня реалізації потенціалу. Таким чином, рівняння потенціалу залучення коштів від юридичних осіб на строкові рахунки матиме вигляд (4.11). Аналогічно, на основі тестування гіпотез було обрано функціональну форму моделей для опису основних напрямів реалізації фінансових можливостей банку (тобто потенціалу розміщення фінансових ресурсів у кредити юридичним і фізичним особам).

$$P_i^{\text{pot}}(\text{юос}) = \exp \{3,08 - 0,19 \ln X_{1i} + 0,80 \ln X_{2i} + 0,13 X_3 + V_i\}, \quad (4.11)$$

де X_3 – дам-змінна часу;

$$V_i \in N(0; 0,1147).$$

Результати тестування гіпотез щодо моделі потенціалу розміщення коштів у кредити юридичним особам подані в табл. Р.1 додатка Р. Як найкращу було обрано модель на основі функції Кобба – Дугласа, побудовану на панельних даних із напівнормальним законом розподілу неефективної складової. Отже, процеси розміщення коштів у кредити юридичним особам не відрізняються між банками та у часі, вплив факторів неефективності залишається незмінним. Результати оцінювання параметрів моделі показані в табл. 4.6.

Таблиця 4.6

Результати оцінювання параметрів моделі межі потенціалу розміщення коштів у кредити юридичним особам

Параметри	Оцінка параметра	Стандартна помилка оцінки	t-статистика ($t_{\text{крит}} 95\% = 1,974 2$)
beta 0 – β_0	0,768 5	0,233 5	3,162 7
beta 1 – β_1	0,041 7	0,007 2	5,786 1
beta 2 – β_2	1,018 7	0,025 8	37,180 2
sigma, squared – σ^2	0,159 6	0,023 1	6,914 1
gamma – γ	0,966 8	0,021 1	45,915 2
mu – μ	0	–	–

Як видно з табл. 4.6, інтегральний показник умов формування фінансового потенціалу банку чинить на потенціал розміщення коштів у кредити

юридичним особам дуже слабкий, але позитивний вплив. Що стосується бета-коефіцієнта у показнику частки регулятивного капіталу, то він дозволяє стверджувати, що з її зростанням на 1 % частка розміщення коштів банком у кредити юридичних осіб на ринку банківських послуг може зрости на 1,02 %. В абсолютному виразі за даними табл. Н.1 додатка Н це означає, що у разі збільшення регулятивного капіталу на 10 млн грн обсяг додаткового розміщення коштів у кредити юридичним особам на 01.01.2017 р. у середньому може скласти 44,5 млн грн. Показник γ сягає 97 %, що говорить, про те що досягнення межі потенціалу майже повністю залежить від якості банківського менеджменту. Отже, модель потенціалу розміщення коштів у кредити юридичним особам має вигляд (4.12):

$$P_i^{\text{pot}}(\text{кюо}) = \exp\{0,768\ 5 - 0,041\ 7 \ln X_{1i} + 1,018\ 7 \ln X_{2i} + V_i\}, \quad (4.12)$$

де $V_i \in N(0; 0,005\ 3)$.

Проведення тестування гіпотез щодо функціональної форми фронтиру потенціалу розміщення коштів щодо кредитів фізичним особам (табл. Т.2 додатка Т) показало, що дані найкраще описує специфікація моделі на основі функції Кобба – Дугласа, розрахована за панельними даними із усіченим нормальним законом розподілу неефективної складової. Отже, технології розміщення коштів у кредити фізичним особам і вплив факторів неефективності є незмінними із часом. Усічений нормальний розподіл неефективної складової вказує на те, що усунути всі фактори, що заважають досягненню потенціалу за наявних умов управління, не можна. Результати оцінювання параметрів моделі подані в табл. 4.7.

Таблиця 4.7

Результати оцінювання параметрів моделі межі потенціалу розміщення коштів у кредити фізичним особам

Параметри	Оцінка параметра	Стандартна помилка оцінки	t-статистика ($t_{\text{крит}95\ \%} = 1,974\ 2$)
beta 0 – β_0	-3,344 2	0,966 6	-3,459 9
beta 1 – β_1	0,416 1	0,027 8	14,980 1
beta 2 – β_2	1,255 6	0,119 2	10,530 8
sigma, squared – σ^2	0,931 1	0,368 3	2,527 9
gamma – γ	0,845 9	0,090 6	9,338 7
mu – μ	0,689 6	0,066 0	10,450 2

Отримані оцінки параметрів моделі (див. табл. 4.7) доводять, що інтегральний показник умов формування фінансового потенціалу банку чинить на потенціал розміщення коштів у кредити фізичним особам позитивний вплив. Значення коефіцієнта β_1 у інтегральному показнику умов формування фінансового потенціалу свідчить, що з його зростанням 1 % потенційна частка банку за напрямом розміщення коштів у кредити фізичним особам може зрости на 0,42 %. Оцінка параметра частки регулятивного капіталу вказує на високу (порівняно із іншими напрямами) чутливість обсягів вкладень у кредити фізичним особам до збільшення регулятивного капіталу: зі зростанням частки регулятивного капіталу на 1 %, потенційна частка банку на ринку банківських послуг за напрямом розміщення коштів у кредити фізичних осіб збільшується на 1,26 %. За результатами розрахунків у табл. Н.1 додатка Н і табл. 4.7 можна зробити висновок, що у разі збільшення регулятивного капіталу банку на 10 млн грн (за інших рівних умов) потенційні обсяги розміщення коштів у кредити фізичним особам зростуть на 9,97 млн грн за даними станом на 01.01.2017 р. Неєфективна складова в моделі займає 85 % випадкової складової (див. табл. 4.7), що вказує на те, що досягнення межі потенціалу залежить переважно від якісної реалізації кредитної політики банку. Модель потенціалу розміщення коштів у кредити фізичним особам описується рівнянням (4.13):

$$P_i^{\text{pot}}(\text{кфо}) = \exp\{-3,344\ 2 + 0,416\ 1 \ln X_{1i} + 1,255\ 6 \ln X_{2i} + V_{ij}\}, \quad (4.13)$$

де $V_{ij} \in N(0; 0,143\ 5)$.

На основі β -коефіцієнтів, отриманих у (4.4) – (4.13), здійснено розрахунки впливу збільшення регулятивного капіталу (табл. Н.1 додатка Н; табл. 4.8), які дозволяють стверджувати, що впродовж досліджуваного періоду потенціал залучення та потенціал розміщення ресурсів банками значно збільшився.

Як видно з табл. 4.8, найбільше зростання ресурсної бази за умови збільшення регулятивного капіталу може бути забезпечене за рахунок залучення строкових коштів фізичних осіб: зростання потенційного обсягу залучення на 24,8 млн грн за збільшенням регулятивного капіталу на 10 млн грн – за даними на 01.01.2017 р. Найбільший потенціал розміщення коштів у напрям кредитування юридичних осіб: зі збільшенням регулятивного капіталу банку на 10 млн грн потенційні обсяги розміщення зростають на 44,5 млн грн. У цілому збільшення регулятивного капіталу

банку забезпечує зростання потенційних обсягів залучення за всіма основними напрямками у сумі, що майже всемеро перевищує суму збільшення регулятивного капіталу, та на суму у 5,5 разів вище зростання потенційних обсягів розміщення фінансових ресурсів.

Таблиця 4.8

Вплив збільшення регулятивного капіталу банку на фінансовий потенціал

Показники	Значення показника на дату				
	01.01.13	01.01.14	01.01.15	01.01.16	01.01.17
ФОВ у % до РК	41,61	40,26	51,47	82,85	105,15
Збільшення ФОВ зі зростанням РК на 100 % ($\beta = 0,7038$), %	29,29	28,34	36,23	58,31	74,00
ФОС у % до РК	165,15	175,32	172,26	225,15	292,31
Збільшення ФОС зі зростанням РК на 100 % ($\beta = 0,8486$), %	140,14	148,78	146,18	191,06	248,06
ЮОВ у % до РК	66,48	67,00	92,05	183,44	275,35
Збільшення ЮОВ зі зростанням РК на 100 % ($\beta = 1,0448$), %	69,46	70,01	96,17	191,66	287,69
ЮОС у % до РК	60,80	60,34	64,33	94,23	111,51
Збільшення ЮОС зі зростанням РК на 100 % ($\beta = 0,7977$), %	48,50	48,13	51,31	75,16	88,95
КФО у % до РК	74,68	70,78	77,16	75,15	79,45
Збільшення КФО зі зростанням РК на 100 % ($\beta = 1,2556$), %	93,77	88,87	96,88	94,35	99,76
КЮО у % до РК	313,44	319,13	385,19	474,84	437,19
Збільшення КЮО зі зростанням РК на 100 % ($\beta = 1,0187$), %	319,30	325,10	392,40	483,72	445,36

Таким чином, визначено, що здійснювати оцінювання фінансового потенціалу залучення та фінансового потенціалу розміщення ресурсів найбільш доцільно із використанням методу стохастичного граничного аналізу. За допомогою методу SFA було отримано моделі фінансового потенціалу залучення за основними напрямками (залучення коштів на вимогу та строкові від фізичних та юридичних осіб) і можливостей банку за основними напрямками розміщення коштів (кредити фізичним та юридичним особам). В якості вхідних параметрів було використано інтегральний показник умов формування фінансового потенціалу банку та частку регулятивного капіталу банку в його загальному обсязі в банківській системі.

Специфікацію функціональної форми фронтиру потенціалу було здійснено на основі тестування гіпотез "більш проста модель проти більш складної" із використанням програми *FRONTIER 4.1* [232], спеціально розробленої для SFA-аналізу. Серед гіпотез було розглянуто побудову моделі на основі адитивної лінійної функції та мультиплікативної функції Кобба – Дугласа, а також їх ускладнених форм. Також було перевірено наявність змін у часі розташування межі потенціалу, а також впливу факторів, що заважають його досягненню.

Аналіз параметрів оцінюваних моделей показав, що найкраще описує модель фінансового потенціалу залучення та фінансового потенціалу розміщення ресурсів специфікація на основі функції Кобба – Дугласа для усіх напрямів залучення та розміщення коштів. Тестування гіпотез щодо залучення строкових коштів від фізичних осіб і коштів на вимогу від юридичних осіб підтвердило незмінність технологій залучення між банками й у часі. Напівнормальний закон розподілу неефективної складової вказує, що в цілому процеси залучення коштів за розглядуваними напрямками добре відпрацьовані. На це також вказують значення частки неефективної складової у випадковій 45 % для потенціалу залучення строкових коштів від фізичних осіб і 59 % – для коштів на вимогу від юридичних осіб.

Тестування гіпотез щодо моделі потенціалу залучення коштів від фізичних осіб на вимогу показали зміни впливу факторів неефективності у часі. Від'ємне значення показника зміни неефективної складової η вказує на збільшення із часом впливу факторів, що заважають досягненню потенціалу; усічений нормальний розподіл неефективної складової свідчить про неможливість усунення їх впливу за усталених технологій управління.

Оцінювання параметрів моделі потенціалу залучення строкових коштів від юридичних осіб висвітлює позитивні рухи: зміну технології залучення цього виду ресурсів із часом, незмінність впливу факторів неефективності та напівнормальний закон їх розподілу. Це говорить про можливість досягнення межі потенціалу, до того ж частка неефективної складової сягає 80 %.

Оцінки параметрів моделей фінансового потенціалу залучення ресурсів виявили негативний вплив показника умов формування та реалізації фінансового потенціалу банку на зростання частки залучених ресурсів від юридичних осіб. Це вказує на те, що юридичні особи, розміщуючи кошти у банку, керуються дещо іншими факторами.

Оцінювання моделей межі фінансових можливостей банків показало, що технології розміщення коштів, а також фактори, що заважають

досягненню потенціалу, є незмінними у часі. У моделі потенціалу розміщення коштів у кредити юридичним особам на вплив факторів неефективності припадає майже 97 % випадкової складової. Це уможлиблює досягнення межі потенціалу в разі якісного управління цими активами. У свою чергу, в моделі потенціалу розміщення коштів у кредити фізичним особам усічений нормальний розподіл неефективної складової вказує на те, що усунути вплив факторів, що заважають досягненню потенціалу, неможливо з огляду на технології управління.

Отриманий інструментарій оцінювання меж фінансового потенціалу залучення та фінансового потенціалу розміщення ресурсів є основою для побудови методичного підходу до комплексного оцінювання фінансового потенціалу банку за сприятливих умов його діяльності.

4.2. Методичний підхід до оцінювання пріоритетності реалізації фінансового потенціалу банку із залучення та розміщення фінансових ресурсів

У процесі оцінювання та реалізації фінансового потенціалу банку необхідним є розуміння того, які з напрямів залучення та розміщення фінансових ресурсів є більш пріоритетними за інші для того, щоб у разі недостатності капіталу (або неможливості повної реалізації фінансового потенціалу в період оцінювання) можна було спрямувати зусилля на найбільш вигідні напрями. Як було обґрунтовано у п. 3.2, основними складовими структури фінансового потенціалу згідно зі статтями офіційної фінансової звітності банку є кошти фізичних та юридичних осіб на вимогу, строкові кошти фізичних та юридичних осіб, а також кредити фізичним та юридичним особам.

Для оцінювання пріоритетності напрямів залучення та розміщення фінансових ресурсів банку одним з найважливіших завдань є визначення критеріїв і характеристика за ними цих напрямів. Відповідно до системи обмежень фінансового потенціалу банку, обґрунтованої у п. 2.1, ключовими обмеженнями реалізації фінансового потенціалу банку є рівень ризику, ліквідність і дохідність (витратність). У процесі діяльності та реалізації фінансового потенціалу банку необхідно орієнтуватись саме на значення цих показників, приводячи їх у відповідність до вимог НБУ. Тому доцільним є визначення пріоритету напрямів залучення та розміщення фінансових ресурсів виходячи зі значення та сили їх впливу на наближення банку до відповідних обмежень. Таким чином, у процесі оцінювання фінансового

потенціалу банку та визначення пріоритету кожного з напрямів залучення та розміщення фінансових ресурсів слід ураховувати такі їх характеристики, як ризикованість, ліквідність і дохідність (витратність). Тут ліквідність є відображенням строку реалізації активу, тому під час проведення аналізу та визначення пріоритету напрямів залучення та розміщення фінансових ресурсів доцільним є використання цього показника як характеристики часу. Аналогічним показником для зобов'язань є строк погашення. Основні характеристики складових фінансового потенціалу (наявних і вірогідних) щодо залучення та розміщення фінансових ресурсів банку, які доцільно використовувати в оцінюванні їх пріоритетності, подані в табл. 4.9.

Таблиця 4.9

Опис характеристик складових фінансового потенціалу банку

Характеристики	Коментар
Витратність (дохідність)	Відношення обсягу доходів або витрат за залученими або розміщеними фінансовими ресурсами до обсягу відповідних ресурсів
Ліквідність / строк погашення	Для потенціалу залучення – можливість швидкого перетворення складових на готівку без значних втрат. Для потенціалу розміщення – середній строк погашення зобов'язань
Ризикованість	Невизначеність, пов'язана з величиною та часом отримання доходу (понесення витрат) та основної суми в процесі залучення або розміщення фінансових ресурсів

Аналіз наукових джерел [19; 96; 103; 108; 116; 153; 204] дозволив виділити такі основні характеристики напрямів залучення та розміщення ресурсів (див. табл. 4.9), як витратність (для напрямів залучення ресурсів) і дохідність (для напрямів розміщення ресурсів), ліквідність і ризикованість.

Необхідно підкреслити, що для більш глибокого, комплексного та всебічного оцінювання та аналізу напрямів залучення та розміщення фінансових ресурсів доцільно використовувати показники валюти, оборотності коштів, періодичності супутніх фінансових потоків платежів, географічного розташування та ін. Однак обмеженість інформації, що надається банками у відкритому доступі, не дозволяє здійснити це у рамках зовнішнього наукового дослідження. Універсальним показником витратності депозитів є відношення процентних витрат за депозитними вкладками до середніх залишків депозитних вкладень. З червня 2015 р., після набуття чинності Закону про повернення строкових депозитів [232], знівельовано ризик дострокового зняття вкладу (якщо інше не зазначено в договорі). Отже, фактично значення показника витратності депозитів дорівнює середньозваженій

ставці процента за депозитними операціями. Аналогічним показником дохідності кредитних операцій є відношення доходу від кредитних операцій до середньої суми кредитних вкладень. Цей показник також характеризує ефективність кредитної діяльності банку, адже в ідеальних умовах, за відсутності прострочених кредитів, цей коефіцієнт дорівнює середньозваженій процентній ставці за кредитами.

Рівень ліквідності визначається тривалістю періоду, протягом якого певний актив може перетворитись на гроші внаслідок погашення зобов'язань позичальником. Таким чином, в якості показника, що відображає ліквідність, використано середній строк погашення фінансових активів і зобов'язань банку. Для строкових депозитів юридичних і фізичних осіб розрахований середній термін використання як відношення добутку обсягів зобов'язань на строк погашення до загального обсягу строкових депозитів. Для коштів на рахунках на вимогу прийнято умовний строк погашення 0,5 місяця.

Зважаючи на затверджений НБУ поділ шкали значень кредитного ризику банків на п'ять груп [266] і аналогічний поділ показника строку погашення зобов'язань відповідно до Міжнародних стандартів фінансової звітності [283], для визначення інтервалу значень обрано п'ятибальну шкалу. Це забезпечило порівнянність результатів оцінювання окремих показників і можливість надання загальної оцінки на пряму залучення або розміщення фінансових ресурсів банку. Для визначення пріоритетності напрямів залучення та розміщення фінансових ресурсів використано інтервальну шкалу із нерівними інтервалами. Такий вид шкали найбільш доцільно використовувати для оцінювання величин, не розподілених за нормальним законом і з великою розбіжністю між мінімальним і максимальним значеннями. Для показників, за якими не існує затвердженого поділу шкали значень, задіяне групування. Це дозволило забезпечити найвищу якість класифікації, зокрема найбільше перевищення міжгрупової дисперсії значень показників над внутрішньогруповою. Такий підхід до розбивки діапазону значень застосований для показника вартості та показника впливу зміни обсягів вкладень у кредити фізичних та юридичних осіб на середній очікуваний строк погашення кредитів і заборгованості клієнтів.

Ризик депозитного портфеля, що виражається у вірогідності відтоку фінансових ресурсів із вкладних рахунків, не виділяється окремо за класифікацією НБУ; отже, методи його оцінювання не є визначеними. У наукових роботах, присвячених дослідженню цієї проблеми, пропонується використовувати коефіцієнт варіації як універсальний показник рівня

ризик [132, с. 16; 192, с. 231]. В якості показника рівня депозитного ризику використано коефіцієнт варіації обсягів коштів на рахунках фізичних та юридичних осіб за кварталами кожного року за період 01.01.2013 – 01.01.2017 рр. Депозитний ризик було оцінено за допомогою коефіцієнта варіації. Водночас найчастіше науковці пропонують використовувати такий поділ діапазону значень: до 10 % – слабе коливання, 10 – 25 % – помірне коливання, більше за 25 % – сильне коливання [127, с. 264; 157, с.154; 185, с. 370]. Зазначений поділ діапазону було адаптовано до п'ятибальної шкали. Таким чином, на основі аналізу [127; 132; 157; 185; 192; 232; 283] здійснено розподіл інтервалів значень показників витратності, строку погашення та ризикованості за напрямками залучення фінансових ресурсів за п'ятибальною шкалою (табл. 4.10). Подана в табл. 4.10 шкала оцінювання напрямів залучення фінансових ресурсів дозволяє визначити бальну оцінку кожного з напрямів за найбільш важливими, з точки зору діяльності банку, показниками витратності, строку погашення та ризикованості та розрахувати на їх основі сумарну оцінку з метою порівняння напрямів. Використання шкали сприятиме підвищенню обґрунтованості управлінських рішень щодо вибору основних напрямів залучення ресурсів, а також більш глибокому розумінню зв'язку обсягів залучення ресурсів за кожним напрямом із основними характеристиками діяльності банку.

Таблиця 4.10

Шкала оцінювання значень показників витратності, строку погашення та ризикованості за напрямками залучення фінансових ресурсів

Бали	Витратність	Строк погашення	Ризикованість
1	Більше ніж 19 %	До 3 міс	0,25 – 1,00
2	12 – 19 %	3 – 6 міс	0,17 – 0,25
3	9 – 12 %	6 – 12 міс	0,1 – 0,17
4	5 – 9 %	1 – 3 роки	0,03 – 0,10
5	Менше ніж 5 %	Більше 3 років	0 – 0,03

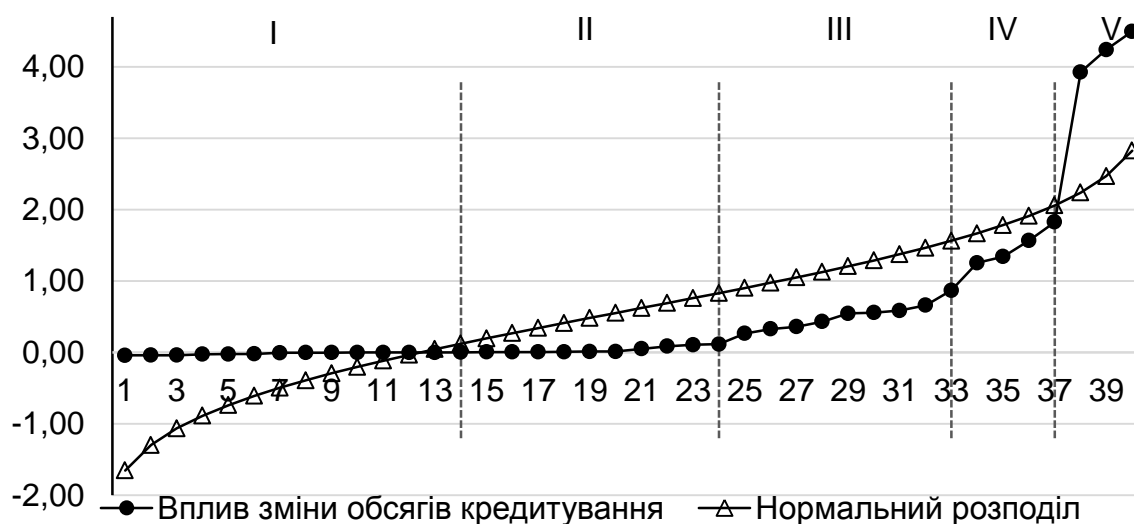
Для наведеної шкали оцінювання (див. табл. 4.10) розрахунок ризикованості кредитів, наданих банками, обраними в п. 3.1, юридичним і фізичним особам, здійснено на основі даних про кредитну якість цих активів. Середній рівень ризику за кредитним портфелем розраховано як відношення суми прострочених кредитів, зважених на рівень ризику, до загальної суми наданих кредитів.

Дані офіційної фінансової звітності банків не дозволяють проаналізувати ліквідність активів окремо за клієнтськими сегментами в розрізі фізичних та юридичних осіб. Однак у рамках проведеного аналізу важливим є не абсолютне значення ліквідності певного виду активів, а його пріоритет порівняно із іншими. Таким чином, визначення пріоритетності напрямів розміщення фінансових ресурсів проаналізовано вплив зміни обсягів вкладень у кредити фізичних та юридичних осіб на середній очікуваний строк погашення кредитів і заборгованості клієнтів проводилось за допомогою коефіцієнта еластичності. Для розрахунків коефіцієнтів еластичності взято річні значення середнього очікуваного строку погашення кредитів і заборгованості клієнтів та обсяги кредитів, наданих юридичним та фізичним особам. Розрахунок здійснено за допомогою лінійної регресії за шестирічний період. Щодо розрахунку коефіцієнтів еластичності станом на 01.01.2013 р. використано дані за 01.01.2008 – 01.01.2013 рр. У більшості випадків коефіцієнти еластичності середнього строку погашення за кредитами юридичних осіб мають від'ємне значення, а за кредитами, наданими фізичним особам, – позитивне та набагато більше значення. Це говорить про те, що надання кредитів юридичним особам зменшує середній очікуваний строк погашення кредитів і заборгованості клієнтів, тоді як кредитування фізичних осіб значно збільшує його.

Порівняння впливу зміни обсягів кредитів, наданих юридичним і фізичним особам, на середній строк погашення кредитів і заборгованості клієнтів відбувалось на основі отриманих коефіцієнтів еластичності. Були розраховані абсолютні значення зміни середнього строку в місяцях за умови збільшення обсягу наданих кредитів на 10 млн грн. На рис. 4.1 зображено відсортовані за збільшенням значення впливу зміни обсягів кредитування фізичних та юридичних осіб за місяць за обраною групою банків за період 01.01.2013 – 01.01.2017 рр. і графік нормального розподілу значень для тих же параметрів середнього та середнього квадратичного відхилення.

Як видно з рис. 4.1, показник зміни середнього очікуваного строку погашення кредитів і заборгованості клієнтів не розподілений за нормальним законом. Дані показників на графіку розподілені на п'ять груп, які позначені I – V, із приблизно однаковою кількістю елементів. Перша група відображає зниження середнього очікуваного строку кредитування у разі збільшення обсягів наданих кредитів; друга – його збільшення на термін до 1 тижня; третя – збільшення на період від 1 тижня до 1 місяця. Група IV на графіку відображає збільшення середнього очікуваного

строку кредитування від 1 до 3 місяців; п'ята – більше ніж на 3 місяці. Ураховуючи нестабільність економічної ситуації в Україні, зменшення та незначне збільшення середнього очікуваного строку кредитування вважається позитивним. Тобто в процесі аналізу враховано прагнення банків до скорочення строків кредитування в кризові періоди. Для показника строку погашення зобов'язань розподіл шкали здійснено відповідно до Міжнародних стандартів фінансової звітності [283].

Рис. 4.1. Показник впливу зміни обсягів вкладень у кредити фізичних та юридичних осіб на середній очікуваний строк погашення кредитів і заборгованості клієнтів

В якості показника рівня ризику кредитів, наданих юридичним або фізичним особам, обрано значення ризику групи активів, запропоновані в [266]. Відповідно до [266] і за рекомендацією МВФ, кредити IV і V груп або прострочені більше ніж на 90 днів НБУ відносить до недіючих. Тому треба вважати показник ризику за ними критичним значенням. На думку вітчизняних науковців, критичним значенням, що свідчить про загрозу економічній безпеці банку, є перевищення частки проблемної заборгованості понад 10 % [16, с. 170; 28, с. 335]. Необхідно зазначити, що з січня 2017 р. на підставі [262] у банківській системі України змінився порядок оцінювання кредитного ризику та, відповідно, стандарти фінансової звітності; тому аналіз даних попередніх років доцільно проводити на основі [266]. На базі проведених розрахунків та аналізу наукових джерел [16; 31; 262; 266; 283] здійснено розподіл інтервалів значень показників доходності, строку погашення та ризикованості за напрямками розміщення фінансових ресурсів за п'ятибальною шкалою (табл. 4.11).

Шкала оцінювання значень показників дохідності, строку погашення та ризикованості за напрямами розміщення фінансових ресурсів

Бали	Дохідність, %	Зміна середнього очікуваного строку погашення	Ризикованість, %
1	Менше 10	Збільшується більше ніж на 3 міс.	40 – 100
2	10 – 15	Збільшується від 1 до 3 міс.	20 – 40
3	15 – 24	Збільшується від 0,25 до 1 міс.	10 – 20
4	24 – 100	Збільшується менше ніж на 0,25 міс.	2 – 10
5	Більше 100	Зменшується	Менше 2

Як видно з табл. 4.11, за кожним напрямом розміщення фінансових ресурсів у процесі оцінювання показників дохідності (витратності), строку погашення та ризикованості можна отримати оцінку від 3 (найгірше) до 15 (найкраще) балів. Використання розробленої шкали (див. табл. 4.11) для прийняття рішень щодо розміщення фінансових ресурсів дозволить збалансувати їх обсяги, зважаючи на мету банку щодо забезпечення дохідності, строковості та визначеного рівня ризику, а також порівнювати характеристики напрямів розміщення ресурсів між різними банками.

Для забезпечення статистичної значущості розподіл інтервалів здійснено виходячи із умови мінімізації внутрішньогрупової дисперсії порівняно із міжгруповою. В якості показника мінливості використовується сума квадратів відхилення значень параметра від середнього SS. Для визначення якості класифікації використовують відношення показника середнього квадрату MS внутрішньогрупової та міжгрупової дисперсій. Показники внутрішньогрупової SS_{WG} і міжгрупової SS_{BG} суми квадратів і середніх квадратів, а також їх відношення за визначеними групами за витратністю напрямів залучення коштів, дохідністю напрямів розміщення коштів і показника впливу зміни обсягів вкладень у кредити фізичних та юридичних осіб на середній очікуваний строк погашення кредитів і заборгованості клієнтів наведені в табл. 4.12.

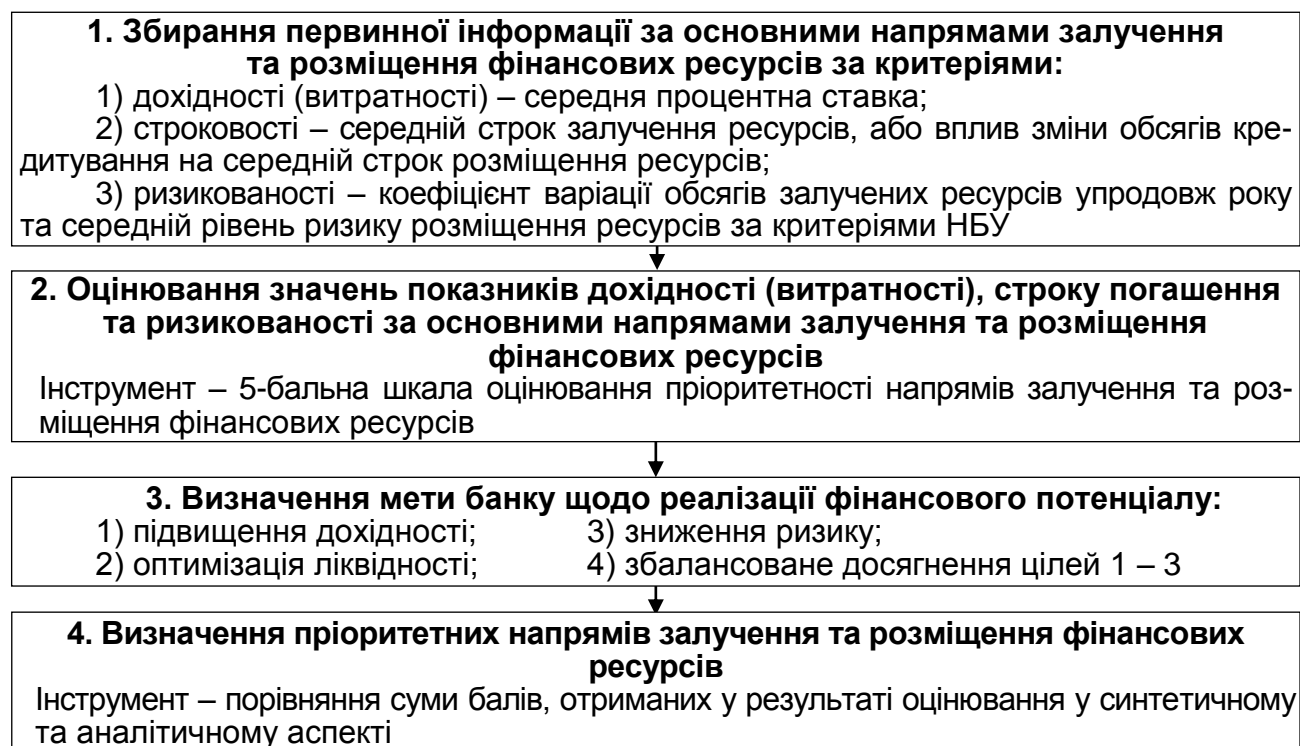
Як видно з табл. 4.12, міжгруповий середній квадрат відхилень значень показників значно перевищує внутрішньогруповий за всіма досліджуваними показниками, що свідчить про високу якість розподілу груп. Оцінювання напрямів залучення та розміщення коштів за визначеними показниками за допомогою шкали, таким чином, дозволяє не тільки визначити пріоритет кожного з напрямів, а й проаналізувати, наскільки один напрям є більш пріоритетним від іншого.

Критерії якості поділу інтервалу значень показників шкали оцінювання пріоритетів напрямів залучення та розміщення фінансових ресурсів

Показники	Критерії якості поділу інтервалу значень *				
	SS_{WG}	SS_{BG}	MS_{WG}	MS_{BG}	MS_{BG} / MS_{WG}
Витратність напрямку залучення фінансових ресурсів ($F_{0,01} = 6,96$)	0,0103	0,1961	0,0490	0,0001	356,5576
Дохідність напрямку розміщення фінансових ресурсів ($F_{0,01} = 7,31$)	2,3445	21,7633	0,0669	5,4408	82,2227
Вплив зміни обсягів кредитування на середній очікуваний строк погашення кредитів ($F_{0,01} = 7,31$)	0,6601	51,6727	0,0189	12,9182	684,9922

* SS_{WG} – сума квадратів відхилення значень параметрів внутрішньогрупової дисперсії від середнього;
 SS_{BG} – сума квадратів відхилення значень параметрів міжгрупової дисперсії від середнього;
 MS_{WG} – середній квадрат відхилень значень параметрів внутрішньогрупової дисперсії від середнього;
 MS_{BG} – середній квадрат відхилень значень параметрів міжгрупової дисперсії від середнього.

На основі проведеного аналізу та розробленої шкали удосконалено методичний підхід до оцінювання пріоритетності реалізації фінансового потенціалу банку за напрямками залучення та розміщення фінансових ресурсів (рис. 4.2).

Рис. 4.2. Етапи й інструменти методичного підходу до визначення пріоритетів реалізації фінансового потенціалу банку

Як видно з рис. 4.2, методичний підхід до оцінювання пріоритетів напрямів реалізації фінансового потенціал банку дозволяє за допомогою п'ятибальної шкали оцінити пріоритет напрямів залучення та розміщення фінансових ресурсів зважаючи на мету банку щодо забезпечення дохідності, оптимізації ліквідності або зниження ризику з метою прийняття обґрунтованих рішень з формування структури фінансової діяльності банку. Результати реалізації методичного підходу до визначення пріоритетних напрямів реалізації фінансового потенціалу за даними обраних у п. 3.1 банків із спрямованістю на кредитування юридичних осіб за характеристиками дохідності (витратності), строковості та ризикованості за період 01.01.2013 – 01.01.2017 рр. та їх оцінка за шкалою подані в табл. С.1 – С.10 додатка С. Для забезпечення комплексного аналізу напрямів залучення фінансових ресурсів обраних банків проаналізовано відокремлені оцінки кожного з напрямів за характеристиками витратності, строковості та ризикованості (рис. 4.3).

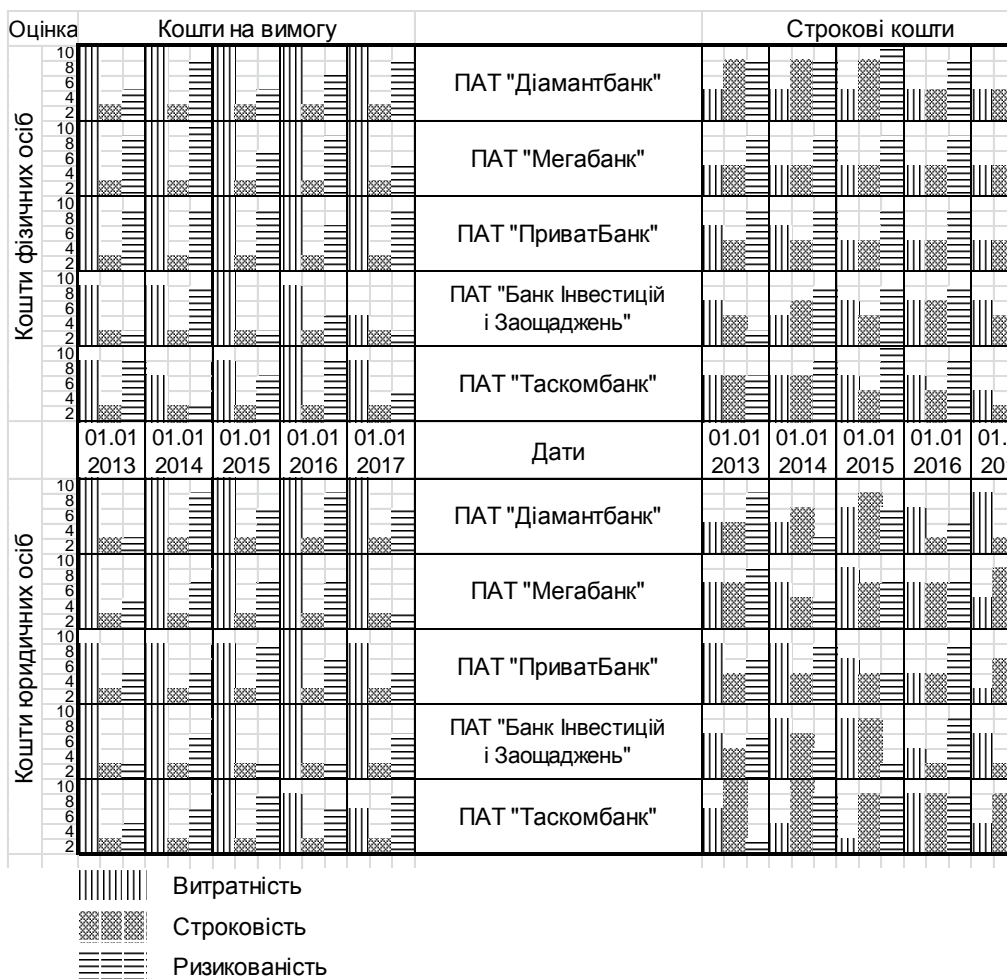

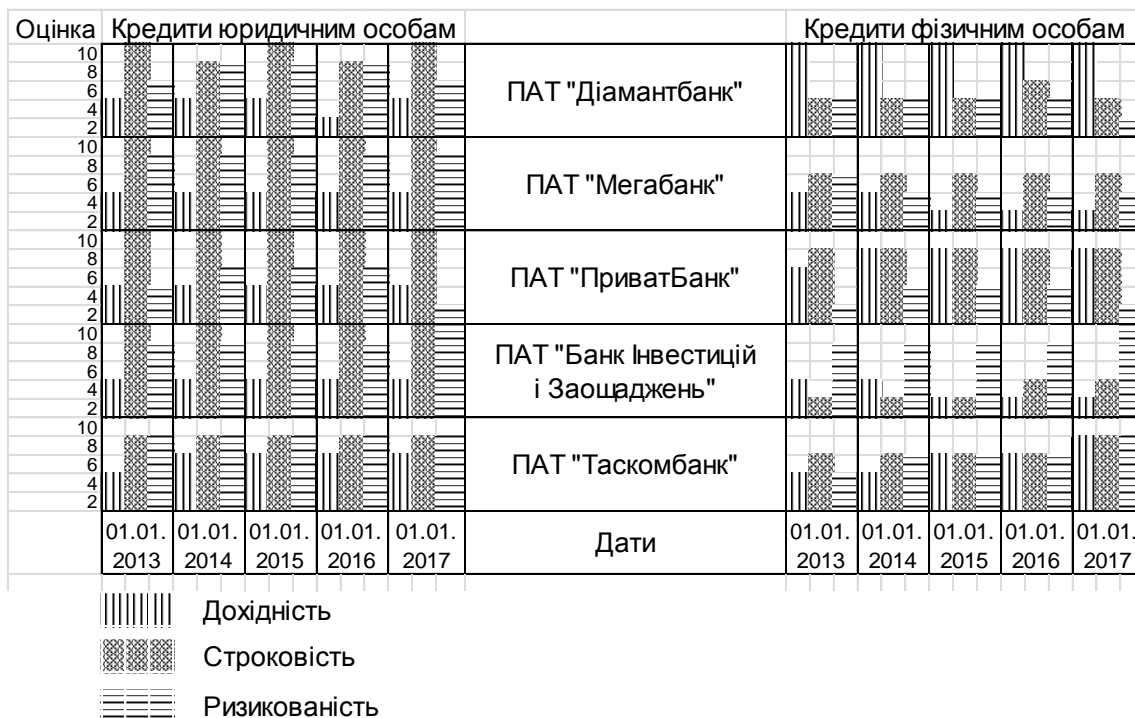
Рис. 4.3. Бальні оцінки напрямів залучення фінансових ресурсів за окремими характеристиками для обраних банків

Як видно з рис. 4.3, за допомогою бального оцінювання пріоритетності складових фінансового потенціалу банку можна не тільки виокремити найбільш прийнятні напрями залучення та розміщення коштів, а й проаналізувати зміни пріоритетів у динаміці та порівняти банки між собою. Для коштів на вимогу характерна низька оцінка за строковістю, адже зняття коштів може наступити у будь-який момент, та, відповідно, високі оцінки за вартістю. Для ПАТ "ПриватБанк" оцінки за вартістю коштів юридичних осіб на вимогу є трохи нижчими, що означає більші витрати банку за цим напрямом залучення ресурсів. Аналогічно, для ПАТ "Банк Інвестицій та Заощаджень" та ПАТ "Таскомбанк" такими є кошти фізичних осіб на вимогу. Визначальною характеристикою, таким чином, для коштів на вимогу є показник ризикованості, тобто рівень різких коливань обсягів коштів. Найгірші оцінки за цією характеристикою отримав ПАТ "Банк Інвестицій та Заощаджень". Тому необхідне впровадження для цього банку заходів щодо управління різкими коливаннями обсягів фінансових ресурсів за цим напрямом залучення. Що стосується строкових коштів, то вартість фінансових ресурсів фізичних осіб є вищою за ресурси юридичних осіб.

Стабільний середній рівень оцінок за характеристикою вартості строкових ресурсів фізичних осіб (див. рис. 4.3) мають ПАТ "Таскомбанк" і ПАТ "Банк Інвестицій та Заощаджень". Щодо строковості, то три роки поспіль високі оцінки за тривалістю зберігання коштів фізичних осіб мав ПАТ "Діамантбанк"; однак на 01.01.2016 р. цей показник знизився. За строковістю коштів юридичних осіб лідером упродовж усього періоду дослідження є ПАТ "Таскомбанк", який за останні три роки вийшов і на високі оцінки ризикованості строкових коштів (табл. С.9 додатка С). Оцінювання показало, що за строковими коштами фізичних осіб ризику різких коливань обсягів майже немає, тобто даний вид ресурсу є добре прогнозованим. Для строкових коштів юридичних осіб ризик різких коливань обсягів є більшим для усіх банків. Найбільшу увагу даному показнику слід приділити ПАТ "Діамантбанк", який на 01.01.2016 р. отримав найнижчу оцінку за цією характеристикою та за розглядуваним напрямом залучення ресурсів в цілому. На 01.01.2016 р. майже за всіма характеристиками оцінки напрямів залучення коштів банками знизились порівняно із попереднім періодом. Однак, варто зазначити, що в 2015 р. ПАТ "Таскомбанк" отримав високі бали порівняно із іншими банками за напрямом залучення строкових ресурсів юридичних осіб. На 01.01.2017 р. спостерігалось підвищення стабільності обсягів фінансових ресурсів за всіма напрямами залучення в усіх досліджуваних банках, що свідчить про поступове відновлення

довіри вкладників до банківського сектора. Аналогічно проаналізовано бальні оцінки напрямів розміщення фінансових ресурсів обраних банків за характеристиками дохідності, строковості та ризикованості (рис. 4.4).

Рис. 4.4. Бальні оцінки напрямів розміщення фінансових ресурсів за окремими характеристиками для обраних банків

Як видно з рис. 4.4, дохідність кредитів юридичним особам є приблизно однаковою для усіх обраних банків – від 10 до 15 %. Дохідність кредитів фізичним особам вища, адже вони є більш ризикованими, що і показало оцінювання. Найбільш високий дохід з вкладення коштів у кредити фізичним особам отримує ПАТ "Діамантбанк". Дохідність кредитів фізичним особам є низькою у ПАТ "Мегабанк". Отже, банку необхідно зосередити всі зусилля на кредитуванні юридичних осіб або вжити заходи до підвищення дохідності кредитів фізичним особам. У ПАТ "Банк Інвестицій та Заощаджень" характеристики дохідності та строковості кредитів фізичних осіб є низькими. Проте, на відміну від інших досліджуваних банків, ПАТ "Банк Інвестицій та Заощаджень" має найвищий рівень за характеристикою ризикованості. Ця тенденція є позитивною і вказує на необхідність якісного управління іншими показниками кредитів фізичних осіб для підвищення загального рівня кредитної діяльності. Беручи до уваги нестабільність економічної ситуації, позитивним був визнаний більш короткий строк надання кредитів. За цієї умови кредити юридичним особам є більш привабливими для усіх обраних банків.

Розподіл пріоритетів за оцінками характеристик витратності (дохідності), строковості та ризикованості напрямів залучення та розміщення фінансових ресурсів, а також за сумарною кінцевою оцінкою поданий в табл. 4.13.

Таблиця 4.13

Розподіл пріоритетів напрямів залучення та розміщення фінансових ресурсів банками за сумою балів за 01.01.2013 – 01.01.2017 рр.

Показники	Банки	Джерела залучення фінансових ресурсів								Напрями розміщення фінансових ресурсів			
		ФОВ		ФОС		ЮОВ		ЮОС		КФО		КЮО	
		Σ*	П**	Σ	П	Σ	П	Σ	П	Σ	П	Σ	П
Аналітичний аспект (max 256): пріоритети напрямів залучення та розміщення фінансових ресурсів за критеріями													
Пріоритет за критерієм витратності	ПАТ "Діамантбанк"	25	I	10	III	25	I	14	II	25	I	9	II
	ПАТ "Мегабанк"	25	I	10	III	25	I	15	II	7	II	10	I
	ПАТ "ПриватБанк"	25	I	12	IV	21	II	14	III	19	I	10	II
	ПАТ "Біз"	19	II	14	IV	25	I	16	III	7	II	10	I
	ПАТ "Таскомбанк"	20	II	14	III	22	I	12	IV	14	I	14	I
Пріоритет за критерієм строковості	ПАТ "Діамантбанк"	5	III	16	I	5	III	11	II	11	II	23	I
	ПАТ "Мегабанк"	5	III	10	II	5	III	15	I	15	II	25	I
	ПАТ "ПриватБанк"	5	IV	10	II	5	III	11	I	20	II	25	I
	ПАТ "Біз"	5	III	12	I	5	III	11	II	7	II	25	I
	ПАТ "Таскомбанк"	5	III	11	II	5	III	22	I	16	II	20	I
Пріоритет за критерієм ризикованості	ПАТ "Діамантбанк"	15	II	20	I	15	II	13	III	9	II	18	I
	ПАТ "Мегабанк"	18	II	19	I	12	IV	16	III	11	II	20	I
	ПАТ "ПриватБанк"	19	II	21	I	13	IV	17	III	8	II	12	I
	ПАТ "Біз" ***	9	III	18	I	9	III	13	II	24	I	21	II
	ПАТ "Таскомбанк"	14	III	18	I	16	II	14	III	15	II	20	I
Синтетичний аспект (max 756): пріоритети джерел залучення та розміщення фінансових ресурсів за сукупністю критеріїв													
Пріоритет за всіма критеріями разом	ПАТ "Діамантбанк"	45	II	46	I	45	II	38	III	45	II	50	I
	ПАТ "Мегабанк"	48	I	39	IV	42	III	46	II	33	II	55	I
	ПАТ "ПриватБанк"	49	I	43	II	40	IV	42	III	47	I	47	I
	ПАТ "Біз"	33	IV	44	I	39	III	40	II	38	I	56	II
	ПАТ "Таскомбанк"	39	III	43	II	43	II	48	I	45	II	54	I

* Σ – сума балів за період з 01.01.2013 – 01.01.2017 р.

** П – пріоритет за сумою балів.

*** ПАТ "Біз" – ПАТ "БАНК ІНВЕСТИЦІЙ І ЗАОЩАДЖЕНЬ".

Як видно з табл. 4.13, за напрямом залучення фінансових ресурсів для ПАТ "Діамантбанк" найбільш пріоритетним напрямом є строкові кошти фізичних осіб. Окрім того, на визначення сумарного пріоритету потужний вплив чинять характеристики строковості та ризикованості. Розподіл пріоритету за характеристикою витратності значно відрізняється від його розподілу за іншими характеристиками для цього банку. Зважаючи на високий інтерес банку до витратності напрямів залучення фінансових ресурсів, отриманий результат указує на необхідність якісного управління цією характеристикою. Особливу увагу слід звернути на залучення коштів від юридичних осіб на вимогу, адже цей напрям посів друге місце за сумарним пріоритетом і ризикованістю і перше – за вартістю. Для ПАТ "Мегабанк" і ПАТ "ПриватБанк" найвищій сумарний бал отримали кошти фізичних осіб на вимогу.

За строковістю, безумовно, переважають строкові кошти, а ризикованість для коштів на вимогу є навіть вищою за значення цієї характеристики за строковими коштами. Отриманий результат вказує на високу вартість залучення коштів на строкові рахунки фізичних та юридичних осіб. У ПАТ "Банк Інвестицій та Заощаджень" за досліджуваний період відбулась зміна пріоритету залучення від строкових коштів юридичних осіб до строкових коштів фізичних осіб (табл. С.7 додатка С). Причому на формування сумарного пріоритету значний вплив спричинила ризикованість напрямів залучення. Як показали результати оцінювання, залучення коштів від фізичних осіб на строкові рахунки є для даного банку більш витратним, але ці кошти є більш стабільними.

Для ПАТ "Таскомбанк" найбільш доцільним напрямом залучення коштів є строкові кошти юридичних осіб. Аналіз динаміки бальних оцінок напрямів залучення ПАТ "Таскомбанк" унаочнив постійні зміни пріоритетів (табл. С.9 додатка С), що говорить про незбалансовану систему управління залученням фінансових ресурсів. Найменш пріоритетним напрямом залучення фінансових ресурсів є кошти фізичних осіб на вимогу; отже, необхідна робота з управління строками залучення коштів та обсягами вкладення і зняття коштів.

Слід зауважити, що, за думкою експертів, населення України має значні обсяги вільних фінансових ресурсів переважно в готівковій формі. За сприятливих макроекономічних умов і відновлення довіри до банківської системи вони можуть бути спрямовані у банківські депозити. Отже, важливим завданням є залучення коштів [203, с. 287].

Результати оцінювання напрямів розміщення фінансових ресурсів показують, що для усіх банків пріоритетним є вкладення коштів в кредити юридичних осіб. Як показують оцінки, цей напрям розміщення коштів є набагато більш розвиненим, ніж кредитування фізичних осіб. Особливо така різниця помітна для ПАТ "Мегабанк" (табл. С.6 додатка С) і ПАТ "Банк Інвестицій та Заощаджень" (табл. С.8 додатка С). Для ПАТ "Банк Інвестицій та Заощаджень" вкладення фінансових ресурсів у кредити фізичних осіб і кредити юридичних осіб має однаковий пріоритет за показником ризикованості, що вказує на необхідність приділення більшої уваги іншим.

Таким чином, проаналізовано основні напрями залучення та розміщення фінансових ресурсів п'яти банків із спрямованістю діяльності на кредитування юридичних осіб. Напрями залучення та розміщення ресурсів оцінювались на основі п'ятибальної шкали за характеристиками витратності (дохідності), строковості та ризикованості. Це дозволило визначити найбільш пріоритетні для кожного з банків напрями залучення та розміщення фінансових ресурсів та виявити недоліки в управлінні обраними напрямками за кожною характеристикою. Слід зазначити, що оцінювання показало достатньо високі та схожі оцінки напрямів розміщення фінансових ресурсів і достатньо різні оцінки напрямів залучення коштів. Це доводить необхідність поліпшення процедур управління процесом залучення фінансових ресурсів, особливо зважаючи на зниження довіри до банківської системи.

Розділ 5. Оцінювання фінансового потенціалу банку та інструменти протидії легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом

5.1. Удосконалення методичного підходу до оцінювання фінансового потенціалу банку

Як визначено в підрозділі 1.1, фінансовий потенціал банку – це система граничних можливостей банку щодо залучення, розміщення та відтворення фінансових ресурсів, реалізація яких відображається у показниках фінансової діяльності, що забезпечує досягнення мети банку за допомогою ефективного управління, враховуючи умови функціонування та розвитку банку. Отже, відповідно до дефініції фінансового потенціалу банку та послідовності етапів, визначених у п. 2.1, визначення фінансового потенціалу банку передбачає комплексне оцінювання напрямів залучення та розміщення фінансових ресурсів банком у контексті їх ефективності, досягнення мети банку й отримання максимального результату.

Спираючись на роботи [40; 66; 126; 163; 164; 201], а також глибокий аналіз поняття ефективність у роботі професора М. С. Солодкої [177], можна зробити висновок, що в більшості наукових праць ефективність визначається як відношення результату до пов'язаних із ним витрат. Виокремлюється два основних підходи: витратний (коли результат порівнюють із рівнем понесених витрат) і ресурсний (коли результат порівнюють із обсягом витрачених ресурсів). Однак слід зазначити, що рівень понесених витрат також залежить від обсягу ресурсів.

О. М. Рудаков [277] дотримується думки, що показник оцінки ефективності залучення депозитних ресурсів повинен враховувати їх дохідність, обсяг і ризику, які бере на себе банк. О. В. Лисенок у роботі [124] в якості показника ефективності кредитних операцій пропонує співвідношення доходу та ризику. Отже, показники, що характеризують напрями залучення та розміщення фінансових ресурсів, визначені в підрозділі 4.2, у співвідношенні до обсягів залучення та розміщення ресурсів за даними напрямами в повній мірі характеризують і ефективність здійснення цих операцій. Як зазначено в п. 3.2, природним обмеженням фінансового потенціалу банку слугує економічна доцільність. Адже після внесення змін до Інструкції [258] НБУ не регламентує законодавчо максимальний обсяг зобов'язань.

У свою чергу, максимальний обсяг фінансових можливостей банку регламентується опосередковано, за допомогою нормативу адекватності регулятивного капіталу Н2. Таким чином, у процесі оцінювання фінансового потенціалу банку (окрім обсягів залучення та розміщення ресурсів і характеристик їх ефективності) доцільно враховувати розмір регулятивного капіталу банку.

Як визначено в п. 2.1, максимальний обсяг депозитного портфеля не регулюється законодавчо, а в процесі реалізації фінансового потенціалу керівництво банку повинно керуватись економічною доцільністю залучення коштів для здійснення активних операцій. З огляду на це з метою оцінювання фінансового потенціалу банку необхідно визначити економічно доцільний обсяг залучення коштів відносно максимально можливого обсягу їх вкладень.

Спираючись на обґрунтовані у п. 3.1 основні складові структури фінансового потенціалу банку та згідно зі статтями офіційної фінансової звітності (якими є кредити та депозити юридичних і фізичних осіб), для оцінювання фінансового потенціалу банку необхідно визначити їх оптимальне співвідношення. Для розрахунку оптимальності співвідношення між депозитним і кредитним портфелями у світовій практиці широко використовується показник Loan-to-Deposit Ratio (LTD). LTD вважається показником надійності банківської установи, адже відображає довгострокову ліквідність банку. Дослідження [101, с. 353; 214, с. 99] показують, що в періоди фінансової кризи значення цього показника завжди набагато вище, ніж в періоди стабільності та зростання. Отже, необхідним є прагнення до невисокого, оптимального значення LTD.

У світовій практиці оптимальним вважається значення показника 80 – 90 % [294]. В останні роки, зважаючи на вплив світової фінансової кризи, збалансованим є значення LTD, що наближується до 100 %. За сто-процентного наближення кредитний портфель повністю формується за рахунок депозитів клієнтів. Проте в такому випадку вважається, що банк не має вільних коштів для підтримання ліквідності або має робити це за рахунок більш дорогих ресурсів.

Для банків, що мають стати його агентами, Фонду гарантування вкладів фізичних осіб (ФГВФО) вимагає значення цього показника менше за 80 % [263]. Але значення показника менші 70 % указує, що банк недоотримає прибутку [247]. Зважаючи на посилення вимог НБУ до банківських ризиків і необхідність банків контролювати рівень надійності та довгострокової

ліквідності використання даного показника є доцільним для оцінювання фінансового потенціалу банку.

Як доведено у п. 1.1, відображенням фінансового потенціалу відтворення є дохід від його діяльності. Дохід банку є складним і багатокомпонентним. Найвагомішою частиною доходу банку, як визначено в п. 1.2, є його процентні доходи. У структурі доходів банківської системи в 2016 р. процентні доходи склали 71,2 %, а процентні витрати 26,2 % [197]. Зважаючи на те, що основними складовими фінансового потенціалу банку виділено напрями залучення та розміщення фінансових ресурсів, доцільно в якості відображення результативної складової та, відповідно, цільової функції обрати показник чистого процентного доходу банку.

Як показав аналіз у п. 2.2, найбільш доцільним методом оцінювання фінансового потенціалу банку є граничні методи, зокрема оптимізаційна задача. Формулювання оптимізаційної задачі включає цільову функцію та систему обмежень. Цільовою функцією оптимізаційної задачі є процентний дохід банку, що прагне максимуму (5.1):

$$F(P_1, P_2, \dots P_6, D_1, D_2, \dots D_6) \rightarrow \max, \quad (5.1)$$

де $P_1, P_2, \dots P_6$ – потенціальні обсяги залучення та розміщення фінансових ресурсів за основними напрямками;

$D_1, D_2, \dots D_6$ – середня дохідність (витратність) залучення та розміщення фінансових ресурсів за основними напрямками.

Потенціальні обсяги фінансових ресурсів, що можуть бути залучені та розміщені за основними напрямками описуються формулами (4.8) – (4.13). Обмеженнями функції є максимальний обсяг додаткового розміщення ресурсів, зважаючи на норматив регулятивного капіталу банку (5.2):

$$K_{\text{дод}} = \frac{PK(H2 - 0,1)}{H2 \times 0,1 \times R}, \quad (5.2)$$

де $H2$ – значення нормативу, що реально виконується банком;

R – середній зважений рівень ризику за кредитами наданими банком.

Максимальний обсяг додаткового залучення депозитів, відповідно до рекомендованого значення коефіцієнту LTD – 100 % (5.3):

$$D_{\text{дод}} = V_{\text{кред}} - D, \quad (5.3)$$

де $V_{\text{кред}}$ – обсяг кредитів розрахований відповідно до його можливого потенціального обсягу й обмеження на норматив адекватності регулятивного капіталу;

Д – обсяг депозитів за основними напрямками, що вже сформований банком.

Оптимальною вважається структура зобов'язань якщо частка коштів на вимогу не перевищує 30 %, строкових депозитів – не менше 50 %, а міжбанківських кредитів – не більше 20 % [1, с. 62]. Це співвідношення доцільно врахувати для побудови оптимізаційної задачі оцінювання фінансового потенціалу банку. Система обмежень задачі оптимізації для оцінювання фінансового потенціалу банку України із найбільш розповсюдженим підходом до спеціалізації діяльності подана в табл. 5.1.

Таблиця 5.1

Система обмежень оптимізаційної задачі оцінювання фінансового потенціалу банку

№ п/п	Змінні	Умова	Константа обмеження
1	ФОВі	$\leq$	P_i^* (фов)
2	ФОСі	$\leq$	P_i (фос)
3	ЮОВі	$\leq$	P_i (юов)
4	ЮОСі	$\leq$	P_i (юос)
5	КФОі	$\leq$	P_i (кфо)
6	КЮОі	$\leq$	P_i (кюо)
7	$V_{\text{кред}}^{**}$ (загальний)	$\leq$	$K^{***} + K_{\text{дод}}$
8	$V_{\text{деп}}^{**}$ (загальний)	$\geq$	$V_{\text{кред}}$ або $D^{***} + D_{\text{дод}}$
9	ФОВі + ЮОВі / ФОСі + ЮОСі	$\leq$	3/7

* P_i – потенціал залучення або, відповідно, розміщення ресурсів і-го банку;

** $V_{\text{кред}}$, $V_{\text{деп}}$ – загальний обсяг кредитів і, відповідно, коштів, залучених від фізичних та юридичних осіб;

*** K , D – обсяг кредитів і депозитів фізичних і юридичних осіб, що вже сформований банком.

На основі системи обмежень (табл. 5.1) побудовано оптимізаційні задачі оцінювання фінансового потенціалу банків ПАТ "ПриватБанк", ПАТ "Діамантбанк", ПАТ "Мегабанк", ПАТ "Банк Інвестицій та Заощаджень" та ПАТ "Таскомбанк". Оцінювання здійснено за допомогою пакету "Пошук рішення" *MS Excel* із використанням методу еволюційного пошуку рішення, так як використання стохастичних меж визначає нелінійний характер задачі. Загальний вигляд листа *MS Excel* поданий в додатку Т.

У результаті оцінювання отримані оптимальні значення обсягів залучення та розміщення фінансових ресурсів за кожним із основних напрямів фінансового потенціалу, визначених у п. 3.1. Розв'язання оптимізаційної задачі є фінальним етапом методичного підходу до оцінювання фінансового потенціалу банку. Цей підхід спирається на систему пріоритетів, обмежень, визначення межі обсягів залучення та розміщення ресурсів за основними напрямками. У ньому передбачене використання цільові функції: максимізації доходу, оптимізації ліквідності, мінімізації ризику та збалансованого досягнення усіх трьох цілей. Структурно-логічна схема методичного підходу до оцінювання фінансового потенціалу банку розміщена на рис. 5.1.

Відповідно до запропонованого підходу (див. рис. 5.1) на перших двох етапах необхідно окреслити спеціалізацію діяльності банку за структурними характеристиками й обрати банки-конкуренти, що мають схожі характеристики структури діяльності. На цьому етапі було обрано чотирнадцять банків з найбільш розповсюдженою структурою діяльності: основним напрямом розміщення фінансових ресурсів є кредити юридичним особам. На третьому та четвертому етапах відбувається відбір керованих факторів формування фінансового потенціалу банку та розраховується інтегральний показник, тобто позиція відносно інших банків кластеру з урахуванням точки зору споживачів банківських послуг. На п'ятому етапі за допомогою моделей стохастичних меж розраховуються потенційно можливі обсяги залучення та розміщення фінансових ресурсів за основними напрямками фінансової діяльності банку.

На шостому етапі (див. рис. 5.1) основні джерела залучення та напрями розміщення фінансових ресурсів оцінюються за допомогою п'ятибальної шкали за критеріями дохідності (витратності), строковості та ризикованості: на основі отриманих оцінок визначаються пріоритети основних джерел і напрямів у аналітичному та синтетичному аспектах. На сьомому етапі формується система обмежень реалізації фінансового потенціалу банку. Фінальний, восьмий етап методичного підходу до оцінювання фінансового потенціалу банку передбачає розв'язання оптимізаційної задачі. В основу задачі покладено систему обмежень, розраховані значення меж структурних складових фінансового потенціалу й оцінки пріоритетів основних напрямів залучення та розміщення фінансових ресурсів.

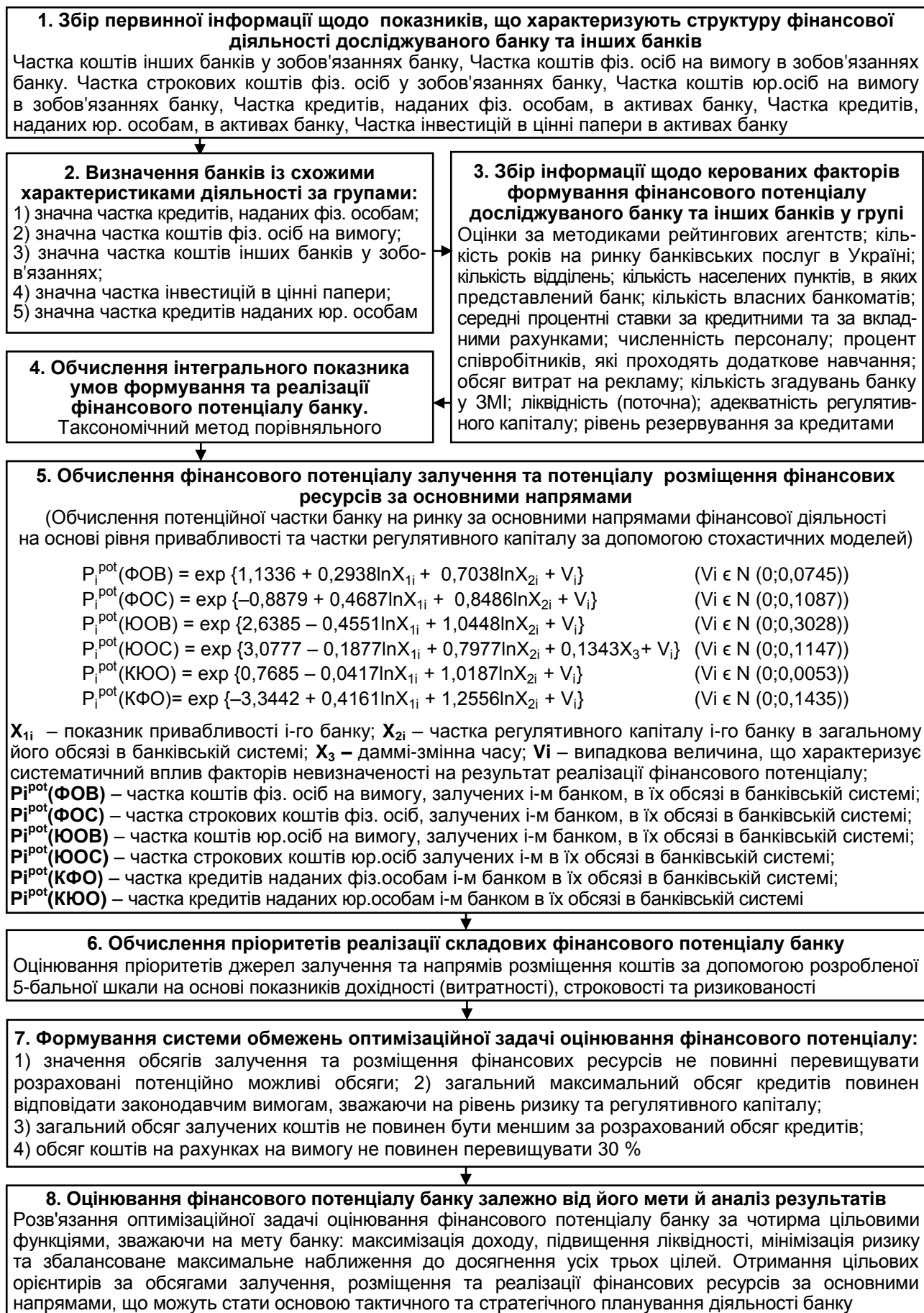

Рис. 5.1. Методичний підхід до оцінювання фінансового потенціалу

За розв'язком оптимізаційної задачі можна отримати цільові обсяги залучення та розміщення фінансових ресурсів за основними напрямками в абсолютному виразі. Їх формування сприятиме досягненню визначеної мети банку: максимізації процентного доходу банку, оптимізації ліквідності, мінімізації ризику або збалансованого досягнення усіх трьох попередніх цілей. У результаті реалізації методичного підходу до оцінювання фінансового потенціалу банків отримано оптимальні значення основних структурних складових діяльності, а також значення показників процентного доходу, середньої оцінки за строками та середньої оцінки за ризиком (табл. У.1 – У.5 додатка У). Результати оцінювання складових фінансового потенціалу банку на прикладі ПАТ "Таскомбанк" за напрямками залучення та розміщення фінансових ресурсів та аналіз ступеня реалізації потенціалу за обсягами діяльності подано в табл. 5.2.

Таблиця 5.2

**Потенціал залучення та розміщення фінансових ресурсів
ПАТ "Таскомбанк" за період 01.01.2013 по 01.01.2017 рр.**

Показники	Напрями залучення (розміщення) ресурсів	Значення показника на дату				
		01.01.13	01.01.14	01.01.15	01.01.16	01.01.17
Потенційні значення	ФОВ (тис. грн)	428 607	579612	778125	1902867	3653868
	ФОС (тис. грн)	958 540	1471218	1600928	3885349	8701869
Потенційні значення	ЮОВ (тис. грн)	538 518	808307	985957	2475947	5467995
	ЮОС (тис. грн)	614 578	938614	985417	1790827	2948135
	КФО (тис. грн)	190 432	286458	350671	833190	1903549
	КЮО (тис. грн)	1647329	2492801	2958804	5667638	8483841
Реальні значення	ФОВ (тис. грн)	99714	34367	86790	87266	181185
	ФОС (тис. грн)	872320	1156165	1287246	1050647	2182791
	ЮОВ (тис. грн)	419662	349404	443887	522734	1230062
	ЮОС (тис. грн)	420552	412715	488183	881644	2140330
	КФО (тис. грн)	151726	119866	60721	100285	258224
	КЮО (тис. грн)	1346106	1970073	2050205	2641260	5346728
Процент реалізації потенціалу	ФОВ (%)	23,26	5,93	11,15	4,59	4,96
	ФОС (%)	91,01	78,59	80,41	27,04	25,08
	ЮОВ (%)	77,93	43,23	45,02	21,11	22,50
	ЮОС (%)	68,43	43,97	49,54	49,23	72,60
	КФО (%)	79,67	41,84	17,32	12,04	13,57
	КЮО (%)	81,71	79,03	69,29	46,60	63,02

З табл. 5.2 видно, що процент реалізації потенціалу залучення коштів від фізичних осіб на вимогу в ПАТ "Таскомбанк" є низьким і в 2016 – 2017 рр. не перевищує 5 %, що вказує на значний потенціал цього напрямку. Процент реалізації потенціалу залучення строкових коштів фізичних осіб сягав найвищого значення на 01.01.2013 р. – 91,01 % і поступово знижувався, на 01.01.2017 р. склав 25,08 %. Аналогічна тенденція спостерігається щодо залучення коштів від юридичних осіб на вимогу. За результатами аналізу, проведеного в п. 4.2 (див. табл. 4.13), ці напрями отримали другий пріоритет за сумою балів. Отже, для збільшення ресурсної бази банку необхідне спрямування управлінських зусиль на підвищення рівня реалізації потенціалу залучення фінансових ресурсів із зазначених джерел. За аналітичними даними п. 4.2, найбільш привабливим джерелом залучення фінансових ресурсів для ПАТ "Таскомбанк" є строкові кошти юридичних осіб. За даними станом на 01.01.2017 р., процент реалізації фінансового потенціалу за цим напрямом залучення зріс до 72,60 %, що є позитивним, але вказує на наближення банку до вичерпання потенціалу залучення коштів юридичних осіб. Тому необхідні додаткові зусилля щодо покращення якості обслуговування строкових рахунків юридичних осіб.

За напрями розміщення фінансових ресурсів перший пріоритет мають кредити, надані юридичним особам – реалізація потенціалу складає 63,02 %. Слід зазначити, що за 01.01.2016 – 01.01.2017 рр. потенціал розміщення коштів ПАТ "Таскомбанк" зріс у 1,5 рази, що відкриває широкі перспективи розвитку діяльності банку в цьому напрямі. Позитивним є високі бали за критерієм ризикованості (див. табл. 4.13) і строковості кредитів, наданих юридичним особам. За напрямом розміщення фінансових ресурсів у кредити фізичним особам реалізація потенціалу склала 13,57 %. У процесі підвищення рівня реалізації потенціалу за даним напрямом, як показав аналіз у п. 4.2, необхідно спрямувати управлінські зусилля на зниження рівня ризикованості та скорочення строків кредитування. Слід зауважити, що рівень дохідності кредитів, наданих фізичним особам у ПАТ "Таскомбанк", є достатньо низьким порівняно із іншими досліджуваними банками, перебуваючи на одному рівні із дохідністю кредитів, наданих юридичним особам. Помітне зростання дохідності за цим напрямом спостерігається лише на кінець досліджуваного періоду. Попри позитивність, це вимагає подальшої підтримки цієї тенденції.

Щодо ПАТ "Таскомбанк" був проведений аналіз цільових обсягів залучення та розміщення фінансових ресурсів за основними напрями

й отримані результати розв'язання оптимізаційної задачі оцінювання фінансового потенціалу із цільовою функцією максимізації процентного доходу представлено в табл. 5.3.

Таблиця 5.3

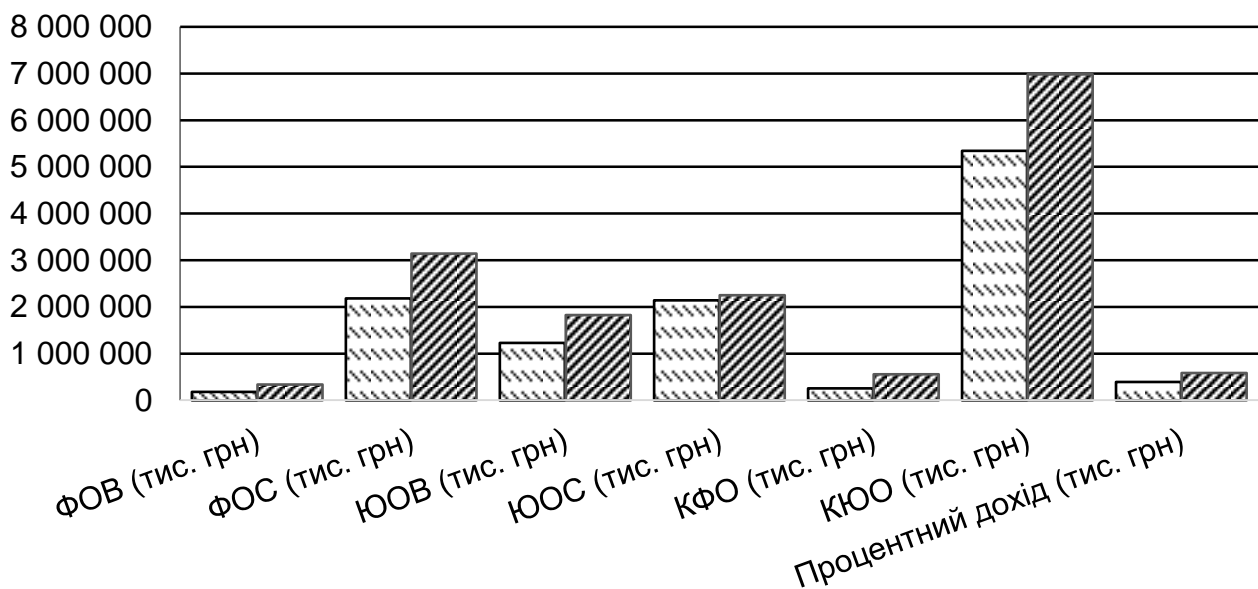
**Результати оцінювання фінансового потенціалу банку
із цільовою функцією максимізації процентного доходу
за даними ПАТ "Таскомбанк"**

Показники	Напрямок залучення (розміщення) ресурсів	Значення показника на дату				
		01.01.13	01.01.14	01.01.15	01.01.16	01.01.17
Розраховані обсяги залучення (розміщення) ресурсів	ФОВ (тис. грн)	105 678	44 445	113 783	125 925	341 225
	ФОС (тис. грн)	855 344	1 466 132	1 528 305	1 520 733	3 140 353
	ЮОВ (тис. грн)	425 320	488 960	549 047	756 608	1 825 506
	ЮОС (тис. грн)	383 663	570 221	400 117	1 277 652	2 249 638
	КФО (тис. грн)	165 477	134 466	90 236	139 017	559 601
	КЮО (тис. грн)	1 604 514	2 435 225	2 500 984	3 541 886	6 987 504
Процент реалізації потенціалу за розрахованими обсягами	ФОВ (%)	24,66	7,67	14,62	6,62	9,34
	ФОС (%)	89,23	99,65	95,46	39,14	36,09
	ЮОВ (%)	78,98	60,49	55,69	30,56	33,39
	ЮОС (%)	62,43	60,75	40,60	71,34	76,31
	КФО (%)	86,90	46,94	25,73	16,68	29,40
	КЮО (%)	97,40	97,69	84,53	62,49	82,36
Потенційний процентний дохід		101 647	172 467	129 834	339 998	581 842
Реальний процентний дохід		57 504	151 798	61 912	270 376	393 601
Процент реалізації потенціалу отримання процентного доходу (%)		56,57	88,02	47,69	79,52	67,65

Як можна побачити з табл. 5.3, максимізація процентного доходу передбачає загальне збільшення обсягів реалізації фінансового потенціалу. Змін у структурі залучення та розміщення фінансових ресурсів не спостерігається, що говорить про оптимальність формування структури діяльності в ПАТ "Таскомбанк". За досліджуваний період реалізація потенціалу за процентним доходом у більшості випадків перевищує 50 %, а на 01.01.2014 р. навіть сягнув 88,02 %. Підвищенню реалізації потенціалу за процентним доходом до 01.01.2015 р. сприяло зростання обсягів залучення строкових коштів від фізичних осіб, а надалі пріоритет змінився на користь строкових

коштів юридичних осіб. Що стосується напрямів розміщення фінансових ресурсів, то впродовж усього періоду переважають кредити, надані юридичним особам. Саме підвищення реалізації фінансового потенціалу розміщення коштів за цим напрямом сприяє наближенню до отримання потенційно можливого доходу. У цілому процент реалізації потенціалу залучення та розміщення фінансових ресурсів залишається достатньо низьким, і основним обмеженням його збільшення є недостатній рівень капіталізації банку.

Графічне відображення порівняння сформованої ПАТ "Таскомбанк" структури напрямів залучення та розміщення ресурсів і структури, необхідної для реалізації його фінансового потенціалу, станом на 01.01.2017 р. подано на рис. 5.2.

Рис. 5.2. Сформована та потенційна (з метою підвищення доходу) структура залучення та розміщення ресурсів ПАТ "Таскомбанк" станом на 01.01.2017 р.

Як видно з рис. 5.2, для підвищення процентного доходу на 188,2 млн грн до потенційно можливого рівня ПАТ "Таскомбанк" необхідно збільшити загальні обсяги залучення та розміщення ресурсів (зокрема вкладення коштів у кредити юридичним особам) майже на 20 %. Забезпечити додаткові обсяги розміщення найбільш раціонально за рахунок залучення строкових коштів фізичних осіб, а також коштів юридичних осіб на вимогу. За даними розрахунків табл. У.2 додатка У, у процесі формування структури

залучення та розміщення ресурсів, рекомендованої для зростання реалізації потенціалу, можливе зниження загальної оцінки за строками. Це пояснюється збільшенням обсягів залучення коштів юридичних осіб на вимогу, проте середня оцінка за ризиком зростає від 3,02 до 3,09 за п'ятибальною шкалою. Таким чином, за умови забезпечення належного рівня ліквідності банк має можливість підвищення рівня реалізації фінансового потенціалу без значних змін у структурі діяльності.

Результати аналізу цільових обсягів залучення та розміщення фінансових ресурсів, отримані за розв'язком оптимізаційної задачі за критерієм максимізації бальної оцінки за строком (тобто з метою оптимізації ліквідності) розміщені в табл. 5.4.

Таблиця 5.4

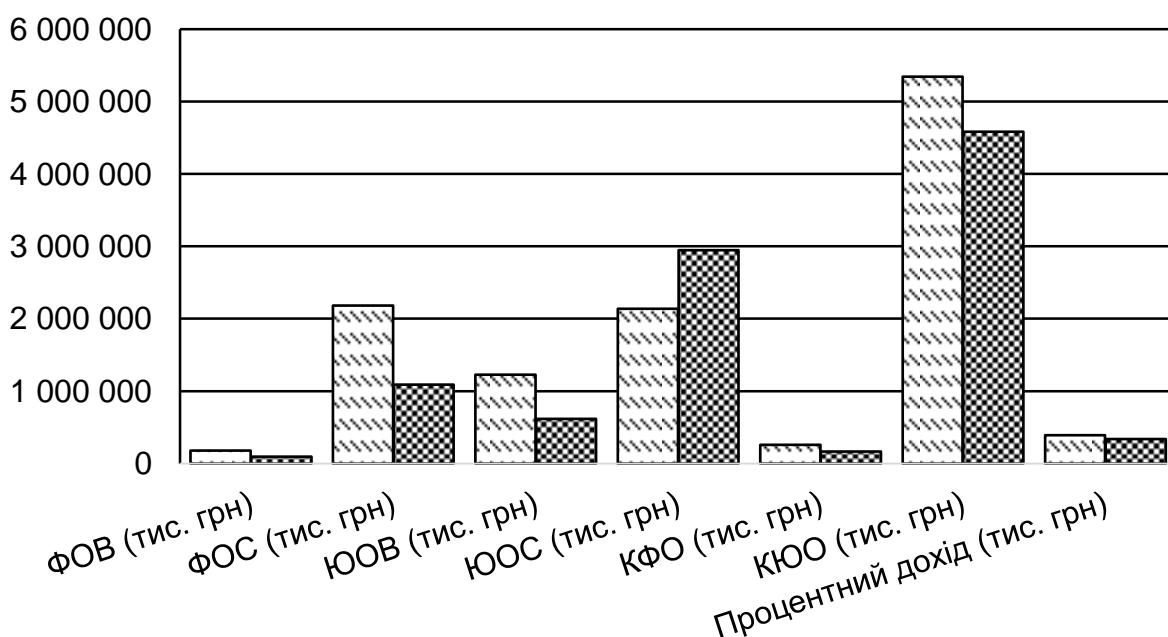
**Результати оцінювання фінансового потенціалу банку
із цільовою функцією максимізації бальної оцінки за строковістю
за даними ПАТ "Таскомбанк"**

Показники	Напрямок залучення (розміщення) ресурсів	Значення показника на дату				
		01.01.13	01.01.14	01.01.15	01.01.16	01.01.17
Розраховані обсяги залучення (розміщення) ресурсів	ФОВ (тис. грн)	84 765	29 292	90 194	76 540	94 115
	ФОС (тис. грн)	741 473	982 842	1 105 709	1 263 282	1 091 671
	ЮОВ (тис. грн)	356 744	296 993	357 236	480 157	618 083
	ЮОС (тис. грн)	614 556	938 596	985 188	1 790 258	2 946 811
	КФО (тис. грн)	129 087	102 140	48 726	85 373	165 885
	КЮО (тис. грн)	1 647 230	2 143 912	2 489 468	3 524 850	4 583 029
Процент реалізації потенціалу за розрахо- ваними обсягами	ФОВ (%)	19,78	5,05	11,59	4,02	2,58
	ФОС (%)	77,35	66,80	69,07	32,51	12,55
	ЮОВ (%)	66,25	36,74	36,23	19,39	11,30
	ЮОС (%)	100,00	100,00	99,98	99,97	99,96
	КФО (%)	67,79	35,66	13,90	10,25	8,71
	КЮО (%)	99,99	86,00	84,14	62,19	54,02
Потенційна оцінка за строковістю		3,56	3,75	3,29	3,41	3,43
Потенційна оцінка за строковістю		3,56	3,75	3,29	3,41	3,43
Реальна оцінка за строковістю		3,35	3,5	3,04	3,24	3,05
Процент реалізації потенціалу оптимізації ліквідності (%)		94,10	93,33%	92,40	95,01	88,92

Отже, з табл. 5.4 видно, що оптимізація діяльності банку за критерієм строковості передбачає максимальну реалізацію потенціалу залучення

строкових коштів юридичних осіб із зменшенням зусиль, спрямованих на залучення коштів від фізичних осіб, і паралельне зменшення обсягів кредитування, що свідчить про тривалі строки надання кредитів в ПАТ "Таскомбанк". Високий процент реалізації потенціалу оптимізації діяльності за строками вказує, що за наявних умов банк не зможе значно покращити ліквідність, не застосовуючи новітніх підходів до управління нею і цілеспрямованих управлінських рішень. Результати графічного аналізу сформованої банком структури діяльності, рекомендованої для підвищення рівня ліквідності, станом на 01.01.2017 р. подано на рис. 5.3.

Рис. 5.3. Сформована та потенційна (з метою оптимізації ліквідності) структури залучення та розміщення ресурсів ПАТ "Таскомбанк" станом на 01.01.2017 р.

Як видно з рис. 5.3, для забезпечення оптимальної структури за строками ПАТ "Таскомбанк" необхідно скоротити обсяги залучення та розміщення ресурсів за всіма напрямками (окрім строкових коштів юридичних осіб, які банк має можливість залучати на термін у середньому більше року). Водночас зменшення обсягів діяльності може призвести до зменшення чистого процентного доходу на 55,6 млн грн, або на 14 %. Окрім того, за табл. 5.3 така структурна перебудова вимагає повної реалізації потенціалу залучення строкових коштів юридичних осіб, що вимагає значних управлінських зусиль. Отже, доцільним є управління ліквідністю не за рахунок зміни структури діяльності, а шляхом забезпечення нецінового

стимулювання збільшення строків залучення коштів, зокрема від фізичних осіб. Важливими напрямками є підвищення довіри населення до банку та рівня лояльності наявних клієнтів, наприклад, шляхом підвищення проінформованості клієнтів щодо можливостей гнучкого управління коштами.

Результати розв'язання оптимізаційної задачі оцінювання фінансового потенціалу банку за критерієм мінімізації ризику розміщені в табл. 5.5.

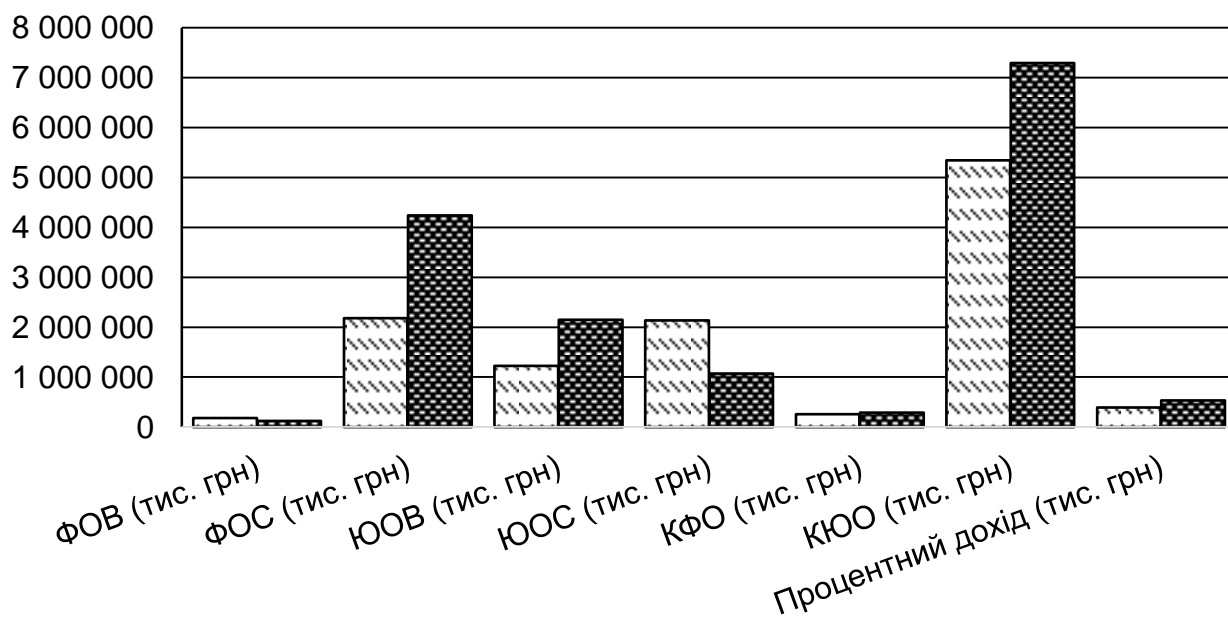
Таблиця 5.5

**Результати оцінювання фінансового потенціалу банку
із цільовою функцією максимізації бальної оцінки
за ризикованістю за даними ПАТ "Таскомбанк"**

Показники	Напрями залучення (розміщення) ресурсів	Значення показника на дату				
		01.01.13	01.01.14	01.01.15	01.01.16	01.01.17
Розраховані обсяги залучення (розміщення) ресурсів	ФОВ (тис. грн)	206 410	29 275	74 417	168 557	124 122
	ФОС (тис. грн)	956 735	1 460 621	1 600 688	2 070 147	4 241 227
	ЮОВ (тис. грн)	356 717	298 421	379 311	445 016	2 153 136
	ЮОС (тис. грн)	357 492	936 815	415 517	1 752 480	1 072 372
	КФО (тис. грн)	128 971	104 239	51 811	86 007	292 747
	КЮО (тис. грн)	1 647 304	2 492 801	1 742 848	4 337 017	7 293 642
Процент реалізації потенціалу за розрахованими обсягами	ФОВ (%)	48,16	5,05	9,56	8,86	3,40
	ФОС (%)	99,81	99,28	99,99	53,28	48,74
	ЮОВ (%)	66,24	36,92	38,47	17,97	39,38
	ЮОС (%)	58,17	99,81	42,17	97,86	36,37
	КФО (%)	67,73	36,39	14,77	10,32	15,38
	КЮО (%)	100,00	100,00	58,90	76,52	85,97
Потенційна бальна оцінка за ризикованістю		3,18	3,91	4,35	3,94	3,21
Реальна бальна оцінка за ризикованістю		3,01	3,86	4,26	3,88	3,02
Процент реалізації потенціалу мінімізації ризиків (%)		94,65	98,72	97,93	98,48	94,08

Як свідчать дані табл. 5.5, найбільш надійним джерелом фінансових ресурсів є строкові кошти фізичних осіб. Проте на кінець періоду зниженню загального рівня ризику сприяло б залучення коштів юридичних осіб на вимогу. За критерієм ризику вони є більш пріоритетними, аніж строкові кошти юридичних осіб, що вимагає прийняття відповідних управлінських

рішень. Процент реалізації потенціалу мінімізації ризику показує, що банк наблизився до повної реалізації фінансового потенціалу за цим критерієм, і ця ситуація вимагає якісної зміни підходів до управління ризиками. Графічний аналіз сформованої структури діяльності за основними напрямками залучення та розміщення ресурсів ПАТ "Таскомбанк" та рекомендованої структури для мінімізації ризиків схематизований на рис. 5.4.

Рис. 5.4. Сформована та потенційна (з метою зниження ризиків) структура залучення та розміщення ресурсів ПАТ "Таскомбанк" станом на 01.01.2017 р.

Як видно з рис. 5.4, з метою зниження рівня ризиків ПАТ "Таскомбанк" необхідно збільшити обсяги залучення строкових коштів фізичних осіб і коштів юридичних осіб на вимогу. Це забезпечить зростання обсягів кредитування юридичних осіб, рівень ризику за якими складає в середньому 8 % за методикою НБУ. Водночас рекомендовано зменшити обсяги залучення строкових коштів юридичних осіб: попри реальну можливість довгострокового залучення коштів за цим напрямом, їх обсяги схильні до значних коливань. Слід зазначити, що формування рекомендованої структури сприятиме не тільки зниженню рівня ризику, але й збільшенню обсягів чистого процентного доходу на 139,2 млн грн.

Таким чином, зважаючи на результати, отримані в аналітичному аспекті оцінювання фінансового потенціалу банку, можна зробити висновок,

що за наявних умов функціонування банк має потенціал до нарощування обсягів діяльності та значного підвищення процентного доходу. Однак за критеріями строковості та ризикованості потенціал банку майже вичерпано, що вказує на необхідність якісної зміни підходів до управління ліквідністю та ризиками.

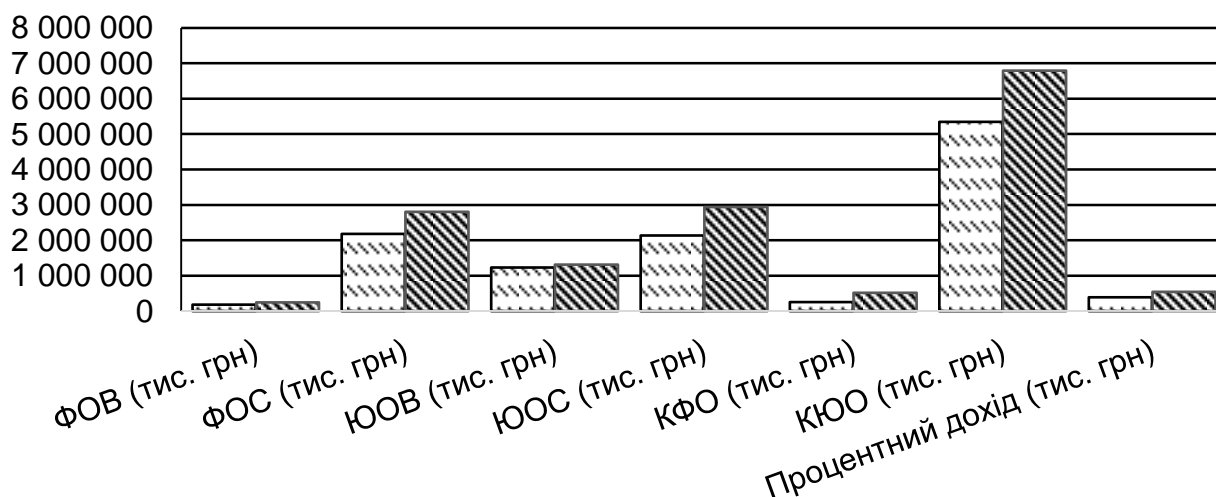
Проаналізовано цільові обсяги та результати оцінювання фінансового потенціалу, отримані через розв'язання оптимізаційної задачі, за критерієм збалансованого досягнення усіх трьох цілей – максимізації процентного доходу, оптимізації ліквідності та мінімізації ризиків (табл. 5.6).

Таблиця 5.6

**Результати оцінювання фінансового потенціалу банку
із цільовою функцією збалансованого досягнення максимізації
доходу, оптимізації ліквідності та мінімізації ризику за даними
ПАТ "Таскомбанк"**

Показники	Напрями залучення (розміщення) ресурсів	Значення показника на дату				
		01.01.13	01.01.14	01.01.15	01.01.16	01.01.17
Розраховані обсяги залучення (розміщення) ресурсів	ФОВ (тис. грн)	110 852	24 140	104 747	127 782	246 866
	ФОС (тис. грн)	722 525	1 068 306	1 594 897	958 110	2806 186
	ЮОВ (тис. грн)	378 862	556 739	634 866	738 893	1 317 931
	ЮОС (тис. грн)	423 221	701 546	631 053	1 495 541	2 944 210
	КФО (тис. грн)	139 938	86 109	202 368	149 235	516 274
	КЮО (тис. грн)	1 495 519	2 264 619	2 763 178	3 171 060	6 795 936
Процент реалізації потенціалу за розрахованими обсягами	ФОВ (%)	25,86 %	4,16 %	13,46 %	6,72 %	6,76 %
	ФОС (%)	75,38 %	72,61 %	99,62 %	24,66 %	32,25 %
	ЮОВ (%)	70,35 %	68,88 %	64,39 %	29,84 %	24,10 %
	ЮОС (%)	68,86 %	74,74 %	64,04 %	83,51 %	99,87 %
	КФО (%)	73,48 %	30,06 %	57,71 %	17,91 %	27,12 %
	КЮО (%)	90,78 %	90,85 %	93,39 %	55,95 %	80,10 %
Потенційний процентний дохід (тис. грн)		92 859	167 104	124 785	326 371	548 876
Потенційна бальна оцінка за строковістю		3,42	3,53	3,05	3,3	3,1
Потенційна бальна оцінка за ризикованістю		3,07	3,85	4,22	3,87	2,97
Процент реалізації потенціалу отримання процентного доходу		91,35 %	96,89 %	96,11 %	95,99 %	94,33 %
Процент реалізації потенціалу оптимізації ліквідності		96,07 %	94,13 %	92,71 %	96,77 %	90,38 %

Із даних табл. 5.6 видно, що підвищення реалізації фінансового потенціалу залучення фінансових ресурсів від юридичних осіб на строкові рахунки та їх розміщення в кредити юридичним особам сприятиме підвищенню процента реалізації фінансового потенціалу банку за всіма трьома якісними параметрами діяльності: процентним доходом, ліквідністю та ризиком. Результати розв'язання оптимізаційної задачі показали, що можливою є реалізація потенціалу банку понад 90 % за аналізованими параметрами, включаючи збільшення процентного доходу майже на 40 %. Розміщення фінансових ресурсів, за умовами розробленої задачі, повністю забезпечується залученням ресурсів із депозитних джерел. Результати графічного аналізу сформованої структури діяльності ПАТ "Таскомбанк" і рекомендованої структури для збалансованого підвищення основних показників фінансової діяльності подані на рис. 5.5.

Рис. 5.5. Сформована та потенційна (з метою збалансованого досягнення максимізації доходу, оптимізації ліквідності та мінімізації ризику) структура залучення та розміщення ресурсів ПАТ "Таскомбанк" станом на 01.01.2017 р.

Як видно з рис. 5.5, збалансоване досягнення максимізації доходу, оптимізації ліквідності та мінімізації ризику потребують загального збільшення обсягів діяльності, зокрема за напрямками залучення строкових коштів від фізичних та юридичних осіб і розміщення коштів у кредити юридичним особам. За рахунок збереження поточного рівня ліквідності з підвищенням рівня потенційного чистого процентного доходу на 155,3 млн грн може відбуватись зростання рівня ризику, що відображається в зниженні значення його бальної оцінки. Це пов'язано із значними коливаннями обсягів коштів на строкових рахунках юридичних осіб.

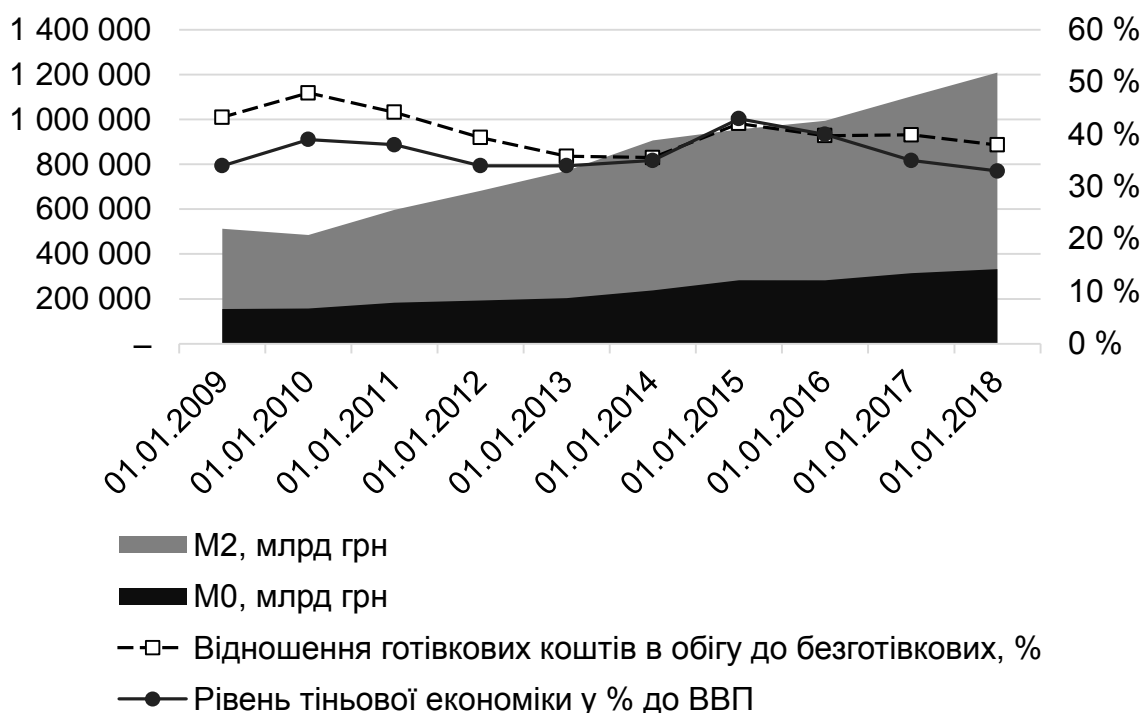
Отже, розв'язок оптимізаційної задачі, як останній етап методології підходу до оцінювання фінансового потенціалу банку, дає широкі можливості для аналізу поточного стану банку та його перспектив. Результати оцінювання цільових обсягів залучення та розміщення фінансових ресурсів за основними напрямками є основою для формування тактичних і стратегічних планів діяльності банку, спрямованих на реалізацію його фінансового потенціалу, як із конкретною метою (підвищення процентних доходів, оптимізація ліквідності мінімізація ризиків), так і з метою збалансованого досягнення усіх планованих цілей.

5.2. Реалізація фінансового потенціалу банку як інструмент протидії легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом

Згідно зі звітом MONEYVAL щодо боротьби з відмиванням коштів і фінансуванням тероризму [232], Україна має значні ризики стосовно легалізації коштів, отриманих злочинним шляхом. Високим є рівень готівкового обігу, що вважається значною загрозою для фінансової системи й економічної безпеки країни. Фінансовий сектор України є банкоцентрованим, із переважанням традиційних операцій кредитування та залучення коштів через депозити. Продукти підвищеного ризику заборонені або, як правило, не надаються. Водночас значний розмір тіньового сектора, розширенню якого сприяє використання готівки, підвищує ризики відмивання коштів.

За попередніми розрахунками Мінекономрозвитку у січні-вересні 2017 р. рівень тіньової економіки склав 33 % від офіційного ВВП [232]. Найбільший рівень тіньового сегмента зафіксовано за видом економічної діяльності "Фінансова та страхова діяльність" – 49 % від обсягу офіційної валової доданої вартості даного виду діяльності. Окрім того, традиційно високий рівень тіньової економіки зафіксовано у сфері "Витрати населення – роздрібний товарооборот" – 48 % від обсягу офіційного ВВП. Операції з готівкою відносяться ДСФМУ до найбільш ризикованих з точки зору відмивання коштів [232, с. 192]. Зважаючи на ризики, які спричиняє високий рівень готівки в обігу, однією із складових Комплексної програми розвитку фінансового сектора України до 2020 р. [251] є проект Cashless economy [107]. Проект спрямований на зменшення готівки в обігу, збільшення обсягу безготівкових розрахунків, отримання торгівельної виручки в безготівковій

формі. Безперечно, важливим також є стимулювання населення та підприємств до переходу на безготівкові розрахунки. Станом на 01.01.2018 р. у готівковому обігу країни перебувало готівки на загальну суму 332,5 млрд грн. Відношення готівкових коштів до безготівкових у грошовому обігу України та рівень тіньової економіки подані на рис. 5.6.

Рис. 5.6. Динаміка готівкових і безготівкових коштів у грошовому обігу України та рівень тіньової економіки

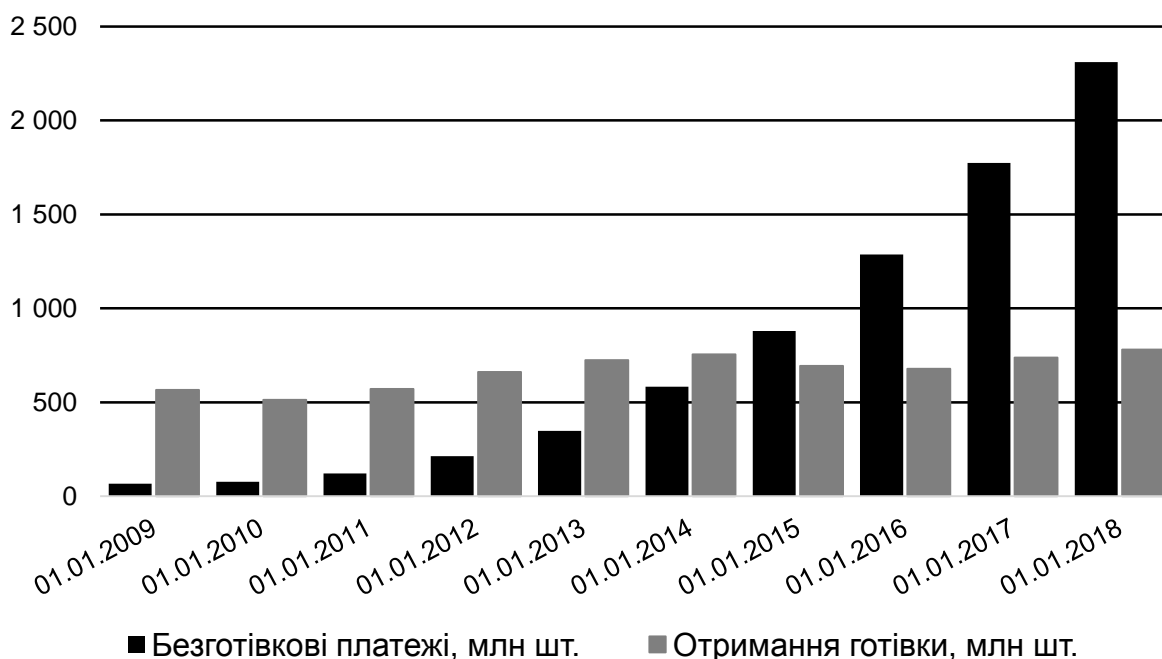
Як видно з рис. 5.6, попри зростання обсягів грошового обігу (переважно за рахунок безготівкових коштів) співвідношення готівки до обсягу коштів на рахунках депозитних корпорації залишається у межах 38 – 48 %. Динаміка співвідношення в обігу готівкових коштів до безготівкових майже повністю відтворює динаміку показника тіньової економіки відносно до ВВП. Це свідчить про інтенсивне зниження готівкового обігу для запобігання легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом.

Серед факторів, що спричиняють високий рівень готівкового обігу, Державна служба фінансового моніторингу України виділяє недовіру населення до фінансової системи. За показником довіри до банків станом на 2014 р. Україна посідала 127 місце з 135 країн світу; лише 28 % громадян впевнені у вітчизняних банківських установах [232, с. 35]. Низький рівень довіри населення до фінансової системи призводить до збільшення обсягів

готівки, перешкоджаючи ефективному формуванню та реалізації фінансового потенціалу, а відповідно, і стимулюванню розвитку економіки.

Протягом 2014 – 2015 рр. з банківської системи держави вилучено вкладів у еквіваленті 37 млрд USD. Ця сума вдвічі перевищує обсяг кредитного ресурсу, який Україна може отримати від МВФ у рамках чотирирічної Програми механізму розширеного фінансування, прийнятої рішенням Ради Директорів МВФ (11.03.2015 р.) з метою стабілізації економіки України та закладання підґрунтя для відновлення її зростання [232, с. 43]. Оскільки, як зазначено в п. 1.1 економіка України є банкоцентрованою необхідним є спрямування зусиль на підвищення довіри вкладників до банківських установ.

Кількість і сума безготівкових розрахунків в Україні зростає щороку, але темпи цього зростання не забезпечують досягнення мети щодо протидії легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом. На рис. 5.7 відображено динаміку кількості безготівкових і готівкових операцій із платіжними картками в Україні за період 01.01.2009 – 01.01.2018 рр.

Рис. 5.7. Динаміка кількості готівкових і безготівкових операцій із використанням платіжних карток

Дані рис. 5.7 демонструють значне зростання кількості безготівкових операцій, яка починаючи з 01.01.2015 р. перевищила кількість операцій із зняття готівки, що є позитивним. Кількість операцій із зняття готівки

показує невелике зростання, тобто стверджувати про заміщення готівкових розрахунків безготівковими за досліджуваний період не можна. Для поглиблення аналізу на рис. 5.8 зображено динаміку обсягів готівкових і безготівкових операцій із використання платіжних карток.

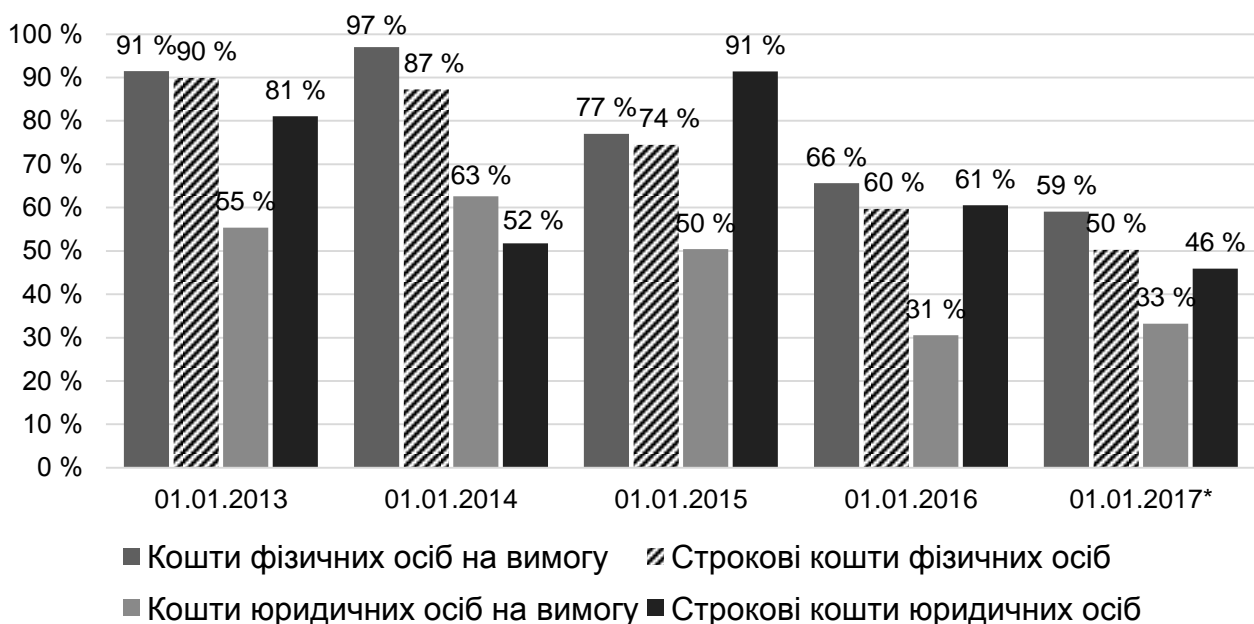

Рис. 5.8. Динаміка обсягу готівкових і безготівкових операцій із використанням платіжних карток

З рис. 5.8 видно, що, не дивлячись на зростання кількості безготівкових платежів, їх середня сума зросла незначно: з 253 грн станом на 01.01.2009 р. до 361 грн станом на 01.01.2018 р. Водночас готівкові операції превалюють за обсягом, а динаміка їх зростання залишається стійкою. Слід зазначити, що через зростання кількості безготівкових розрахунків відношення їх обсягу до готівкових зросло з 5 % на 01.01.2009 р. до 65 % на 01.01.2018 р. Таким чином, позитивні зрушення щодо забезпечення зростання безготівкового обігу спостерігаються, але готівкові розрахунки продовжують відігравати значну роль в економіці.

Розрахунки в п. 4.1 і п. 5.1. показали, що банки мають значні обсяги нереалізованого фінансового потенціалу щодо залучення коштів від фізичних

та юридичних осіб. Наприклад, для репрезентанта групи банків із спрямованістю діяльності на кредитування юридичних осіб ПАТ "Таскомбанк" за даними на 01.01.2017 р. процент реалізації потенціалу залучення коштів фізичних осіб на вимогу склав менше 5 %, строкових коштів від фізичних осіб – 25 % (див. табл. 5.2). Найбільша частка коштів, залучених від фізичних та юридичних осіб, у банківській системі України належить ПАТ "ПриватБанк": станом на 01.01.2018 р. – 22,5 % коштів клієнтів; загальна частка серед банків-репрезентантів, досліджених у розділах 3 і 4, сягає 25 % коштів клієнтів у банківській системі України. Процент реалізації потенціалу ПАТ "Приватбанк" за період 01.01.2013 – 01.01.2017 рр. подано на рис. 5.9.

Рис. 5.9. Процент реалізації потенціалу ПАТ "ПриватБанк" щодо залучення коштів за основними напрямками діяльності *

* Станом на 01.01.2017 р. норматив адекватності регулятивного капіталу Н2 ПАТ "ПриватБанк" склав 2,1 % за нормативного значення не менше 10 %. Обсяги коштів, які потенційно міг залучити банк, розраховані за умови виконання ним нормативів Національного банку України.

З рис. 5.9 видно, що за досліджуваний період рівень реалізації потенціалу ПАТ "ПриватБанк" щодо залучення коштів фізичних осіб як на вимогу, так і строкових значно знизився. Такі тенденції у розвитку найбільшого та передового банку, з точки зору впровадження безготівкових розрахунків, не є позитивними, але вказують на потужні можливості забезпечення проекту Cashless Economy в разі реалізації потенціалу банківської системи із залучення коштів.

Сучасними інструментами забезпечення зниження обсягів готівки в економіці є:

зниження лімітів готівкових розрахунків. Згідно з Положенням НБУ № 148 від 29.12.2017 р. [261] установлені такі ліміти розрахунків у готівковій формі: між підприємствами (підприємцями) протягом одного дня за одним або кількома платіжними документами – в розмірі 10 000 грн; між підприємством (підприємцем) і фізичною особою протягом одного дня – в розмірі 50 000 грн; між фізичними особами за договорами купівлі-продажу, які підлягають нотаріальному засвідченню, – в розмірі 50 000 грн;

підвищення банками тарифів на зняття готівки з платіжних карток;
стимулювання банками здійснення безготівкових розрахунків шляхом запровадження бонусних програм;

проведення заходів із підвищення фінансової грамотності населення.

Але, як свідчать дані рис. 5.6 і рис. 5.7, рівень готівки в економіці залишається високим, що вказує на невисоку дієвість зазначених інструментів. Слід нагадати, що обмеження на готівкові розрахунки відсутні у Великобританії, Німеччині, Угорщині, Фінляндія та деяких інших країнах.

За даними ДСФМУ, основними проблемами збільшення обсягів безготівкових розрахунків з точки зору споживачів фінансових продуктів є: низька якість роз'яснювальної роботи, яка проводиться банками; низький рівень обізнаності щодо надаваних фінансових послуг та їх умови; нерозуміння реальних ризиків вкладання коштів [232, с. 37]. Окрім того, за даними НБУ [232], в Україні спостерігається низький рівень розвитку мережі POS-терміналів та інших електронних каналів прийому безготівкових платежів (зокрема mobile payments). Кількість платіжних терміналів на 01.01.2017 р. склала 5,2 тис. на 1 млн чол. населення. За період 2017 – 2020 рр. Національний банк збільшив їх кількість удвічі, що сприяє підвищенню обсягів безготівкових розрахунків. Низький рівень проникнення POS-терміналів в Україні є однією з передумов для готівково насиченої економіки. Однак розширення мережі POS-терміналів обмежується їх високою вартістю та бажанням бізнесу приховати частину оборотів з метою зниження податків. Тобто проблема є більш глобальною і повинна вирішуватись не лише на рівні Національного банку.

Таким чином, основними напрямками підвищення частки безготівкових розрахунків можуть стати:

підвищення довіри населення до банківської системи;
підвищення фінансової грамотності населення;

розширення фінансової інфраструктури та підвищення зручності здійснення платежів;

зменшення податкового тиску на бізнес за умови запровадження безготівкових розрахунків;

забезпечення безпеки безготівкових розрахунків;

зниження комісій за здійснення безготівкових розрахунків тощо.

Отже, реалізація та розвиток фінансового потенціалу банку є одним із інструментів протидії легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом через забезпечення розвитку безготівкової економіки. Реалізація фінансового потенціалу є необхідною умовою розвитку і самого банку, що повинно стимулювати його до збільшення обсягів залучення фінансових ресурсів. За результатами аналізу в розділі 4, одним із пріоритетних напрямів може стати збільшення обсягів залучення коштів юридичних осіб як строкових, так і на вимогу. Розрахунки А. Віргінського [233], як показала практика, виявилися правильними, і за період 2017 – 2020 рр. банківська система збільшила обсяги обслуговування розрахунків більш ніж на 200 млрд грн. Це забезпечило отримання банками комісійного доходу понад 26 млрд грн [235], що є значним стимулом для подальшого підтримання заходів НБУ із реалізації проекту Cashless Economy та власного потенціалу. З точки зору банку ефективними інструментами стимулювання населення до безготівкових платежів є розвиток власної платіжної інфраструктури, мобільних додатків, проведення маркетингових мотиваційних програм, розвиток систем віддаленої ідентифікації клієнта тощо.

Висновки

Розв'язано проблематику важливого науково-практичного завдання щодо розвитку теоретичних положень, удосконалення та розроблення методичних підходів та рекомендацій з оцінювання фінансового потенціалу банку та використання окремих інструментів протидії відмиванню коштів. Вирішення цього комплексного завдання здійснювалось поступово, а саме за логікою таких етапів:

формування теоретичних засад щодо оцінювання фінансового потенціалу банку;

виявлення спрямованості діяльності банків відповідно до складових фінансового потенціалу, аналіз основних керованих факторів формування фінансового потенціалу банку;

визначення методу оцінювання фінансового потенціалу банку, який розкриває його характерні риси;

формування інструментарію оцінювання складових фінансового потенціалу банку;

обґрунтування методичного забезпечення щодо визначення пріоритетів реалізації фінансового потенціалу банку із залучення та розміщення фінансових ресурсів;

розроблення методичного підходу до оцінювання фінансового потенціалу банку;

обґрунтування процесу реалізації фінансового потенціалу банку як інструменту протидії легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом.

Уточнена дефініція поняття фінансового потенціалу банку сформована на основі аналізу визначень понять "потенціал", "фінанси", "фінансовий потенціал підприємства", "фінансовий потенціал банківської системи", "фінансовий потенціал фінансових установ". Фінансовий потенціал банку розкритий як система граничних можливостей банку щодо залучення, розміщення і відтворення фінансових ресурсів, реалізація яких відображається у показниках фінансової діяльності. Це забезпечує досягнення мети банку за допомогою ефективного управління, враховуючи умови функціонування та розвитку банку. Таке визначення враховує усі характерні риси фінансового потенціалу, вказує на невіддільність можливостей до залучення та розміщення ресурсів від результату їх реалізації та на взаємозв'язок фінансової діяльності та фінансового потенціалу, реалізація

якого є базовою умовою досягнення мети банку. Ураховуючи складний та динамічний характер фінансового потенціалу банку та постійний розвиток теорії потенціалу в економіці, сформульоване визначення не претендує на вичерпність, але є важливим етапом дослідження процесу оцінювання фінансового потенціалу банку та формує його основу.

Проаналізовано та виділено види фінансового потенціалу банку за функціональною спрямованістю, за ступенем реалізації, за періодом реалізації, за джерелами формування та за вірогідністю реалізації. На основі видової характеристики побудовано структуру фінансового потенціалу банку, в якій виділені основні функціональні рівні: фінансовий потенціал залучення, фінансовий потенціал розміщення та фінансовий потенціал відтворення. Аналіз складу структурних елементів фінансового потенціалу банку дозволив визначити статті офіційної фінансової звітності, які є джерелами інформації щодо фінансового потенціалу банку, а також виявити його взаємозв'язок із іншими видами потенціалу банку.

Фінансовий потенціал банку, зважаючи на його розуміння як системи, проаналізовано з точки зору п'яти основних системних уявлень. Мікроскопічне уявлення характеризує систему як сукупність елементів. З цієї точки зору було визначено структуру фінансового потенціалу банку та її елементний склад відповідно до статей фінансової звітності. Виділено основні напрями реалізації фінансового потенціалу в банківському секторі України. Макроскопічне уявлення характеризує систему фінансового потенціалу банку як відкриту, яка залежить від інших видів потенціалу банку, а також від факторів зовнішнього середовища. Окрім того, охарактеризовано взаємовідносини фінансового та інших видів потенціалу банку в структурі економічного. Згідно з ієрархічним уявленням фінансовий потенціал банку є підсистемою фінансового потенціалу банківської системи, яка, в свою чергу, є підсистемою фінансового потенціалу України. Структуру фінансового потенціалу банку складають підсистеми фінансового потенціалу філій, або навіть окремих операцій. З точки зору функціонального уявлення було виділено п'ять основних функцій: структуро-утворювальна, цілеформувальна, стимуляційна, контрольна та порівняльна. Аналіз фінансового потенціалу банку з точки зору процесуального уявлення дозволив виявити схему процесу формування та реалізації фінансового потенціалу, а також сформулювати принципи функціонування системи фінансового потенціалу

банку. Визначено, що основою формування фінансового потенціалу банку є капітал банку, а також рівень попиту та пропозиції фінансових ресурсів на ринку. Реалізація фінансового потенціалу залежить від системи обмежень діяльності банку щодо ліквідності, ризикованості та дохідності (витратності) ресурсів, які може залучати та розміщувати банк.

За результатами процесу визначення поняття фінансового потенціалу банку, його структури, функцій, принципів формування сформовано теоретичне підґрунтя оцінювання фінансового потенціалу банку та виділено основні етапи його оцінювання.

Оцінювання фінансового потенціалу банку передбачає визначення факторів його формування. Одним із значущих факторів, який характеризує діяльність банку в цілому, є спрямованість його фінансової діяльності, тобто найбільш важливі напрями залучення та розміщення ресурсів банком. З метою визначення спрямованості фінансової діяльності банки України було розділено за структурою балансу із використанням ієрархічних та ітеративних методів кластерного аналізу на п'ять кластерів. Кожен кластер має свої особливості та специфіку діяльності. Визначальними характеристиками кластерів за результатами аналізу є такі: частка кредитів, наданих фізичним особам в активах банку, перевищує 50 %; частка коштів фізичних осіб на вимогу перевищує 20 % зобов'язань; частка коштів інших банків перевищує 50 % зобов'язань; частка інвестицій в цінні папери перевищує 30 % активів банку; частка кредитів юридичним особам перевищує 60 % активів. В якості об'єктів для подальшого оцінювання фінансового потенціалу банків України було обрано банки кластера № 5, до якого увійшли банки всіх трьох груп за класифікацією НБУ і який відображає типовий підхід до специфікації діяльності із переважанням розміщення фінансових ресурсів у кредити юридичним особам. За допомогою методу "центру ваги" було виявлено репрезентантів кластера: ПАТ "Таскомбанк", ПАТ "ПриватБанк", ПАТ "Мегабанк", ПАТ "Діамантбанк", ПАТ "Банк Інвестицій та Заощаджень".

Виявлено основні керовані фактори формування фінансового потенціалу банку. Проведений аналіз показав, що фінансовий потенціал банку визначається часткою ринку, яку може зайняти банк за окремими напрями залучення та розміщення фінансових ресурсів. Частка ринку, в свою чергу, визначається керованими факторами – такими, як: імідж, дистрибуція,

цінова політика, кваліфікація персоналу, рекламна активність та надійність банку. Кількісне оцінювання зазначених факторів здійснено на основі чотирнадцяти показників, серед яких: оцінки банку за методиками рейтингових агентств; кількість років на ринку банківських послуг в Україні; кількість відділень банку в Україні; кількість населених пунктів України, в яких представлений банк; кількість власних банкоматів; середні процентні ставки за кредитними та за вкладними рахунками; численність персоналу; процент співробітників, які проходять додаткове навчання, тренінги; обсяг витрат на рекламу; кількість згадувань банку в ЗМІ; ліквідність (поточна); адекватність регулятивного капіталу; рівень резервування за кредитами. На основі визначених показників за даними банків, діяльність яких спрямована на кредитування юридичних осіб, розраховано інтегральний показник умов формування фінансового потенціалу банку, який відображає узагальнений вплив керованих факторів на рівень фінансового потенціалу. Розрахунки показали, що інтегральний показник умов формування фінансового потенціалу більш ніж на 80 % пов'язаний із часткою, яку може зайняти банк на ринку банківських послуг України за окремими напрямками, причому зв'язок є степеневим.

Аналіз основних методичних підходів до оцінювання потенціалу в економіці дозволив виявити їх переваги та недоліки та визначити, що найбільш доцільним до використання в процесі оцінювання фінансового потенціалу банку є методи граничного аналізу (зокрема SFA – для оцінювання фінансового потенціалу залучення та фінансового потенціалу розміщення ресурсів), а також розв'язок оптимізаційної задачі – для оцінювання результативної складової.

Для оцінювання результативної складової фінансового потенціалу банку шляхом розв'язання оптимізаційної задачі необхідним є визначення вхідних параметрів, тобто оцінювання меж фінансового потенціалу за складовими, а також системи правил та обмежень. Отримані у розділі 3 результати щодо факторів формування фінансового потенціалу банку та методів його оцінювання склали основу подальших досліджень щодо визначення меж обсягів залучення та розміщення ресурсів і виявлення найбільш привабливих для банку джерел залучення та напрямів розміщення фінансових ресурсів з метою зосередження зусиль і реалізації потенціалу.

Одним із важливих етапів визначення фінансового потенціалу банку є оцінювання потенційних обсягів залучення та розміщення фінансових

ресурсів за основними напрямками. Це завдання вирішувалось на основі інтегрального показника умов формування фінансового потенціалу банку та показника частки регулятивного капіталу банку в загальному його обсязі в банківській системі. Для цього за допомогою методу стохастичної межі SFA розраховано рівняння межі складових фінансового потенціалу банку за основними напрямками залучення та розміщення фінансових ресурсів: кошти фізичних осіб на вимогу та строкові, кошти юридичних осіб на вимогу та строкові, кредити фізичним особам і кредити юридичним особам.

Розрахунок рівнянь показав, що на потенціал залучення та розміщення фінансових ресурсів впливає регулятивний капітал банку в більшій мірі, аніж інтегральний показник умов формування та реалізації фінансового потенціалу банку, що свідчить про низький рівень сервісу. Подальші дослідження, однак, довели, що найголовнішим обмежувальним фактором нарощування обсягів залучення та розміщення фінансових ресурсів є обсяг регулятивного капіталу банку.

Зважаючи, що регулятивний капітал і рівень ризику, відповідно до нормативу H2, обмежують обсяги розміщення фінансових ресурсів, а з іншого боку, економічна доцільність обмежує обсяги їх залучення, то рівень реалізації фінансового потенціалу за основними напрямками залучення та розміщення фінансових ресурсів зазвичай є нижчим 100 %. Отже, з метою оцінювання третьої складової фінансового потенціалу – фінансового результату – виникає необхідність визначити найбільш доцільні джерела залучення та напрями розміщення фінансових ресурсів. Для цього було розроблено п'ятибальну шкалу оцінювання напрямів залучення та розміщення фінансових ресурсів за критеріями дохідності (витратності), строковості та ризикованості.

Розроблена шкала стала основою методичного підходу до оцінювання пріоритетності напрямів реалізації фінансового потенціалу банку щодо залучення та розміщення ресурсів. Аналіз та оцінювання основних напрямів залучення та розміщення фінансових ресурсів обраних банків України дозволив визначити найбільш пріоритетні для кожного з банків напрями залучення та розміщення фінансових ресурсів і виявити недоліки в управлінні кожною характеристикою обраних напрямів.

Представлено методологічний підхід до оцінювання фінансового потенціалу банку, що включає 8 етапів, кожен з яких розкритий у підрозділах. Кінцевим етапом реалізації методологічного підходу є розв'язання

оптимізаційної задачі оцінювання фінансового потенціалу банку. З метою реалізації методологічного підходу до оцінювання фінансового потенціалу отримано та проаналізовано цільові обсяги залучення та розміщення фінансових ресурсів за основними напрямками для п'яти обраних банків, формування яких сприятиме досягненню мети банку за критеріями максимізації процентного доходу, оптимізації строків, мінімізації ризиків або збалансованого досягнення усіх трьох зазначених цілей.

Дуже важливим питанням на сучасному етапі розвитку фінансового сектора України є протидія легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом, зокрема зниження рівня готівкового обігу та розширення сфери використання електронних засобів розрахунку. Процес реалізації фінансового потенціалу банку передбачає збільшення обсягів залучення коштів на строкові рахунки та рахунки до запитання, що, відповідно, сприяє збільшенню ресурсної бази банків і зменшенню в обігу обсягу готівки. Таким чином, реалізація фінансового потенціалу банків забезпечує ефективне функціонування та розвиток банківської системи, стимулює господарчий сектор через кредитні механізми та може бути інструментом протидії легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом, через зменшення готівки в обігу.

Використана література

1. Аналіз банківської діяльності : підручник / А. М. Герасимович, І. М. Парасій-Вергуненко, В. М. Кочетков та ін. ; за ред. д-ра екон. наук, проф. А. М. Герасимовича. – Київ : КНЕУ, 2010. – 599 с.
2. Аналітична доповідь до Щорічного Послання Президента України до Верховної Ради України "Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2017 році". – Київ : НІСД, 2017. – 928 с.
3. Афанасьев М. Ю. Моделирование производственного потенциала компании на основе концепции стохастической границы: методология и эмпирический анализ / М. Ю. Афанасьев, С. А. Айвазян // Вестник РГНФ. – 2013. – № 4. – С. 90–102.
4. Бабина О. Є. Потенціал як системна економічна категорія / О. Є. Бабина // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2011. – № 36. – С. 23–26.
5. Балацкий О. Ф. Теоретические проблемы оценки экономического потенциала региона, компании, предприятия / О. Ф. Балацкий // Вісник Сумського держ. ун-ту. Серія "Економіка". – 2004. – № 9 (68). – С. 84–95.
6. Банківські операції : навч. посіб. для вузів / В. І. Капран, М. С. Кривченко, О. К. Коваленко та ін. ; за ред. В. І. Капрана. – Київ: ЦНЛ, 2006. – 208 с.
7. Баранова В. Фінансовий потенціал страховика / В. Баранова, І. Ненно // Економіст : наук.-практ. ж-л. – 2012. – № 8. – С. 70–72.
8. Барилюк І. В. Стратегічний підхід до формування структури ресурсного потенціалу банку / І. В. Барилюк // Формування ринкової економіки України. – 2012. – Вип. 26. – Ч. 1. – С. 16–24.
9. Барилюк І. В. Формування ресурсного потенціалу банків України : автореф. дис. ... канд. екон. наук : спец. 08.00.08 "Гроші, фінанси і кредит" / І. В. Барилюк. – Львів : ЛНУ, 2010. – 20 с.
10. Бачевський Б. Є. Потенціал і розвиток підприємства : навч. посіб. / Б. Є. Бачевський, І. В. Заблодська, О. О. Решетняк. – Київ : Центр учбової літератури, 2009. – 400 с.
11. Бердникова Л. Ф. Система показателей для анализа ресурсного потенциала организации / Л. Ф. Бердникова // Вектор науки ТГУ. Специальный выпуск. – 2010. – № 1. – С. 42–44.
12. Белов О. В. Визначення фінансового потенціалу підприємства / О. В. Белов // Регіональні перспективи. – 2002. – № 5. – С. 98–104.

13. Бикова В. Г. Оцінка та планування фінансово-економічного потенціалу підприємств загальнодержавного значення : дис. ... канд. екон. наук : спец. 08.04.01 "Фінанси, грошовий обіг і кредит" / В. Г. Бикова. – Київ : Наук.-досл. економ. ін-т Міністерства економіки України, 2006. – 219 с.
14. Білоус Н. М. Особливості фінансового потенціалу страхових компаній зі страхування життя / Н. М. Білоус // Вісник Нац. ун-ту водного господарства та природокористування. Серія "Економіка." – 2011. – Вип. 2 (54). – С. 3–10.
15. Бойко А. О. Науково-методичний підхід до оцінки фінансового потенціалу регіонів України / А. О. Бойко, А. В. Височина // Вісник Укр. академії банківської справи. – 2013. – № 1. – С. 17–23.
16. Бондаренко Л. А. Оцінка портфеля проблемних кредитів комерційних банків України в контексті забезпечення стабільності банківської системи / Л. А. Бондаренко, Т. В. Стародубцева // Вісник Ун-ту банківської справи Національного банку України. – 2014. – № 2. – С. 169–172.
17. Боронос В. Г. Дослідження сутності фінансового потенціалу території / В. Г. Боронос // "Экономика и управление": науч.-практ. ж-л. – 2012. – № 4. – С. 82–87.
18. Боронос В. Г. Методологічні засади управління фінансовим потенціалом території : монографія / В. Г. Боронос. – Суми : Сумський держ. ун-т, 2011. – 310 с.
19. Вареник В. М. Властивості грошових потоків / В. М. Вареник // Бюлетень Міжнародного Нобелівського економічного форуму. – 2011. – № 1 (4). – С. 77–80.
20. Васильев О. В. Формирование и оценка инвестиционно-кредитного потенциала коммерческих банков в условиях финансовой нестабильности : автореф. дис. ... канд. эк. наук : спец. 08.00.10 "Финансы, денежное обращение и кредит" / О. В. Васильев. – Москва : Всерос. гос. налоговая акад., 2011. – 26 с.
21. Васюренко О. В. Планування фінансового потенціалу підприємства в посткризових умовах / О. В. Васюренко, Н. О. Гнип // Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики. – 2011. – Вип. 2. – С. 112–120.
22. Вдовенко Л. А. Тенденции кредитной активности банков в посткризисный период / Л. А. Вдовенко // Российский Академический Журнал. – 2013. – № 2. – Т. 24. – С. 15–17.

23. Великий тлумачний словник сучасної української мови / голов. ред. В. Т. Бусел, редактори-лексикографи: В. Т. Бусел, М. Д. Василега-Дерибас, О. В. Дмитрієв та ін. – Київ : Ірпінь; ВТФ "Перун", 2005. – 1 728 с.
24. Вереникин А. О. Потенциал экономического равновесия / А. О. Вереникин // Вестник Московского ун-та : науч. журн. Серия "Экономика". – 2011. – № 5. – С. 3–26.
25. Височина А. В. Узагальнення та розвиток науково-методичних засад розуміння сутності фінансового потенціалу регіону / А. В. Височина // Науковий вісник НЛТУ України. – 2012. – Вип. 22.14. – С. 338–344.
26. Внукова Н. М. Визначення пріоритетності критеріїв вибору банку для прийняття рішення про відкриття депозитного рахунку / Н. М. Внукова, М. В. Цеберман // Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики. – 2012. – Вип. 2. – С. 3–9.
27. Вовк В. Я. Аналіз фінансового потенціалу вітчизняних банків в умовах фінансово-економічної кризи / В. Я. Вовк, Н. Г. Вядрова // Вісник Ун-ту банківської справи Національного банку України. – 2012. – № 3 (15). – С. 149–152.
28. Вовк В. Я. Кредитування і контроль : навч. посіб. / В. Я. Вовк, О. В. Хмеленко. – Київ : Знання, 2008. – 463 с.
29. Волик Н. Г. Методичні аспекти формування ресурсного потенціалу банку / Н. Г. Волик // Держава та регіони. – 2011. – № 6. – С. 235–240.
30. Волохата В. Є. Фактори формування депозитних ресурсів банку / В. Є. Волохата // Бізнес-Інформ : наук. ж-л. – 2013. – № 8. – С. 310–316.
31. Вольська С. П. Фінансова стійкість банку та механізми її забезпечення : автореф. дис. ... канд. екон. наук : спец. 08.00.08 "Гроші, фінанси і кредит" / С. П. Вольська. – Київ : КНЕУ ім. Вадима Гетьмана, 2011. – 18 с.
32. Воробйова О. І. Визначення кредитно-інвестиційного потенціалу банків України / О. І. Воробйова // Фінанси, банки, інвестиції: наук. вісник. – 2011. – № 4 (13). – С. 66–69.
33. Воробйова О. І. Кредитно-інвестиційний потенціал банків України : автореф. дис. ... д-ра екон. наук : спец. 08.00.08. "Гроші, фінанси і кредит" / О. І. Воробйова. – Донецьк : ДНУ, 2011. – 36 с.
34. Воробйова О. І. Оцінка кредитно-інвестиційного потенціалу банківських інститутів в регіоні / О. І. Воробйова // Фінанси, банки, інвестиції : наук. вісник. – 2010. – № 4 (9). – С. 47–51.

35. Герасимов Б. И. Основы теории системного анализа: качество и выбор : учеб. пособ. / Б. И. Герасимов, Г. Л. Попова, Н. В. Злобина. – Тамбов : Изд-во ФГБОУ ВПО "ТГТУ", 2011. – 80 с.

36. Герасимчук З. В. Управління фінансовими ресурсами регіону : монографія / З. В. Герасимчук, І. М. Вахович, І. М. Камінська. – Луцьк : Надстир'я, 2005. – 172 с.

37. Глосарій термінів з навчальної дисципліни "Потенціал підприємства: формування та оцінка" : для студ. напряму підготов. 0501 "Економіка і підприємництво" всіх форм навчання / уклад. М. П. Мартіянова. – Харків : ХНЕУ, 2007. – 23 с.

38. Головань С. В. Непараметрические оценки эффективности российских банков / С. В. Головань, В. В. Назин, А. А. Пересецкий // Экономика и математические методы. – 2010. – Т. 46. – № 3. – С. 43–57.

39. Голодова Ж. Г. Формирование и управление финансовым потенциалом региона в целях обеспечения его экономического роста : автореф. дис. ... канд. эк. наук : спец. 08.00.10 "Финансы, денежное обращение и кредит" / Ж. Г. Голодова. – Москва : РУДН, 2010. – 44 с.

40. Голубева Т. С. Методологічні підходи до оцінки ефективності діяльності підприємства / Т. С. Голубева, І. В. Колос // Актуальні проблеми економіки. – 2006. – № 5. – С. 66–71.

41. Горбань О. М. Основы теории систем і системного аналізу : навч. посіб. / О. М. Горбань, В. Є. Бахрушин. – Запоріжжя : ГУ "ЗІДМУ", 2004. – 204 с.

42. Горбунов А. В. Об одном определении процесса / А. В. Горбунов // Методы менеджмента качества. – 2006. – № 12. – С. 12–13.

43. Горбунов А. В. Об особенностях применения процессного подхода / А. В. Горбунов // Методы менеджмента качества. – 2006. – № 11. – С. 16–18.

44. Горова О. О. Визначення таксономічного показника рівня розвитку для оцінки фінансового потенціалу підприємства / О. О. Горова // Управління розвитком. – 2012. – № 12 (133). – С. 109–112.

45. Горова О. О. Нечітко-множинна оцінка фінансового потенціалу як направляючий вектор антикризового фінансового підприємства / О. О. Горова // Управління розвитком. – 2013. – № 3 (143). – С. 154–158.

46. Городиський Т. І. Інноваційний потенціал регіону: суть, функції та структура / Т. І. Городиський // Економіка : проблеми теорії та прак-

тики : зб. наук. праць Дніпропетровського нац. ун-ту. – 2006. – Вип. 220. – Т. 3. – С. 889–901.

47. Григоренко В. О. Коцепційний підхід до оцінки фінансового потенціалу території / В. О. Григоренко // Молодий вчений. – 2016. – № 7 (34). – С. 33–37.

48. Гринащук І. І. Критичний аналіз методичних підходів до оцінки фінансового потенціалу адміністративно-територіальної одиниці / І. І. Гринащук // Економіка розвитку. – 2010. – № 1 (53). – С. 16–18.

49. Гузов К.О. Актуальні питання формування депозитної бази комерційного банку / К. О. Гузов // Банківські технології. – 2006. – № 7. – С. 16–28.

50. Гуцалюк О. М. Дослідження компонентних складових оцінювання фінансового потенціалу банківських установ / О. М. Гуцалюк // Держава та регіони. Серія "Економіка та підприємництво". – 2016. – № 6 (93). – С. 113–117.

51. Гуцалюк О. М. Особливості формування економічного, ресурсного та фінансового потенціалів комерційного банку / О. М. Гуцалюк // Держава та регіони. Серія "Економіка та підприємництво". – 2016. – № 3. – С. 77–81.

52. Данілова Л. І. Інвестиційна діяльність корпорацій та її фінансове забезпечення в умовах глобалізації / Л. І. Данілова // Міжнародна економічна політика : наук. ж-л. – 2012. – Спец. вип. – Ч. 2. – С. 123–125.

53. Демчишак Н. Б. Концептуалізація фінансового потенціалу в економіці держави / Н. Б. Демчишак, І. Ю. Горобець // наук. вісник НЛТУ України. – 2013. – Вип. 23.10. – С. 195–204.

54. Демчишак Н. Б. Формування фінансового потенціалу інвестиційної діяльності в економіці України : автореф. дис. ... канд. екон. наук : спец. 08.00.08 "Гроші, фінанси і кредит" / Н. Б. Демчишак. – Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2011. – 20 с.

55. Дзюблюк О. В. Фінансова стійкість банків як основа ефективного функціонування кредитної системи : монографія / О. В. Дзюблюк, Р. В. Михайлюк. – Тернопіль : Терно-граф, 2009. – 316 с.

56. Дишко І. Ю. Державні засади формування та реалізації експортного потенціалу в Україні (на прикладі лісового господарства) : автореф. дис. ... канд. екон. наук : спец. 08.00.03 "Економіка та управління національним господарством" / І. Ю. Дишко. – Київ : Ін-т законодавства ВР України, 2010. – 21 с.

57. Дорошенко Ю. А. Экономический потенциал территории / Ю. А. Дорошенко. – Санкт-Петербург : Химия, 1997. – 237 с.
58. Дудник І. М. Вступ до загальної теорії систем : навч. посіб. / І. М. Дудник. – Київ : Кондор, 2009. – 205 с.
59. Етимологічний словник української мови : У 7 т. / редкол. О. С. Мельничук (голов. ред.) та ін. – Київ : Наук. думка, 1983. – Т. 4 : Н–П / уклад. : Р. В. Болдирев та ін. ; ред. тому В. Т. Коломієць, В. Г. Скляренко. – 2003. – 656 с.
60. Єпіфанов А. О. Операції комерційних банків : навч. посіб. / А. О. Єпіфанов, Н. Г. Маслак, І. В. Сало. – Суми : ВТД "Університетська книга", 2007. – 523 с.
61. Ждан О. М. Економічне обґрунтування терміна "потенціал підприємства" / О. М. Ждан // Наук. вісник НЛТУ України. – 2010. – Вип. 20.3. – С. 139–142.
62. Жигунова О. А. Методология анализа и прогнозирования экономического потенциала предприятия : автореф. дис. ... д-ра экон. наук : спец. 08.00.12 "Бухгалтерский учет, статистика" / О. А. Жигунова. – Екатеринбург : Ур. гос. техн. ун-т УПИ им. первого Президента России Б. Н. Ельцина, 2010. – 39 с.
63. Загоруйко Н. Г. Прикладные методы анализа данных и знаний / Н. Г. Загоруйко. – Новосибирск : ИМ СО РАН, 1999. – 270 с.
64. Заруцька О. П. Метод структурно-функціонального аналізу банківської системи як інструмент відновлення її фінансової стійкості / О. П. Заруцька // Економічний вісник Донбасу. – 2016. – № 2 (44). – С. 95–99.
65. Зимовець В. В. Фінансовий потенціал банківської системи України та ефективність його використання / В. В. Зимовець, Н. М. Шелудько // Актуальні проблеми економіки. – 2007. – № 1. – С. 139–155.
66. Золотарьова О. В. До питання щодо визначення ефективності кредитних операцій комерційного банку / О. В. Золотарьова, М. О. Лисиця, Н. Ф. Єфремова // Мат-ли I Міжнар. наук.-практ. конф. студентів та молодих вчених "Розвиток соціально-економічних відносин в умовах трансформації економіки України". – 2007. – Т. 1. – С. 158–161.
67. Зуєва О. В. Definition of "Bank's financial potential" / О. В. Зуєва // Пріоритети нової економіки знань в XXI сторіччі : мат-ли IV Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Дніпропетровськ, 26–27 грудня 2013 р.). – Дніпропетровськ : ПДАБА, 2013. – С. 57–59.

68. Зуєва О. В. Групування банків України за складовими фінансового потенціалу / О. В. Зуєва // Economic Innovative potential of socio-economic systems: the challenges of global world : International Scientific-Practical Conference Proceedings, Part II (Lisbon, June 30th, 2016). – Lisbon : Baltija Publishing, 2016. – P. 120–122.

69. Зуєва О. В. Елементи складових фінансового потенціалу, що визначають специфіку діяльності банку / О. В. Зуєва // Глобальні проблеми економіки та фінансів : зб. тез наук. робіт III Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ – Прага – Відень, 30 вересня 2015 р.). – Київ : Фінансово-економічна наукова рада, 2015. – С. 29–32.

70. Зуєва О. В. Етапи процесу оцінювання фінансового потенціалу банку / О. В. Зуєва // Актуальні проблеми використання потенціалу економіки країни: світовий досвід та вітчизняні реалії : мат-ли Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 14 – 15 жовтня 2016 р.). – Дніпро : ПДАБА, 2016. – С. 137–139.

71. Зуєва О. В. Оцінювання внутрішніх факторів впливу на окремі складові фінансового потенціалу банку / О. В. Зуєва // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2015. – Вип. 7. – С. 680–685.

72. Зуєва О. В. Оцінювання фінансового потенціалу як основа фінансового планування банку / О. В. Зуєва // Розвиток фінансів в умовах хаотично структурованої економіки : мат-ли V Міжнар. наук.-практ. конф. молодих вчених та студентів (м. Дніпропетровськ, 18 березня 2015 р.). – Дніпропетровськ : Ун-т Альфреда Нобеля, 2015. – С. 87–88.

73. Зуєва О. В. Проблеми оцінки фінансового потенціалу банку / О. В. Зуєва // Сучасні проблеми та механізми фінансового управління : мат-ли Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 12–13 грудня 2013 р.). – Харків : ВД "ІНЖЕК", 2013. – С. 332–335.

74. Зуєва О. В. Розвиток фінансового потенціалу банків України щодо залучення ресурсів / О. В. Зуєва // CED-2017 "Економічний розвиток і спадщина Семена Кузнеця" : II Міжнар. наук. конф. (м. Харків, 1–2 червня 2017 р.). – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2017. – С. 73–75.

75. Зуєва О. В. Структура фінансового потенціалу банку / О. В. Зуєва // Вісник Одеського національного ун-ту. Серія "Економіка". – 2014. – Вип. 3/4. – Т. 19. – С. 28–33.

76. Зуєва О. В. Формування шкали оцінювання пріоритетності складових фінансового потенціалу банку / О. В. Зуєва // Науковий вісник

Ужгородського ун-ту. Серія "Економіка". – 2017. – № 1 (49). – Т.1. – С. 258–263.

77. Зуєва О. В. Функції та принципи функціонування фінансового потенціалу банку / О. В. Зуєва // Економічний простір : зб. наук. праць. – № 88. – 2014. – С. 123–132.

78. Игнатенко Н. Г. Природно-ресурсный потенциал территорий: географический анализ и синтез / Н. Г. Игнатенко, В. П. Руденко. – Львов : Школа, 1986. – 263 с.

79. Игнатьева А. В. Исследование систем управления / А. В. Игнатьева, М. М. Максимцов. – 2-е изд., перераб. и доп. – Москва : ЮНИТИ-ДАНА, 2012. – 167с.

80. Калінеску Т. В. Стратегічний потенціал підприємства: формування та розвиток : монографія / Т. В. Калінеску, Ю. А. Романовська, О. Д. Кирилов. – Луганськ : Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2007. – 272 с.

81. Калоев Ю. В. Критерии оценки эффективности реализации потенциала кредитных организаций : дис. ... канд. экон. наук : спец. 08.00.10 "Финансы, денежное обращение и кредит" / Ю. В. Калоев. – Москва : Моск. гос. ун-т экономики, статистики и информатики, 2000. – 159 с.

82. Калюжна Н. Г. Підхід до кількісного оцінювання потенціалу системи управління підприємством із застосуванням нечіткої логіки / Н. Г. Калюжна // Бізнес Інформ. – 2012. – № 5. – С. 245–247.

83. Карапейчик И. Н. Потенциальные функции и задача систематизации потенциалов в экономике / И. Н. Карапейчик // Эффективная экономика. – 2011. – № 21. – С. 9–16.

84. Квасницька Р. С. Інвестиційний потенціал інститутів фінансового ринку України / Р. С. Квасницька. – Хмельницький : ПП "Монускрипт", 2015. – 314 с.

85. Квасницька Р. С. Оцінка рівня інвестиційного потенціалу в процесі формування інвестиційної стратегії інститутів-інвесторів на фінансовому ринку / Р. С. Квасницька // Причорноморські економічні студії. – 2016. – Вип. 7. – С. 220–224.

86. Квасницька Р. С. Потенціал банківських установ – інститутів фінансового ринку / Р. С. Квасницька // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України : зб. тез доповідей XVI Всеукр. наук.-практ. конф. (24–25 жовтня 2013 р.). – Суми : ДВНЗ "УАБС НБУ", 2013. – С. 47–48.

87. Квасницька Р. С. Принципи оцінювання інвестиційного потенціалу інститутів фінансового ринку та фактори впливу на ефективність його

формування й використання / Р. С. Квасницька // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2014. – Вип. 2. – С. 1 072–1 076.

88. Квятковська Л. А. Економічна оцінка виробничого потенціалу машинобудівного підприємства : автореф. дис. ... канд. екон. наук : спец. 08.00.04 "Економіка та управління підприємствами" / Л. А. Квятковська. – Харків : НТУ "ХПІ", 2011. – 20 с.

89. Кирилейза І. С. Теоретичні аспекти дослідження економічної сутності ресурсної бази банку / І. С. Кирилейза // Наук. вісник Херсонського держ. ун-ту. – 2013. – Вип. 1. – С. 90–93.

90. Кирилова Л. І. Фінансовий потенціал підприємства та його складові // Л. І. Кирилова, Д. Д. Тодорова // Сталий розвиток економіки. – 2012. – № 11. – С. 298–302.

91. Клепиков Ю. Н. Оценка уровня и стратегия улучшения использования экономического потенциала предприятия : автореф. дис. ... канд. экон. наук : спец. 08.00.05 "Экономика и управление народным хозяйством" / Ю. Н. Клепиков. – Белгород : Белг. гос. технол. акад. стройматериалов, 1999. – 16 с.

92. Клименко Т. В. Підвищення ефективності формування фінансового потенціалу регіону : автореф. дис. ... канд. екон. наук : спец. 08.10.01 "Розміщення продуктивних сил і регіональна економіка" / Т. В. Клименко. – Донецьк : Ін-т економіко-правових досліджень НАН України, 2003. – 21 с.

93. Клименко Т. В. Фінансовий потенціал розвитку регіону : автореф. дис. ... канд. екон. наук : спец. 08.00.08 "Гроші, фінанси і кредит" / Т. В. Клименко. – Чернігів : Чернігівський держ. ін-т економіки і управління, 2014. – 21 с.

94. Коваленко В. В. Забезпечення функціональної достатності ресурсного потенціалу банку як передумова стабільного функціонування банківської системи / В. В. Коваленко, Ж. І. Торяник // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України : зб. наук. праць. – 2009. – Вип. 25. – С. 124–134.

95. Коваленко М. А. Теоретичне обґрунтування сутності потенціалу підприємства // М. А. Коваленко, О. О. Іванець // Економічні інновації. – 2011. – Вип. 45. – С. 113–118.

96. Коваль В. М. Грошові потоки в механізмі функціонування комерційного банку / В. М. Коваль // Вісник Укр. академії банківської справи. – 2000. – № 1 (8). – С. 48–50.

97. Коваль В. Ю. Формування депозитних ресурсів в комерційних банках Закарпатського регіону / В. Ю. Коваль // Наук. вісник Ужгородського ун-ту. Серія "Економіка". – 2013. – Вип. 4. – С. 49–53.

98. Коваль Л. В. Економічний потенціал підприємства: сутність та структура / Л. В. Коваль // Логістика : зб. наук. праць. – 2010. – С. 59–65.

99. Кожель Н. О. Оцінка факторів впливу на процес формування та реалізації депозитної політики банку / Н. О. Кожель // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України : зб. наук. праць. – 2005. – № 12. – С. 223–234.

100. Кожель Н. О. Удосконалення депозитної політики в банках України : автореф. дис. ... канд. екон. наук : спец. 08.04.01 "Фінанси, грошовий обіг та кредит" / Н. О. Кожель. – Львів : Ін-т регіональних досліджень НАН України, 2005. – 24 с.

101. Козлов В. І. Домінантні індикатори банківських криз: порівняльний аналіз для країн з різним рівнем розвитку економіки / В. І. Козлов // Бізнес Інформ. – 2014. – № 3. – С. 351–358.

102. Коленда Н. В. Соціальний потенціал: сутність та основні ознаки / Н. В. Коленда // Вісник ОНУ ім. І. І. Мечникова. – 2013. – Т. 18. – Вип. 1. – С. 105–115.

103. Колодізев О. М. Оптимізація кредитного портфеля банку за критеріями прибутковості, ризику та ліквідності / О. М. Колодізев, В. С. Буряк // Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики. – 2015. – Вип. 1. – С. 19–27.

104. Колодізев О. М. Оцінювання фінансового потенціалу залучення коштів фізичних осіб банками України / О. М. Колодізев, О. В. Лебідь, О. В. Зуєва // Актуальні проблеми економіки. – 2017. – № 2 (188). – С. 260–268.

105. Комліченко О. О. Фінансовий потенціал банківської системи України та його функціонування на ринку банківських послуг / О. О. Комліченко, Н. В. Ротань // Сб. науч. трудов SWorld. Мат. Междунар. науч.-практ. конф. "Научные исследования и их практическое применение. Современное состояние и пути развития – 2012". – Вып. 3. – Т. 22. – Одесса : Куприенко, 2012 – С. 22–27.

106. Кондратюк О. І. Економічний потенціал країни, його суть та тенденції розвитку / О. І. Кондратюк // Актуальні проблеми економіки. – 2010. – № 3. – С. 91–98.

107. Корнеев М. В. Управление кредитным потенциалом коммерческого банка : автореф. дис. ... канд. экон. наук : спец. 08.00.10 "Финансы, денежное обращение и кредит" / М. В. Корнеев. – Тула : ТГУ, 2004. – 20 с.

108. Кот О. В. Фінансові потоки у механізмі функціонування банку / О. В. Кот, Н. В. Герасименко // Інноваційна економіка. – 2014. – № 4. – С. 294–299.

109. Кощій О. В. Проблеми вибору горизонту прогнозування економічної кон'юнктури / О. В. Кощій // Економічні науки. Серія "Економіка та менеджмент". – 2011. – Вип. 8 (30). – С. 159–165.

110. Кравченко О. В. Оптимізація внутрішнього потенціалу банку з метою підвищення ефективності його діяльності / О. В. Кравченко // Актуальні питання розвитку сучасної економіки. Ч. 1 : монографія / ред. О. О. Непочатенко, Ю. О. Нестерчук. – Умань : Видавець "Сочінський", 2011. – С. 259–267.

111. Кремень В. Г. Філософія: мислителі, ідеї, концепції : підручник / В. Г. Кремень, В. В. Ільїн. – Київ : Книга, 2005. – 528 с.

112. Кривич Я. М. Фінансовий потенціал як складова інноваційного потенціалу банку та особливості його оцінки / Я. М. Кривич // Зб. наук. праць Нац. ун-ту Державної податкової служби України. – 2009. – № 2. – С. 153–161.

113. Крупка М. І. Оцінка фінансового потенціалу інвестиційної діяльності в економіці України / М. І. Крупка // Фінанси України. – 2011. – № 11. – С. 22–32.

114. Кузьмін О. Є. Діагностика потенціалу підприємства / О. Є. Кузьмін, О. Г. Мельник // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2011. – № 1. – С. 155–166.

115. Кунцевич В. О. Поняття фінансового потенціалу розвитку підприємства та його оцінка / В. О. Кунцевич // Актуальні проблеми економіки. – 2004. – № 7. – С. 123–130.

116. Ланкова Ю. В. Фінансові потоки в логістичній діяльності підприємства / Ю. В. Ланкова // Фінанси, банки, інвестиції : наук. вісник. – 2011. – № 2 – С. 25–27.

117. Лапач С. М. Визначення оптимальної кількості кластерів / С. М. Лапач // Математичні машини і системи. – 2015. – № 3. – С. 53–56.

118. Лапин Е. В. Экономический потенциал предприятия : монография / Е. В. Лапин. – Сумы : ИТД "Университетская книга", 2004. – 359 с.

119. Лапін Є. В. Економічний потенціал підприємств промисловості: формування, оцінка, управління : автореф. дис. ... д-ра. екон. наук : спец. 08.07.01 "Економіка промисловості" / Є. В. Лапін. – Харків : НТУ "ХПІ", 2006. – 36 с.
120. Лебідь О. В. Визначення сутності потенціалу банку / О. В. Лебідь, О. В. Новікова (О. В. Зуєва) // Економічний простір : зб. наук. праць. – 2013 – № 69. – С. 180–187.
121. Лебідь О. В. Потенціал банків України: проблеми визначення та оцінювання / О. В. Лебідь, О. В. Зуєва // Потенціал економічного розвитку країни: теорія і практика : колективна монографія. У 2-х т. – Донецьк : Східний видавничий дім, 2014. – Т. 1. – С. 233–248.
122. Леонов С. В. Ефективність банківського бізнесу в Україні: стохастичний фронтірний аналіз / С. Леонов, Т. Васильєва, А. Буряк // Вісник Національного банку України. – 2013. – № 6. – С. 19–25.
123. Леонов С. В. Інвестиційний потенціал банківської системи: методологія формування та використання : дис. ... д-ра екон. наук : спец. 08.00.08. "Гроші, фінанси і кредит" / С. В. Леонов. – Суми : ДВНЗ Українська академія банківської справи НБУ, 2010. – 462 с.
124. Лисенок О. В. Оцінка ефективності кредитної діяльності вітчизняних банків / О. В. Лисенок // Вісник ЖДТУ. Серія "Економічні науки". – 2013. – № 3 (65). – С. 101–107.
125. Литвин Н. Б. Фінансовий облік у банках (у контексті МСФЗ) : підручник / Н. Б. Литвин. – Київ : Хай&Тек Прес, 2010. – 608 с.
126. Літвінова В. О. Економічна ефективність: сутність та форми / В. О. Літвінова // Вісник Бердянського ун-ту менеджменту і бізнесу. – 2014. – № 2. – С. 43–45.
127. Літковець Ю. О. Оцінювання маркетингових ризиків діяльності підприємства / Ю. О. Літковець // Інноваційна економіка. – 2014. – № 4. – С. 259–265.
128. Лопатников Л. И. Экономико-математический словарь : Словарь современной экономической науки. – 5-е изд., перераб. и доп. / Л. И. Лопатников. – Москва : Дело, 2003. – 520 с.
129. Лотоцький І. І. Теоретичні засади дослідження економічного потенціалу сучасного регіону / І. І. Лотоцький // Економічний потенціал Хмельницької області: формування та використання : монографія / за ред. проф. І. В. Ящишиної. – Кам'янець-Подільський : Медобори-2006, 2016. – С. 5–15.

130. Лугова О. І. Теоретичне обґрунтування структури економічного потенціалу підприємств аграрної сфери / О. І. Лугова // Наук. вісник Нац. ун-ту біоресурсів і природокористування України. – 2010. – Вип. 154. – Ч. 2. – С. 167–174.

131. Лютий І. О. Банківський маркетинг : підручник для студентів ВНЗ / І. О. Лютий, О. О. Солодка. – Київ : Центр учбової літератури, 2010. – 776 с.

132. Макаренко Ю. П. Проблеми формування депозитного портфеля банків в умовах нестабільності депозитної бази та шляхи їх вирішення / Ю. П. Макаренко, П. О. Сагач // Інвестиції : практика та досвід. – 2016. – № 1. – С. 15–18.

133. Маринич І. А. Наукові підходи до формування потенціалу підприємства / І. А. Маринич, Н. Р. Кадилович // Наук. вісник Нац. лісотехнічного ун-ту України. – 2010. – Вип. 20.15. – С. 220–224.

134. Марушков Р. В. Оценка использования экономического потенциала предприятия (на примере предприятий печатной отрасли) : автореф. дис. ... канд. экон. наук : спец. 08.00.05 "Экономика и управление народным хозяйством" / Р. В. Марушков. – Москва : Моск. гос. ун-т печати, 2000. – 39 с.

135. Маслиган О. О. Сутність фінансового потенціалу виробничого підприємства як економічної категорії / О. О. Маслиган // Економічний простір. – 2009. – № 24. – С. 271–277.

136. Матлага Л. О. Проблеми та тенденції розвитку депозитної політики банківських установ України / Л. О. Матлага, П. В. Васирина // Економічний аналіз : зб. наук. праць. – 2014. – Т. 15. – № 1. – С. 274–283.

137. Мец В. О. Економічний аналіз фінансових результатів та фінансового стану підприємства : навч. посіб. для студентів екон. спец. ВНЗ / В. О. Мец. – Київ : Вища школа, 2003. – 278 с.

138. Мочалов Б. М. Экономический потенциал развитого социализма / Б. М. Мочалов, Ф. М. Русинов, Д. К. Шевченко ; под ред. Б. М. Мочалова. – Москва : Экономика, 1982. – 278 с.

139. Музичка О. М. Оцінка та управління ресурсним потенціалом банків : автореф. дис. ... канд. екон. наук : спец. 08.00.08 "Гроші, фінанси і кредит" / О. М. Музичка. – Львів : НАН України; Ін-т регіон. дослідж., 2010. – 21 с.

140. Мюллер П. Таблицы по математической статистике / П. Мюллер, П. Нойман, Р. Шторм. – Москва : Финансы и статистика, 1982. – 278 с.

141. Назаренко А. С. Теоретичні підходи до визначення сутності економічної категорії "фінансовий потенціал підприємства" / А. С. Назаренко // Економіка фінанси і право. – 2009. – № 8. – С. 22–29.

142. Никишин К. Н. Моделирование динамики потенциала российской банковской системы : автореф. дис. ... канд. экон. наук : спец. 08.00.13 "Математические и инструментальные методы экономики" / К. Н. Никишин. – Москва : МГУ им. М. В. Ломоносова, 2011. – 24 с.

143. Новікова О. В. Структура економічного потенціалу банку / О. В. Новікова (О. В. Зуєва) // Управління розвитком. – 2013. – № 3 (143). – С. 111–114.

144. Нонік В. В. Фінансовий потенціал як економічна категорія / В. В. Нонік, А. Ю. Полчанов // Інвестиції: практика та досвід. – 2017. – № 17. – С. 5–9.

145. Одегов Ю. Г. Трудовой потенциал: пути эффективного использования : В 2 ч. / Ю. Г. Одегов, В. Б. Бычин, К. Л. Андреев. – Саратов : Изд. Сарат. ун-та, 1991. – Ч. 1. – 172 с.

146. Одинцова Г. С. Некоторые аспекты структуризации потенциала предприятия / Г. С. Одинцова, Г. А. Селезнева // Економіка розвитку. – 2005. – № 2. – С. 74–75.

147. Орлик О. В. Оцінка та вибір раціонального варіанту використання інвестиційних засобів / О. В. Орлик // Вісник соціально-економічних досліджень : зб. наук. праць. – 2004. – Вип. 18. – С. 289–295.

148. Павлов В. Н. Факторы роста и модернизации финансового потенциала региона / В. Н. Павлов // Финансы. – 2011. – № 7. – С. 62–64.

149. Павлюк Д. В. Модель эффективности деятельности российских банков / Д. В. Павлюк // Прикладная эконометрика. – 2006. – № 3. – С. 3–8.

150. Панасенко А. А. Особенности оценки ресурсного потенциала банковского сектора на основе современных экономико-математических методов / А. А. Панасенко // Вісник МНТУ : зб. наук. праць. Серія "Економіка". – 2012. – № 3 (7). – С. 201–209.

151. Партин Г. О. Систематизація підходів до визначення сутності поняття "потенціал підприємства" / Г. О. Партин, С. Я. Фаріон // Вісник Ун-ту банківської справи НБУ. – 2012. – № 2 (14). – С. 76–80.

152. Перфилов В. А. Значение финансового потенциала региона в исследовании устойчивости экономического развития субъекта Рос-

сийской федерации / В. А. Перфилов // Экономика и управление: теория и практика : мат. Междунар. заочной науч.-практ. конф. (20 сентября 2012 г.) – Новосибирск : Изд. "Сибирская ассоциация консультантов", 2012. – С. 142–151.

153. Пірог Д. В. Місце комплексного управління грошовими потоками в системі банківського менеджменту / Д. В. Пірог // Інвестиції: практика та досвід. – 2011. – № 16. – С. 59–62.

154. Плікус І. Потенціал підприємства, його оцінка й трансформація: економічна та бухгалтерська інтерпретація / І. Плікус // Фінанси України : наук.-теор. та інформ.-практ. ж-л. – 2012. – № 4. – С. 91–105.

155. Побережна Н. М. Аналіз трактування поняття "потенціал" / Н. М. Побережна // Вісник Нац. техн. ун-ту "ХПІ". Темат. вип. "Технічний прогрес і ефективність виробництва". – 2010. – № 62. – С. 26–33.

156. Пожарська А. С. Методичний підхід до оцінки фінансового потенціалу на основі визначення таксономічного показника / А. С. Пожарська // Управління розвитком. – 2013. – № 18 (158). – С. 34–37.

157. Половян Н. С. Системний підхід до формування комплексної методики управління ризиком / Н. С. Половян // Вісник Донецьк. нац. ун-ту. Серія "Економіка і право". – 2014. – Вип. 1. – С. 153–158.

158. Полчанов А. Ю. Елементи фінансового потенціалу держави / А. Ю. Полчанов // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. – 2017. – № 2 (37). – С. 74–78.

159. Попов В. П. Экономическая системология / В. П. Попов, И. В. Крайнюченко. – Пятигорск: Издательство "Технологический университет", 2010. – 224 с.

160. Портна О. В. Сукупний фінансовий потенціал країни: системний підхід / О. В. Портна // Бізнес Інформ. – 2013. – № 9. – С. 293–298.

161. Портна О. В. Фінансовий потенціал комерційних банків як складова сукупного фінансового потенціалу України / О. В. Портна // Вісник НТУ "ХПІ". Серія "Актуальні проблеми управління та фінансово-господарської діяльності підприємства". – 2013. – № 49 (1 022). – С. 109–118.

162. Проскурин А. М. Рейтинг банка должен полнее отражать его потенциал / А. М. Проскурин // Бизнес и Банки. – 1997. – № 27 (349). – С. 2–4.

163. Радченко Н. Г. Методичні підходи до оцінки ефективності депозитної політики банку / Н. Г. Радченко // Зб. наук. праць Таврійського держ. агротехнологічного ун-ту. Серія "Економічні науки". – 2014. – № 3. – С. 161–166.

164. Рац О. М. Дослідження впливу якості кредитного портфеля на ефективність кредитної діяльності банку як складова моніторингу кредитного ризику / О. М. Рац // Технологический аудит и резервы производства. – 2015. – № 1 (5). – С. 41–45.

165. Рейтинг надежности банковских депозитов по итогам 9 месяцев 2013 года на основе квартальных отчетов банков // Україна Бізнес Ревю. – 2013. – № 49–50. – С. 4–6.

166. Рейтинг надежности банковских депозитов по итогам 9 месяцев 2014 года на основе квартальных отчетов банков // Україна Бізнес Ревю. – 2014. – № 49–50. – С. 8–11.

167. Рейтинг надійності українських банків, визначений за публічною інформацією за результатами 2012 року // Урядовий кур'єр. – 2013. – № 57. – С. 12–13.

168. Розвиток фінансового потенціалу суб'єктів господарювання як основа досягнення фінансово-економічної безпеки : кол. монографія / за ред. В. В. Глуценка. – Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2013. – 384 с.

169. Россоха В. В. Теоретико-методичні засади формування, розвитку та оцінювання виробничого потенціалу сільськогосподарського підприємства / В. В. Россоха. – Київ : ННЦ ІАЕ, 2009. – 94 с.

170. Русіна Ю. О. Забезпечення фінансової стійкості комерційного банку / Ю. О. Русіна, А. Г. Легейда // International Scientific Journal. – 2015. – № 2. – С. 87–90.

171. Рябініна Л. М. Банківські операції : навч. посіб. / Л. М. Рябініна, Н. Ю. Няньчук, Л. І. Ухлічева / за ред. Л. М. Рябініної. – Одеса : ОДЕУ, 2011. – 536 с.

172. Савченко Г. О. Кількісна оцінка чинників формування кредитного потенціалу банків України / Г. О. Савченко, А. Ю. Маслова // Вісник Ун-ту банківської справи НБУ : зб. наук. праць. – 2012. – № 1 (13). – С. 232–235.

173. Савченко М. В. Управління економічним потенціалом промислових підприємств : дис. ... канд. екон. наук : спец. 08.06.01 "Економіка, організація і управління підприємствами" / М. В. Савченко. – Харків : ХНЕУ, 2004. – 190 с.

174. Самоукин А. И. Потенциал нематериального производства / А. И. Самоукин. – Москва : Знание, 1991. – 62 с.

175. Серпенінова Ю. С. Усунення недоліків нормативного методу державного регулювання ліквідності банків / Ю. С. Серпенінова // Соціально-

економічні проблеми сучасного періоду України. Фінансовий ринок України: стабілізація та євроінтеграція : зб. наук. праць. – 2010. – Вип. 1 (81). – С. 335–340.

176. Ситник Г. В. Фінансовий потенціал як об'єкт фінансового планування: сутність та характеристика елементів / Г. В. Ситник // Сталий розвиток економіки. – 2012. – № 4. – С. 319–323.

177. Солодкая М. С. Надежность, эффективность, качество систем управления / М. С. Солодкая // Credo : теоретич. ж-л. – 1999. – № 5 (17). – С. 30–46.

178. Социально-экономическая статистика : учебник для вузов / под ред. Б. И. Башкатова. – Москва : ЮНИТИ-ДАНА, 2002. – 703 с.

179. Статистика : конспект лекцій по дисципліне для обучающихся по специальности 080110.51 "Банковское дело" / сост. ст. преп. кафедры экономики и финансов МАЭУ В. В. Полежаева. – Мурманск : МАЭУ, 2012. – 198 с.

180. Стахно Н. Д. Финансовый потенциал как механизм трансформации ресурсов деятельности организаций рекреационного комплекса / Н. Д. Стахно // "Фінанси, банки, інвестиції" : наук.-практ. ж-л. – 2010. – № 3. – С. 43–46.

181. Страхування : підручник / за ред. В. Д. Базилевича. – Київ : Знання-Прес, 2008. – 1 019 с.

182. Стрілець Т. М. Ризики депозитної діяльності та зв'язок з іншими банківськими ризиками / Т. М. Стрілець, Н. В. Шаркаді // Формування ринкових відносин в Україні. – 2008. – № 5. – С. 131–135.

183. Стрілець Т. М. Тактика формування депозитних ресурсів банків в умовах посткризової адаптації / Т. М. Стрілець // Науковий вісник ЧДІЕУ. Серія "Економіка". – 2011. – Вип. 2 (10). – С. 221–229.

184. Табачук Г. П. Фінансовий облік у банках : навч. посіб. / Г. П. Табачук, О. М. Сарахман, Т. М. Бречко. – Київ : Центр учбової літератури, 2010. – 424 с.

185. Тарасова К. І. Методологічні засади кількісної оцінки ризиків / К. І. Тарасова // Наукові записки Нац. ун-ту "Острозька академія". Серія "Економіка". – 2013. – Вип. 23. – С. 367–372.

186. Теорія фінансів : підручник / П. І. Юхименко, В. М. Федосов, Л. Л. Лазебник та ін. ; за ред. В. М. Федосова, С. І. Юрія. – Київ : Центр учбової літератури, 2010. – 576 с.

187. Тернова І. А. Економічне регулювання потенціалу в сучасних умовах (на прикладі АПК) : автореф. дис. ... канд. екон. наук : спец. 08.02.03 "Організація управління, планування і регулювання економікою" / І. А. Тернова. – Харків : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2005. – 20 с.
188. Тимошенко О. В. Фінансовий потенціал як основа соціально-економічного розвитку територіальної громади / О. В. Тимошенко // Вісник Ун-ту банківської справи НБУ. – 2012. – № 1 (13). – С. 123–126.
189. Торяник Ж. І. Забезпечення функціональної достатності ресурсного потенціалу банків : автореф. дис. ... канд. економ. наук : спец. 08.00.08 "Гроші, фінанси і кредит" / Ж. І. Торяник. – Суми : Держ. вищий навчальний заклад "УАБС НБУ", 2008. – 18 с.
190. Тугай Л. В. Економічна сутність фінансового потенціалу регіону та його оцінка / Л. В. Тугай // Регіональна економіка. – 2007. – № 1. – С. 245–249.
191. Управління потенціалом підприємства : навч. посіб. / І. З. Должанський, Т. О. Загорна, О. О. Удалих та ін. ; за ред. І. З. Должанського. – Київ : Центр навчальної літератури, 2006. – 362 с.
192. Управління ризиками банків : монографія. У 2-х т. Т.1 : Управління ризиками базових банківських операцій / А. О. Єпіфанов, Т. А. Васильєва, С. М. Козьменко та ін. ; за ред. д-ра екон. наук, проф. А. О. Єпіфанова, д-ра екон. наук, проф. Т. А. Васильєвої. – Суми : ДВНЗ "УАБС НБУ", 2012. – 283 с.
193. Ускова С. И. Экономический потенциал предприятия как основа предпринимательской деятельности / С. И. Ускова // Финансы и кредит. – № 5. – 2006. – С. 98–114.
194. Устенко М. О. Об'єктивні та суб'єктивні складові потенціалу підприємства як важлива умова його розвитку / М. О. Устенко // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2011. – № 33. – С. 231–233.
195. Федонін О. С. Потенціал підприємства: формування та оцінка : навч. посіб. / О. С. Федонін, І. М. Репіна, О. І. Олексюк. – 2-ге вид. – Київ : КНЕУ, 2006. – 316 с.
196. Фінансово-економічний словник / упоряд. А. Г. Загородній, Г. Л. Вознюк. – Львів : Вид-во нац. ун-ту "Львівська політехніка", 2005. – 714 с.
197. Фрейдина Е. В. Исследование систем управления : учеб. пособ. для магистров / Е. В. Фрейдина ; под ред. Ю. В. Гусева. – 6-е изд., испр. – Москва : Омега-Л, 2013. – 368 с.

198. Хістева О. В. Фінансовий потенціал регіону: теорія і практика / О. В. Хістева // Торгівля і ринок України : зб. наук. праць. – 2012. – Вип. 34. – С. 569–576.
199. Хохлов В. Факторно-кореляційний аналіз депозитів домашніх господарств у кризовий період / В. Хохлов // Вісник НБУ. – 2011. – № 7. – С. 33–37.
200. Чаленко А. О. О неопределенности понятия "потенциал" в экономических исследованиях / А. О. Чаленко // Экономика Украины : науч. ж-л. – 2012. – № 5. – С. 32–40.
201. Чаленко Н. В. Оцінка ефективності депозитної діяльності банку / Н. В. Чаленко, В. С. Наконечний // International scientific journal. – 2015. – № 8. – С. 165–170.
202. Чумаченко М. Г. Економічний аналіз : навч. посіб. / М. Г. Чумаченко. – Київ : КНЕУ, 2001. – 204 с.
203. Шевалдіна В. Г. Вплив макроекономічних факторів на формування депозитів населенням України / В. Г. Шевалдіна // Бізнес Інформ. – 2014. – № 1. – С. 286–291.
204. Шелудько В. М. Фінансовий ринок : підручник / В. М. Шелудько. – 2-ге вид. – Київ : Знання, 2008. – 535 с.
205. Шергин В. В. О стохастических граничных методах оценки эффективности в банковском секторе / В. В. Шергин // Аудит и финансовый анализ. – 2009. – № 4. – С. 302–306.
206. Шиндер О. В. Оцінка потенціалу регіональних банківських систем з урахуванням соціально-економічного розвитку регіону / О. В. Шиндер // Бізнес Інформ. – 2011. – № 10. – С. 115–119.
207. Шумська С. С. Фінансовий потенціал України: методологія визначення та оцінки / С. С. Шумська // Фінанси України. – 2007. – № 5. – С. 55–64.
208. Якупова Э. М. Формирование и использование кредитного потенциала коммерческого банка : автореф. дис. ... канд. экон. наук : спец. 08.00.10 "Финансы, денежное обращение и кредит" / Э. М. Якупова. – Саратов : СГСЭУ, 2010. – 18 с.
209. Яроцкий И. В. Методический подход к оценке финансового потенциала страховой организации / И. В. Яроцкий // Известия Дальневосточного федерального университета. Серия "Экономика и управление". – 2012. – № 3. – С. 55–63.

210. Aigner D. J. Formulation and Estimation of Stochastic Frontier Production Function Models / D. J. Aigner, C. A. K. Lovell, P. Schmidt // *Journal of Econometrics*. – 1997. – No. 6. – P. 21–37.

211. Credit risk model for bank's loan portfolio & optimize the VAR / M. Salari, S. H. Ghodsypour, M. S. Lemraski, H. Heidari // *Interdisciplinary Journal of Contemporary Research in Business*. – 2012. – Vol. 4. – P. 125–140.

212. Berger A. N. Efficiency of Financial Institutions: International Survey and Directions for Future Research / A. N. Berger, D. B. Humphrey // *European Journal of Operational Research*. – 1997. – Vol. 98. – P. 175–212.

213. Bikker J. A. Measuring Performance of Banks: An Assessment / J. A. Bikker // *Journal of Applied Business and Economics*. – 2010. – Vol. 11 (4). – P. 141–159.

214. Chmutova I. M. Indicators of Financial Stability of the Ukrainian Banking System / I. M. Chmutova, V. Yu. Biliaieva // *International Journal of Managerial Studies and Research (IJMSR)*. – 2015. – Vol. 3, issue 7. – P. 95–103.

215. Coelli T. A Guide to FRONTIER Version 4.1: A Computer Program for Stochastic Frontier Production and Cost Function Estimation / T. Coelli // *CEPA Working papers*. – 1996. – No. 7. – 33 p.

216. Consistency Conditions for Regulatory Analysis of Financial Institutions: A Comparison of Frontier Efficiency Methods / P. W. Bauer, A. N. Berger, G. D. Ferrier, D. B. Humphrey // *Journal of Economics and Business*. – 1998. – Vol. 50, issue 2. – P. 85–114.

217. Di Clemento A. Improving loan portfolio optimization by importance sampling techniques: evidence on Italian Banking books / A. Di Clemento // *Economic Notes*. – 2014. – Vol. 43. – P. 167–191.

218. Fitzgerald J. Customer Orientation and Business Performance in Community Banks: A five year comparison / J. Fitzgerald, G. Sullivan, B. Dokic // *Singidunum Journal of Applied Sciences*. – 2012. – No. 9 (2). – P. 9–13.

219. Fries S. Cost Efficiency of Banks in Transition: Evidence from 289 Banks in 15 Post-Communist Countries / S. Fries, A. Taci // *Journal of Banking and Finance*. – 2005. – No. 29. – P. 55–81.

220. Grigorian D. A. Determinants of Commercial Bank Performance in Transition : An Application of Data Envelopment Analysis / D. A. Grigorian, V. Manole // *Comparative Economic Studies – Palgrave Macmillan*. – 2006. – Vol. 48 (3). – P. 497–522.

221. Gudlaugsson T. Effects of Market Orientation on Business Performance: Empirical Evidence from Iceland / T. Gudlaugsson, A. P. Schalk

// Recent Advances in Retailing and Service Science. The European Institute of Retailing and Services Studies. – 2009. – July 6 – 9. – 19 p.

222. Hubarieva I. Determining the priority sources for attracting deposits in the formation of the financial potential of banks / I. Hubarieva, O. Lebid, O. Zuieva // Banks and Bank Systems. – 2017. – No. 3 (cont). – P. 215–227.

223. Hughes J. P. Measuring the Performance of Banks: Theory, Practice, Evidence, and Some Policy Implications / J. P. Hughes, L. J. Mester // Oxford Handbook of Banking. – 2nd edition. FRB of Philadelphia Working Paper. – 2013. – No. 13–31. – 36 p.

224. Humphrey D. B. Bank competition efficiency in Europe : A frontier approach / D. B. Humphrey // Journal of Banking & Finance. – 2010. – Vol. 34, No. 8. – P. 1808 –1817.

225. Lebid O. V. Types of bank's financial potential / O. V. Lebid, O. V. Zueva // Socioeconomic aspects of economics and management : International scientific and practical conference (Taunton, 24th January 2015). – Taunton : Aspekt Publishing, 2015. – P. 67–70.

226. Meeusen W. Efficiency Estimation from Cobb – Douglas Production Functions With Composed Error / W. Meeusen, J. van den Broeck // International Economic Review. – 1977. – No. 18. – P. 435–444.

227. Mortimer D. Completing methods for efficiency measurement. A systematic review of direct DEA vs SFA/DFA Comparisons / D. Mortimer // Monash University. Working Paper. – 2002. – No. 136. – 20 p.

228. Oxford Dictionary of American English. – New York : Oxford University Press, 2005. – 828 p.

229. Paradi J. C. Assessing Bank and Bank Branch Performance / J. C. Paradi // Handbook on Data Envelopment Analysis // International Series in Operations Research & Management Science. – 2011. – Vol. 164. – P. 315–361.

230. Pilyavskyy A. An Analysis of the Efficiency and Productivity of Ukrainian Banks / A. Pilyavskyy, Yu. Matsiv // Studia i Prace Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie. – 2010. – № 11. – S. 91–106.

231. Stufflebeam D. L. Evaluation Theory, Models, and Applications / D. L. Stufflebeam, C. L. S. Coryn. – 2nd edition. – New Jersey : Jossey-Bass, 2014. – 800 p.

232. Банківський рейтинг [Електронний ресурс] // Маркетингова група Spring MG. – Режим доступу : <http://springmg.com/rating>.

233. Вігірінський А. Розвиток безготівкових розрахунків – подарунок комерційним банкам від НБУ вартістю в \$1,5 млрд [Електронний ресурс] / А. Вігірінський. – Режим доступу : <http://blog.liga.net/user/avigirinskiy/article/18923>.

234. Глосарій банківської термінології [Електронний ресурс] // Національний банк України. – Режим доступу : http://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=123481.

235. Гончаренко М. В. Еволюція сутності фінансового потенціалу розвитку територій [Електронний ресурс] / М. В. Гончаренко // Теорія та практика державного управління. – 2013. – № 3 (42). – Режим доступу : <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/tpdu/2013-3/doc/2/03.pdf>.

236. Горун М. В. Аналізування внутрішніх факторів впливу на маркетингове забезпечення формування депозитних ресурсів банків [Електронний ресурс] / М. В. Горун // Ефективна економіка. – 2015. – № 2. – Режим доступу : <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=3823>.

237. Григоренко В. О. Фінансовий потенціал території: теоретичні аспекти та механізми формування [Електронний ресурс] / В. О. Григоренко // Економічний форум. – 2012. – №1. – Режим доступу : http://www.nbuuv.gov.ua//portal/Soc_Gum/Ekfor/2012_1/18.pdf.

238. Гуцалюк О. М. Використання рейтингових систем для оцінювання фінансового потенціалу банку [Електронний ресурс] / О. М. Гуцалюк // Зб. наук. праць Ун-ту державної фіскальної служби України : електронне наук. видання. – 2017. – № 2. – С. 125–141. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpnudps_2017_2_11.

239. Дані фінансової звітності банків України [Електронний ресурс] // Національний банк України. – Режим доступу : http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=64097.

240. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.

241. Державне агентство з інвестицій та управління національними проектами України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrproject.gov.ua>.

242. Дикий В. Розвиток безготівкової економіки в Україні [Електронний ресурс] / В. Дикий // Презентація. Національний банк України. – 2017. – Режим доступу : http://management.fmm.kpi.ua/wp-content/uploads/2017/12/Cashless-economy_05.12.2017.pdf.

243. Загальні тенденції тіньової економіки в Україні. 9 місяців 2017 року [Електронний ресурс] // Міністерство економічного розвитку і торгівлі

України. – Режим доступу : <http://www.me.gov.ua/documents/list?lang=uk-ua&id=e384c5a7-6533-4ab6-b56f-50e5243eb15a&tag=tendentsiitinoivoiekonomiki>.

244. Законодавство України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/main/index>.

245. Звіт про проведення національної оцінки ризиків у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансуванню тероризму [Електронний ресурс] // Державна служба фінансового моніторингу України. – 2016. – 231 с. – Режим доступу : http://www.sdfm.gov.ua/content/file/Site_docs/2016/20161013/zvit.pdf.

246. Информационный центр "ЭЛВИСТИ" [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://elvisti.com>.

247. Інтерпретація аналітичних показників діяльності банків [Електронний ресурс] // Ваш банкір. – Режим доступу : <http://vashbankir.com/financial-literacy/expert-advices/indicators.html?hl=uk>.

248. Калишенко В. О. Уточнення сутності категорії "фінансовий потенціал підприємства" [Електронний ресурс] / В. О. Калишенко, Н. Т. Давтян // мат-ли конф. "Научная индустрия европейского континента. Экономические науки. Экономика предприятия" (2010). – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/34_NIEK_2010/Economics/75229.doc.htm.

249. Кількість структурних підрозділів банків на 01.01.2016 р. [Електронний ресурс] // Національний банку України. – Режим доступу : http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=17867471&cat_id=17823459.

250. Комплексна програма розвитку фінансового сектору України до 2020 року // Постанова правління Національного банку України № 391 від 18 червня 2015 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=18563297>.

251. Концепція проекту Cashless economy від 18.05.2016 р. [Електронний ресурс] // Національний банк України. – 2016. – Режим доступу : <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=30432161>.

252. Муратов А. С. Синергизм организации в "фокусе" гармонизационного подхода [Электронный ресурс] / А. С. Муратов // Управление экономическими системами. – 2012. – № 1. – Режим доступа : <http://www.beintrend.ru/lr>.

253. Основні засади грошово-кредитної політики на 2018 рік та середньострокову перспективу : рішення Ради Національного банку України № 37-рд від 12.09.2017 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/vr037500-17#Text>.

254. Податковий кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.

255. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо умов повернення строкових депозитів : Закон України № 424-VIII від 14.05.2015 р. [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 2015. – № 30. – Ст. 270. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/424-19>.

256. Про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку банків України : Інструкція Правління НБУ України від 17.06.2004 р. № 280 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0919-04>.

257. Про затвердження Змін до Інструкції про порядок регулювання діяльності банків в Україні : Постанова Правління НБУ від 12.05.2015 р. № 312 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/v0312500-15>.

258. Про затвердження Інструкції про порядок регулювання діяльності банків України : Постанова Правління НБУ від 28.08.2001 р. № 368 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0841-01>.

259. Про затвердження Інструкції про порядок складання та оприлюднення фінансової звітності банків України : Постанова Правління НБУ від 24.10.2011 р. № 373 із змінами, внесеними згідно з Постановою Правління Національного банку від 29.12.2012 р. № 600 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1288-11>.

260. Про затвердження Плану рахунків бухгалтерського обліку банків України та Інструкції про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку банків України : Постанова Правління НБУ від 17.06.2004 р. № 280 із змінами, внесеними згідно з Постановою Правління Національного банку від 16.06.2014 р. № 359 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0918-04>.

261. Про затвердження Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні : Постанова Правління НБУ від 29.12.2017 р. № 148 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/v0148500-17>.

262. Про затвердження Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями : Постанова Правління НБУ від 30.06.2016 р. № 351 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/v0351500-16>.

263. Про затвердження Положення про порядок визначення банків-агентів Фонду гарантування вкладів фізичних осіб : Рішення Виконавчої дирекції ФГВФ від 12.07.2012 р. № 6 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1494-12>.

264. Про затвердження Положення про порядок визначення системно важливих банків : Постанова Правління НБУ від 25.12.2014 р. № 863 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=13264040>.

265. Про затвердження Положення про порядок формування та використання банками України резервів для відшкодування можливих втрат за активними банківськими операціями : Постанова Правління НБУ від 25.01.2012 р. № 23 із змінами, внесеними згідно з Постановами НБУ від 19.06.2013 р. № 237 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0231-12>.

266. Про затвердження Положення про порядок формування та використання банками України резервів для відшкодування можливих втрат за активними банківськими операціями : Постанова Правління НБУ від 25.01.2012 р. № 23 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0231-12>.

267. Про податок з доходів фізичних осіб : Закон України № 889-IV від 22.05.2003 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/889-15>.

268. Про схвалення Методики розрахунку економічних нормативів регулювання діяльності банків в Україні : Постанова Правління НБУ від 02.06.2009 р. № 315 із змінами, внесеними 30.07.2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0315500-09>.

269. Про схвалення Методичних рекомендацій щодо вдосконалення корпоративного управління в банках України : Постанова Правління НБУ від 28.03.2007 р. № 98 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v0098500-07>.

270. Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг : Закон України № 2664–III від 20.07.2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2664-14>.

271. Проект "Перший український депозитний індекс Fudi" [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://fudi.finance.ua/methodology>.

272. Результати дослідження востребованности населением рейтингов депозитов [Електронний ресурс] // Рейтингове агенство "Кредит-рейтинг". – Режим доступу : <http://www.credit-rating.ua/ru/events/200/12219>.

273. Рейтинг надійності депозитів [Електронний ресурс] // Онлайн-видання "Реальна економіка". – Режим доступу : <http://real-economy.com.ua/publication/ratings/34122.html>.

274. Рейтинг устойчивости банков. Методика [Электронный ресурс] // Финансовый портал "МинФин". – Режим доступа : <http://minfin.com.ua/banks/rating/method>.

275. Рейтинги банківських депозитів [Електронний ресурс] // Рейтингове агентство "Кредит-рейтинг". – Режим доступу : <http://www.credit-rating.ua/ru/about-rating/purpose/4627>.

276. Ризики використання готівки [Електронний ресурс] // Державна служба фінансового моніторингу України. – 2017. – Режим доступу : http://www.sdfm.gov.ua/content/file/Site_docs/2017/20171228/tipolog_gotivka_2017.pdf.

277. Рудаков О. М. Методика розрахунку ціни залучених ресурсів в рамках формування ефективної процентної політики банку [Електронний ресурс] / О. М. Рудаков // Ефективна економіка. – 2015. – № 10. – Режим доступу : <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=4379>.

278. Україна – Концепція партнерства з країною на 2017 – 2021 рр. World Bank. 2017. [Електронний ресурс] // Washington, D.C.: World Bank Group. – Режим доступу : <http://documents.worldbank.org/curated/en/501881501141799939/Україна-Концепція-партнерства-з-країною-на-2017-2021-роки>.

279. Уліганинець Г. П. До питання про сутність терміну "економічний потенціал" [Електронний ресурс] / Г. П. Уліганинець // Економічні науки. Фінансові відносини. – 2007. – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/14.NTP_2007/Economics/21654.doc.htm.

280. Файоль А. Общее и промышленное управление [Электронный ресурс] / А. Файоль; пер. Б. В. Бабина-Кореня. – Режим доступа : <http://gtmarket.ru/laboratory/basis/5783>.

281. Фінансові інструменти : визнання та оцінка : Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 39 (МСБО 39) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.minfin.gov.ua/file/link/364270/file/ias-39.pdf>.

282. Фінансові інструменти : Міжнародний стандарт фінансової звітності 9 (МСФЗ 9) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.minfin.gov.ua/file/link/364277/file/IFRS_9_2011.pdf.

283. Фінансові інструменти: розкриття інформації : Міжнародний стандарт фінансової звітності 7 (МСФЗ 7) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/929_007.

284. Фінансові інструменти: подання : Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 32 (МСБО 32) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/929_029.

285. Фінансові рахунки [Електронний ресурс] // Національний банк України. – Режим доступу : www.bank.gov.ua.

286. Харевич А. С. Кредитний потенціал банківської системи: теоретико-методологічні аспекти [Електронний ресурс] / А. С. Харевич. – Режим доступу : <http://www.nauca.com.ua/?op=18z=1398>.

287. Яруллин Р. Р. Теоретические основы финансового потенциала региона [Электронный ресурс] / Р. Р. Яруллин, Г. А. Галимова // Современные проблемы науки и образования. – 2011. – № 6. – Режим доступа : <http://www.science-education.ru/100-5094>.

288. Anti-money laundering and counter-terrorist financing measures. Ukraine [Electronic resource] // MONEYVAL. – No. 20. – 2017. – 219 p. – Access mode : <https://rm.coe.int/fifth-round-mutual-evaluation-report-on-ukraine/1680782396>.

289. Broeders H. Strategic choices for banks in the digital age [Electronic resource] / H. Broeders, S. Khanna // McKinsey&Company. Financial Services. – 2015. – Access mode : <https://www.mckinsey.com/industries/financial-services/our-insights/strategic-choices-for-banks-in-the-digital-age>.

290. FRONTIER V4.1 [Electronic resource]. – Access mode : <http://www.uq.edu.au/economics/cepa/frontier.php>.

291. Nicholas D. The Fourth Industrial Revolution and Systems Thinking [Electronic resource] / D. Nicholas // World Economic Forum Annual Meeting: System Initiatives Programme (Davos-Klosters, Switzerland 17–20 January 2017). – P.4–5. – Access mode : http://www3.weforum.org/docs/Media/AM17/AM17_System_Initiatives.pdf.

292. Secretary-General's Report to Ministers 2017 [Electronic resource] // OECD publications. – Access mode : <http://www.oecd.org/publications/secretary-general-s-report-to-ministers-22223843.htm>.

293. The Global Financial Inclusion Database [Electronic resource] // The World Bank. – Access mode : <http://databank.worldbank.org/data/reports.aspx?source=1228>.

294. Trefis Team. What Is the Current Loan-to-Deposit Ratio for the Largest U.S. Banks? [Electronic resource] // Forbes – 2016. – Access mode : <http://onforb.es/1Z4ACGE>.

Додатки

Додаток А

Таблиця А.1

Підходи до визначення поняття потенціалу

Джерела	Визначення
1	2
1. Підхід до визначення потенціалу через поняття ресурсів, наявних джерел	
Великий тлумачний словник сучасної української мови [23, с. 1087]	Сукупність усіх наявних засобів, можливостей, продуктивних сил тощо, що можна використати в якій-небудь галузі, ділянці, сфері. Приховані здатності, сили для якої-небудь діяльності, що можуть виявитися за певних умов
Глосарій [234]	Сукупність наявних ресурсів, які можна використати для досягнення певних цілей
Ускова С. І. [193]	Сукупність наявних видів ресурсів, сполучених між собою, використання яких дозволяє досягти економічного ефекту
Тернова І. А. [187]	Засоби, запаси, джерела, що є в наявності та можуть бути мобілізовані, приведені у дію, використані для досягнення визначеної мети, здійснення плану, розв'язання будь-якого завдання
2. Підхід до визначення потенціалу через поняття можливостей	
Федонін О. С., Репіна І. М. [195]	Наявність у кого-небудь (будь то окремо взята людина, первинний робочий колектив, суспільство в цілому) прихованих можливостей, які ще не виявились, або здатності діяти у відповідних сферах
Глосарій [37, с. 15]	Ступінь потужності (прихованих можливостей) у будь-якій сфері діяльності
Квасницька Р. С. [86]	Сукупна можливість наявних фінансових, матеріально-технічних, трудових, інтелектуальних та інших ресурсів банку забезпечувати процес купівлі-продажу фінансових ресурсів і надання фінансових послуг для реалізації цілей держави, населення, нефінансових і фінансових корпорацій
3. Підхід до визначення потенціалу через об'єднання ресурсів і можливостей	
Кузьмін О. Є., Мельник О. Г. [114]	Сукупність наявних і потенційних ресурсів і можливостей, що можна мобілізувати для досягнення стратегічних і тактичних організаційних цілей
Шумська С. С. [207]	Сукупність накопичених ресурсів та їх використаних і не використаних потенційних можливостей у сфері виробництва матеріальних благ і послуг з метою найбільш повного задоволення потреб суспільства
Уліганинець Г. П. [279]	Об'єктивний компонент потенціалу – сукупність різноманітних ресурсів, задіяних і не задіяних з якихось причин у виробництво, таких, що мають можливість брати участь у ньому. Суб'єктивний компонент потенціалу – можливості працівників, колективів до використання ресурсів і створення максимального обсягу матеріальних благ і послуг, а також можливості управлінського апарату підприємства, організації, галузі, господарської системи в цілому до оптимального використання наявних ресурсів

1	2
Росоха В. В. [169]	Сукупність наявних у економічного суб'єкта ресурсів і можливостей, що можна використати для досягнення поставленої мети
4. Підхід до визначення потенціалу через поняття показника, характеристики	
Кравченко О. В. [110, с. 260]	Узагальнювальний показник сукупності фінансових, організаційних, інформаційних, матеріально-технологічних ресурсів
Глосарій [37, с. 16]	Узагальнювальна системна характеристика спроможності підприємства до досягнення певних стратегічних або поточних цілей та забезпечення стійких конкурентних переваг
Мец В. О. [137]	Економічний потенціал є узагальнювальною характеристикою роботи підприємства та проявом сукупного впливу взаємозалежних його аспектів: виробничого, майнового, фінансового та ділового потенціалів
5. Підхід до визначення потенціалу через поняття властивості, якості	
Оксфордський словник [228]	Приховані якості або здібності, які, будучи розроблені, можуть привести в майбутньому до успіху або корисності
Бачевський Б. Є. [10]	Властивість, як носія штучного походження, забезпечити очікуваний суб'єктом оцінювання позитивний (або негативний) результат в наявній системі зовнішніх обмежень з урахуванням здатності носія до розвитку
6. Підхід до визначення потенціалу через поняття здатності	
Дишко І. Ю. [56]	Здатність економічного суб'єкта виробляти та реалізовувати на ринку конкурентоспроможну продукцію в умовах наявних ресурсів (матеріальних, фінансових, трудових) та усталеної зовнішньоекономічної кон'юнктури (товарної, фінансової, регулятивної)
Башкатов Б. І. [178, с. 476]	Агрегована здатність готівкових матеріально-технічних, трудових, інтелектуальних та інших ресурсів забезпечувати максимальний в даних умовах обсяг виробництва фінансових посередницьких послуг з метою найбільш повного задовільнення: потреб банківської установи у вхідних грошових потоках, які є джерелом формування прибутку та оплати праці співробітників; особистих потреб населення; потреб держави в податкових надходженнях за результатами банківської діяльності та обслуговуванні касового виконання державного бюджету, а також створення умов для подальшого поступального розвитку та розширення банківської діяльності
Должанський І. З., Загорна Т. О. та ін. [191, с. 13]	Потенціал є реальною або ймовірною здатністю виконувати цілеспрямовану роботу
7. Підхід до визначення потенціалу через поняття спроможності	
Лопатніков Л. І. [128, с. 67]	Узагальнена спроможність економічної системи виробляти продукцію, вирішувати інші завдання економічного та соціального розвитку
Квятковська Л. А. [88]	Спроможність господарюючого суб'єкта за умов прогресивності управлінського механізму та впровадження найновіших досягнень науково-технічного прогресу, економіки знань, використовувати сукупність наявних і резервних ресурсів для виробництва максимально можливого обсягу конкурентоспроможної продукції, досягнення стійкого положення на ринку та вирішення завдань стратегічного розвитку

Продовження додатка А
Закінчення табл. А.1

1	2
8. Підхід до визначення потенціалу через поняття системи	
Одегов Ю. Г. [145]	Система матеріальних і трудових факторів, що забезпечує досягнення мети виробництва
Одинцова Г. С. Селезньова Г. А. [146]	Потенціал підприємства є системою взаємопов'язаних елементів, які виконують визначені функції в процесі забезпечення виробництва продукції та досягнення підприємством своєї мети
Савченко М. В. [173]	Складна економічна система функціональних відносин між елементами реального та потенційного рівнів розвитку підприємства, що відбиває його готовність у певний час мобілізувати ресурсні можливості для досягнення поставлених цілей з максимальною ефективністю у процесі оптимальної взаємодії з зовнішнім середовищем
9. Підхід до визначення потенціалу через поняття результатів діяльності	
Лапін Є. В. [119]	Максимально можливий обсяг виробництва матеріальних благ і послуг в умовах, що забезпечують найбільш ефективне використання за часом і продуктивністю наявних економічних ресурсів
Мочалов Б. М. [138, с. 22]	Економічний потенціал характеризується обсягом виробництва матеріальних благ і послуг, які можна досягнути в перспективі, за оптимального використання наявних ресурсів
10. Підхід до визначення потенціалу через поняття процесу	
Чаленко А. О. [200]	Процес перетворення Входи у Виходи під впливом Управління і з використанням Механізму. Під Входами розуміють первісний стан системи, під Виходами – ступінь досягнення поставленої мети, під Управлінням – ефективність використання управлінського впливу, під Механізмом – сукупність усіх ресурсів і можливостей їх використання
11. Підхід до визначення потенціалу через поняття відносин	
Чумаченко М. Г. [202]	Відносини, що виникають на підприємстві з приводу досягнення максимально можливого фінансового результату за умови: наявності власного капіталу, достатнього для виконання умов ліквідності та фінансової стійкості; можливості залучення капіталу в обсязі, необхідному для реалізації ефективних інвестиційних проектів; рентабельності вкладеного капіталу; наявності ефективної системи управління фінансами, що забезпечує прозорість поточного та майбутнього фінансового стану
Самоукін А. І. [174, с. 5]	Виробничі відносини, що виникають між окремими працівниками, трудовими колективами, а також управлінським апаратом з проводу повного використання їхніх здібностей зі створення матеріальних благ і послуг

Підходи до визначення поняття "фінансовий потенціал підприємства"

Джерела	Визначення	Підходи
1	2	3
Стахно Н. Д. [180]	Фінансовий потенціал є сукупністю фінансових ресурсів, які беруть участь у виробничо-господарській діяльності та характеризуються можливістю їх залучення для фінансування майбутньої діяльності та визначення стратегічної спрямованості підприємства	Ресурсний
Маслиган О. О. [135]	Формалізована модель системи фінансового управління, розширена на величину можливостей підприємства до цілеспрямованого фінансового розвитку	Через поняття "моделі"
Кирилова Л. І., Тодорова Д. Д. [90]	Сукупність взаємопов'язаних і взаємодоповнюваних елементів, що надають можливість для досягнення запланованих фінансових результатів у поточному та майбутньому періодах	Через поняття "сукупності елементів"
Ситник Г.В. [176]	Система наявних фінансових ресурсів і компетенцій щодо їх ефективної акумуляції в необхідних обсягах. Розподіл і створення конфігурацій і пропорцій, які забезпечують "стратегічну відповідність" підприємства, генеруючи цінність для власників та інших стейкхолдерів	Об'єднаний
Назаренко А. С. [141]	Фінансові можливості підприємства, які формуються за наявності різного роду ресурсів під впливом зовнішнього оточення та внутрішньої структури підприємства; можуть бути реалізовані через діяльність персоналу та систему управління з метою досягнення максимально бажаного фінансового результату	Ймовірнісний
Васюренко О. В., Гнип Н. О. [21]	Стосунки, що виникають на підприємстві з приводу досягнення максимально можливого фінансового результату за умови: наявності власного капіталу, достатнього для виконання умов ліквідності та фінансової стійкості; можливості залучення капіталу в обсязі, необхідному для реалізації ефективних інвестиційних проектів; рентабельності вкладеного капіталу; ефективної системи управління фінансами, що забезпечує прозорість поточного та майбутнього фінансового стану	Через поняття "відносин", "стосунків"

Продовження додатка А
Закінчення табл. А.2

1	2	3
Калишенко В. О., Давтян Н. Т. [248]	Комплексна економічна категорія, яка є системою взаємозв'язку фінансових ресурсів, що задіяні в господарській діяльності підприємства, процесу їх моніторингу з метою виявлення нових нереалізованих можливостей їх використання, а також здатності фінансових ресурсів за ефективної системи управління надавати економічні вигоди для досягнення цілей функціонування підприємства на відповідних етапах його життєвого циклу та максимального задоволення потреб його власників	Системний

Рис. А.1. Структурно-логічна схема формування поняття "фінансовий потенціал банку"

Порівняльний аналіз класифікації фінансового потенціалу

Джерела			
Боронос В. Г. [18, с. 150]		Демчишак Н. Б. [53]	
Класифікаційна ознака	Вид фінансового потенціалу (ФП)	Класифікаційна ознака	Вид фінансового потенціалу
1	2	3	4
За рівнем	ФП світу; ФП держави; ФП регіону; ФП міста; ФП СГД	У контексті масштабу прояву	Глобальний (світовий); ФП країни; регіональний; місцевий (локальний); точковий
За джерелами формування	Внутрішній (власний); зовнішній (залучений)	За джерелами формування	Внутрішній; зовнішній; змішаний
За повнотою використання	Використовуваний; невикористаний	За рівнем використання	Реалізований; потенціал із запасом фінансових можливостей
За можливістю доступу	Наявний активний; наявний резервний; наявний тіньовий; неактивний	За можливістю використання	Наявний (поточний); імобілізований
За цільовим призначенням	Ощадний ФП; інвестиційний ФП; бюджетний ФП	За цільовою спрямованістю	Інвестиційно-орієнтований; споживчо-спрямований
За сферами	Бюджетно-податковий ФП; ФП домогосподарств; ФП фінансово-кредитних установ; ФП підприємств	За структурною специфікою	Потенціал з домінуванням державних фінансів; "приватний потенціал"; неструктурований
За ступенем прояву	Реальний; прихований	За формою вияву	Відкритий; прихований
За періодом формування	Накопичений; поточний	–	–
За результатом	Досягнутий; перспективний	–	–
За одиницями вимірювання	Абсолютний; відносний	–	–

Закінчення додатка Б
Закінчення табл. Б.1

1	2	3	4
–	–	Залежно від часової зміни абсолютної величини	Динамічний; статичний
–	–	Залежно від необхідного часу для вивільнення фінансових ресурсів	"Швидкий потенціал"; "капіталізований потенціал"
–	–	За ступенем залежності від окремих елементів	Збалансований; диспропорційний
–	–	За рівнем залучення у світову фінансову систему	Відкритий (інтегрований); автономний; закритий

Приналежність статей Звіту про фінансовий стан (Балансу) банку до інформації про фінансовий потенціал банку

Статті	Включення до фінансового потенціалу
1	2
АКТИВИ	
Грошові кошти та їх еквіваленти	+
Кошти обов'язкових резервів банку в Національному банку	-
Торгові цінні папери	+
Інші фінансові активи, що обліковуються за справедливою вартістю через прибуток або збиток	+
Кошти в інших банках, у т. ч.:	+
в іноземній валюті	+
резерви під знецінення коштів у інших банках	-
Кредити та заборгованість клієнтів, у т. ч.:	+
кредити та заборгованість юридичних осіб, у т. ч.:	+
в іноземній валюті	+
резерви під знецінення кредитів і заборгованості клієнтів	-
кредити та заборгованість фізичних осіб, у т. ч.:	+
в іноземній валюті	+
резерви під знецінення кредитів і заборгованості клієнтів	-
Цінні папери в портфелі банку на продаж, у т. ч.:	+
резерви під знецінення цінних паперів у портфелі банку на продаж	-
Цінні папери в портфелі банку до погашення, у т. ч.:	+
резерви під знецінення цінних паперів у портфелі банку до погашення	-
Інвестиції в асоційовані та дочірні компанії	+
Інвестиційна нерухомість	-
Дебіторська заборгованість щодо поточного податку на прибуток	-
Відстрочений податковий актив	-
Основні засоби та нематеріальні активи	-
Інші фінансові активи, у т. ч.:	+
резерви під інші фінансові активи	-
Інші активи, у т. ч.:	-
резерви під інші активи	-
Необоротні активи, утримувані для продажу, та активи групи вибуття	-

Продовження додатка В
Закінчення табл. В.1

1	2
ЗОБОВ'ЯЗАННЯ	
Кошти банків, у т. ч.:	+
в іноземній валюті	+
Кошти клієнтів, у т.ч.:	+
кошти юридичних осіб, у т. ч.:	+
в іноземній валюті	+
Кошти клієнтів, у т.ч.:	
кошти фізичних осіб, у т. ч.:	+
в іноземній валюті	+
кошти фізичних осіб на вимогу, у т. ч.:	+
в іноземній валюті	+
Боргові цінні папери, емітовані банком, у т. ч.:	+
в іноземній валюті	+
Інші залучені кошти	+
Зобов'язання щодо поточного податку на прибуток	-
Відстрочені податкові зобов'язання	-
Резерви за зобов'язаннями	-
Інші фінансові зобов'язання	+
Інші зобов'язання	-
Субординований борг	+
Зобов'язання групи вибуття	-
ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ	
Статутний капітал	+
Емісійні різниці	+
Незареєстровані внески до статутного капіталу	+
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	+
Резервні та інші фонди банку	+
Резерви переоцінки	+

Коментар до таблиці В.1

Згідно з результатами аналізу, проведеного в п. 1.2, і визначень фінансового активу із джерел інформації щодо фінансового потенціалу виключені такі позиції.

Обов'язкові резерви формуються банком відповідно вимог Національного банку за усіма видами залучених коштів, за винятком коштів, залучених від банків-резидентів, міжнародних фінансових організацій та коштів, залучених на умовах субординованого

боргу [234]. Сформоване визначення фінансового потенціалу банку в п. 1.1 передбачає використання елементів фінансового потенціалу задля досягнення мети банку й отримання фінансового результату. Обов'язкові резерви є інструментом монетарної політики Національного банку України та не можуть бути використані банком для досягнення власних цілей, а отже, не є елементом фінансового потенціалу банку.

Окрім обов'язкових резервів банку в Національному банку України, банк зобов'язаний створювати резерви під активні операції, що регламентуються Положенням про порядок формування та використання банками України резервів для відшкодування можливих втрат за активними банківськими операціями [265]. Відповідно, такі кошти також не можуть бути вільно використані банком, отже, їх не віднесено до фінансового потенціалу.

Інвестиційна нерухомість, відповідно до плану рахунків фінансового обліку [260] обліковується на рахунках групи 44 "Основні засоби", відповідно до МСБО 32 [284, с. 17] матеріальні активи (такі, як запаси, основні засоби), а також нематеріальні активи не є фінансовими активами. Отже, кошти, що обліковуються за статтями балансу "Інвестиційна нерухомість", "Основні засоби і нематеріальні активи", а також "Необоротні активи, утримувані для продажу, та активи групи вибуття", виключено із фінансового потенціалу банку.

Грошові кошти, які обліковуються відповідно до статей Балансу "Дебіторська заборгованість щодо поточного податку на прибуток" і "Відстрочений податковий актив", згідно з МСБО 32 [284 с. 17] також не є фінансовими активами, адже є не контрактними, а наслідком законодавчих вимог, тому, не є елементами фінансового потенціалу банку.

До складу інших фінансових активів, згідно з Інструкцією про порядок складання та оприлюднення фінансової звітності банків України [259], належать нараховані не отримані доходи за наданими послугами, дебіторська заборгованість за цінними паперами, дебіторська заборгованість за фінансовим лізингом (орендою), дебіторська заборгованість за операціями з платіжними картками, дебіторська заборгованість за операціями з іноземною валютою, похідні фінансові активи в торговому портфелі банку, похідні фінансові активи, грошові кошти з обмеженим правом використання та ін. Не зважаючи на приналежність усіх цих видів активів до фінансових, їх склад не відповідає сформованому в п.1.1 визначенню фінансового потенціалу, адже, наприклад, дебіторська заборгованість є не напрямом цілеспрямованого розміщення банком коштів, а наслідком певних економічних обставин.

Інші активи банку, згідно з Інструкцією про порядок складання та оприлюднення фінансової звітності банків України [259], включають дебіторську заборгованість з придбання активів, передоплату за послуги, дорогоцінні метали, майно, що перейшло у власність банку як заставодержателя та ін. Як було зазначено, основні засоби не є фінансовими активами, це стосується також і дорогоцінних металів згідно з МСБО 32 [284, с. 17]. Передоплата за послуги не є контрактним правом на отримання фінансових інструментів. Дебіторська заборгованість не є напрямом цілеспрямованого розміщення

Продовження додатка В

коштів. Отже, кошти, які обліковуються відповідно до статті "Інші активи", не включено до фінансового потенціалу банку.

Зобов'язання щодо поточного податку на прибуток та відстрочені податкові зобов'язання, як і аналогічні активи, згідно з МСБО 32 [284, с. 17] не належать до фінансових зобов'язань і фінансового потенціалу банку. Резерви за зобов'язаннями формуються для виконання активних операцій, передбачених банком у майбутньому (наприклад, зобов'язання, пов'язані з кредитуванням або наданням гарантій). Водночас, відповідно до МСБО 32 [284, с. 3], резерви за зобов'язаннями не є фінансовим зобов'язанням по суті; оскільки ці кошти не можуть бути використані банком вільно, вони не враховані до складу фінансового потенціалу.

До інших зобов'язань банку, згідно з Інструкцією про порядок складання та оприлюднення фінансової звітності банків України [259], належить кредиторська заборгованість за податками та зборами (крім податку на прибуток), за розрахунками із працівниками банку, з придбання активів і доходи майбутніх періодів. За МСБО 32 [284, с. 18] такі види зобов'язань не є фінансовими інструментами, тому не віднесені до фінансового потенціалу банку.

Зобов'язання групи вибуття прямо пов'язані із активами групи вибуття, які плануються до продажу. Вони не є джерелом цілеспрямованого залучення коштів і не належать до фінансових зобов'язань, а отже, виключаються із фінансового потенціалу банку.

Таблиця В.2

Приналежність статей Звіту про прибутки та збитки та інший сукупний дохід (про фінансові результати) банку до інформації про фінансовий потенціал банку

Статті	Включення до фінансового потенціалу
1	2
Процентні доходи	+
Процентні витрати	+
Чистий процентний дохід / Чисті процентні витрати	+
Комісійні доходи	–
Комісійні витрати	–
Результат від операцій з цінними паперами в торговому портфелі банку	+
Результат від операцій з хеджування справедливої вартості	+
Результат від переоцінки інших фінансових інструментів, що обліковуються за справедливою вартістю з визнанням результату переоцінки через прибутки або збитки	+
Результат від продажу цінних паперів у портфелі банку на продаж	+

Продовження додатка В
Закінчення табл. В.2

1	2
Результат від операцій з іноземною валютою	+
Результат від переоцінки іноземної валюти	+
Результат від переоцінки об'єктів інвестиційної нерухомості	-
Доходи / витрати, які виникають під час первісного визнання фінансових активів за процентною ставкою, вищою або нижчою, ніж ринкова	-
Витрати / доходи, які виникають під час первісного визнання фінансових зобов'язань за процентною ставкою, вищою або нижчою, ніж ринкова	-
Відрахування до резерву під знецінення кредитів і коштів у інших банках	-
Відрахування до резерву під знецінення дебіторської заборгованості та інших фінансових активів	-
Знецінення цінних паперів у портфелі банку на продаж	+
Знецінення цінних паперів у портфелі банку до погашення	+
Відрахування до резервів за зобов'язаннями	-
Інші операційні доходи	-
Адміністративні та інші операційні витрати	-
Частка в прибутку/збитку асоційованих компаній	+
Прибуток/збиток до оподаткування	-
Витрати на податок на прибуток	-
Прибуток/збиток від діяльності, що триває	-
Прибуток/збиток від припиненої діяльності після оподаткування	-
Прибуток/збиток	-
ІНШИЙ СУКУПНИЙ ДОХІД:	
Переоцінка цінних паперів у портфелі банку на продаж	-
Переоцінка основних засобів і нематеріальних активів	-
Результат переоцінки за операціями з хеджування грошових потоків	-
Частка іншого сукупного прибутку асоційованої компанії	-
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	-
Інший сукупний дохід після оподаткування	-
Усього сукупного доходу	-
Прибуток / збиток на акцію від діяльності, що триває:	-
чистий прибуток / збиток на одну просту акцію	-
скоригований чистий прибуток / збиток на одну просту акцію	-
Прибуток / збиток на акцію від припиненої діяльності:	-
чистий прибуток / збиток на одну просту акцію	-
скоригований чистий прибуток / збиток на одну просту акцію	-
Прибуток / збиток на акцію за квартал:	-
чистий прибуток / (збиток) на одну просту акцію	-
скоригований чистий прибуток / (збиток) на одну просту акцію	-

Коментар до таблиці В.2

Результат від переоцінки об'єктів інвестиційної нерухомості, доходи та витрати, які виникають під час первісного визнання фінансових активів і зобов'язань за ставкою, нижчою або вищою за ринкову, відрахування за обов'язковим резервуванням, інші операційні доходи, адміністративні та інші операційні витрати до фінансового потенціалу банку не віднесено.

Згідно з Інструкцією про порядок складання та оприлюднення фінансової звітності банків України [259] до складу іншого сукупного доходу входять статті доходів і витрат, що не визнаються у складі прибутку або збитку. Отже, вони не відіграють визначальної ролі, тому не включені до фінансового потенціалу банку.

Основні показники фінансової діяльності банків України за період 01.01.2013 – 01.01.2017 рр.

Показники	Значення показника на дату									
	01.01.2013		01.01.2014		01.01.2015		01.01.2016		01.01.2017	
	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
АКТИВИ										
Грошові кошти та їх еквіваленти	164 758 536	14,62	149 535 455	11,71	14 7547 370	11,21	154 064 255	12,30	169 530 617	13,30
Фінансові активи, що обліковуються за справедливою вартістю через прибуток або збиток	1 964 591	0,17	3 316 087	0,26	5 893 383	0,45	58 066 188	4,64	53 647 213	4,21
Кошти в інших банках	26 681 857	2,37	33 405 926	2,61	21 506 947	1,63	65 428 396	5,22	63 497 980	4,98
Кредити та заборгованість юридичних осіб	560 765 464	49,75	654 145 824	51,20	727 818 714	55,28	616 420 879	49,21	479 393 492	37,61
Кредити та заборгованість фізичних осіб	133 615 581	11,85	145 082 122	11,36	145 792 122	11,07	97 553 387	7,79	87 118 127	6,83
Цінні папери в портфелі банку на продаж	72 897 748	6,47	120 983 186	9,47	134 035 834	10,18	140 598 153	11,22	238 129 641	18,68
Цінні папери в портфелі банку до погашення	3 611 952	0,32	4 054 530	0,32	6 124 645	0,47	22 553 368	1,80	32 572 591	2,56
Інвестиції в асоційовані та дочірні компанії	2 320 346	0,21	2 765 400	0,22	2 069 651	0,16	1 075 958	0,09	887 392	0,07
Інвестиційна нерухомість	13 982 006	1,24	17 486 433	1,37	19 027 833	1,45	19 314 868	1,54	20 291 013	1,59

Продовження додатка Г

Продовження табл. Г.1

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Інші фінансові активи	64 931 428	5,76	65 256 746	5,11	23 580 929	1,79	23 663 693	1,89	49 895 053	3,91
Усього активів	1 127 179 379	100,00	1 277 508 651	100,00	1 316 717 870	100,00	1 252 570 443	100,00	1 274 731 581	100,00
ЗОБОВ'ЯЗАННЯ										
Кошти банків	213 709 791	18,96	208 853 911	16,35	266 225 120	20,22	135 900 907	10,85	89 235 116	7,00
Строкові кошти юридичних осіб	108 783 623	9,65	123 680 567	9,68	121 547 991	9,23	122 320 089	9,77	122 277 420	9,59
Кошти юридичних осіб на вимогу	118 941 405	10,55	137 341 291	10,75	173 924 622	13,21	238 133 729	19,01	301 935 110	23,69
Строкові кошти фізичних осіб	295 460 758	26,21	359 363 904	28,13	325 475 654	24,72	292 286 375	23,33	320 530 807	25,14
Кошти фізичних осіб на вимогу	74 445 478	6,60	82 528 470	6,46	97 257 697	7,39	107 555 199	8,59	115 295 565	9,04
Боргові цінні папери, емітовані банком	11 037 858	0,98	12 702 096	0,99	3 427 594	0,26	13 428 582	1,07	5 421 679	0,43
Інші залучені кошти	32 713 503	2,90	44 395 816	3,48	82 870 559	6,29	99 715 512	7,96	108 850 297	8,54
Інші фінансові зобов'язання	62 767 908	5,57	70 249 998	5,50	4 954 969	0,38	11 211 582	0,90	14 294 198	1,12
Субординований борг	33 224 349	2,95	39 650 929	3,10	65 598 359	4,98	59 918 315	4,78	25 304 334	1,99
Усього зобов'язань	956 983 118	84,90	1 084 909 687	84,92	1 168 655 263	88,76	1 157 656 583	92,42	1 150 057 521	90,22
КАПІТАЛ БАНКІВ										
Статутний капітал	176 238 831	15,64	183 978 454	14,40	179 207 512	13,61	212 921 315	17,00	313 270 160	24,58
Емісійні різниці	11 693 581	1,04	13 675 802	1,07	12 542 420	0,95	21 096 018	1,68	20 300 112	1,59
Незарєєстрований статутний капітал	876 241	0,08	15 444 080	1,21	27 732 283	2,11	11 447 130	0,91	117 427 192	9,21

Продовження додатка Г

Продовження табл. Г.1

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Резервні та інші фонди банку	19 226 708	1,71	12 415 165	0,97	14 225 960	1,08	12 518 756	1,00	12 410 001	0,97
Резерви переоцінки	13 108 021	1,16	13 998 943	1,10	15 195 139	1,15	10 898 162	0,87	-4 931 413	-0,39
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	-50 947 120	-4,52	-46 913 481	-3,67	-100 840 707	-7,66	-174 418 277	-13,92	-334 652 208	-26,25
Усього власного капіталу	170 196 262	15,10	192 598 964	15,08	148 062 606	11,24	94 913 860	7,58	124 674 060	9,78
Усього пасивів	1 127 179 379	100,00	1 277 508 651	100,00	1 316 717 870	100,00	1 252 570 443	100,00	1 274 731 581	100,00
ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ БАНКІВ										
Чистий процентний дохід/ Чисті процентні витрати	51 039 028	66,44	51 460 723	64,05	57 132 038	55,71	43 870 377	59,37	48 333 046	53,25
Чистий комісійний дохід/ Чисті комісійні витрати	16 929 520	22,04	19 097 411	23,77	21 157 102	20,63	19 535 177	26,44	24 281 256	26,75
Результат від операцій з цінними паперами в торговому портфелі банку	196 546	0,26	480 812	0,60	5 098 493	4,97	2 373 448	3,21	202 119	0,22
Результат від операцій з хеджування справедливої вартості	0	0,00	0	0,00	1 534	0,00	-174 044	-0,24	8 173	0,01
Результат від операцій з фінансовими інструментами, що обліковуються за справедливою вартістю	683 425	0,89	507 363	0,63	5 016 566	4,89	23 301 437	31,53	17 762 710	19,57
Результат від операцій з іноземною валютою	2 460 772	3,20	321 032	0,40	-719 099	-0,70	-3 864 844	-5,23	2 192 002	2,41

Закінчення додатка Г

Закінчення табл. Г.1

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Результат від переоцінки іноземної валюти	-22 265	-0,03	2 516 744	3,13	4 541 380	4,43	-18 889 797	-25,56	-11 147 215	-12,28
Результат від продажу цінних паперів у портфелі банку на продаж	1 011 151	1,32	-158 104	-0,20	437 853	0,43	574 371	0,78	2 009 444	2,21
Результат від переоцінки об'єктів інвестиційної нерухомості	22 763	0,03	-40 628	-0,05	-603 170	-0,59	801 696	1,08	924 384	1,02
Інші операційні доходи	4 495 542	5,85	6 161 313	7,67	10 484 034	10,22	6 370 303	8,62	6 207 811	6,84
Усього доходів	76 816 481	100,00	80 346 666	100,00	102 546 731	100,00	73 898 123	100,00	90 773 730	100,00

**Підходи до формулювання принципів формування та реалізації
фінансового та інших видів потенціалу**

Джерела	Вид потенціалу	Принципи формування та реалізації потенціалу
1	2	3
Клименко Т. В. [93, с. 9]	Фінансовий потенціал розвитку регіону	<ol style="list-style-type: none"> 1. Системність. 2. Орієнтованість на фінансову стратегію держави. 3. Гнучкість. 4. Інтегрованість. 5. Узгодженість управлінських рішень. 6. Постійний моніторинг загроз. 7. Урахування особливостей фінансового розвитку регіону. 8. Безперервність. 9. Партнерські відносини. 10. Прозорість
Григоренко В. О. [47]	Фінансовий потенціал території	<ol style="list-style-type: none"> 1. Принцип системності – необхідно враховувати наявний і прихований потенціали всіх суб'єктів господарювання, належних цій території. 2. Принцип неперервності – полягає у своєчасному коректуванні перспективних планів акумулювання фінансових ресурсів території. 3. Принцип концентрації ресурсів – ФП території включає бюджетні ресурси, податкові надходження (потенціал), фінансові потенціали підприємств і фінансовий потенціал населення. 4. Принцип обмеженої самостійності фінансової системи – до формування ФП території необхідно підходити індивідуально. 5. Принцип пропорційності – на територіальному рівні необхідно будувати модель пропорційного нарощування фінансового потенціалу згідно з темпами його економічного зростання. 6. Принцип збалансованості – незважаючи на прагнення децентралізувати систему управління фінансовою системою території, на початкових етапах необхідно використовувати механізм балансування фінансової системи територій. 7. Принцип прозорості – формування вільного доступу до інформації про забезпеченість ресурсами території, напрями інвестування коштів та обсяги витрат фінансових ресурсів
Білоус Н. М. [14, с. 3]	Фінансовий потенціал страхових компаній	<p>Загальноекономічні принципи:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) адаптивність; 2) системність; 3) динамічність; 4) цілісність тощо; <p>Специфічні принципи страхування</p>

1	2	3
Леонов С. В. [123, с. 66–67]	Інвестиційний потенціал банківської системи	<ol style="list-style-type: none"> 1. Оптимальність – ІПБС має враховувати всі можливі напрями використання інвестицій в умовах оптимальної діяльності банківської системи. 2. Доступність – відсутність обмежень на діяльність банківської системи щодо використання інвестиційних ресурсів на ринку, крім випадків, визначених законодавчо. 3. Динамічність – ІПБС є системою, що розвивається. 4. Цілеспрямованість – усі елементи інвестиційного потенціалу банківської системи слугують загальній меті стимулювання економічного зростання в країні шляхом оптимізації та підвищення ефективності суспільних перерозподільних процесів. 5. Спільність і єдність цільової функції інвестиційного потенціалу банківської системи та кожного його елемента – інвестиційних потенціалів окремих банків. 6. Спільність критеріїв ефективності функціонування і розвитку елементів ІПБС у цілому та його окремих елементів. 7. Якісний і кількісний взаємозв'язок і взаємодія елементів. 8. Складність – наявність декількох елементів, кожний з яких є сукупністю окремих частин, причому в системі існують зворотні матеріально-речовинні й інформаційні зв'язки між елементами потенціалу. 9. Здатність ІПБС до розвитку шляхом безпосереднього та систематичного використання нових ідей, здатність до сприйняття новітніх досягнень банківництва. 10. Взаємозамінність, альтернативність елементів ІПБС, причому їх не слід розуміти механічно. Ступінь альтернативності не є постійним і залежить від економічної ситуації, рівня розвитку фінансового ринку в країні, особливостей фінансово-кредитної системи. Завдяки цій характеристиці елементи інвестиційного потенціалу банківської системи мають здатність досягати збалансованої рівноваги. 11. Гнучкість особливо актуальна в умовах нестабільності ринкової ситуації, зростання коливаний обсягу та структури інвестиційного попиту, поглиблення світової фінансової кризи
Перфилов В. О. [152, с. 143–144]	Фінансовий потенціал регіону	<ol style="list-style-type: none"> 1. Принцип системності дозволяє охоплювати напрями фінансово-господарської діяльності в регіоні, а також визначити цілі діяльності, їх субординацію, порівняння альтернативних шляхів і методів досягнення цілей. 2. Принцип безперервності забезпечує своєчасне коригування розроблених перспективних планів виходячи із змін, що відбуваються усередині фінансової системи регіону та поза нею

Закінчення додатка Д

Закінчення табл. Д.1

1	2	3
		<p>3. Принцип взаємозв'язку перспективних планів щодо кожного елемента фінансового потенціалу регіону з прогнозами, які розробляються як за вертикаллю (регіон, економіка в цілому), так і за горизонталлю (елементи ресурсної бази регіону).</p> <p>4. Принцип концентрації коштів забезпечує необхідний рівень концентрації регіональних ресурсів на пріоритетних напрямках.</p> <p>5. Принцип логістики – своєчасне забезпечення необхідними ресурсами для виконання заданих функцій і завдань регіону.</p> <p>6. Принцип соціального партнерства – вибудовування нового типу взаємодії між владою, бізнесом і населенням. Це забезпечує узгодження інтересів і цілей, об'єднання ресурсів, розгортання спільної діяльності та розподіл відповідальності.</p> <p>7. Принцип зворотного зв'язку є об'єктом планування і викликає необхідність аналізу всіх традиційних методів планування, прогнозування та розроблення принципово нових процедур і модельного апарату.</p> <p>8. Принцип гласності та прозорості спрямований на формування відкритості та доступності інформації про рівень забезпеченості ресурсами регіону та напрями вкладення коштів.</p> <p>9. Принцип необхідності врахування специфіки та індивідуальних особливостей фінансового розвитку конкретного регіону та включення регіону до світових, федеральних, міжрегіональних фінансово-економічних процесів для досягнення максимальних вигод і переваг</p>

**Показники якості класифікації банків за основними
складовими фінансового потенціалу**

Таблиця Е.1

**Відстань між кластерами та сума квадратів відстаней до центрів
кластерів**

Дати	Кількість кластерів							
	4	5	6	7	4	5	6	7
	Відстань між кластерами				Сума квадратів відстаней до центру кластеру			
01.01.2013	1,29	1,49	1,42	1,67	28,35	24,47	22,02	18,14
01.01.2014	1,34	2,22	2,11	2,07	36,70	26,34	22,09	19,15
01.01.2015	1,22	1,47	1,39	1,59	28,46	24,63	22,37	19,88
Середнє значення	1,28	1,73	1,64	1,77	31,17	25,14	22,16	19,06

Таблиця Е.2

**Сумарна внутрішньокласова дисперсія та сумарна міжкласова
дисперсія**

Дати	Кількість кластерів							
	4	5	6	7	4	5	6	7
	Сумарна внутрішньокласова дисперсія				Сумарна міжкласова дисперсія			
01.01.2013	283,51	244,67	220,24	181,40	217,06	255,89	280,32	319,16
01.01.2014	367,04	263,40	220,87	191,51	240,54	344,17	386,70	416,06
01.01.2015	284,58	246,27	223,74	198,83	234,87	273,18	295,71	320,62
Середнє значення	311,71	251,45	221,62	190,58	230,82	291,08	320,91	351,95

**Показники якості класифікації банків за основними
складовими фінансового потенціалу з розподілом
на п'ять кластерів**

Таблиця Ж.1

**Дисперсійний аналіз показників класифікації банків України
за розподілу на п'ять кластерів**

Показники	Значення показника на дату					
	01.01.2013		01.01.2014		01.01.2015	
	D_{ji}	σ^2	D_{ji}	σ^2	D_{ji}	σ^2
Основний капітал	44,89	5,11	20,38	29,62	15,99	34,01
Кошти інших банків	31,22	21,48	34,50	21,74	48,62	19,18
Кошти фізичних осіб на вимогу	26,86	17,36	52,15	12,94	25,84	10,05
Строкові кошти фізичних осіб	25,51	18,57	24,51	22,53	33,17	19,24
Кошти юридичних осіб на вимогу	27,95	10,61	14,54	26,82	33,35	7,23
Строкові кошти юридичних осіб	28,66	20,21	16,87	23,27	14,41	10,83
Кредити фізичних осіб	71,74	14,91	70,13	13,76	63,30	16,84
Кредити юридичних осіб	27,90	23,73	34,63	19,48	31,20	30,80
Інвестиції в цінні папери	23,62	26,63	44,40	20,96	46,38	17,62
Темп росту активів	10,81	22,80	103,95	0,39	8,37	33,02

D_{ji} – міжкласова дисперсія показника;
 σ^2 – внутрішньокласова дисперсія показника.

Таблиця Ж.2

**Критерії F-Фішера та р-Ст'юдента сили впливу окремих показників
на класифікацію банків України за кластерами за розподілу
на п'ять кластерів**

Показники	Значення показника на дату					
	01.01.2013		01.01.2014		01.01.2015	
	F	p	F	p	F	p
Основний капітал	64,45	0,00	5,04	0,00	3,45	0,01
Кошти інших банків	10,66	0,00	11,64	0,00	18,59	0,00
Кошти фізичних осіб на вимогу	11,35	0,00	29,56	0,00	18,84	0,00
Строкові кошти фізичних осіб	10,07	0,00	7,98	0,00	12,64	0,00
Кошти юридичних осіб на вимогу	19,32	0,00	3,98	0,00	33,84	0,00
Строкові кошти юридичних осіб	10,40	0,00	5,32	0,00	9,75	0,00
Кредити фізичних осіб	35,27	0,00	37,38	0,00	27,57	0,00
Кредити юридичних осіб	8,62	0,00	13,04	0,00	7,43	0,00
Інвестиції в цінні папери	6,51	0,00	15,53	0,00	19,30	0,00
Темп росту активів	3,48	0,01	1 946,10	0,00	1,86	0,11

Класифікація банків України за основними складовими фінансового потенціалу за період 01.01.2013 – 01.01.2015 рр.

Таблиця И.1

Склад кластерів за основними складовими фінансового потенціалу банку

Кластери	Банки, що увійшли до складу кластера на дату			Кластери	Банки, що увійшли до складу кластера на дату		
	01.01.13	01.01.14	01.01.15		01.01.13	01.01.14	01.01.15
№ 1	23	23	23	№ 4		5	5
	32	32	32			11	11
	36	36	36		24	12	12
	40	40	40		2	18	18
						25	25
					27	29	
					29	41	
№ 2	4			№ 5	1	1	1
	5				7	2	2
	6		4		10	7	6
	9	4	9		16	10	7
	13	6	13		17	16	16
	14	9	14		19	17	17
	18	13	27		20	19	19
	27	43	43		21	20	20
	30	45	45		22	21	21
	43	46	46		26	22	22
	45				29	26	26
	46				31	28	30
					33	30	31
№ 3	3	3	3	34	31	33	
	8	8	8	35	33	34	
	11	14	10	37	34	35	
	12	15	15	38	35	37	
	15	24	24	39	37	38	
	25	38	28	41	39	39	
	28	42	42	44	41	47	
	42	47	44	47	44	48	
			50	48	48	49	
				49	49	51	
			50	50			
			51	51			

Нумерація банків класифікованих у табл. И.1

№ п/п	Банки	Група	№ п/п	Банки	Група	№ п/п	Банки	Група
1	Альфа-банк	1	18	Кредобанк	2	35	Банк Інвестицій та Заощаджень	3
2	Банк фінанси та кредит	1	19	Кредіагроколь банк	2	36	Банк Форвард	3
3	ВТБ Банк	1	20	Мегабанк	2	37	БМ банк	3
4	Отпбанк	1	21	Міжнародний інвестиційний банк	2	38	БТА банк	3
5	Ощадбанк	1	22	Південний	2	39	Дівібанк	3
6	Перший український міжнародний банк	1	23	Платинумбанк	2	40	Ідея – банк	3
7	ПриватБанк	1	24	Родовідбанк	2	41	Кліринговий дім	3
8	Промінвестбанк	1	25	Сітібанк	2	42	Кредит Європа банк	3
9	Райффайзен банк аваль	1	26	Укрінбанк	2	43	Марфін-банк	3
10	Ощадбанк Росії	1	27	Універсалбанк	2	44	Піреус банк мкб	3
11	Укргазбанк	1	28	Фінансова ініціатива	2	45	Правекс-банк	3
12	Укрексімбанк	1	29	Хрещатик	2	46	Прокредитбанк	3
13	Укрсиббанк	1	30	Індустріалбанк	3	47	Союз	3
14	Укрсоцбанк	1	31	Авант-банк	3	48	Таскомбанк	3
15	Інгбанк Україна	2	32	Акцент-банк	3	49	Український професійний банк	3
16	Банк Кредит Дніпро	2	33	Аркада	3	50	Фінбанк	3
17	Діамантбанк	2	34	Банк "Національні інвестиції"	3	51	Фортуна-банк	3

**Матриця евклідових відстаней для кластеру банків, діяльність яких спрямована
на кредитування юридичних осіб**

№ банку	Евклідові відстані між банками																	
	1	7	16	17	19	20	21	22	26	31	33	34	35	38	40	48	49	51
1	0,00	0,43	0,50	0,36	0,51	0,51	0,59	0,44	0,43	0,63	0,57	0,44	0,50	0,41	0,99	0,55	0,40	0,70
7	0,43	0,00	0,24	0,35	0,60	0,46	0,62	0,51	0,29	0,76	0,43	0,37	0,39	0,50	1,03	0,35	0,47	0,60
16	0,50	0,24	0,00	0,36	0,60	0,44	0,59	0,53	0,22	0,80	0,35	0,40	0,33	0,56	1,01	0,28	0,48	0,55
17	0,36	0,35	0,36	0,00	0,47	0,38	0,45	0,40	0,38	0,63	0,50	0,38	0,37	0,48	0,90	0,40	0,43	0,59
19	0,51	0,60	0,60	0,47	0,00	0,35	0,37	0,56	0,64	0,76	0,65	0,38	0,59	0,54	0,83	0,56	0,72	0,71
20	0,51	0,46	0,44	0,38	0,35	0,00	0,47	0,42	0,48	0,89	0,41	0,25	0,39	0,41	0,70	0,38	0,59	0,42
21	0,59	0,62	0,59	0,45	0,37	0,47	0,00	0,64	0,66	0,71	0,73	0,50	0,66	0,67	1,03	0,51	0,76	0,81
22	0,44	0,51	0,53	0,40	0,56	0,42	0,64	0,00	0,48	0,86	0,48	0,49	0,47	0,39	0,76	0,57	0,34	0,47
26	0,43	0,29	0,22	0,38	0,64	0,48	0,66	0,48	0,00	0,78	0,31	0,45	0,26	0,53	0,97	0,35	0,37	0,51
31	0,63	0,76	0,80	0,63	0,76	0,89	0,71	0,86	0,78	0,00	0,99	0,84	0,82	0,87	1,26	0,86	0,76	1,10
33	0,57	0,43	0,35	0,50	0,65	0,41	0,73	0,48	0,31	0,99	0,00	0,40	0,35	0,51	0,83	0,36	0,46	0,30
34	0,44	0,37	0,40	0,38	0,38	0,25	0,50	0,49	0,45	0,84	0,40	0,00	0,46	0,43	0,84	0,32	0,56	0,51
35	0,50	0,39	0,33	0,37	0,59	0,39	0,66	0,47	0,26	0,82	0,35	0,46	0,00	0,51	0,79	0,42	0,48	0,42
38	0,41	0,50	0,56	0,48	0,54	0,41	0,67	0,39	0,53	0,87	0,51	0,43	0,51	0,00	0,84	0,56	0,46	0,54
40	0,99	1,03	1,01	0,90	0,83	0,70	1,03	0,76	0,97	1,26	0,83	0,84	0,79	0,84	0,00	0,99	0,96	0,60
48	0,55	0,35	0,28	0,40	0,56	0,38	0,51	0,57	0,35	0,86	0,36	0,32	0,42	0,56	0,99	0,00	0,56	0,53
49	0,40	0,47	0,48	0,43	0,72	0,59	0,76	0,34	0,37	0,76	0,46	0,56	0,48	0,46	0,96	0,56	0,00	0,56
51	0,70	0,60	0,55	0,59	0,71	0,42	0,81	0,47	0,51	1,10	0,30	0,51	0,42	0,54	0,60	0,53	0,56	0,00
Σ	9,35	8,80	8,66	8,30	10,48	8,44	11,51	9,20	8,40	15,22	8,96	8,46	8,64	9,64	16,26	9,02	9,66	10,42

**Вихідні дані для розрахунку інтегрального показника умов формування фінансового потенціалу
для банків кластера № 5 на 01.01.2013 р.**

Банки	Значення показників													
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Альфа-банк	8,60	11	94	44	274	17,28	16,98	5 355	2,40	30 359	1 757	105,86	18,49	15,8
Приватбанк	8,37	20	3 380	2 093	13 791	24,55	15,50	28 030	5,93	68 886	17 493	84,74	10,91	22,2
Банк Кредит Дніпро	6,27	17	90	27	130	18,70	19,10	1 552	0,23	2 960	2 194	142,26	12,39	9,1
Діамантбанк	4,57	19	78	17	50	20,02	16,25	882	1,04	2 071	2 103	77,48	13,24	2,7
Креді Агріколь Банк	12,95	2	209	127	349	24,70	13,70	2 611	1,07	26 092	4 312	79,22	19,39	4,2
Мегабанк	9,05	17	189	46	102	14,93	11,13	1 620	1,35	2 890	772	69,02	16,89	6,1
Міжнародний Інвестиційний Банк	4,03	4	12	6	3	21,40	11,92	180	0,11	550	92	91,99	15,57	3,3
Південний	5,40	19	162	48	274	14,00	10,84	2 655	0,21	7 081	3 768	40,65	15,60	7,3
Укрінбанк	4,52	23	201	81	110	18,78	15,92	1 219	0,33	3 561	2 954	79,71	15,51	6,2
Авант-банк	3,78	3	19	8	4	19,30	14,80	155	0,00	3 382	2 026	50,69	14,91	0,8
Аркада	4,27	19	11	11	0	12,00	13,71	359	0,22	5 288	164	68,94	19,26	7,3
Банк Національні Інвестиції	3,37	11	2	1	0	14,41	13,84	131	0,24	38	237	63,59	13,08	6,9
Банк Інвестицій та Заощаджень	4,55	7	20	16	21	16,46	16,72	206	0,19	1 705	266	101,41	20,16	3,3
БМ Банк	3,55	6	36	33	51	13,99	15,92	498	0,51	3 408	1 593	79,12	16,46	13,6
ДіВі Банк	4,53	1	3	2	0	26,21	5,98	75	2,08	227	162	82,47	13,86	9,7
Таскомбанк	3,58	1	23	18	14	20,06	8,80	448	0,34	881	626	88,77	16,84	4,4
Фортуна-банк	4,72	9	7	5	9	14,87	11,15	122	0,52	392	173	80,75	13,83	9,3
Еталон	12,95	23	3 380	2 093	13 791	12,00	17,18	28 030	5,93	68 886	17 493	77,65	20,16	0,8

**Вихідні дані для розрахунку інтегрального показника умов формування фінансового потенціалу
для банків кластеру № 5 на 01.01.2014 р.**

Банки	Значення показників													
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Альфа-банк	11,86	12	97	47	2 712	22,36	16,62	5 722	2,38	43 401	4 595	148,7	19,01	8,8
ПриватБанк	4,63	21	3 216	1 874	8 210	29,72	13,09	27 507	5,19	98 000	27 374	90,06	12,16	16,6
Банк Кредит Дніпро	3,56	18	80	25	133	19,80	17,90	1 392	0,21	1 241	2 106	107,20	13,21	12,9
Діамантбанк	3,39	20	78	18	58	18,91	14,89	913	1,00	785	2 067	68,68	11,16	2,0
Креді Агріколь Банк	11,95	3	210	130	351	20,00	9,20	2 644	1,10	20 321	4 265	68,98	15,79	3,3
Мегабанк	7,41	18	181	44	101	14,90	12,33	1 663	0,94	3 666	1 694	61,94	14,59	5,9
Міжнародний Інвестиційний Банк	3,90	5	13	7	7	18,65	8,86	193	0,09	247	58	81,95	15,58	5,1
Південний	3,98	19	145	44	281	13,70	11,00	2 695	0,22	5 230	1 643	53,84	13,69	7,6
Укрінбанк	3,44	24	136	79	111	18,43	16,44	1 186	0,30	1 880	2 177	106,55	14,54	4,2
Авант-банк	3,85	4	41	22	0	21,20	13,70	274	0,00	2 577	1 233	74,44	13,32	0,8
Аркада	3,90	20	11	11	0	11,00	17,38	357	0,22	5 487	90	137,66	15,05	4,5
Банк Національні Інвестиції	7,94	12	6	1	0	14,25	14,95	161	0,22	21	103	76,39	11,83	5,4
Банк Інвестицій та Заощаджень	7,55	8	24	17	21	17,86	16,83	211	0,19	130	197	71,63	11,62	0,9
БМ Банк	3,69	7	31	27	35	14,81	14,41	444	0,21	3 241	2 646	61,54	16,99	15,9
ДіВі Банк	7,81	2	4	3	0	15,59	11,34	138	1,99	141	201	98,74	13,36	14,1
Таскомбанк	3,79	2	24	20	15	20,06	12,60	482	0,16	2 661	1 678	72,71	14,95	3,7
Фортуна-банк	3,67	10	12	7	15	15,75	11,56	137	0,42	499	210	81,42	13,07	9,2
Еталон	11,95	24	3 216	1 874	8 210	11	17,9	27 507	5,19	98 000	27 374	77,65	19,01	0,8

**Вихідні дані для розрахунку інтегрального показника умов формування фінансового потенціалу
для банків кластеру №5 на 01.01.2015 р.**

Банки	Значення показників													
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Альфа-банк	17,26	13	127	47	250	25,68	16,28	5 359	2,07	26 960	6 891	89,04	16,64	15,2
ПриватБанк	7,43	22	2 914	1 549	9 029	10,41	8,69	23 919	4,82	171 000	65 229	83,91	11,18	14,5
Банк Кредит Дніпро	5,08	19	58	17	92	23,10	20,60	1 136	0,21	4 880	1 851	57,54	16,04	11,2
Діамантбанк	2,06	21	84	23	85	20,86	14,61	1 022	0,99	1 868	2 028	73,19	11,31	5,8
Креді Агріколь Банк	17,34	4	186	117	293	19,10	4,80	2 450	1,07	5 177	2 733	87,66	13,82	11,5
Мегабанк	10,12	19	158	52	224	13,67	12,34	1 360	0,61	2 272	905	79,13	13,45	5,9
Міжнародний Інвестиційний Банк	5,68	6	16	9	12	20,49	7,95	205	0,10	230	264	80,88	12,36	7,2
Південний	5,03	19	134	41	249	13,60	10,80	2 372	0,22	4 877	2 470	51,37	11,74	7,1
Укрінбанк	1,97	25	139	69	108	19,78	17,57	1 030	0,28	1 970	2 642	77,95	16,92	4,1
Авант-банк	3,47	5	179	26	0	24,00	11,60	757	0,00	3 162	1 939	77,05	13,07	1,0
Аркада	3,95	21	9	9	0	15,00	18,05	347	0,22	6 683	408	175,57	13,48	4,7
Банк Національні Інвестиції	4,52	13	11	3	0	15,10	8,49	196	0,14	28	162	74,87	10,87	5,9
Банк Інвестицій та Заощаджень	4,76	9	22	15	21	18,09	18,18	239	0,16	127	187	130,84	14,20	2,8
БМ Банк	1,98	8	24	20	28	13,51	17,87	409	0,19	662	1 508	139,44	34,35	14,5
ДіВі Банк	1,89	3	3	2	0	15,72	4,19	53	2,26	15	291	0	53,91	1,5
Таскомбанк	2,06	3	20	17	15	21,80	14,30	397	0,16	3 869	821	46,82	13,75	3,5
Фортуна-банк	3,74	11	6	4	4	17,72	17,77	125	0,28	70	121	97,89	14,56	9,6
Еталон	17,34	25	2 914	1 549	9 029	10,41	22,28	23 919	4,82	171 000	65 229	77,65	53,91	1,0

**Вихідні дані для розрахунку інтегрального показника умов формування фінансового потенціалу
для банків кластеру № 5 на 01.01.2016* р.**

Банки	Значення показників **												
	1	2	3	4	5	6	7	8	10	11	12	13	14
Альфа-банк	9,52	14	105	42	202	22,79	14,42	4 352	23 247	2 792	73,77	8,12	48,1
ПриватБанк	6,62	23	2 588	1 125	7 262	19,88	11,70	20 200	100 000	17 180	60,00	10,70	15,7
Банк Кредит Дніпро	2,68	20	52	17	104	22,40	16,69	907	3 813	1 626	58,42	0,87	38,8
Діамантбанк	3,93	22	83	24	102	20,13	11,92	1 104	1 826	1 173	87,16	4,75	8,1
Креді Агріколь Банк	8,96	5	168	112	297	20,40	4,50	2 680	6 745	996	87,03	20,31	20,5
Мегабанк	4,05	20	170	49	104	12,75	9,85	1 256	4 614	509	49,62	13,05	6,8
Міжнародний Інвестиційний Банк	6,49	7	19	7	15	21,22	13,99	228	313	429	100,57	10,55	11,5
Південний	1,26	20	138	39	266	16,07	13,43	2 397	9 797	776	72,13	14,00	10,5
Аркада	1,29	22	8	8	0	16,00	16,18	358	7 842	413	104,62	11,76	10,6
Банк Інвестицій та Заощаджень	1,00	10	21	15	17	18,27	18,98	241	88	297	100,55	15,36	2,3
БМ Банк	2,22	9	17	16	24	7,78	19,73	359	916	215	119,93	31,32	16,4
ДіВі Банк	1,70	4	3	2	0	16,02	10,08	83	6	226	167,54	11,56	6,3
Таскомбанк	6,58	4	57	23	63	25,10	16,40	981	11 638	596	80,48	19,02	9,2
Фортуна-банк	1,17	12	4	2	4	18,10	15,20	84	40	167	117,24	13,40	12,2
Еталон	9,52	23	2 588	1 125	7 262	7,78	19,73	20 200	100 000	17 180	77,65	31,32	2,3

* У процесі реформування банківської системи в 2015 р. було визнано неплатоспроможними ПАТ "Авант-Банк", ПАТ "Укрінбанк" і ПАТ "Банк "Національні Інвестиції"; 21 лютого 2017 р. було визнано неплатоспроможним ПАТ "Фортуна-Банк". Таким чином, на 01.01.2016 р. розраховані дані щодо чотирнадцяти банків України кластеру із найбільш розповсюдженими характеристиками діяльності; на 01.01.2017 р. – дані щодо тринадцяти банків відповідно.

**Вихідні дані для розрахунку інтегрального показника умов формування фінансового потенціалу
для банків кластеру № 5 на 01.01.2017** р.**

Банки	Значення показників **													
	1	2	3	4	5	6	7	8	10	11	12	13	14	
Альфа-банк	8,79	103	40	184	15	23,68	17,00	4 884	30 458	106	117,70	11,61	36,8	
ПриватБанк	7,90	2 446	536	7 184	24	30,82	18,00	20 000	86 000	21 757	147,43	2,10	294,4	
Банк Кредит Дніпро	4,11	42	13	36	21	20,60	18,80	972	12 930	1 409	32,47	2,80	36,6	
Діамантбанк	1,78	71	24	90	23	20,40	17,95	1 151	1 320	1 030	62,81	3,36	16,0	
Креді Агріколь Банк	6,14	154	106	304	6	16,40	9,40	2 680	20 020	993	84,08	18,20	22,8	
Мегабанк	4,34	76	49	106	21	17,00	16,00	1 338	7 028	415	43,40	4,83	6,5	
Міжнародний Інвестиційний Банк	1,28	20	9	9	8	20,82	13,73	250	104	1 183	113,00	10,96	17,2	
Південний	1,06	124	35	222	21	18,00	19,00	2 088	5 834	987	111,54	12,00	10,6	
Аркада	1,10	8	7	0	23	14,00	20,00	375	10 465	159	61,45	30,20	14,2	
Банк Інвестицій та Заощаджень	1,91	21	15	16	11	16,10	20,88	215	123	371	80,48	18,15	3,4	
БМ Банк	2,82	17	15	18	10	10,12	20,42	357	805	1 021	80,14	14,85	234,4	
ДіВі Банк	2,20	3	2	0	5	27,88	14,25	96	323	227	105,59	37,36	10,3	
Таскомбанк	8,25	77	40	61	5	23,10	15,40	1 155	5 693	863	82,37	15,82	6,6	
Еталон	8,79	2 446	536	7 184	24	10,12	20,88	20 000	86 000	21 757	77,65	37,36	3,4	

** У зв'язку із переходом у 2015 р. усієї банківської системи на звітність за стандартами МСФЗ банки припинили надавати детальну інформацію щодо заходів з підвищення кваліфікації співробітників. Відповідно, за відсутності інформації таксономічний показник привабливості банку на 01.01.2016 і 01.01.2017 рр. розраховано без урахування показника 9 "Процент співробітників, що проходять додаткове навчання, тренінги". Зменшення кількості показників значущо не вплинуло на результат розрахунку таксономічного показника привабливості банку.

Перелік показників до таблиць К.1 – К.5

1. Усереднені оцінки банку за методиками рейтингових агентств: Фінансовий портал "Мінфін", рейтингове агентство "Кредит-рейтинг", рейтингове агентство "Стандарт-рейтинг" (балів).
2. Кількість років діяльності банку на ринку банківських послуг в Україні.
3. Кількість відділень банку в Україні.
4. Кількість населених пунктів України, в яких представлений банк.
5. Кількість власних банкоматів банку.
6. Середні процентні ставки за кредитними рахунками (%).
7. Середні процентні ставки за вкладними рахунками (%).
8. Численність персоналу банку (ос.).
9. Процент співробітників, які проходять додаткове навчання, тренінги.
10. Обсяг витрат на рекламу (тис. грн).
11. Кількість згадувань банку в ЗМІ.
12. Ліквідність (поточна) (%).
13. Адекватність регулятивного капіталу (%).
14. Рівень резервування за кредитами (%).

**Інтегральний показник рівня привабливості банків
кластеру № 5 та їх частка на ринку банківських послуг
за основними складовими фінансового потенціалу**

Таблиця Л.1

**Інтегральний показник рівня привабливості банків і частка (%)
банків кластеру № 5 на ринку банківських послуг України
за основними складовими фінансового потенціалу залучення
та розміщення**

Дати	Банки	Значення показника на дату						
		ІП	ФОВ	ФОС	ЮОВ	ЮОС	КФО	КЮО
1	2	3	4	5	6	7	8	9
01.01.2013 р.	Альфа-Банк	0,25	1,88	2,49	2,51	2,41	3,38	2,26
	ПриватБанк	0,44	19,64	24,11	8,93	9,06	14,30	16,87
	Банк Кредит Дніпро	0,12	0,68	1,20	0,62	1,30	0,18	0,89
	Діамантбанк	0,17	0,19	0,43	0,52	0,40	0,04	0,35
	Креді Агріколь Банк	0,23	0,61	0,96	2,29	3,47	1,64	1,30
	Мегабанк	0,22	0,28	0,46	0,69	0,37	0,37	0,58
	Міжнародний Інвестиційний Банк	0,10	0,16	0,15	0,50	0,09	0,05	0,13
	Південний	0,19	1,41	0,97	0,88	1,17	0,26	1,22
	Укрінбанк	0,19	0,28	0,64	0,21	0,95	0,17	0,52
	Авант-Банк	0,12	0,09	0,13	0,20	0,12	0,01	0,14
	Аркада	0,18	0,01	0,18	0,11	0,27	0,08	0,24
	Банк Національні Інвестиції	0,12	0,13	0,28	0,37	0,72	0,37	0,32
	Банк Інвестицій та Заоща- джень	0,15	0,03	0,32	0,10	0,47	0,02	0,28
	Бм Банк	0,14	0,11	0,28	0,10	0,40	0,39	0,24
	Діві Банк	0,04	0,02	0,01	0,21	2,77	0,00	0,70
Таскомбанк	0,09	0,13	0,30	0,35	0,39	0,11	0,24	
Фортуна-Банк	0,12	0,03	0,21	0,18	0,77	0,01	0,35	
01.01.2014 р.	Альфа-Банк	0,26	1,45	2,24	1,30	3,87	3,33	2,35
	ПриватБанк	0,38	22,18	24,60	12,87	7,41	16,38	18,16
	Банк Кредит Дніпро	0,10	0,53	0,78	0,32	0,99	0,14	0,55
	Діамантбанк	0,12	0,21	0,41	0,33	0,69	0,03	0,37
	Креді Агріколь Банк	0,17	0,73	0,90	1,85	3,59	1,39	1,44
	Мегабанк	0,19	0,24	0,46	0,71	0,55	0,28	0,62

Продовження додатка Л

Продовження табл. Л.1

1	2	3	4	5	6	7	8	9
	Міжнародний Інвестиційний Банк	0,07	0,10	0,14	0,36	0,28	0,04	0,16
	Південний	0,14	1,41	0,85	0,87	0,56	0,21	1,17
	Укрінбанк	0,16	0,26	0,69	0,23	1,09	0,16	0,57
	Авант-Банк	0,08	0,06	0,22	0,25	0,16	0,01	0,13
	Аркада	0,14	0,03	0,24	0,07	0,33	0,07	0,26
	Банк Національні Інвестиції	0,13	0,02	0,38	0,41	1,06	0,42	0,40
	Банк Інвестицій та Заоща- джень	0,12	0,07	0,24	0,06	0,60	0,02	0,27
	Бм Банк	0,11	0,88	1,33	1,68	2,45	1,83	3,61
	Діві Банк	0,09	0,08	0,01	0,20	3,42	0,00	0,83
	Таскомбанк	0,09	0,04	0,32	0,25	0,33	0,08	0,30
	Фортуна-Банк	0,09	0,06	0,23	0,17	0,81	0,01	0,40
01.01.2015 р.	Альфа-Банк	0,20	1,48	2,79	1,47	4,11	3,33	2,85
	ПриватБанк	0,54	20,93	26,84	9,64	13,87	15,18	19,13
	Банк Кредит Дніпро	0,16	0,58	0,95	0,54	0,97	0,14	0,75
	Діамантбанк	0,17	0,31	0,43	0,37	0,89	0,04	0,44
	Креді Агріколь Банк	0,15	0,96	1,07	4,67	4,18	1,04	1,79
	Мегабанк	0,22	0,17	0,43	0,76	0,66	0,31	0,73
	Міжнародний Інвестиційний Банк	0,12	0,41	0,25	0,58	0,43	0,02	0,23
	Південний	0,19	1,42	0,86	0,98	1,06	0,25	1,41
	Укрінбанк	0,19	0,25	0,89	0,22	1,80	0,14	0,72
	Авант-Банк	0,12	0,23	0,33	0,34	0,33	0,02	0,17
	Аркада	0,16	0,01	0,30	0,09	0,52	0,09	0,27
	Банк Національні Інвестиції	0,15	0,20	0,50	0,55	0,71	0,40	0,43
	Банк Інвестицій та Заоща- джень	0,16	0,10	0,36	0,12	1,41	0,02	0,48
	Бм Банк	0,15	0,08	0,16	0,08	0,43	0,28	0,30
	Діві Банк	0,15	0,02	0,01	0,12	0,03	0,00	0,24
	Таскомбанк	0,12	0,09	0,40	0,26	0,40	0,04	0,28
Фортуна-Банк	0,15	0,07	0,32	0,08	0,64	0,00	0,42	
01.01.2016 р.	Альфа-Банк	0,21	1,52	3,65	1,26	8,12	4,04	3,82
	ПриватБанк	0,64	27,98	37,15	9,35	14,05	26,76	24,61
	Банк Кредит Дніпро	0,15	0,65	1,03	0,77	0,54	0,16	0,73
	Діамантбанк	0,20	0,29	0,56	0,54	1,44	0,09	0,58
	Креді Агріколь Банк	0,21	1,26	1,41	3,53	4,03	1,37	2,03
	Мегабанк	0,24	0,19	0,58	0,93	1,09	0,52	1,09

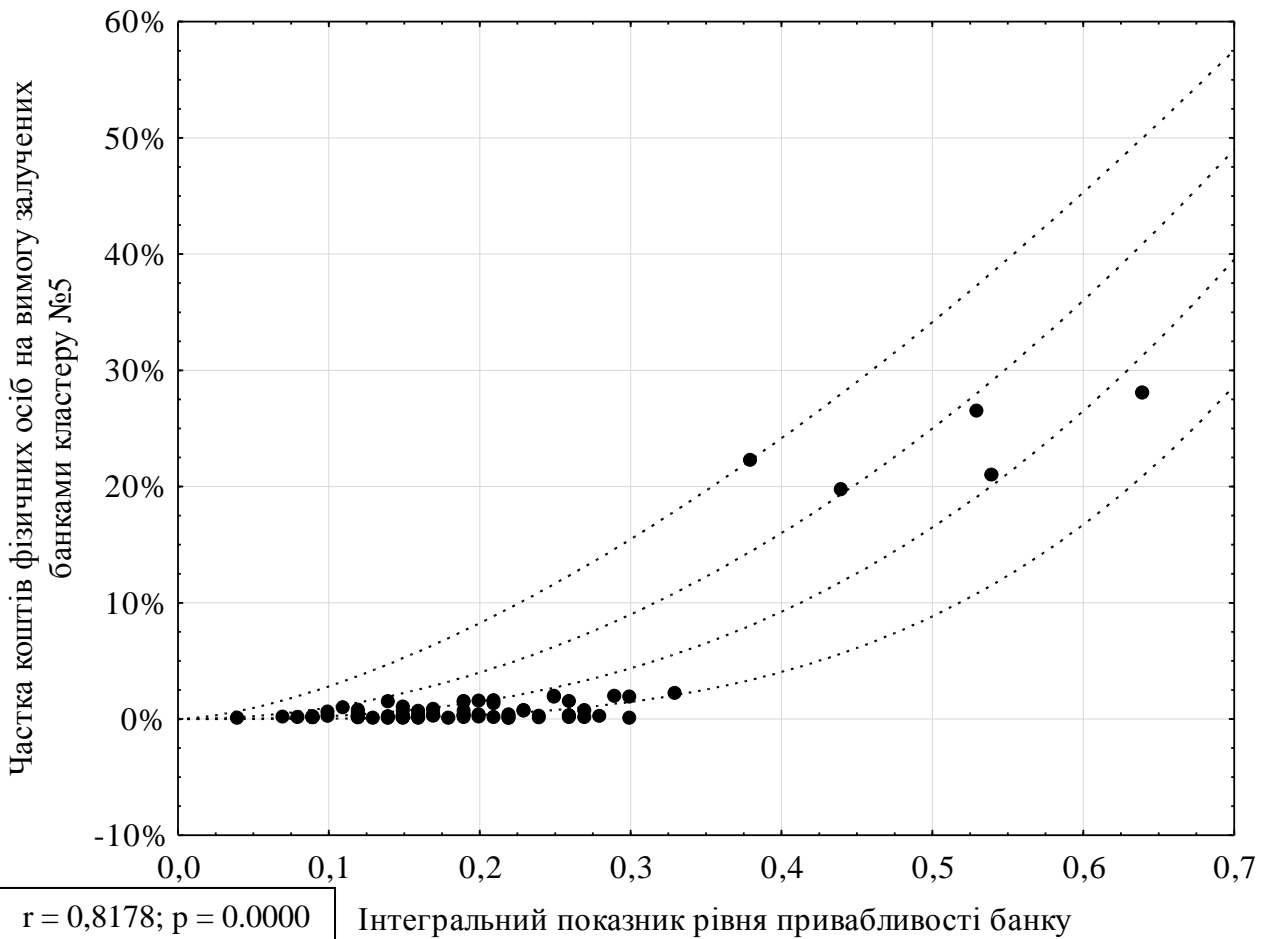
Продовження додатка Л

Закінчення табл. Л.1

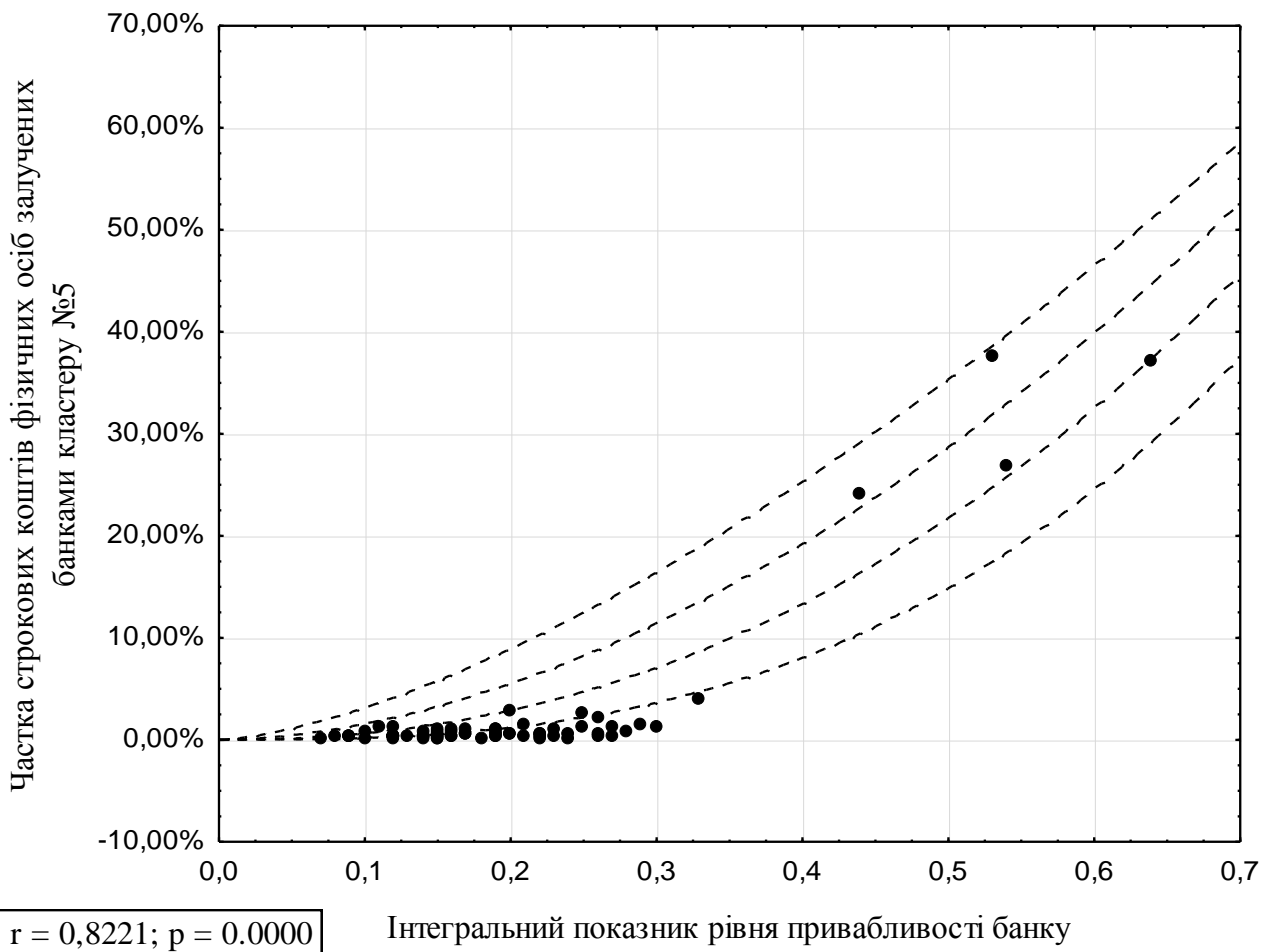
1	2	3	4	5	6	7	8	9
	Міжнародний Інвестиційний Банк	0,19	0,63	0,25	0,43	2,11	0,03	0,36
	Південний	0,25	1,83	1,18	1,17	1,67	0,30	1,92
	Аркада	0,22	0,02	0,32	0,10	1,15	0,12	0,36
	Банк Інвестицій та Заоща- джень	0,20	0,09	0,49	0,28	1,86	0,02	0,82
	БМ Банк	0,24	0,05	0,15	0,05	0,16	0,43	0,32
	Діві Банк	0,14	0,01	0,02	0,01	0,01	0,00	0,05
	Таскомбанк	0,21	0,08	0,36	0,22	0,72	0,10	0,43
	Фортуна-Банк	0,19	0,06	0,35	0,06	0,61	0,00	0,47
01.01.2017 р.	Альфа-Банк	0,33	2,11	4,07	2,09	6,02	6,02	4,25
	ПриватБанк	0,53	26,41	37,62	5,02	12,06	22,64	7,29
	Банк Кредит Дніпро	0,27	0,65	1,18	0,77	0,49	0,24	0,89
	Діамантбанк	0,26	0,23	0,57	0,36	1,07	0,03	1,03
	Креді Агріколь Банк	0,30	1,83	1,27	3,59	6,71	2,23	2,83
	Мегабанк	0,15	0,23	0,79	0,45	1,86	0,67	1,51
	Міжнародний Інвестиційний Банк	0,23	0,64	0,25	0,44	2,85	0,02	0,44
	Південний	0,29	1,87	1,38	1,40	1,24	0,30	2,78
	Аркада	0,30	0,02	0,22	0,07	0,05	0,41	0,12
	Банк Інвестицій та Заоща- джень	0,27	0,08	0,35	0,32	1,11	0,00	0,86
	БМ Банк	0,26	0,07	0,19	0,02	0,19	0,39	0,10
	Діві Банк	0,22	0,01	0,00	0,01	0,00	0,05	0,03
	Таскомбанк	0,28	0,16	0,68	0,41	1,75	0,30	1,12
	Коефіцієнт кореляції з ІП		0,8178	0,8221	0,8040	0,8267	0,8508	0,8251

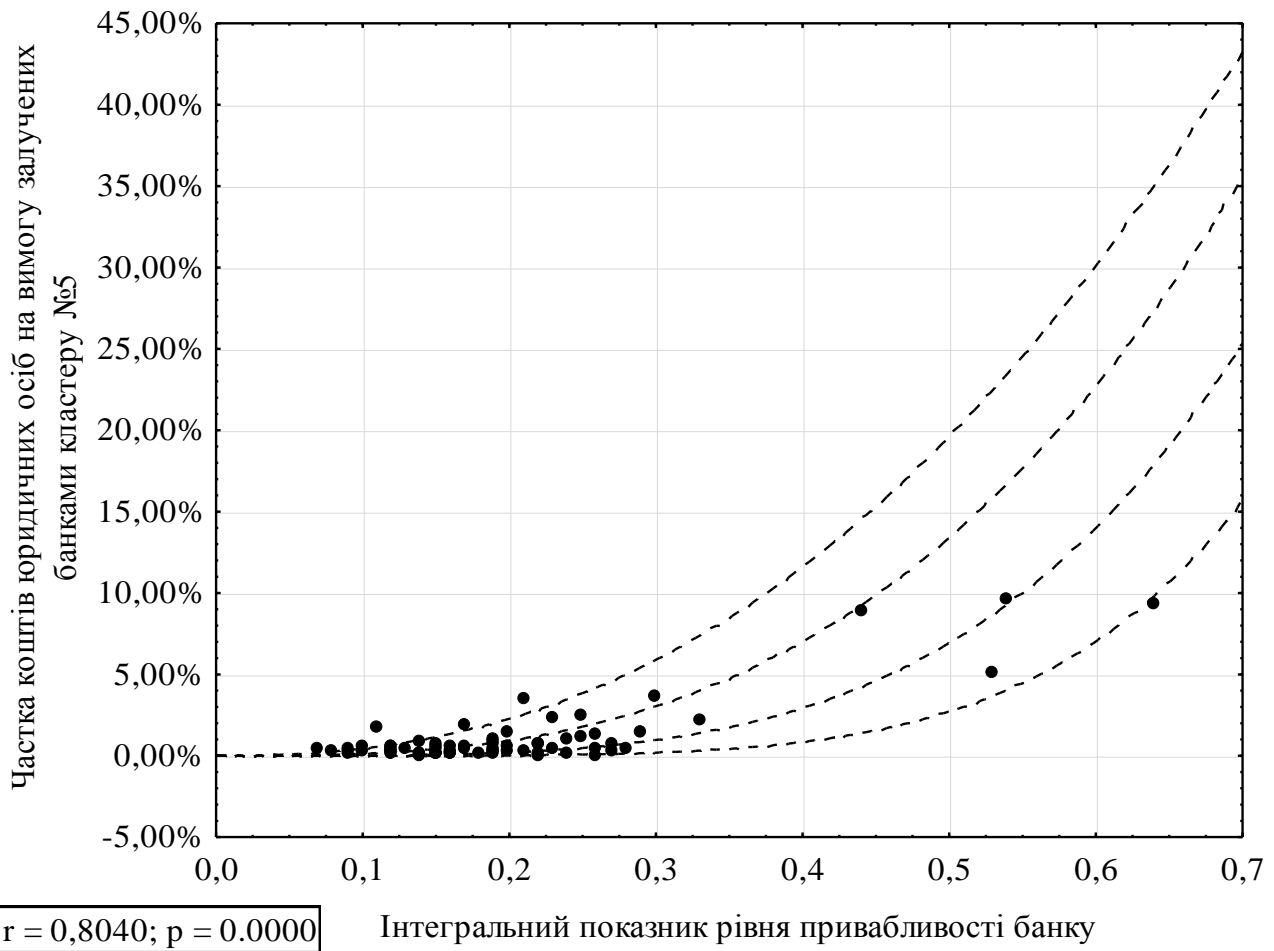
Залежність частки коштів залучених і розміщених банками кластеру № 5 у банківській системі України від значення інтегрального показника умов формування та реалізації фінансового потенціалу банку

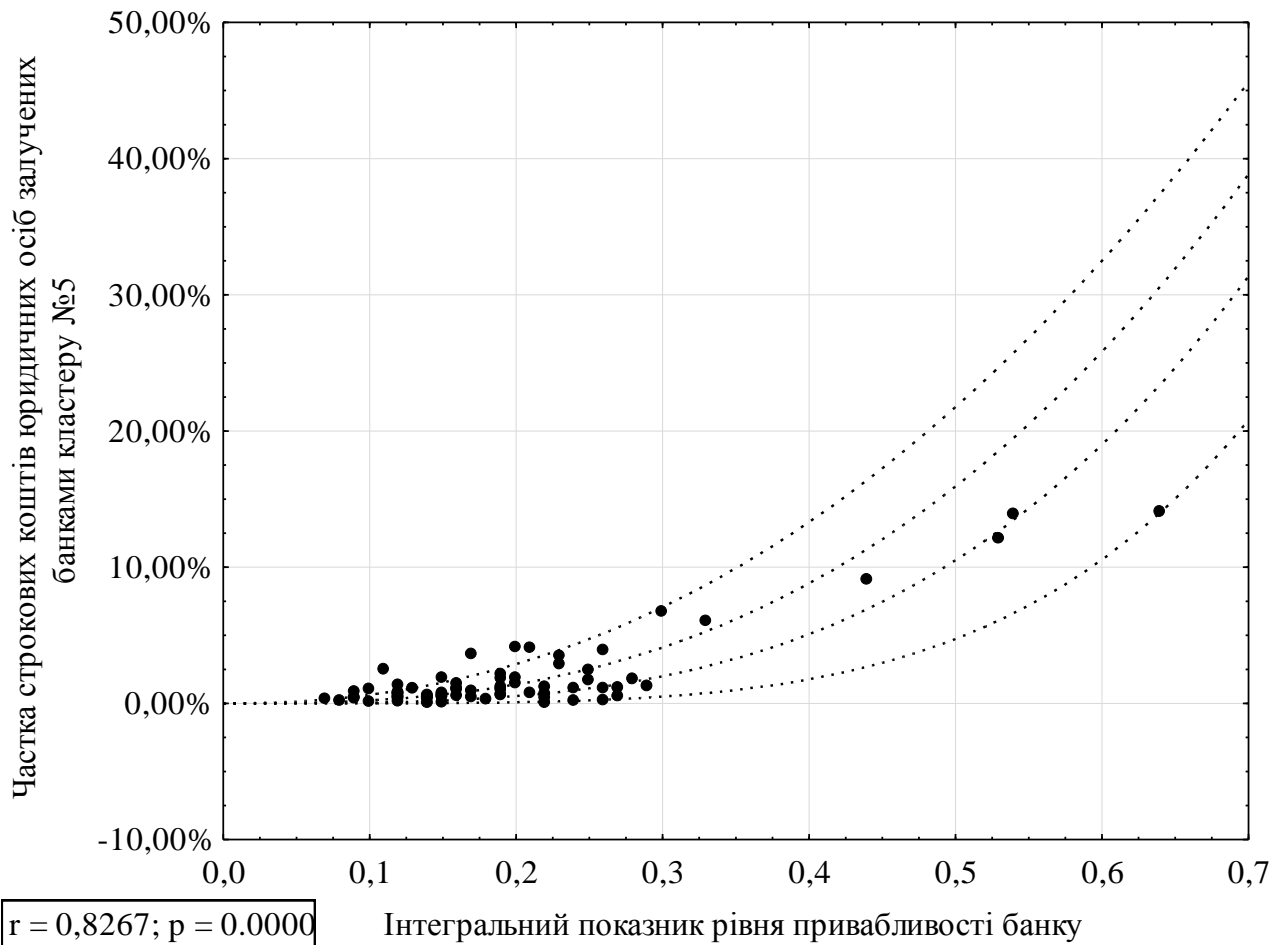
Рис. Л.1. Залежність частки коштів фізичних осіб на вимогу, залучених банками кластеру № 5, від значення інтегрального показника умов формування та реалізації фінансового потенціалу банку за період 01.01.2013 – 01.01.2017 рр.

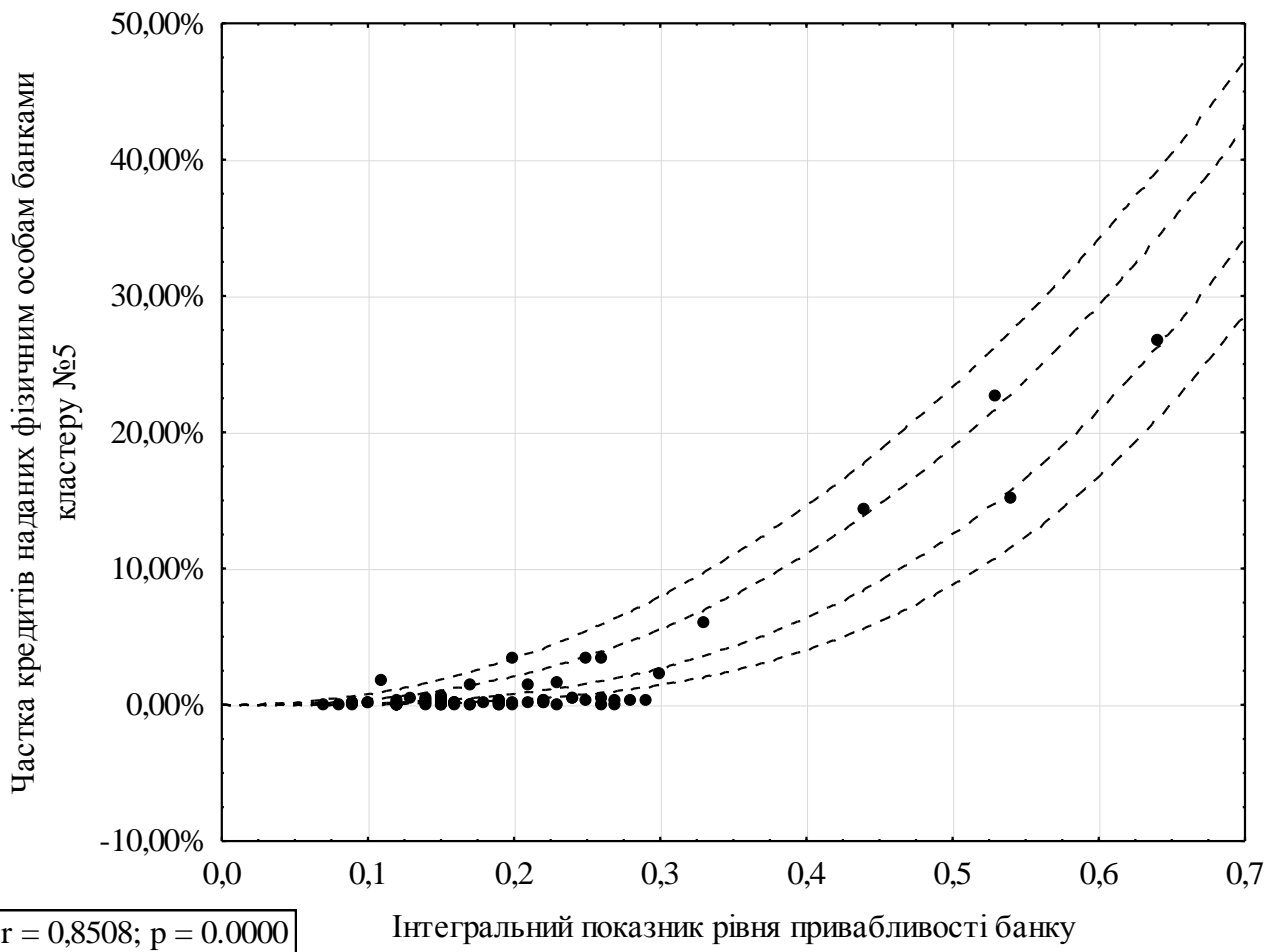
Рис. Л.2. Залежність частки строкових коштів фізичних осіб, залучених банками кластеру № 5, від значення інтегрального показника умов формування та реалізації фінансового потенціалу банку за період 01.01.2013 – 01.01.2017 рр.

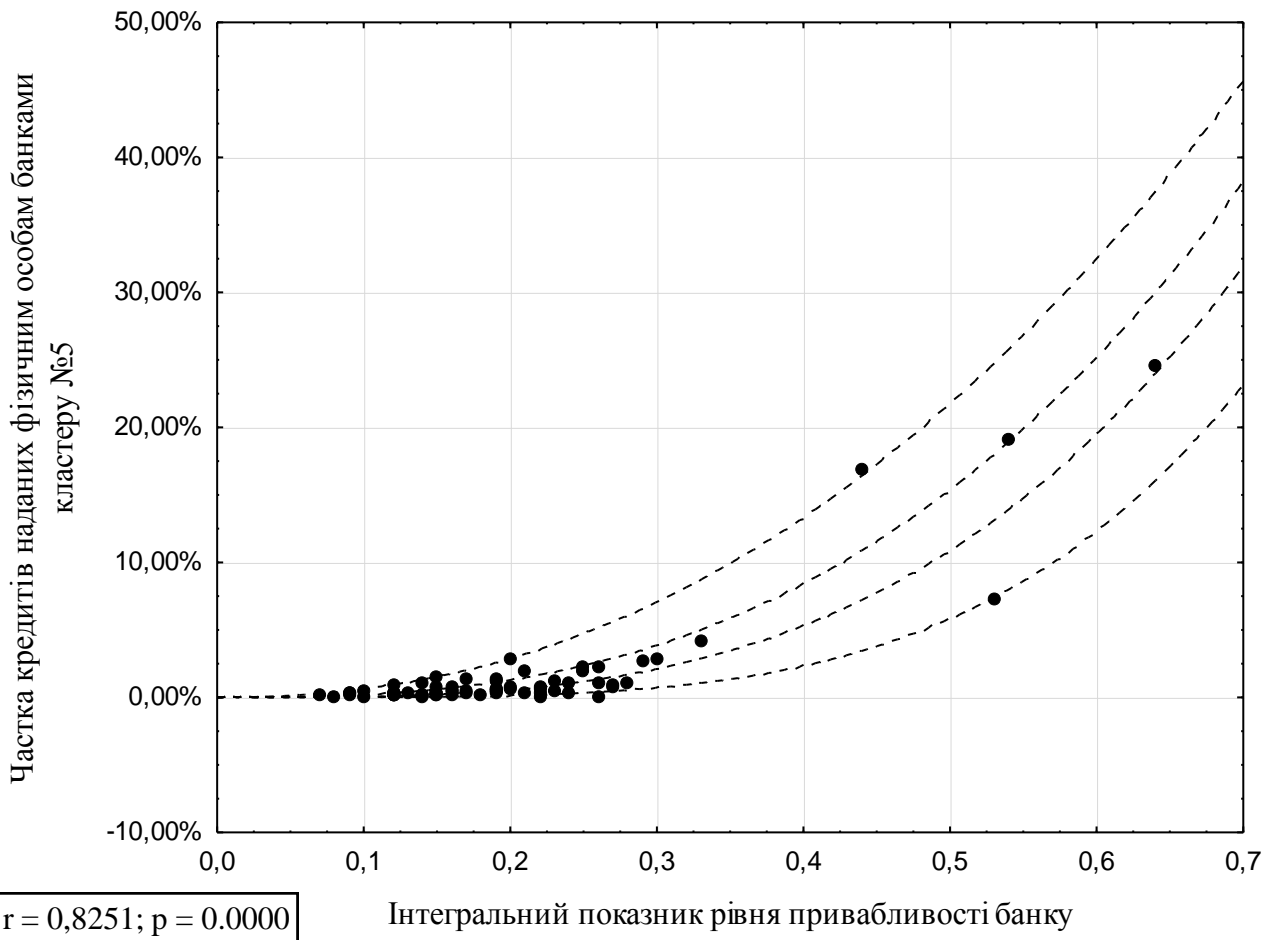
Рис. Л.3. Залежність частки коштів юридичних осіб на вимогу, залучених банками кластеру № 5, від значення інтегрального показника умов формування та реалізації фінансового потенціалу банку за період 01.01.2013 – 01.01.2017 рр.

Рис. Л.4. Залежність частки строкових коштів юридичних осіб, залучених банками кластеру № 5, від значення інтегрального показника умов формування та реалізації фінансового потенціалу банку за період 01.01.2013 – 01.01.2017 рр.

Рис. Л.5. Залежність частки кредитів, наданих фізичним особам банками кластеру № 5, від значення інтегрального показника умов формування та реалізації фінансового потенціалу банку за період 01.01.2013 – 01.01.2017 рр.

Рис. Л.6. Залежність частки кредитів, наданих юридичним особам банками кластеру № 5, від значення інтегрального показника умов формування та реалізації фінансового потенціалу банку за період 01.01.2013 – 01.01.2017 рр.

Аналіз типу залежності частки банку на ринку банківських послуг України за основними напрямками від значення інтегрального показника умов формування фінансового потенціалу (із виключенням даних з великим ІП)

Тип функції інтегрального показника	Основні складові фінансового потенціалу залучення та фінансового потенціалу розміщення ресурсів					
	ФОВ	ФОС	ЮОВ	ЮОС	КФО	КЮО
ІП	0,518 3	0,505 2	0,384 5	0,474 1	0,537 2	0,486 9
ІП ²	0,590 8	0,577 4	0,460 4	0,500 4	0,611 8	0,515 7
ІП ³	0,628 6	0,619 0	0,456 9	0,507 8	0,632 5	0,597 4
ІП ⁴	0,619 7	0,617 3	0,449 4	0,507 9	0,646 2	0,610 4
SQR ІП	0,502 0	0,490 9	0,344 8	0,397 7	0,511 0	0,541 5
LN ІП	0,475 3	0,467 5	0,327 9	0,308 1	0,466 1	0,425 2
e (ІП)	0,522 3	0,509 2	0,356 8	0,380 2	0,485 4	0,493 9
1 / ІП	-0,381 9	-0,383 2	-0,265 3	-0,186 8	-0,315 3	-0,314 8

Залежність зміни потенційних обсягів залучення та розміщення ресурсів за основними напрямками від зміни обсягів регулятивного капіталу в банківській системі України за період 01.01.2013 – 01.01.2017 рр.

Таблиця Н.1

Коефіцієнти зростання обсягів залучення та розміщення ресурсів за основними напрямками зі зростанням регулятивного капіталу в банківській системі України за період 01.01.2013 – 01.01.2017 рр.

Показники	Значення показника на дату				
	01.01.2013	01.01.2014	01.01.2015	01.01.2016	01.01.2017
1	2	3	4	5	6
РК	178 908 900	204 975 900	188 948 900	129 816 900	109 653 600
ФОВ	74 445 478	82 528 470	97 257 697	107 555 199	115 295 565
ФОВ у % до РК	41,61	40,26	51,47	82,85	105,15
Процент збільшення ФОВ зі зростанням РК на 100 % ($\beta = 0,7038$)	29,29	28,34	36,23	58,31	74,00
ФОС	295 460 758	359 363 904	325 475 654	292 286 375	320 530 807
ФОС у % до РК	165,15	175,32	172,26	225,15	292,31
Процент збільшення ФОС зі зростанням РК на 100 % ($\beta = 0,8486$)	140,14	148,78	146,18	191,06	248,06
ЮОВ	118 941 405	137 341 291	173 924 622	238 133 729	301 935 110
ЮОВ у % до РК	66,48	67,00	92,05	183,44	275,35
Процент збільшення ЮОВ зі зростанням РК на 100 % ($\beta = 1,0448$)	69,46	70,01	96,17	191,66	287,69

Закінчення додатка Н

Закінчення табл. Н.1

1	2	3	4	5	6
ЮОС	108 783 623	123 680 567	121 547 991	122 320 089	122 277 420
ЮОС у % до РК	60,80	60,34	64,33	94,23	111,51
Процент збільшення ЮОС зі зростанням РК на 100 % ($\beta = 0,7977$)	48,50	48,13	51,31	75,16	88,95
КФО	133 615 581	145 082 122	145 792 122	97 553 387	87 118 127
КФО у % до РК	74,68	70,78	77,16	75,15	79,45
Процент збільшення КФО зі зростанням РК на 100 % ($\beta = 1,2556$)	93,77	88,87	96,88	94,35	99,76
КЮО	560 765 464	654 145 824	727 818 714	616 420 879	479 393 492
КЮО у % до РК	313,44	319,13	385,19	474,84	437,19
Процент збільшення КЮО зі зростанням РК на 100 % ($\beta = 1,0187$)	319,30	325,10	392,40	483,72	445,36

**Результати тестування гіпотез щодо функціональної форми межі потенціалу
за напрямками залучення фінансових ресурсів для банків кластеру № 5**

Таблиця П.1

**Результати тестування гіпотез щодо функціональної форми межі потенціалу залучення строкових
коштів від фізичних осіб**

	Нульова гіпотеза H0	Альтернативна гіпотеза H1	Показники якості моделі						Результат аналізу гіпотез	
			L(H0)	L(H1)	λ	q	LR(H0)	LR(H1)		χ -критерій 99 %
210	Адитивна модель	Мультиплікативна модель	-1313,09	-68,61	2488,94	2	42,82	0,77	9,21	H0 відхилено
	Kobb-Duglas	Translog	-68,61	-63,43	10,37	5	0,77	0,46	15,09	H0 прийнято
	Kobb-Duglas панельні дані	Kobb-Duglas об'єднані крос-секції	-68,61	-56,54	24,15	2	0,77	24,93	9,21	H0 прийнято
	Kobb-Duglas панельні дані; полунормальний розподіл	Kobb-Duglas панельні дані; усічений нормальний розподіл	-68,61	-67,87	1,49	2	0,77	2,26	9,21	H0 прийнято

**Результати тестування гіпотез щодо функціональної форми межі потенціалу залучення коштів
на вимогу від юридичних осіб банками кластеру № 5**

Нульова гіпотеза H0	Альтернативна гіпотеза H1	Показники якості моделі							Результат аналізу гіпотез
		L(H0)	L(H1)	λ	q	LR(H0)	LR(H1)	χ -критерій 99 %	
Адитивна модель	Мультиплікативна модель	-1470,55	-185,43	2570,24	2	-	0,90	9,21	H0 відхилено
Kobb-Duglas	Translog	-185,43	-180,90	9,07	5	0,90	0,84	15,09	H0 прийнято
Kobb-Duglas панельні дані	Kobb-Duglas об'єднані крос-секції	-185,43	-160,40	50,05	2	0,90	50,95	9,21	H0 прийнято
Kobb-Duglas панельні дані; полунормальний розподіл	Kobb-Duglas панельні дані; усіче- пунормальний роз- поділ	-185,43	-185,43	0,00	2	0,90	0,90	9,21	H0 прийнято

Результати тестування гіпотез щодо функціональної форми межі потенціалу залучення строкових коштів від юридичних осіб банками кластеру № 5

212

Нульова гіпотеза H0	Альтернативна гіпотеза H1	Показники якості моделі							Результат аналізу гіпотез
		L(H0)	L(H1)	λ	q	LR(H0)	LR(H1)	χ -критерій 99 %	
Адитивна модель	Мультиплікативна модель	-1444,47	-142,05	2604,84	2	-	3,25	9,21	H0 відхилено
Kobb-Duglas	Translog	-142,049	-140,86	2,38	5	3,25	3,82	15,09	H0 прийнято
Kobb-Duglas панельні дані	Kobb-Duglas об'єднані крос-секції	-142,05	-117,50	49,10	2	3,25	5,24	9,21	H0 відхилено
Kobb-Duglas об'єднані крос-секції	Kobb-Duglas крос-секції	-117,50	-81,69	71,61	2	5,24	12,40	9,21	H0 прийнято
Kobb-Duglas без змін технології у часі	Kobb-Duglas зміна тех- нології у часі	-117,50	-109,01	16,98	3	5,24	6,18	11,34	H0 відхилено
Kobb-Duglas без змін неефективності у часі	Kobb-Duglas зміна не- ефективності у часі	-109,01	-108,72	0,58	2	6,18	6,24	9,21	H0 прийнято
Kobb-Duglas полунор- мальний розподіл	Kobb-Duglas усічений нормальний розподіл	-109,01	-108,95	0,12	2	6,18	6,20	9,21	H0 прийнято

**Результати тестування гіпотез щодо функціональної форми межі потенціалу
за напрямками розміщення фінансових ресурсів для банків кластеру № 5**

Таблиця Р.1

**Результати тестування гіпотез щодо функціональної форми межі потенціалу розміщення
коштів у кредити юридичним особам банками кластера № 5**

Нульова гіпотеза H0	Альтернативна гіпотеза H1	Показники якості моделі							Результат аналізу гіпотез
		L(H0)	L(H1)	λ	q	LR(H0)	LR(H1)	χ -критерій 99 %	
Адитивна модель	Мультиплікативна модель	-1214,83	9,83	2449,32	2	59,78	2,97	9,21	H0 відхилено
Kobb-Duglas	Translog	9,83	17,28	14,89	5	2,97	2,88	15,09	H0 прийнято
Kobb-Duglas панельні дані	Kobb-Duglas об'єднані крос-секції	9,83	41,49	63,31	2	2,97	9,30	9,21	H0 прийнято
Kobb-Duglas полунор- мальний розподіл	Kobb-Duglas усічений нормальний розподіл	9,83	11,21	2,75	2	2,97	3,25	9,21	H0 прийнято

**Результати тестування гіпотез щодо функціональної форми межі потенціалу розміщення коштів
у кредити фізичним особам банками кластера № 5**

Нульова гіпотеза H0	Альтернативна гіпотеза H1	Показники якості моделі							Результат аналізу гіпотез
		L(H0)	L(H1)	λ	q	LR(H0)	LR(H1)	χ -критерій 99 %	
Адитивна модель	Мультиплікативна модель	-912,12	-154,35	1515,54	2	-	6,50	9,21	H0 відхилено
Kobb-Duglas	Translog	-154,35	-147,51	13,68	5	6,50	7,94	15,09	H0 прийнято
Kobb-Duglas панельні дані	Kobb-Duglas об'єднані крос-секції	-154,35	-121,14	66,42	2	6,50	72,92	9,21	H0 прийнято
Kobb-Duglas полунор- мальний розподіл	Kobb-Duglas усічений нормальний розподіл	-154,35	-147,28	14,14	2	6,50	5,15	9,21	H0 відхилено

Результати оцінювання основних напрямів залучення та розміщення фінансових ресурсів із використанням 5-бальної шкали за характеристиками дохідності (витратності), строковості та ризикованості для банків із спрямованістю діяльності на кредитування юридичних осіб

Таблиця С.1

Результати розрахунків і бальна оцінка показників вартості, середнього строку зберігання та ризикованості за напрямами залучення коштів ПАТ "Діамантбанк" за 01.01.2013 – 01.01.2017 рр.

Дати	Складові фінансового потенціалу за напрямом залучення фінансових ресурсів	Вартість, %	Бальна оцінка	Середній строк розміщення коштів, міс.	Бальна оцінка	Ризикованість, %	Бальна оцінка	Сума балів
1	2	3	4	5	6	7	8	9
01.01.13	Строкові кошти фізичних осіб	0,134 1	2	12,420 0	4	0,038 5	4	10
	Кошти фізичних осіб на вимогу	0,017 9	5	0,500 0	1	0,241 3	2	8
	Строкові кошти юридичних осіб	0,146 7	2	4,580 0	2	0,069 8	4	8
	Кошти юридичних на вимогу	0,017 9	5	0,500 0	1	0,260 6	1	7
01.01.14	Строкові кошти фізичних осіб	0,139 0	2	20,660 0	4	0,034 8	4	10
	Кошти фізичних осіб на вимогу	0,019 5	5	0,500 0	1	0,092 7	4	10
	Строкові кошти юридичних осіб	0,128 8	2	11,500 0	3	0,286 4	1	6
	Кошти юридичних на вимогу	0,019 5	5	0,500 0	1	0,073 9	4	10
01.01.15	Строкові кошти фізичних осіб	0,143 1	2	13,200 0	4	0,019 4	5	11
	Кошти фізичних осіб на вимогу	0,044 8	5	0,500 0	1	0,179 5	2	8
	Строкові кошти юридичних осіб	0,117 6	3	14,120 0	4	0,157 0	3	10
	Кошти юридичних осіб на вимогу	0,044 8	5	0,500 0	1	0,114 1	3	9
01.01.16	Строкові кошти фізичних осіб	0,138 6	2	3,540 0	2	0,074 7	4	8
	Кошти фізичних осіб на вимогу	0,043 4	5	0,500 0	1	0,134 4	3	9

Продовження додатка С
Закінчення табл. С.1

1	2	3	4	5	6	7	8	9
	Строкові кошти юридичних осіб	0,096 4	3	2,470 0	1	0,192 0	2	6
	Кошти юридичних осіб на вимогу	0,043 4	5	0,500 0	1	0,061 8	4	7
01.01.17	Строкові кошти фізичних осіб	0,143 2	2	5,140 0	2	0,122 0	3	7
	Кошти фізичних осіб на вимогу	0,027 3	5	0,500 0	1	0,031 6	4	10
	Строкові кошти юридичних осіб	0,088 1	4	0,778 2	1	0,121 7	3	8
	Кошти юридичних осіб на вимогу	0,027 3	5	0,500 0	1	0,131 6	3	9

Таблиця С.2

Результати розрахунків і бальна оцінка показників дохідності, еластичності середнього строку кредитування за обсягом наданих кредитів і ризикованості за напрямками розміщення коштів ПАТ "Діамантбанк" за 01.01.2013 – 01.01.2017 рр.

216

Дати	Складові фінансового потенціалу за напрямом розміщення фінансових ресурсів	Дохідність, %	Бальна оцінка	Еластичність середнього строку кредитування за обсягом наданих кредитів	Бальна оцінка	Ризикованість, %	Бальна оцінка	Сума балів
01.01.13	Кредити фізичним особам	1,834 3	5	1,340 7	2	0,287 1	2	9
	Кредити юридичним особам	0,114 2	2	-0,000 7	5	0,131 2	3	10
01.01.14	Кредити фізичним особам	1,928 8	5	1,254 6	2	0,316 9	2	9
	Кредити юридичним особам	0,118 3	2	0,005 3	4	0,094 4	4	10
01.01.15	Кредити фізичним особам	2,310 0	5	1,566 2	2	0,289 8	2	9
	Кредити юридичним особам	0,140 1	2	-0,003 6	5	0,095 9	4	11
01.01.16	Кредити фізичним особам	3,740 4	5	0,868 9	3	0,285 7	2	10
	Кредити юридичним особам	0,073 0	1	0,012 7	4	0,087 6	4	9
01.01.17	Кредити фізичним особам	1,336 7	5	1,425 9	2	1,340 8	1	8
	Кредити юридичним особам	0,107 2	2	-0,000 4	5	0,162 9	3	10

Результати розрахунків і бальна оцінка показників вартості, середнього строку зберігання та ризикованості за напрямками залучення коштів ПАТ "ПриватБанк" за 01.01.2013 – 01.01.2017 рр.

Дати	Складові фінансового потенціалу за напрямом залучення фінансових ресурсів	Вартість, %	Бальна оцінка	Середній строк розміщення коштів міс.	Бальна оцінка	Ризикованість, %	Бальна оцінка	Сума балів
01.01.13	Строкові кошти фізичних осіб	0,107 4	3	5,735 4	2	0,052 9	4	9
	Кошти фізичних осіб на вимогу	0,004 5	5	0,500 0	1	0,036 1	4	10
	Строкові кошти юридичних осіб	0,073 5	4	4,696 8	2	0,107 0	3	9
	Кошти юридичних на вимогу	0,051 6	4	0,500 0	1	0,186 7	2	7
01.01.14	Строкові кошти фізичних осіб	0,117 5	3	5,726 4	2	0,077 5	4	9
	Кошти фізичних осіб на вимогу	0,034 3	5	0,500 0	1	0,070 8	4	10
	Строкові кошти юридичних осіб	0,068 5	4	3,690 2	2	0,073 1	4	10
	Кошти юридичних на вимогу	0,055 5	4	0,500 0	1	0,185 5	2	8
01.01.15	Строкові кошти фізичних осіб	0,126 8	2	5,740 0	2	0,040 8	4	8
	Кошти фізичних осіб на вимогу	0,023 4	5	0,500 0	1	0,079 1	4	10
	Строкові кошти юридичних осіб	0,097 1	3	4,226 3	2	0,171 7	2	7
	Кошти юридичних на вимогу	0,062 3	4	0,500 0	1	0,043 4	4	9
01.01.16	Строкові кошти фізичних осіб	0,159 9	2	5,420 2	2	0,046 3	4	8
	Кошти фізичних осіб на вимогу	0,044 1	5	0,500 0	1	0,138 3	3	9
	Строкові кошти юридичних осіб	0,149 1	2	4,113 5	2	0,094 7	4	8
	Кошти юридичних на вимогу	0,038 2	5	0,500 0	1	0,139 4	3	9
01.01.17	Строкові кошти фізичних осіб	0,140 7	2	5,389 4	2	0,020 4	5	9
	Кошти фізичних осіб на вимогу	0,037 5	5	0,500 0	1	0,078 5	4	10
	Строкові кошти юридичних осіб	0,189 5	1	7,371 8	3	0,052 9	4	8
	Кошти юридичних на вимогу	0,067 3	4	0,500 0	1	0,182 0	2	7

**Результати розрахунків і бальна оцінка показників дохідності, еластичності середнього строку кредитування за обсягом наданих кредитів і ризикованості за напрямками розміщення коштів
ПАТ "ПриватБанк" за 01.01.2013 – 01.01.2017 рр.**

218

Дати	Складові фінансового потенціалу за напрямом розміщення фінансових ресурсів	Дохідність, %	Бальна оцінка	Еластичність середнього строку кредитування за обсягом наданих кредитів	Бальна оцінка	Ризикованість, %	Бальна оцінка	Сума балів
01.01.13	Кредити фізичним особам	0,178 1	3	0,011 8	4	0,459 9	1	8
	Кредити юридичним особам	0,125 6	2	-0,002 2	5	0,204 3	2	9
01.01.14	Кредити фізичним особам	0,269 0	4	0,008 6	4	0,305 2	2	10
	Кредити юридичним особам	0,113 4	2	-0,001 2	5	0,172 9	3	10
01.01.15	Кредити фізичним особам	0,293 0	4	0,005 6	4	0,219 3	2	10
	Кредити юридичним особам	0,120 3	2	-0,000 3	5	0,142 8	3	10
01.01.16	Кредити фізичним особам	0,362 1	4	0,004 7	4	0,294 5	2	10
	Кредити юридичним особам	0,111 2	2	-0,000 1	5	0,159 2	3	10
01.01.17	Кредити фізичним особам	0,332 3	4	0,003 8	4	0,410 3	1	9
	Кредити юридичним особам	0,110 7	2	0,000 0	5	0,938 4	1	8

Результати розрахунків і бальна оцінка показників вартості, середнього строку зберігання та ризикованості за напрямами залучення коштів ПАТ "Мегабанк" за 01.01.2013 – 01.01.2017 рр.

Дата	Складова фінансового потенціалу за напрямом залучення фінансових ресурсів	Вартість, %	Бальна оцінка	Середній строк розміщення коштів, міс.	Бальна оцінка	Ризикованість, %	Бальна оцінка	Сума балів
01.01.13	Строкові кошти фізичних осіб	0,129 7	2	5,479 5	2	0,075 2	4	8
	Кошти фізичних осіб на вимогу	0,029 1	5	0,500 0	1	0,086 9	4	10
	Строкові кошти юридичних осіб	0,102 8	3	6,116 5	3	0,087 2	4	10
	Кошти юридичних на вимогу	0,006 6	5	0,500 0	1	0,191 7	2	8
01.01.14	Строкові кошти фізичних осіб	0,133 0	2	5,052 1	2	0,053 0	4	8
	Кошти фізичних осіб на вимогу	0,034 2	5	0,500 0	1	0,027 2	5	11
	Строкові кошти юридичних осіб	0,106 0	3	4,616 7	2	0,207 4	2	7
	Кошти юридичних на вимогу	0,004 5	5	0,500 0	1	0,107 9	3	9
01.01.15	Строкові кошти фізичних осіб	0,127 3	2	3,641 5	2	0,057 9	4	8
	Кошти фізичних осіб на вимогу	0,044 5	5	0,500 0	1	0,106 7	3	9
	Строкові кошти юридичних осіб	0,088 6	4	8,392 2	3	0,117 2	3	10
	Кошти юридичних на вимогу	0,007 9	5	0,500 0	1	0,120 4	3	9
01.01.16	Строкові кошти фізичних осіб	0,152 3	2	3,282 5	2	0,044 4	4	8
	Кошти фізичних осіб на вимогу	0,016 1	5	0,500 0	1	0,086 6	4	10
	Строкові кошти юридичних осіб	0,117 0	3	7,581 4	3	0,142 6	3	9
	Кошти юридичних на вимогу	0,035 6	5	0,500 0	1	0,118 4	3	9
01.01.17	Строкові кошти фізичних осіб	0,134 8	2	4,310 4	2	0,116 2	3	7
	Кошти фізичних осіб на вимогу	0,022 2	5	0,500 0	1	0,181 6	2	8
	Строкові кошти юридичних осіб	0,131 7	2	17,958 1	4	0,086 2	4	10
	Кошти юридичних на вимогу	0,031 4	5	0,500 0	1	0,302 4	1	7

Результати розрахунків і бальна оцінка показників дохідності, еластичності середнього строку кредитування за обсягом наданих кредитів і ризикованості за напрямками розміщення коштів ПАТ "Мегабанк" за 01.01.2013 – 01.01.2017 рр.

Дати	Складові фінансового потенціалу за напрямом розміщення фінансових ресурсів	Дохідність, %	Бальна оцінка	Еластичність середнього строку кредитування за обсягом наданих кредитів	Бальна оцінка	Ризикованість, %	Бальна оцінка	Сума балів
01.01.13	Кредити фізичним особам	0,100 8	2	0,431 9	3	0,170 2	3	8
	Кредити юридичним особам	0,120 4	2	-0,038 9	5	0,072 3	4	11
01.01.14	Кредити фізичним особам	0,111 8	2	0,329 2	3	0,258 3	2	7
	Кредити юридичним особам	0,117 3	2	-0,006 6	5	0,056 1	4	11
01.01.15	Кредити фізичним особам	0,076 5	1	0,266 0	3	0,267 3	2	6
	Кредити юридичним особам	0,124 6	2	-0,004 6	5	0,058 1	4	11
01.01.16	Кредити фізичним особам	0,051 1	1	0,360 2	3	0,291 6	2	6
	Кредити юридичним особам	0,120 7	2	-0,025 0	5	0,054 5	4	11
01.01.17	Кредити фізичним особам	0,069 5	1	0,454 8	3	0,323 4	2	6
	Кредити юридичним особам	0,115 9	2	-0,040 5	5	0,053 7	4	11

Результати розрахунків і бальна оцінка показників вартості, середнього строку зберігання та ризикованості за напрямами залучення коштів ПАТ "Банк Інвестицій та Заощаджень" за 01.01.2013 – 01.01.2017 рр.

Дати	Складові фінансового потенціалу за напрямом залучення фінансових ресурсів	Вартість, %	Бальна оцінка	Середній строк розміщення коштів, міс.	Бальна оцінка	Ризикованість, %	Бальна оцінка	Сума балів
01.01.13	Строкові кошти фізичних осіб	0,112 9	3	5,886 8	2	0,362 2	1	6
	Кошти фізичних осіб на вимогу	0,074 9	4	0,500 0	1	1,388 2	1	6
	Строкові кошти юридичних осіб	0,104 8	3	4,961 5	2	0,115 7	3	8
	Кошти юридичних на вимогу	0,005 7	5	0,500 0	1	0,494 2	1	7
01.01.14	Строкові кошти фізичних осіб	0,130 0	2	6,279 0	3	0,055 5	4	9
	Кошти фізичних осіб на вимогу	0,084 6	4	0,500 0	1	0,056 1	4	9
	Строкові кошти юридичних осіб	0,082 2	4	9,831 9	3	0,195 6	2	9
	Кошти юридичних на вимогу	0,017 9	5	0,500 0	1	0,130 4	3	9
01.01.15	Строкові кошти фізичних осіб	0,112 3	3	5,818 9	2	0,084 1	4	9
	Кошти фізичних осіб на вимогу	0,024 4	5	0,500 0	1	0,338 7	1	7
	Строкові кошти юридичних осіб	0,086 1	4	12,294 9	4	0,308 0	1	9
	Кошти юридичних на вимогу	0,032 6	5	0,500 0	1	0,510 0	1	7
01.01.16	Строкові кошти фізичних осіб	0,098 0	3	8,114 9	3	0,048 7	4	10
	Кошти фізичних осіб на вимогу	0,054 0	4	0,500 0	1	0,236 4	2	7
	Строкові кошти юридичних осіб	0,128 7	2	2,126 8	1	0,051 3	4	7
	Кошти юридичних на вимогу	0,018 2	5	0,500 0	1	0,278 0	1	7
01.01.17	Строкові кошти фізичних осіб	0,096 3	3	3,276 1	2	0,022 0	5	10
	Кошти фізичних осіб на вимогу	0,122 3	2	0,500 0	1	0,446 8	1	4
	Строкові кошти юридичних осіб	0,103 9	3	1,798 1	1	0,152 4	3	7
	Кошти юридичних на вимогу	0,040 7	5	0,500 0	1	0,156 0	3	9

Результати розрахунків і бальна оцінка показників дохідності, еластичності середнього строку кредитування за обсягом наданих кредитів і ризикованості за напрямками розміщення коштів ПАТ "Банк Інвестицій та Заощаджень" за 01.01.2013 – 01.01.2017 рр.

Дати	Складові фінансового потенціалу за напрямом розміщення фінансових ресурсів	Дохідність, %	Бальна оцінка	Еластичність середнього строку кредитування за обсягом наданих кредитів	Бальна оцінка	Ризикованість, %	Бальна оцінка	Сума балів
01.01.13	Кредити фізичним особам	0,119 0	2	4,494 1	1	0,024 9	4	7
	Кредити юридичним особам	0,129 4	2	-0,022 0	5	0,048 6	4	11
01.01.14	Кредити фізичним особам	0,112 9	2	4,238 8	1	0,027 1	4	7
	Кредити юридичним особам	0,146 3	2	-0,039 1	5	0,050 7	4	11
01.01.15	Кредити фізичним особам	0,056 7	1	3,926 8	1	0,029 7	4	6
	Кредити юридичним особам	0,138 0	2	-0,024 9	5	0,045 6	4	11
01.01.16	Кредити фізичним особам	0,051 9	1	1,824 7	2	0,049 4	4	7
	Кредити юридичним особам	0,130 3	2	-0,042 0	5	0,048 6	4	11
01.01.17	Кредити фізичним особам	0,062 1	1	2,663 6	2	0,016 7	5	8
	Кредити юридичним особам	0,112 5	2	-0,003 3	5	0,018 4	5	12

Результати розрахунків і бальна оцінка показників вартості, середнього строку зберігання та ризикованості за напрямками залучення коштів ПАТ "Таскомбанк" за 01.01.2013 – 01.01.2017 рр.

Дати	Складові фінансового потенціалу за напрямом залучення фінансових ресурсів	Вартість, %	Бальна оцінка	Середній строк розміщення коштів, міс.	Бальна оцінка	Ризикованість, %	Бальна оцінка	Сума балів
01.01.13	Строкові кошти фізичних осіб	0,106 2	3	7,861 3	3	0,109 3	3	9
	Кошти фізичних осіб на вимогу	0,067 6	4	0,500 0	1	0,074 2	4	9
	Строкові кошти юридичних осіб	0,115 3	3	27,572 8	5	0,297 8	1	9
	Кошти юридичних на вимогу	0,010 3	5	0,500 0	1	0,229 2	2	8
01.01.14	Строкові кошти фізичних осіб	0,117 4	3	7,480 1	3	0,070 1	4	10
	Кошти фізичних осіб на вимогу	0,100 2	3	0,500 0	1	0,362 9	1	5
	Строкові кошти юридичних осіб	0,138 3	2	24,435 8	5	0,065 9	4	11
	Кошти юридичних на вимогу	0,010 5	5	0,500 0	1	0,115 3	3	9
01.01.15	Строкові кошти фізичних осіб	0,109 5	3	4,410 3	2	0,015 8	5	10
	Кошти фізичних осіб на вимогу	0,085 0	4	0,500 0	1	0,165 3	3	8
	Строкові кошти юридичних осіб	0,245 8	1	21,210 1	4	0,036 8	4	9
	Кошти юридичних на вимогу	0,041 9	5	0,500 0	1	0,069 7	4	10
01.01.16	Строкові кошти фізичних осіб	0,115 9	3	5,599 5	2	0,065 8	4	9
	Кошти фізичних осіб на вимогу	0,028 6	5	0,500 0	1	0,081 3	4	10
	Строкові кошти юридичних осіб	0,073 3	4	13,839 7	4	0,075 0	4	12
	Кошти юридичних на вимогу	0,059 2	4	0,500 0	1	0,168 2	3	8
01.01.17	Строкові кошти фізичних осіб	0,137 3	2	0,859 7	1	0,230 0	2	5
	Кошти фізичних осіб на вимогу	0,072 2	4	0,500 0	1	0,227 3	2	7
	Строкові кошти юридичних осіб	0,121 0	2	13,515 7	4	0,289 1	1	7
	Кошти юридичних на вимогу	0,093 8	3	0,500 0	1	0,089 9	4	8

Результати розрахунків і бальна оцінка показників дохідності, еластичності середнього строку кредитування за обсягом наданих кредитів і ризикованості за напрямками розміщення коштів ПАТ "Таскомбанк" за 01.01.2013 – 01.01.2017 р.

224

Дати	Складові фінансового потенціалу за напрямом розміщення фінансових ресурсів	Дохідність, %	Бальна оцінка	Еластичність середнього строку кредитування за обсягом наданих кредитів	Бальна оцінка	Ризикованість, %	Бальна оцінка	Сума балів
01.01.13	Кредити фізичним особам	0,111 8	2	0,586 0	3	0,241 9	2	7
	Кредити юридичним особам	0,143 2	2	0,106 6	4	0,060 4	4	10
01.01.14	Кредити фізичним особам	0,125 9	2	0,545 9	3	0,173 2	3	8
	Кредити юридичним особам	0,170 9	3	0,116 2	4	0,044 2	4	11
01.01.15	Кредити фізичним особам	0,165 1	3	0,557 0	3	0,134 5	3	9
	Кредити юридичним особам	0,165 2	3	0,085 5	4	0,068 3	4	11
01.01.16	Кредити фізичним особам	0,204 3	3	0,659 7	3	0,132 5	3	9
	Кредити юридичним особам	0,177 8	3	0,051 1	4	0,099 6	4	11
01.01.17	Кредити фізичним особам	0,309 4	4	0,098 2	4	0,074 9	4	12
	Кредити юридичним особам	0,187 2	3	0,060 7	4	0,082 3	4	11

**Зразок листа MS Excel для розв'язання оптимізаційної задачі
оцінювання фінансового потенціалу банку за даними
ПАТ "Таскомбанк"**

A1		Звітна дата							
	A	B	C	D	E	F	G	H	I
1	Звітна дата	П	РК банку, тис. грн.	РК БС, тис. грн.	Частка РК банку в РК БС	Н2	Х3, даммі- змінна часу		
2	01.01.2013	0,0912	334839	178908900	0,00149	16,85	1		
3	01.01.2014	0,0922	394340	204975900	0,00192	14,95	2		
4	01.01.2015	0,1186	391338	188948900	0,00207	13,75	3		
5	01.01.2016	0,2074	612916	129816900	0,00472	19,02	4		
6	01.01.2017	0,2752	996043	109653600	0,00908	15,82	5		
7									
8	Звітна дата	Витратність, %	Бальна оцінка за строком	Бальна оцінка за ризиком	ФОВ банку, тис. грн.	ФОВ БС, тис. грн.	Частка ФОВ банку в ФОВ БС		Рі ФОВ (V = 0,0745)
9	01.01.2013	0,0676	1	4	110852	74445478	0,0015	<=	0,00576
10	01.01.2014	0,1002	1	1	24140	82528470	0,0003	<=	0,00702
11	01.01.2015	0,0850	1	3	104747	97257697	0,0011	<=	0,00800
12	01.01.2016	0,0286	1	4	127782	107555199	0,0012	<=	0,01769
13	01.01.2017	0,0722	1	2	246866	115295565	0,0021	<=	0,03169
14									
15	Звітна дата	Витратність, %	Бальна оцінка за строком	Бальна оцінка за ризиком	ФОС банку, тис. грн.	ФОС БС, тис. грн.	Частка ФОС банку в ФОС БС		Рі ФОС (V = 0,1087)
16	01.01.2013	0,0676	1	4	722525	74445478	0,0024	<=	0,00324
17	01.01.2014	0,1002	1	1	1068306	82528470	0,0030	<=	0,00409
18	01.01.2015	0,0850	1	3	1594897	97257697	0,0049	<=	0,00492
19	01.01.2016	0,0286	1	4	958110	107555199	0,0033	<=	0,01329
20	01.01.2017	0,0722	1	2	2806186	115295565	0,0088	<=	0,02715
21									
22	Звітна дата	Витратність, %	Бальна оцінка за строком	Бальна оцінка за ризиком	ЮОВ банку, тис. грн.	ЮОВ БС, тис. грн.	Частка ЮОВ банку в ЮОВ БС		Рі ЮОВ (V = 0,3028)
23	01.01.2013	0,0676	1	4	378862	74445478	0,0032	<=	0,00453
24	01.01.2014	0,1002	1	1	556739	82528470	0,0041	<=	0,00589
25	01.01.2015	0,0850	1	3	634866	97257697	0,0037	<=	0,00567
26	01.01.2016	0,0286	1	4	738893	107555199	0,0031	<=	0,01040
27	01.01.2017	0,0722	1	2	1317931	115295565	0,0044	<=	0,01811
28									
29	Звітна дата	Витратність, %	Бальна оцінка за строком	Бальна оцінка за ризиком	ЮОС банку, тис. грн.	ЮОС БС, тис. грн.	Частка ЮОС банку в ЮОС БС		Рі ЮОС (V = 0,1147)
30	01.01.2013	0,0676	1	4	423221	74445478	0,0039	<=	0,00565
31	01.01.2014	0,1002	1	1	701546	82528470	0,0057	<=	0,00759
32	01.01.2015	0,0850	1	3	631053	97257697	0,0052	<=	0,00811
33	01.01.2016	0,0286	1	4	1495541	107555199	0,0122	<=	0,01464
34	01.01.2017	0,0722	1	2	2944210	115295565	0,0241	<=	0,02411

Закінчення додатка Т

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M
35													
36	Звітна дата	Дохідність, %	Бальна оцінка за строком	Бальна оцінка за ризиком	КФО банку, тис.грн.	КФО БС, тис.грн.	Частка КФО банку в КФО БС		Рі КФО (V = 0,0053)				
37	01.01.2013	0,0676	1	4	139938	74445478	0,0010	<=	0,00143				
38	01.01.2014	0,1002	1	1	86109	82528470	0,0006	<=	0,00197				
39	01.01.2015	0,0850	1	3	202368	97257697	0,0014	<=	0,00241				
40	01.01.2016	0,0286	1	4	149235	107555199	0,0015	<=	0,00854				
41	01.01.2017	0,0722	1	2	516274	115295565	0,0059	<=	0,02185				
42													
43	Звітна дата	Дохідність, %	Бальна оцінка за строком	Бальна оцінка за ризиком	КЮО банку, тис.грн.	КЮО БС, тис.грн.	Частка КЮО банку в КЮО БС		Рі КЮО (V = 0,1435)				
44	01.01.2013	0,0676	1	4	1495519	74445478	0,0027	<=	0,00294				
45	01.01.2014	0,1002	1	1	2264619	82528470	0,0035	<=	0,00381				
46	01.01.2015	0,0850	1	3	2763178	97257697	0,0038	<=	0,00407				
47	01.01.2016	0,0286	1	4	3171060	107555199	0,0051	<=	0,00919				
48	01.01.2017	0,0722	1	2	6795936	115295565	0,0142	<=	0,01770				
49													
50	Звітна дата	Кошти на вимогу	Кошти строкові	Співвідношення коштів на вимогу до строкових			Кошти клієнтів усього	Кредити усього	Максимальний обсяг кредитування	Кредити оформовані	Кредити додаткові		
51	01.01.2013	519376	1292871	0,4017	<=	0,4286	1812247	>=	1497832	<=	2986775	1497832	1488943
52	01.01.2014	383770	1568880	0,2446	<=	0,4286	1952651	>=	2089939	<=	4165898	2089939	2075959
53	01.01.2015	530677	1775429	0,2989	<=	0,4286	2306106	>=	2110926	<=	4206499	2110926	2095574
54	01.01.2016	610000	1932291	0,3157	<=	0,4286	2542291	>=	2741545	<=	5468677	2741545	2727131
55	01.01.2017	1411247	4323122	0,3264	<=	0,4286	5734369	>=	5604952	<=	11174475	5604952	5569523
56													
57	Звітна дата	Чистий процентний дохід, тис.грн.	Середня бальна оцінка за строком	Середня бальна оцінка за ризиком									
58	01.01.2013	92859	3,42	3,07									
59	01.01.2014	167104	3,53	3,85									
60	01.01.2015	124785	3,05	4,22									
61	01.01.2016	326371	3,30	3,87									
62	01.01.2017	548876	3,10	2,98									
63													
64													
65													
66													
67													
68													

Лист 1

Результати розв'язання оптимізаційної задачі оцінювання фінансового потенціалу обраних банків України

Таблиця У.1

Результати розв'язання оптимізаційної задачі оцінювання фінансового потенціалу ПАТ "ПриватБанк" за 01.01.2013 – 01.01.2017 рр.

Цільові функції	Змінні	Оптимальне значення змінної на дату				
		01.01.2013	01.01.2014	01.01.2015	01.01.2016	01.01.2017*
1	2	3	4	5	6	7
Потенційно можливі значення	ФОВ (тис. грн)	15 988 838	18 877 195	26 426 769	45 843 360	10 616 321
	ФОС (тис. грн)	79 212 034	101 299 500	117 316 888	181 758 356	32 679 235
	ЮОВ (тис. грн)	19 177 314	28 216 431	33 257 642	72 865 148	13 490 342
	ЮОС (тис. грн)	12 155 375	17 727 388	18 442 689	28 381 426	6 516 258
	КФО (тис. грн)	65 589 465	79 956 231	104 111 251	144 373 655	10 524 610
	КЮО (тис. грн)	102 408 826	140 614 007	168 499 751	241 664 059	26 561 743
Первісні (реальні) значення	ФОВ (тис. грн)	14 621 584	18 308 804	20 354 559	30 089 950	30 446 809
	ФОС (тис. грн)	71 243 326	88 402 825	87 355 756	108 588 925	120 592 993
	ЮОВ (тис. грн)	10 622 676	17 669 439	16 768 423	22 257 377	15 160 536
	ЮОС (тис. грн)	9 854 612	9 170 032	16 859 631	17 185 105	14 745 539
	КФО (тис. грн)	19 103 348	23 769 374	22 126 573	26 105 479	19 722 839
	КЮО (тис. грн)	94 622 344	118 778 718	139 212 152	151 705 002	34 968 793
	Процентний дохід (тис. грн)	6 296 188	7 247 180	8 991 905	4 210 485	4 013 501
	Середня оцінка за строком (балів)	3,35	3,40	3,40	3,28	2,48
	Середня оцінка за ризиком (балів)	2,74	3,27	3,28	3,28	3,69
Процентний дохід (абсолютне значення)	ФОВ (тис. грн)	15 585 435	18 114 645	22 483 498	26 965 351	3 652 899
	ФОС (тис. грн)	75 775 887	93 398 234	91 738 557	99 916 794	14 989 214
	ЮОВ (тис. грн)	18 672 005	16 544 142	18 066 333	22 599 643	3 691 978
	ЮОС (тис. грн)	8 448 904	9 075 763	17 327 778	16 636 157	2 646 006
	КФО (тис. грн)	34 588 414	38 007 140	35 373 115	36 544 168	9 453 734
	КЮО (тис. грн)	83 890 042	99 116 441	114 241 176	129 573 185	15 467 096
	Процентний дохід (тис. грн)	6 902 491	8 334 915	9 137 626	7 124 136	1 857 121
	Середня оцінка за строком (балів)	3,21	3,30	3,25	3,24	3,21
	Середня оцінка за ризиком (балів)	2,66	3,24	3,27	3,24	2,65

Продовження додатка У
Закінчення табл. У.1

1	2	3	4	5	6	7
Строковість (бальна оцінка)	ФОВ (тис. грн)	12 534 364	15 669 726	16 486 120	28 526 912	3 047 934
	ФОС (тис. грн)	62 280 557	91 714 137	103 571 511	111 077 058	21 731 969
	ЮОВ (тис. грн)	14 044 262	19 509 521	25 399 154	20 018 033	1 627 333
	ЮОС (тис. грн)	11 713 140	11 967 036	18 272 569	16 939 242	6 512 888
	КФО (тис. грн)	18 131 661	20 222 938	19 966 080	25 595 011	6 719 353
	КЮО (тис. грн)	82 438 850	118 637 344	143 751 768	150 965 632	26 196 690
	Процентний дохід (тис. грн)	5 252 052	5 684 934	6 263 951	3 736 733	615 950
	Середня оцінка за строком (балів)	3,28	3,37	3,31	3,29	3,43
	Середня оцінка за ризиком (балів)	2,71	3,29	3,33	3,29	2,78
Ризикованість (бальна оцінка)	ФОВ (тис. грн)	15 988 458	18 876 647	26 390 036	25 589 995	3 044 858
	ФОС (тис. грн)	79 212 034	101 299 500	117 296 719	162 582 795	32 679 150
	ЮОВ (тис. грн)	9 030 018	15 027 904	25 145 987	19 002 202	1 516 041
	ЮОС (тис. грн)	12 153 145	13 732 997	14 347 691	25 741 201	1 485 161
	КФО (тис. грн)	16 238 494	20 211 238	18 809 688	22 192 724	1 972 424
	КЮО (тис. грн)	80 430 648	101 712 565	118 349 792	128 965 108	3 497 080
	Процентний дохід (тис. грн)	3 054 232	2 653 271	1 294 556	-9 322 033	-4 054 303
	Середня оцінка за строком (балів)	3,17	3,21	3,06	3,01	2,26
	Середня оцінка за ризиком (балів)	2,87	3,36	3,42	3,43	4,30
Усереднена оцінка	ФОВ (тис. грн)	15 964 776	17 620 403	20 718 152	21 064 900	3 449 305
	ФОС (тис. грн)	70 288 597	101 299 500	84 483 048	133 357 819	24 051 365
	ЮОВ (тис. грн)	14 018 304	12 384 884	20 516 388	15 585 482	7 900 499
	ЮОС (тис. грн)	12 104 282	17 711 300	11 804 050	28 377 111	2 441 178
	КФО (тис. грн)	31 800 702	36 836 543	34 773 400	52 406 391	10 524 610
	КЮО (тис. грн)	80 565 626	112 170 119	102 748 015	135 646 979	3 652 259
	Процентний дохід (тис. грн)	6 547 810	8 228 504	8 924 371	6 973 459	-606 893
	Середня оцінка за строком (балів)	3,23	3,32	3,22	3,23	2,44
	Середня оцінка за ризиком (балів)	2,68	3,29	3,29	3,28	3,34

* На 01.01.2017 р. норматив адекватності регулятивного капіталу Н2 ПАТ "Приват-Банк" склав 2,1 % з нормативним значенням не менше 10 %. Обсяг регулятивного капіталу за даними звітності склав 3 136 млн грн. За даними незалежного аудитора "Ернст енд Янг Аудиторські послуги", чистий прибуток банку було завищено на 1 363 млн грн. Зважаючи на значне відхилення показників банку від нормативних вимог НБУ, на 01.01.2017 р. потенційно можливі значення розраховані без урахування виконання вимог до регулятивного капіталу.

Таблиця У.2

**Результати розв'язання оптимізаційної задачі оцінювання
фінансового потенціалу ПАТ "Таскомбанк"
за 01.01.2013 – 01.01.2017 рр.**

Цільові функції	Змінні	Оптимальне значення змінної на дату				
		01.01.2013	01.01.2014	01.01.2015	01.01.2016	01.01.2017
1	2	3	4	5	6	7
Потенційно можливі значення	ФОВ (тис. грн)	428 607	579 612	778 125	1 902 867	3 653 868
	ФОС (тис. грн)	958 540	1 471 218	1 600 928	3 885 349	8 701 869
	ЮОВ (тис. грн)	538 518	808 307	985 957	2 475 947	5 467 995
	ЮОС (тис. грн)	614 578	938 614	985 417	1 790 827	2 948 135
	КФО (тис. грн)	190 432	286 458	350 671	833 190	1 903 549
	КЮО (тис. грн)	1 647 329	2 492 801	2 958 804	5 667 638	8 483 841
Первісні (реальні) значення	ФОВ (тис. грн)	99 714	34 367	86 790	87 266	181 185
	ФОС (тис. грн)	872 320	1 156 165	1 287 246	1 050 647	2 182 791
	ЮОВ (тис. грн)	419 662	349 404	443 887	522 734	1 230 062
	ЮОС (тис. грн)	420 552	412 715	488 183	881 644	2 140 330
	КФО (тис. грн)	151 726	119 866	60 721	100 285	258 224
	КЮО (тис. грн)	1 346 106	1 970 073	2 050 205	2 641 260	5 346 728
	Процентний дохід (тис. грн)	57 504	151 798	61 912	270 376	393 601
	Середня оцінка за строком (балів)	3,35	3,50	3,04	3,24	3,05
	Середня оцінка за ризиком (балів)	3,01	3,86	4,26	3,88	3,02
Процентний дохід (абсолютне значення)	ФОВ (тис. грн)	105 678	44 445	113 783	125 925	341 225
	ФОС (тис. грн)	855 344	1 466 132	1 528 305	1 520 733	3 140 353
	ЮОВ (тис. грн)	425 320	488 960	549 047	756 608	1 825 506
	ЮОС (тис. грн)	383 663	570 221	400 117	1 277 652	2 249 638
	КФО (тис. грн)	165 477	134 466	90 236	139 017	559 601
	КЮО (тис. грн)	1 604 514	2 435 225	2 500 984	3 541 886	6 987 504
	Процентний дохід (тис. грн)	101 647	172 467	129 834	339 998	581 842

Продовження додатка У
Закінчення табл. У.2

1	2	3	4	5	6	7
	Середня оцінка за строком (балів)	3,37	3,49	3,01	3,21	2,95
	Середня оцінка за ризиком (балів)	3,10	3,85	4,26	3,88	3,09
Строковість (бальна оцінка)	ФОВ (тис. грн)	84 765	29 292	90 194	76 540	94 115
	ФОС (тис. грн)	741 473	982 842	1 105 709	1 263 282	1 091 671
	ЮОВ (тис. грн)	356 744	296 993	357 236	480 157	618 083
	ЮОС (тис. грн)	614 556	938 596	985 188	1 790 258	2 946 811
	КФО (тис. грн)	129 087	102 140	48 726	85 373	165 885
	КЮО (тис. грн)	1 647 230	2 143 912	2 489 468	3 524 850	4 583 029
	Процентний дохід (тис. грн)	91 283	127 963	33 550	336 072	338 031
	Середня оцінка за строком (балів)	3,56	3,75	3,29	3,41	3,43
	Середня оцінка за ризиком (балів)	3,00	3,89	4,19	3,92	2,82
Ризикованість (бальна оцінка)	ФОВ (тис. грн)	206 410	29 275	74 417	168 557	124 122
	ФОС (тис. грн)	956 735	1 460 621	1 600 688	2 070 147	4 241 227
	ЮОВ (тис. грн)	356 717	298 421	379 311	445 016	2 153 136
	ЮОС (тис. грн)	357 492	936 815	415 517	1 752 480	1 072 372
	КФО (тис. грн)	128 971	104 239	51 811	86 007	292 747
	КЮО (тис. грн)	1 647 304	2 492 801	1 742 848	4 337 017	7 293 642
	Процентний дохід (тис. грн)	89 843	131971	-3 038	389 351	532 813
	Середня оцінка за строком (балів)	3,34	3,70	2,92	3,32	2,71
	Середня оцінка за ризиком (балів)	3,18	3,91	4,35	3,94	3,21
Усереднена оцінка	ФОВ (тис. грн)	110 852	24 140	104 747	127 782	246 866
	ФОС (тис. грн)	722 525	1 068 306	1 594 897	958 110	2 806 186
	ЮОВ (тис. грн)	378 862	556 739	634 866	738 893	1 317 931
	ЮОС (тис. грн)	423 221	701 546	631 053	1 495 541	2 944 210
	КФО (тис. грн)	139 938	86 109	202 368	149 235	516 274
	КЮО (тис. грн)	1 495 519	2 264 619	2 763 178	3 171 060	6 795 936
	Процентний дохід (тис. грн)	92 859	167 104	124 785	326 371	548 876
	Середня оцінка за строком (балів)	3,42	3,53	3,05	3,30	3,10
	Середня оцінка за ризиком (балів)	3,07	3,85	4,22	3,87	2,97

**Результати розв'язання оптимізаційної задачі оцінювання
фінансового потенціалу ПАТ "Діамантбанк"
за 01.01.2013 – 01.01.2017 рр.**

Цільові функції	Змінні	Оптимальне значення змінної на дату				
		01.01.2013	01.01.2014	01.01.2015	01.01.2016	01.01.2017
1	2	3	4	5	6	7
Потенційно можливі значення	ФОВ (тис. грн)	649 056	773 399	1 133 458	1 264 642	1 154 168
	ФОС (тис. грн)	1 686 535	2 133 285	2 599 093	2 398 474	2 260 304
	ЮОВ (тис. грн)	645 167	940 407	1 200 943	1 484 895	1 187 773
	ЮОС (тис. грн)	688 037	1 102 472	1 215 381	1 801 347	910 472
	КФО (тис. грн)	360 732	451 589	634 873	427 233	287 412
	КЮО (тис. грн)	2 163 353	3 238 392	4 161 797	3 566 699	3 870 548
Первісні (реальні) значення	ФОВ (тис. грн)	144 853	174 952	303 261	312 857	264 402
	ФОС (тис. грн)	1 282 907	1 473 795	1 386 929	1 637 146	1 814 790
	ЮОВ (тис. грн)	612 668	449 290	649 283	1 289 550	1 099 559
	ЮОС (тис. грн)	432 200	850 901	1 075 774	1 760 037	1 314 202
	КФО (тис. грн)	48 097	45 427	55 271	91 133	59 032
	КЮО (тис. грн)	1 950 232	2 418 511	3 185 788	3 552 226	3 526 030
	Процентний дохід (тис. грн)	62 089	47 059	206 441	134 043	44 131
	Середня оцінка за строком (балів)	3,71	3,48	4,03	2,44	2,98
	Середня оцінка за ризиком (балів)	3,07	3,51	3,84	3,54	3,02
Процентний дохід (абсолютне значення)	ФОВ (тис. грн)	141 954	196 621	337 817	288 503	184 156
	ФОС (тис. грн)	1 178 762	1 353 200	1 314 401	1 536 013	1 067 564
	ЮОВ (тис. грн)	520 775	460 400	614 635	852 493	554 985
	ЮОС (тис. грн)	391 872	797 289	952 708	1 161 639	657 187
	КФО (тис. грн)	62 203	54 508	71 693	111 897	129 024
	КЮО (тис. грн)	2 122 446	2 751 639	3 146 168	3 161 885	1 763 062
	Процентний дохід (тис. грн)	129 211	127 019	263 679	274 973	130 579
	Середня оцінка за строком (балів)	3,82	3,49	4,02	2,58	2,89
	Середня оцінка за ризиком (балів)	3,07	3,55	3,83	3,60	2,98

Продовження додатка У
Закінчення табл. У.3

1	2	3	4	5	6	7
Строковість (бальна оцінка)	ФОВ (тис. грн)	123 125	149 092	257 772	204 619	132 233
	ФОС (тис. грн)	1 682 615	2 132 316	1 450 808	1 409 025	934 479
	ЮОВ (тис. грн)	520 851	381 909	551 930	844 266	549 778
	ЮОС (тис. грн)	367 381	723 324	1 175 890	1 144 409	657 187
	КФО (тис. грн)	40 891	39 019	47 227	123 732	29 616
	КЮО (тис. грн)	2 163 351	3 238 392	3 387 381	3 364 630	1 870 421
	Процентний дохід (тис. грн)	31 178	58 404	201 586	357 302	29 830
	Середня оцінка за строком (балів)	3,88	3,64	4,13	2,66	3,02
	Середня оцінка за ризиком (балів)	3,17	3,66	3,87	3,61	3,02
Ризикованість (бальна оцінка)	ФОВ (тис. грн)	123 171	254 928	258 081	253 270	581 543
	ФОС (тис. грн)	1 686 431	2 132 424	2 080 115	2 395 092	1 953 724
	ЮОВ (тис. грн)	520 768	672 485	555 654	1 210 455	552 815
	ЮОС (тис. грн)	687 912	723 266	914 590	1 057 207	694 754
	КФО (тис. грн)	41 186	38 720	46 985	57 067	29 701
	КЮО (тис. грн)	1 755 979	3 238 378	3 144 777	3 362 257	1 784 702
	Процентний дохід (тис. грн)	-62 345	50 091	107 539	-38 468	-140 876
	Середня оцінка за строком (балів)	3,66	3,49	4,09	2,51	2,63
	Середня оцінка за ризиком (балів)	3,24	3,68	4,00	3,70	3,09
Усереднена оцінка	ФОВ (тис. грн)	165 288	153 463	339 317	297 790	185 154
	ФОС (тис. грн)	1 108 917	1 661 356	1 727 737	1 986 411	1 106 878
	ЮОВ (тис. грн)	490 270	382 690	542 003	989 456	556 358
	ЮОС (тис. грн)	548 126	723 313	844 723	1 201 347	664 681
	КФО (тис. грн)	65 949	63 209	75 792	126 060	123 048
	КЮО (тис. грн)	2 153 916	2 857 482	3 369 593	3 361 797	1 869 120
	Процентний дохід (тис. грн)	126 251	125 371	261 194	269 952	127 609
	Середня оцінка за строком (балів)	3,77	3,58	4,08	2,55	2,93
	Середня оцінка за ризиком (балів)	3,10	3,61	3,93	3,63	2,99

Результати розв'язання оптимізаційної задачі оцінювання фінансового потенціалу ПАТ "Мегабанк" за 01.01.2013 – 01.01.2017 рр.

Цільові функції	Змінні	Оптимальне значення змінної на дату				
		01.01.2013	01.01.2014	01.01.2015	01.01.2016	01.01.2017
1	2	3	4	5	6	7
Потенційно можливі значення	ФОВ (тис. грн)	1 241 188	1 123 538	1 668 437	2 867 636	2 828 701
	ФОС (тис. грн)	3 699 007	3 477 249	4 199 850	6 381 820	5 988 343
	ЮОВ (тис. грн)	1 072 239	1 087 523	1 663 069	3 813 786	6 433 830
	ЮОС (тис. грн)	1 199 314	1 318 721	1 618 530	2 551 187	3 033 635
	КФО (тис. грн)	1 030 148	810 904	1 179 813	1 618 726	1 300 764
	КЮО (тис. грн)	4 617 617	4 429 331	6 288 608	9 175 179	7 816 165
Первісні (реальні) значення	ФОВ (тис. грн)	211 569	199 755	164 768	204 964	267 117
	ФОС (тис. грн)	1 369 319	1 663 652	1 396 584	1 690 249	2 528 431
	ЮОВ (тис. грн)	814 829	971 283	1 323 626	2 216 542	1 371 259
	ЮОС (тис. грн)	403 917	678 793	806 543	1 328 463	2 274 756
	КФО (тис. грн)	492 238	406 757	449 613	503 235	585 893
	КЮО (тис. грн)	3 232 420	4 058 627	5 294 952	6 720 555	7 226 081
	Процентний дохід (тис. грн)	110 849	149 359	189 421	181 235	142 312
	Середня оцінка за строком (балів)	3,47	3,43	3,66	3,55	3,77
	Середня оцінка за ризиком (балів)	3,67	3,63	3,66	3,64	3,41
Процентний дохід (абсолютне значення)	ФОВ (тис. грн)	306 335	391 260	313 947	434 798	564 026
	ФОС (тис. грн)	2 348 922	1 923 506	2 355 104	1 337 947	3 949 763
	ЮОВ (тис. грн)	884 292	993 546	1 349 619	1 231 921	1 868 127
	ЮОС (тис. грн)	429 205	1 314 249	1 526 655	2 551 054	1 725 666
	КФО (тис. грн)	363 890	457 032	660 898	254 172	292 960
	КЮО (тис. грн)	3 604 482	4 165 454	4 868 581	5 296 381	7 814 564
	Процентний дохід (тис. грн)	107 262	126 787	197 304	99 005	94 911
	Середня оцінка за строком (балів)	3,31	3,25	3,37	3,53	3,53
	Середня оцінка за ризиком (балів)	3,73	3,55	3,59	3,61	3,31

Продовження додатка У
Закінчення табл. У.4

1	2	3	4	5	6	7
Строковість (бальна оцінка)	ФОВ (тис. грн)	151 748	246 638	85 044	161 864	133 768
	ФОС (тис. грн)	2 348 021	2 568 946	2 247 817	2 731 603	1 863 599
	ЮОВ (тис. грн)	572 173	527 615	704 076	1 109 061	685 724
	ЮОС (тис. грн)	769 077	964 176	1 465 810	2 113 967	3 030 379
	КФО (тис. грн)	350 778	207 636	226 079	280 473	293 343
	КЮО (тис. грн)	3 489 801	4 099 728	4 274 034	5 820 578	5 411 729
	Процентний дохід (тис. грн)	63 870	49 521	124 301	11 313	-27 502
	Середня оцінка за строком (балів)	3,41	3,36	3,52	3,52	3,91
	Середня оцінка за ризиком (балів)	3,81	3,70	3,70	3,69	3,58
Ризикованість (бальна оцінка)	ФОВ (тис. грн)	396 698	398 879	101 305	324 500	134 273
	ФОС (тис. грн)	2 731 682	3 317 286	2 792 585	3 343 039	2 153 147
	ЮОВ (тис. грн)	407 533	485 852	698 060	1 117 085	685 639
	ЮОС (тис. грн)	782 593	339 535	465 294	774 984	3 032 128
	КФО (тис. грн)	247 639	203 863	225 286	252 281	295 039
	КЮО (тис. грн)	4 053 605	4 333 807	3 831 602	5 259 068	5 706 045
	Процентний дохід (тис. грн)	64 165	38 265	87 746	2 779	-32 553
	Середня оцінка за строком (балів)	3,44	3,36	3,40	3,39	3,89
	Середня оцінка за ризиком (балів)	3,88	3,87	3,79	3,78	3,58
Усереднена оцінка	ФОВ (тис. грн)	473 959	311 207	182 014	348 518	540 493
	ФОС (тис. грн)	1 725 095	1 945 158	1 886 573	3 369 608	3 838 863
	ЮОВ (тис. грн)	649 923	1 087 517	1 150 757	2 097 403	1 873 256
	ЮОС (тис. грн)	903 457	1 318 687	1 613 145	2 371 882	1 807 639
	КФО (тис. грн)	508 319	376 410	370 663	465 558	322 558
	КЮО (тис. грн)	3 241 534	4 285 445	4 457 053	7 721 724	7 726 740
	Процентний дохід (тис. грн)	106 956	130 824	183 265	84 661	91 304
	Середня оцінка за строком (балів)	3,33	3,27	3,45	3,44	3,53
	Середня оцінка за ризиком (балів)	3,76	3,55	3,62	3,67	3,31

**Результати розв'язання оптимізаційної задачі оцінювання
фінансового потенціалу ПАТ "Банк Інвестицій та Заощаджень"
за 01.01.2013 – 01.01.2017 рр.**

Цільові функції	Змінні	Оптимальне значення змінної на дату				
		01.01.2013	01.01.2014	01.01.2015	01.01.2016	01.01.2017
1	2	3	4	5	6	7
Потенційно можливі значення	ФОВ (тис. грн)	530 810	485 422	1 112 095	1 800 729	2 518 409
	ФОС (тис. грн)	1 315 711	1 234 872	2 518 567	3 634 742	5 642 403
	ЮОВ (тис. грн)	456 098	513 725	1 246 243	2 334 903	3 292 331
	ЮОС (тис. грн)	589 701	690 642	1 235 619	1 707 042	2 000 728
	КФО (тис. грн)	261 144	210 529	618 357	761 949	1 032 590
	КЮО (тис. грн)	1 737 343	1 768 807	4 189 027	5 310 558	5 169 082
Первісні (реальні) значення	ФОВ (тис. грн)	22 342	54 788	99 500	98 109	88 129
	ФОС (тис. грн)	939 572	844 911	1 162 365	1 427 581	1 121 784
	ЮОВ (тис. грн)	124 619	82 540	211 114	664 769	958 043
	ЮОС (тис. грн)	510 158	740 796	1 710 251	2 276 359	1 361 661
	КФО (тис. грн)	22 238	22 456	26 378	17 272	4 145
	КЮО (тис. грн)	1 581 572	1 750 325	3 526 231	5 039 731	4 138 941
	Процентний дохід (тис. грн)	60 896	72 966	124 118	181 211	135 818
	Середня оцінка за строком (балів)	3,43	3,91	4,03	3,42	3,30
	Середня оцінка за ризиком (балів)	2,83	3,56	3,10	3,77	4,35
Процентний дохід (абсолютне значення)	ФОВ (тис. грн)	43 187	106 666	141 103	224 248	57 555
	ФОС (тис. грн)	1 046 390	750 984	2 062 849	2 471 225	1 991 262
	ЮОВ (тис. грн)	270 934	177 516	344 496	1 130 213	1 368 815
	ЮОС (тис. грн)	283 260	611 039	979 594	1 171 334	1 348 253
	КФО (тис. грн)	42 907	48 760	57 123	15 254	5 674
	КЮО (тис. грн)	1 600 558	1 597 432	3 458 602	4 981 494	4 760 183
	Процентний дохід (тис. грн.)	59 553	79 220	149 812	224 341	141 187
	Середня оцінка за строком (балів)	3,35	3,77	3,67	3,49	3,21
	Середня оцінка за ризиком (балів)	2,69	3,59	3,38	3,62	4,41

Закінчення додатка У
Закінчення табл. У.5

1	2	3	4	5	6	7
Строковість (бальна оцінка)	ФОВ (тис. грн)	33 045	38 352	65 314	49 207	86 446
	ФОС (тис. грн)	973 004	1 021 609	1 726 103	2 895 963	1 611 065
	ЮОВ (тис. грн)	110 518	57 778	131 079	332 536	485 516
	ЮОС (тис. грн)	476 977	510 671	1 235 619	1 143 383	681 294
	КФО (тис. грн)	16 719	15 719	13 358	8 800	3 517
	КЮО (тис. грн)	1 576 777	1 612 691	3 144 371	4 412 143	2 860 558
	Процентний дохід (тис. грн)	43 015	58 697	128 552	135 765	65 706
	Середня оцінка за строком (балів)	3,43	3,92	3,85	3,65	3,38
	Середня оцінка за ризиком (балів)	2,80	3,67	3,32	3,88	4,53
Ризикованість (бальна оцінка)	ФОВ (тис. грн)	19 485	119 810	49 769	45 802	44 532
	ФОС (тис. грн)	491 675	1 234 665	2 518 499	2 942 086	2 466 590
	ЮОВ (тис. грн)	62 569	41 566	105 632	332 485	479 101
	ЮОС (тис. грн)	589 679	370 397	855 124	1 699 903	691 842
	КФО (тис. грн)	29 552	47 396	46 578	19 785	6 354
	КЮО (тис. грн)	1 133 854	1 718 845	3 482 436	4 964 986	3 672 371
	Процентний дохід (тис. грн)	31 059	55 026	122 039	132 425	79 102
	Середня оцінка за строком (балів)	3,41	3,85	3,69	3,58	3,33
	Середня оцінка за ризиком (балів)	3,02	3,79	3,58	3,89	4,66
Усереднена оцінка	ФОВ (тис. грн)	16 612	54 322	202 129	164 309	48 845
	ФОС (тис. грн)	575 680	815 531	1 958 322	2 019 096	2 423 008
	ЮОВ (тис. грн)	282 627	264 351	273 450	1 160 803	1 271 830
	ЮОС (тис. грн)	589 644	417 391	862 814	1 088 447	1 073 314
	КФО (тис. грн)	28 876	11 274	35 054	23 156	6 282
	КЮО (тис. грн)	1 428 576	1 540 309	3 261 381	4 408 379	4 809 961
	Процентний дохід (тис. грн)	58 586	77 022	143 967	207 718	138 828
	Середня оцінка за строком (балів)	3,35	3,78	3,67	3,45	3,25
	Середня оцінка за ризиком (балів)	2,91	3,65	3,40	3,57	4,49

Зміст

Вступ.....	3
Розділ 1. Сутність фінансового потенціалу банку: поняття та структура.....	5
1.1. Визначення поняття "фінансовий потенціал банку"	5
1.2. Видова характеристика та структура фінансового потенціалу банку.....	18
Розділ 2. Система фінансового потенціалу банку та підходи до його оцінювання.....	33
2.1. Теоретична характеристика системи фінансового потенціалу банку та визначення етапів його оцінювання.....	33
2.2. Аналіз методичних підходів до оцінювання фінансового потенціалу банку.....	45
Розділ 3. Аналіз факторів формування фінансового потенціалу банку.....	57
3.1. Визначення спрямованості діяльності банків України відповідно до складових фінансового потенціалу.....	57
3.2. Оцінювання керованих факторів формування фінансового потенціалу банку.....	68
Розділ 4. Складові фінансового потенціалу банку та пріоритети їх реалізації	79
4.1. Оцінювання складових фінансового потенціалу банку.....	79
4.2. Методичний підхід до оцінювання пріоритетності реалізації фінансового потенціалу банку із залучення та розміщення фінансових ресурсів	96
Розділ 5. Оцінювання фінансового потенціалу банку та інструменти протидії легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом.....	110
5.1. Удосконалення методичного підходу до оцінювання фінансового потенціалу банку	110
5.2. Реалізація фінансового потенціалу банку як інструмент протидії легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом.....	126
Висновки.....	133
Використана література	139
Додатки.....	166

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

Колодізєв Олег Миколайович
Лебідь Олеся Вікторівна
Зуєва Олександра Валеріївна

**ФІНАНСОВИЙ ПОТЕНЦІАЛ БАНКУ: СУТНІСТЬ,
МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ, ІНСТРУМЕНТИ
ПРОТИДІЇ ЛЕГАЛІЗАЦІЇ ДОХОДІВ,
ОТРИМАНИХ ЗЛОЧИННИМ ШЛЯХОМ**

Монографія

До 20-річчя кафедри "Банківська справа" ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Самостійне електронне текстове мережеве видання

Відповідальний за видання *О. М. Колодізєв*

Відповідальний редактор *М. М. Оленич*

Редактор *Н. І. Ганцевич*

Коректор *Н. І. Ганцевич*

План 2018 р. Поз. № 41-ЕНВ. Обсяг 238 с.

Видавець і виготовлювач – ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 61166, м. Харків, просп. Науки, 9-А

---

*Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру
ДК № 4853 від 20.02.2015 р.*